2

UNIVERSA
MORALIS THEOLOGIA

AD USUM CONFESSARIORUM

AUCTORE P. CONSTANTINO RONCAGLIA

CONGREGATIONIS MATRIS DEI

CUM ANIMADVERSIONIBUS ET ADDITIONIBUS

P. JOSEPHI ALEXANDRI BAMBACARI

EJUSDEM CONGREGATIONIS

EDITIO ABSOLUTISSIMA

A P. OPTATO BELLOTTI

Ord. min. reg. obs. S. P. Francisci sacræ theologiæ Lectore Jubilato, in patrio regali lucano lyceo publico theologiæ moralis professore medullitus inspecta, et permultis aliis notis, et additionibus illustrata, locupletata.

TOMUS II.

LUCAE

EX OFFICINA JOSEPHI JUSTI

MDCCCXXXIII

QUAESTIO II.

DE EXCOMMUNICATIONE IN GENERALI

CAPUT UNICUM

De excommunicatione, ejusque effectibus.

Q. I. Quid sit excommunicatio, et quotuplex.

R. Excommunicatio absolute sumpta, accipi solet pro majori excommunicatione, et ita solet definiri: *censura privans hominem fidelem omni ecclesiastica communione*. Jam autem explicando, quaestione superiore *cap.* 1. rationem censurae vidimus non esse in potestate ecclesiae privare excommunicatum omnibus bonis spiritualibus, sed iis solum, quae, cum sint externa, subsunt ecclesiasticae jurisdictioni. Unde dum dicitur quod excommunicatio major privat excommunicatum ecclesiastica communione, significatur illum privare communicatione cum aliis fidelibus tam in praefatis bonis sacris, quam civilibus, ut dicam explicando effectus hujus censurae; et constat ex *c. Si quem de sent. excomm. et cap.* 1. *de except. in* 6. Ipsum verbum excommunicatio denotat hos effectus; nam idem sonat ac extra communionem. Solet etiam haec censura appellari *anathema*, quae vox significat maledictionem, aut execrationem; re vera etenim excommunicatus maledicitur et execratur.

R. II. Ultra excommunicationem majorem, datur etiam excommunicatio minor, ut habetur *ex cap. excommunicatos, cap. Cum excommunicato, et cap. final. de cleric. excomm. ministr.* Ex his canonibus habetur talem excommunicationem incurri per hoc, quod aliquis communicet cum excommunicato majori excommunicatione, et vitando: et habet privare receptione sacramentorum. Hinc ita definitur: *censura ecclesiastica privans fideles passiva participatione sacramentorum*.

Cum autem in jure nulla alia poena tali excommunicato assignetur, non video cur non possit sine culpa active administrare sacramenta. Neque satis constat de indecentia; nam quamvis indecens sit, et graviter peccet, si recipiat sacramenta, qui ab eis arcetur ab ecclesia, non tamen videtur indecens, si ministret, quia tali administratione ab

ecclesia non privatur. Quamvis autem, *cap. Si celebrat de cleric. excom. minister.* videatur dici peccare excommunicatus minori excommunicatione si ministret sacramenta, id tamen intelligendum est, si ministret sacramenta, quae exposcunt ipsorum receptionem, ut in episcopo conferente ordines; nam universaliter apud ss. canones tali excommunicato solummodo prohibetur sacramentorum receptio, non vero ipsorum administratio: *cap. A nobis* 20. *de except. cap. penult. de sent. excom.* Suar. *disp.* 24. *sect.* 2. *n.* 12. Hurtad. *disp.* 16. *diff.* 1. *n.* 4. *etc.*

Alium effectum inducit excommunicatio minor, et hic est privare electione passiva ad beneficia: *cap. Si celebrat cit.* et quia collatio, et praesentatio sunt quaedam virtualis electio, ideo etiam his reputant DD. incapacem excommunicatum excommunicatione minori. Suar. *n.* 30. Hurtad. *loco cit.* Palaus *disp.* 2. *p.* 21. *n.* 13. Verum praefata electio, quamvis illicita, non est irrita, sed solum irritanda in casu, quo tam in electoribus, quam in recipiente daretur scientia excommunicationis. Palaus *n.* 19. Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 2. *c.* 3. *n.* 5., et Glossa in dictum caput *Si celebrat.* §. *Scienter in fin.*

Nullum autem est dubium posse quemlibet sacerdotem ab hac excommunicatione absolvere, ut patet *ex cap. Nuper de sent. excomm.* tum quia cum nemo absolvi possit, nisi praecedat absolutio ab hac excommunicatione, consequens est, confessario approbato ad absolvendum insimul concessam talem facultatem; aliqua etenim re concessa, simul intelligitur concessum id, sine quo fieri nequit: *arg. cap. Praeterea de offic. deleg. et leg.* 1. *de jurisd. omn. judic.* Caeterum advertas, quod licet communicare in divinis cum excommunicato vitando, propter materiae gravitatem sit, ordinarie loquendo, semper peccatum mortale, solummodo leve est communicare in civilibus, si absit contemptus.

Aliae dantur divisiones excommunicationis, in eam nempe, quae est a jure, et eam, quae est ab homine; in eam, quae est latae, et eam quae est ferendae sententiae etc. Sed circa haec recole superius dicta de censuris in generali.

Q. II. Qui sint excommunicati vitandi, et qui non.

R. Ex vi extrav. *Ad evitanda*, editae in concil. Constantiensi, et approbatae a Martino V. primo vitandi sunt nominatim excommunicati, et tales publice denunciati. Ut aliquis ergo sit vitandus, oportet quod nomine, vel aliis signis ita demonstretur, ut nulla possit esse dubitatio de

persona, quae dicitur excommunicata. Secundo debet publice denunciari excommunicatus, hoc est in aliquo loco publico, vel publice chartam affigendo, qua talis denuncietur. Unde si aliquis per legitimam appellationem talem denunciationem suspendat, utique non est vitandus, donec habere locum denunciationem declaretur. Gibal. *disp.* 6. *q.* 1. *a. n.* 18. Bonac. *disp.* 1. *q.* 2. *p.* 2. *n.* 7.

Nonnulli putant ad praefatam denunciationem satis esse, si aliquis denuncietur et publicetur reus alicujus criminis, cui annexa est excommunicatio. Verum cum in citata constitutione dicatur aliquem denunciandum esse excommunicatum, ut sit vitandus; et cum tale decretum editum sit in favorem animarum, intelligendum est de expressa, et formali declaratione excommunicationis, ut aliquis intelligatur excommunicatus vitandus. Sanch. *in sum. l.* 2. *cap.* 9. *n.* 4. Alter. *t.* 1. *l.* 1. *disp.* 6. *cap.* 2. Gibalin. *n.* 9.

R. II. Secundo sunt notorii clerici percussores *quorum factum non possit aliqua tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari*. Ut ergo percussor clerici sit vitandus, oportet ipsius factum esse notorium, quae notorietas oritur vel ex fama communi orta a viris fide dignis et plene probata, Gibal. *disp.* 7. *q.* 1. *n.* 1. vel eo quod crimen commissum fuerit coram tot personis, ut dici possit notorium. Hoc autem pendet a judicio virorum prudentum; nam sicut notorium non est, quod sciunt quindecim, vel viginti personae in civitate satis ampla, est plusquam notorium si tot personae sciant in exigua civitate. Item quod notorium non est, si quinque vel sex personae domesticae, vel taciturnae viderint in loco privato, notorium fortasse erit, si id evenerit in loco publico; nam quod ibi factum est notum sex personis disparatis, facillime evulgabitur. Navar. *in man. cap.* 25. *num.* 73. Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *p.* 1. §. 1. *n.* 6. Ultra notorietatem facti, videtur requiri etiam notorietas juris, nempe quod constet esse percussorem clerici, vel per ipsius confessionem in judicio, vel per sententiam judicis. Ratio est, quia non est vitandus, si ipsius factum possit aliqua tergiversatione celari; ante notorietatem autem juris difficile est non posse aliquem tergiversare suum crimen, vel dicendo fuisse ebrium, vel subito irae motu percussisse etc. Ita aliis citatis Anton. a Spir. S. *disp.* 2. *de cens. sect.* 2. *num.* 258.

Caeterum advertas, quod qui est vitandus in uno loco, quia ibi est nominatim denunciatus excommunicatus, vel

notorius clerici percussor, non est vitandus in alio, ubi ejus delictum est occultum. Ratio est quia quamvis denunciatio afficiat personam, nihilominus ex Concilio non videtur induci obligatio aliquem vitandi, nisi ubi censura, et delictum sunt publica; nam si non sint publica, cessat ratio scandali, quod consurgit ex communicatione cum excommunicato, et intendit vitare Concilium. Ita contra aliquos Sanch. *l.* 2. *sum. cap.* 11. *n.* 20. Gibal. *disp.* 6. *q.* 1. *n.* 23.

R. III. Excepto excommunicato nominatim denunciato, et publico clerici percussore modo dicto, nullus alius est excommunicatus, cum quo, si aliud non obstet, non possint fideles communicare. Idem dicatur de suspenso, interdicto, vel irregulari; nam etiam cum iis, si non sint denunciati, poterunt fideles communicare in iis, in quibus alias vi interdicti, suspensionis, aut irregularitatis prohiberentur. Ratio est quia concilium Constantiense eodem modo loquitur de impeditis per excommunicationem, quam per cujuscumque sententiam aut censuram. Palaus *disp.* 2. *p.* 5. *n.* 8. Gibal. *disp.* 9. *q.* 1. *n.* 15.

Nil ergo modo prohibet, quin fideles cum excommunicatis toleratis possint communicare tam in divinis, quam in humanis, cum id expresse concedatur in eadem constitutione *Ad evitanda*. Eo ipso autem quod id concedatur fidelibus, indirecte et ipsis excommunicatis fuit permissum; nam frustranea fuisset concessio facta fidelibus, si negatum fuisset excommunicatis toleratis praestare, quod ab ipsis fideles petiissent. Sanch. *l.* 7. *de matr. disp.* 9. *n.* 8. Gibal. *n.* 13. Alterius *l.* 1. *disp.* 27. *cap.* 2. Credo tamen non debere fidelem sine magna necessitate, vel magna utilitate exposcere divina ab excommunicato tolerato, v. g. quod celebret missam, quod sacramenta ministret, si prudenter credat illum esse in peccato mortali; nam tunc esset occasio, ut nova culpa inquinaretur. Sed de his in tractatu de sacramentis in genere.

Caeterum advertendum, quod si communicatio vel in civilibus, vel in sacris non proveniat ex ipsis fidelibus cum excommunicatis toleratis, isti nullatenus possunt sese immiscere in tali communicatione; nam ita se explicat Concilium: *Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, et interdictos, seu prohibitos non intendimus in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari*. Jam autem etiam secreto excommunicatis prohibita fuerat quaecumque com-

municatio cum aliis: *cap. Cum non ab homine, cap. Cum desideres de sent. excom.*

Q. III. An excommunicatus (intellige hic, et in sequentibus de excommunicatione majori) privetur participatione activa et passiva sacramentorum.

R. Affirmative respondendum est *ex cap. Cum illarum* 32. *de sent. excom. et cap. fin. de cleric. excom. ministr.* Quamvis autem recipiendo sacramenta nullam poenam incurrat, nisi recipiat sacramentum ordinis; tunc etenim remaneret suspensus ab exercitio ordinis sic suscepti: *cap. Cum illorum de sent. excom.* et si etiam ministret, incurrit irregularitatem: *cap. Licet, et cap. fin. de cleric. excom. ministr. et cap. fin. de sent. excom. in* 6. Advertendum tamen, quod cum lex ecclesiastica non obliget cum gravi incommodo, si aliqua necessitas urgeat, excommunicatus recipere potest, et ministrare sacramenta, ut e. g. si, cum sit occulte excommunicatus, non posset id omittere sine gravi infamia. Et quia in tali casu licite etiam peteret sacramenta, licite pariter a sacerdote, qui sciret ipsius excommunicationem et etiam necessitatem, ipsi administrarentur. Si vero, tali necessitate non urgente, administrarentur sacramenta excommunicato tolerato, minister peccat quidem graviter contra prohibitionem ecclesiae, at nullam poenam incurrit. Suar. *disp.* 10. *sect.* 2. *n.* 10. Alter. *l.* 4. *disp.* 6. *cap.* 4. *v. si vero*. Quod si administret excommunicato vitando, ultra peccatum incurrit excommunicationem minorem; quia communicat cum excommunicato vitando in divinis, et insuper interdictum ab ingressu ecclesiae; *cap. Episc. de privil.* in 6. Praeterea si iste fuit excommunicatus a Papa, clericus illum scienter et sponte admittens ad divina officia, incurrit excommunicationem Papae reservatam, *cap. Significavit de sent. excomm.* * Caute legenda est hujus capitis glossa finalis, quae asserit simpliciter et generaliter eum, qui communicat cum excommunicato a Pontifice, majorem et reservatam excommunicationem incurrere; nam ejus doctrina ita demum erit vera, si praedicta quinque requisita concurrant: 1. quod nempe communicet cum excommunicato a Romano Pontifice, 2. quod talis communicans sit clericus, 3. quod communicet in officiis divinis, vel sacramentis, 4. quod communicet sciens esse nominatim excommunicatum a Romano Pontifice, 5. quod communicet sponte; quorum si aliquid deficit, non incurrit majorem, sed minorem tantum excommunicationem. Gonzal. Barbos. *in d. cap.* *

An vero excommunicatus vitandus administrare possit sacramenta instante proximi necessitate, non una est theologorum sententia. Et quidem posse in articulo mortis administrare sacramentum poenitentiae patet ex Trid. *sess.* 14. *cap.* 7. ac proinde habet tunc jurisdictionem qua extra talem articulum omnino caret. Idem constat, si adsit necessitas administrandi sacramentum baptismi, utrobique etenim eadem est ratio, quia nempe non potest velle s. mater ecclesia, ut observentur suae leges in casu, quo ex earum observatione animae deberent perire, et colligitur etiam ex conc. Florent. in *decret. de Armenis*. Immo non desunt theologi qui velint in tali casu sacerdotem excommunicatum vitandum praeferendum esse laico non excommunicato nam cum necessitas baptizandi ponat illum in statu administrandi licite hoc sacramentum, videtur laico praeferendus; quia illi competit ex vi suae ordinationis. Caeterum graviter peccaret solemniter baptizando; quia solemnitates non sunt necessariae ad occurrendum proximi necessitati. (1)

Quoad sacramenta eucharistiae vel extremae unctionis, quamvis conveniant theologi ministrari posse a sacerdote excommunicato vitando infirmo constituto in articulo mortis quando non praecessit confessio, quia tunc vel unum vel aliud sacramentum est simpliciter necessarium, ut homo de attrito fiat contritus: in hoc tamen non conveniunt, si confessio praecessit. Et quidem videtur ministrare posse eucharistiam per modum viatici, deficiente alio sacerdote, etiamsi praecesserit confessio; quia praeceptum de viatico sumendo fortius obligat, quam praeceptum ecclesiae, ne ministretur a tali excommunicato. Dian. *p.* 5. *tr.* 9. *resol.* 83. Anton. a Spir. S. *disp.* 2. *n.* 285. et alii apud ipsum. E contra alii respondent cessare tunc obligationem de sumendo viatico, cum non sit minister, qui possit illud decenter ministrare. Amplecterer primam sententiam, quia cum sit favorabilis animabus, videtur praesumi posse esse juxta intentionem piae matris ecclesiae. Et responderi potest rationi in contrarium adductae cessare tunc indecentiam ministri; quia credi potest s. ecclesiam tunc ipsum non prohibere ab administrando s. viaticum.

(1) Valide etiam matrimonio assistit licet vitandus, ita Lig. *l.* 7. *n.* 170.

Quoad sacramentum vero extremae unctionis, in casu quo infirmus recepisset sacramentum poenitentiae vel eucharistiae, non tam facile dicerem licere ipsum administrari ab excommunicato vitando. Ratio est, quia cum non detur praeceptum recipiendi illud sacramentum, non videtur posse esse mens s. ecclesiae, quod administretur a sacerdote, quem privavit facultate illud administrandi. Suar. *disp.* 11. *sect.* ? *num.* 14. Alterius *l.* 1. *disp.* 7. *c.* 8. Dian. *p.* 5. *tr.* 9. *resol.* 83. *in fin. et tract.* 10. *resol.* 77.

Quod vero sacerdos excommunicatus toleratus possit ad petitionem fidelium omnia praefata praestare, sive in casu necessitatis, sive extra necessitatem, patet ex dictis in superiori quaesito.

Q. IV. An excommunicatus privetur communibus ecclesiae suffragiis.

R. Non est dubium excommunicatum non toleratum privari communibus ecclesiae suffragiis, iis scilicet, quae fiunt a clero et aliis nomine ecclesiae: unde etsi fiant a persona indigna, quia tamen fiunt nomine ecclesiae, non cessant habere suum valorem. Talia suffragia sunt sacrificium missae, publicae orationes et processiones et alia bona externa, de quibus etiam dixi *q.* 1. *cap.* 1. His igitur privari excommunicatum constat ex *cap. A nobis* 28. *et cap. Sacris* 38. *de sent. excom.* et addit Bonaccina *quaest.* 2. *p.* 2. *num.* 4. ea suffragia applicantem pro excommunicato vitando non solum peccare graviter, quia transgreditur in re gravi praeceptum ecclesiae, sed insuper incurrere excommunicationem minorem; utpote quia pro eo orando communicat cum illo in re vetita ab ecclesia. Neque refert meo videri excommunicatum esse contritum, ut illi prodesse possint sacrificium missae et publica suffragia; nam ecclesia non reddit illum capacem iis, quae ipsius nomine fiunt, nisi ablata censura per absolutionem. Ita contra alios Suar. *de cens. disp.* 9. *sect.* 3. *n.* 2. et alii apud Dianam *p.* 5. *tract.* 9. *resolut.* 75.

An vero hujusmodi communibus suffragiis privetur excommunicatus toleratus, variant DD. Ego omnino putarem privari; nam ex dictis in fine secundi quaesiti, concilium Constantiense neque excommunicatos toleratos intellexit in nihilo relevare, multum autem relevasset, si intellexisset potuisse in posterum applicari pro illis publica suffragia. Neque refert tolerari, ut cum aliis missae assistant, aliisque publicis orationibus, nam hoc factum non est ad favendum ex-

communicatis non vitandis, cum deberent ab iis abstinere, sed ad consulendum quieti fidelium, ne scrupulis angerentur, et ne cogerentur sacrum omittere, exire de templo etc. Suar. *disp.* 9. *sect.* 2. *n.* 17. Bonaccin. *q.* 2. *p.* 1. §. 1. *n.* 1. et alii apud ipsum. * Vid. dicenda *tract.* 18. *q.* 2. *cap.* 2. *q.* 1. *.

Ex dictis habet sacerdos, quomodo se gerere debeat, dum celebrat missam, in ordine ad excommunicatos. Quatenus igitur est persona publica, prout nempe celebrat nomine Christi, et ut ipsius minister, et quatenus celebrat ut legatus et minister ecclesiae, non potest pro excommunicatis sacrificium celebrare. Et quidem non solum illicite celebraret, ut est minister ecclesiae, sed etiam invalide; quia ecclesia, quam tunc repraesentat, non intendit offerre pro excommunicatis. Ut vero est minister Christi, illicite offerret propter ecclesiae prohibitionem, sed valide; nam potestas sacerdotalis ad sacrificandum nomine Christi, fundatur in potestate ordinis, seu in ejus indelebili charactere, quam impedire non potest ecclesia. Unde si sacerdos ut Christi minister celebret pro excommunicato; sacrificium ex opere operato non solum prodesse illi poterit quoad impetrationem, sed etiam quoad satisfactionem, supposito quod sit in gratia. Suar. *de censur. disp.* 9. *sect.* 4. *num.* 4. Coninch. *disp.* 14. *de cens. dub.* 6. Demum sacerdos, et quilibet alius fidelis, ut est persona particularis, et applicat fructum provenientem ex sua particulari devotione, orare potest pro excommunicatis etiam vitandis, cum hoc pertineat ad *sanctorum communionem*, quam profitemur n symbolo; tum quia ecclesia non removet excommunicatos, nisi a publicis suffragiis, quae ipsius nomine offeruntur. Advertere tamen debet, quod licet dum celebrat, possit ut persona privata orare pro excommunicato, et pro eo fructum provenientem ex opere operantis offerre; nihilominus in *memento* tacere debet nomen excommunicati; quae etenim exprimuntur, videntur dici nomine ecclesiae. Navar. *cap.* 27. *n.* 36. Bonacc. *de cens. disp.* 2. *q.* 2. *p.* 1. §. 3. *n.* 7.

Q. V. An excommunicatus privetur omni communicatione cum aliis in rebus divinis.

R. Omnis excommunicatus praefata communicatione privatur ex *cap. Responsio, cap. Nuper de sent. excom. cap. Alma mater eod. tit. in* 6. *et tota causa* 11. *q.* 3. Hinc non potest assistere missae, neque horis canonicis, neque solemnibus benedictionibus cinerum, candelarum, etc. neque

publicis processionibus, sive comitari cum aliis eucharistiam, dum ad infirmum defertur; nisi forte excommunicatus toleratus ob defectum ministri a sacerdote vocetur. Suar. *disp.* 12. *sect.* 1. *n.* 2. Alterius *l.* 1. *d.* 10. *cap.* 2. Quod si sacerdos excommunicatus procuret, ut coram se missa celebretur, incurrit irregularitatem; quia videtur facere per se, quod facit per alium: adeoque talis poena non afficit non sacerdotem, qui coram se facit celebrare: *cap. Tanta de excessib. praelat. et cap. Illud de cleric. excom. ministr* (1). Pariter excommunicatus, vel interdictus taliter denunciati, si moniti ut exeant ab ecclesia, nolint exire, sicut et illi qui post talem monitionem impediunt ne exeant, incurrunt excommunicationem Papae reservatam: *cap. Eos de sent. excom.* et Clement. 2. eod tit. junct. Gloss. Extra praefatos casus excommunicatus missae assistens peccat quidem graviter, quia non paret ecclesiae in re gravi, sed nulla poena in jure afficitur.

Quamvis autem excommunicatus non possit assistere missae, sicuti nec publicae horarum recitationi, non tamen, si alias ad eas tenetur, omittere potest privatam horarum recitationem; quia non debet reportare commodum ex sua iniquitate. Ne tamen videatur velle cum aliis communicare, non debet dicere *Dominus vobiscum*, sed *Domine exaudi orationem meam*. Item non debet adhibere socium, quia nec in oratione privata licite excommunicatus cum alio communicat: *cap. Excommunicatos* 11. *q.* 3. Verum tamen est, quod si privatim dicat *Dominus vobiscum*, vel communicet cum alio solum in oratione privata, non peccabit nisi venialiter; quia videtur solum in re levi transgredi praeceptum ecclesiae. Bonac. *q.* 2. *p.* 3. §. 2. *n.* 4. *etc.* et communiter.

Caeterum non prohibetur excommunicatus ingredi ecclesiam, ibique etiam in eodem loco cum aliis preces privatas fundere; dum etenim omnes privatim orant, non datur communicatio orationum. Navar. *in man. cap.* 27. *n.* 19. Dian. *p.* 5. *tr.* 9. *resol.* 89. Item non prohibetur sumere aquam benedictam, signare se signo crucis, adorare eucharistiam, aliaque devotionis officia praestare, quae non veniunt sub nomine divinorum officiorum. Multo minus prohibetur assistere concioni; nam unusquisque ex audientibus seorsim audit, nec per hoc dicuntur ad invicem communicare: *arg. cap. Responsio de sent. excom.* et ex com-

(1) Errat igitur *Pasqual.* dum oppositum tenet de *sacr. mis.*

muni docet Leander *disp.* 7. *q.* 18. Non potest vero excommunicatus non toleratus concionari vel legere; et assistentes tenerentur discedere, alias convincerentur cum eo communicare. Id tamen facere potest excommunicatus toleratus ad petitionem fidelium, ut patet ex dictis in secundo quaesito; vel si illi competat ex officio, nec sit qui possit illius vices supplere; nam praesumi potest in tali casu alios velle, ut suum officium adimpleat. Bonac. *q.* 2. *p.* 3. §. 2. *n.* 11.

Solet hic quaeri quid agendum, si tempore missae ingrediatur in ecclesiam excommunicatus. Primo igitur advertendum, solum quaestionem esse posse de excommunicato non tolerato; nam cum eo solummodo non licet fidelibus communicare. Secundo advertere est, an talis excommunicatus ita sit in ecclesia, ut appareat communicare cum aliis; nam si non censeatur missae interesse vel cum aliis eidem missae vel divinis officiis assistere, neque reputandus est communicare cum aliis, nisi in loco materiali; ut dum transeunter esset in ecclesia, vel non moraliter assisteret missae cum aliis fidelibus. Suar. *disp.* 12. *de cens. sect.* 1. *num.* 6. et alii communiter. In casu vero quod excommunicatus vitandus esset in ecclesia in divinis cum aliis communicans etiam vi foret repellendus, quamvis esset clericus, in justam defensionem ecclesiasticae jurisdictionis et censurae: *cap. Veniens de sent. excom.* Quod si nec vi posset repelli, deberent clerici cessare a divinis officiis, et sacerdos, cujus missae assisteret (sacerdotes enim, quorum missae excommunicatus non interesset, non deberent missam intermittere, nec discedere, qui eam audirent; quia cum ipsis non communicaret) deberet eam intermittere, si non facta fuit consecratio: nam tunc cum integritas sacrificii sit de jure divino, missa prosequenda esset usque ad sumptionem, remanente tamen solo ministro missae inserviente (1). Reliquas preces et orationes deberet sacerdos in sacristia absolvere: *cap. Is, cui de sent. excom.* et Clement. 2. eod. tit. Aliqui dicunt sacerdotem debere perficere missam, quamvis solum canonem inchoasset ab illis verbis *Te igitur, cle-*

(1) Aliter in excommunicationem minorem incurrerent Assistentes Missae, nisi forte ea celebretur in alio altari, et ipsi alteram missam in diverso altari audiant; et Sacerdos celebrans etiam incurreret interdictum *ab ingressu Ecclesiae ad arbitrium ejus, cujus sententiam contempsit. Cap. Episcoporum de Privileg. in* 6. hoc est inhabilis fieret ad munus suum exequendum in Ecclesia.

mentissime Pater; quia tunc videtur inchoata consecratio. Ita ex Suar. et aliis tradit Bonac. *q.* 2. *p.* 3. §. 1. *n.* 13.

Q. VI. An excommunicatio privet ecclesiastica sepultura.

R. Utique excommunicatus sepeliri non debet in loco sacro: *cap. Sacris de Sepult.* Clem. 1. *eod. tit. cap. Consuluisti de consecr. eccles. vel alt.* et specialiter de haereticis habetur *cap. Quicumque de haeret. in* 6. Caeterum nomine loci sacri venit solum locus benedictus, et ad sepulturas designatus: *cap. fin. de consecr. eccles.* unde excommunicatus sepeliri posset in alio loco conventus seu monasterii: Anton. a Sp. S. *disp.* 2. *n.* 316. *de excom.* et alii communiter. Hinc si corpus excommunicati vitandi sepultum fuit in loco designato ad fideles sepeliendos, et possit ab aliis discerni, est exhumandum; secus si non possit discerni: *cap. Sacris de sepult.* ecclesia tamen utpote polluta est reconcilianda ex *cap. Consuluisti de consecrat. eccles. vel altar.*

Non solum autem prohibetur sepelire excommunicatum vitandum in loco sacro, sed insuper sepelientes incurrunt majorem excommunicationem (1): Clement. 1. *de sepult.* ubi etiam eadem excommunicatione plectuntur sepelientes nominatim interdictos vel publicos usurarios. Oportet tamen quod id faciant *scienter et cum praesumptione*, ut ibidem dicitur, quas clausulas explicavi, dum supra actum est de causis excusantibus a censura incurrenda. Caeterum non dicuntur sepelientes, qui comitantur funus, qui pulsant campanas, clerici canentes, nec ii, qui deferunt corpus ad sepeliendum; quia remote tantum possunt dici sepelientes. Multi DD. volunt intelligendos esse nomine sepelientium solum eos, qui propriis manibus excommunicatum sepeliunt, ut videre est apud Leandrum *disp.* 8. *de excom. q.* 24. *et* 25. nam lex in materia poenali, quoad fieri potest, est restringenda. Verum si attendatur ratio directa, puto comprehendi etiam mandantes et procurantes, ut excommunicatus vitandus in loco sacro sepeliatur. Ratio est quia lex etiam poenalis extendenda est ad casum, in quo eadem ratio militat, si sublata tali extensione inutilis redderetur. Quis autem non videat, Clementinam citatam omnino futuram inutilem, si pro sepelientibus intelligendi illi solum

(1) Praeter interdictum ab ingressu Ecclesiae *ad arbitrium*, ut supra, sepelientes etc. incurrunt (ut dicit Auctor) excommunicationem majorem, a qua nequeunt absolvi, donec satisfecerint *ad arbitrium Episcopi*, verum haec poena non comprehendit sepelientes toleratos, praesertim si objerint poenitentiae signis.

essent, qui propriis manibus cadaver mandant sepulturae; nam viles isti homines vel ratione ignorantiae seu metus semper, vel fere semper a censura excusarentur. Ne ergo otiosa reddatur pontificia constitutio, extendenda videtur ad mandantes et procurantes; cum praecipiendo seu procurando et ipsi dicantur sepelire. Suar. *disp.* 12. *sect.* 4. *n.* 10. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 8. *n.* 67. Reginald. *l.* 32. *n.* 13. Cum tamen contrariae opinionis probabilitas negari haud possit, ideo ex hac ratione reflexa non facile illos excommunicationem incurrisse judicarem.

In casu igitur, in quo excommunicatus vitandus moriatur, observandum est, quod si non dedit signa poenitentiae, omnino carere debet ecclesiastica sepultura, et illius ossa sunt projicienda. Si vero dedit signa poenitentiae, absolvendus est antequam sepeliatur: *cap. A nobis de sent. excom.* ni fuerit absolutus in foro poenitentiae; quia ut sepulturae mandetur, aliud non requiritur in capite citato, nisi quod fuerit absolutus. Quod si nec in foro conscientiae absolutione obtenta sepultus fuit, non est statim exhumandus, sed obtinendum est a legitimo superiore, ut dignus fiat ecclesiastica sepultura. Bonac. *q.* 2. *p.* 3. §. 3. *n.* 7.

An vero hucusque dicta etiam verificentur in ordine ad excommunicatum toleratum, variant DD. Et quidem nullum dubium est, quod etiam excommunicatus toleratus, si sit notorius, privandus sit ecclesiastica sepultura, dum moriatur impoenitens; nam tunc incapax est suffragiorum ecclesiae, utpote ratione peccati exclusus a regno coelesti. Palaus *disp.* 1. *p.* 6. *n.* 12. Si vero non obiit impoenitens, dum sit notorie excommunicatus, multi volunt privandum esse ecclesiastica sepultura; nam ita sanciri videtur *cap. sacris cit.* et Clement. 1. *de sepult.* et aliunde, ex dictis in primo quaesito, concilium Constantiense in nihilo relevare intellexit istos excommunicatos. Nihilominus valde probabilis et communior est contraria opinio; nam quoad excommunicatum toleratum non militat ratio, quare ex ss. canonibus privandus sit ecclesiastica sepultura, ne scilicet communicet cum defunctis, cum quibus communicare non potuit, dum erat inter vivos: re vera etenim post concilium Constantiense communicamus cum excommunicatis toleratis. Insuper prohibitio sepeliendi excommunicatos respicit vivos, ut cum illis non communicent; quare cessare videtur, dum cum eis possunt communicare. Navar. *cap.* 27. *n.* 26. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 8. *n.* 45. et plures alii, quos sequitur Diana *p.* 5. *tr.* 9. *resol.* 76.

Q. VII. An excommunicatus privetur beneficiis et fructibus illorum.

R. I. Sicuti certum est excommunicatum non privari beneficiis legitime obtentis ante excommunicationem, ita certum est nullam omnino et invalidam esse collationem beneficii ecclesiastici factam excommunicato: *cap. Postulastis de cleric. excomm. ministr.* Nomine collationis intelligitur omnis electio, praesentatio, nominatio, permutatio, resignatio, litterarum impetratio etc.: cum non conveniat obtinere beneficium illum, qui officium ecclesiasticum ipsi annexum exercere non potest. Coninch. *disp.* 14. *d.* 9. *n.* 69. Palaus *disp.* 2. *p.* 10. *n.* 1. Diana *p.* 5. *tr.* 9. *resol.* 99. Garzia *de benefic. p.* 7. *c.* 13. *n.* 15. Idem dicendum de quacumque pensione spirituali; nam habet rationem beneficii: unde invalide confertur clerico excommunicato. Suar. *disp.* 13. *sect.* 1. Diana *p.* 4. *tr.* 4. *resol.* 55. *et p.* 5. *tr.* 9. *resol.* 103. Alterius *t.* 1. *l.* 2. *disp.* 6. *n.* 4. Secus dicendum de pensione temporali data laicis ob aliquod servitium ecclesiae praestitum; nam nullo modo est beneficium.

Quamvis autem nulla sit collatio beneficii facta excommunicato, nihilominus si illi collatum fuit antequam incideret in excommunicationem, acceptare illud potest, etiam dum est excommunicatus; nam jura irritam reddunt collationem, non autem acceptationem; et cum simus in materia odiosa, non sunt extendenda ad casus in jure non expressos: unde excommunicatus potest beneficium antea sibi collatum acceptare, animo tamen exercendi munera beneficii post obtentam absolutionem. Garz. *cit. num.* 19. Candid. *disq.* 18. *a.* 14. *dub.* 3. Bonac. *q.* 2. *p.* 4. §. 1. *n.* 1. Diana *p.* 4. *tr.* 9. *resol.* 56.

E contra si collatio fiat eo tempore, quo aliquis erat excommunicatus, puto beneficium nulliter acceptari, etiam post obtentam absolutionem. Quamvis igitur collator non mutasset voluntatem, nihilominus quia censetur perseverare eadem collatio, quae ante absolutionem facta fuit, si ab initio nulla fuit, nec tractu temporis potuit convalescere: *l.* 1. *ff. de reg. jur.* sicut non potest sufficienter intelligi perseverare id, quod in sua origine nullum fuit. Navar. *cap.* 15. *n.* 21. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 9. *n.* 54. Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *resol.* 56. *et p.* 5. *tr.* 9. *resol.* 101. Necessaria ergo videtur nova collatio et acceptatio, ut etiam docent Less. *l.* 2. *cap.* 34. *dub.* 22. *n.* 119. Sanch. *l.* 8. *de matr. disp.* 7. *n.* 12. Secus dicendum si collatio facta sit a Papa cum clausula absolutionis

a censuris, ad effectum gratiam consequendi; vel si Papa sciebat illum, cui conferebat beneficium, esse excommunicatum; nam princeps assumens quem cognoscit inhabilem, intelligitur dispensare in jure suo, et habilem reddere.

Oritur hic solita lis inter DD. an solus excommunicatus vitandus inhabilis sit ad beneficia, vel an etiam toleratus. Ego autem cum ex saepe dictis confiderem noluisse concilium Constantiense in nihilo relevare excommunicatos etiam toleratos, non satis video quomodo debeant esse capaces beneficiorum, quibus jure communi privantur. Covar. *in cap. Alma mater p.* 1. §. 7. *num.* 2. Suar. *disp.* 13. *sect.* 1. *num.* 25. Alterius *l.* 2. *disp.* 6. *cap.* 2. *n.* 2. Auctores sustinentes contrariam opinionem dicunt excommunicatos toleratos capaces esse beneficiorum; quia cessat ratio, cur inhabiles ad ea redditi sunt *ex cap. Postulastis de cleric. excom. ministr.* quia nempe excommunicatus non potest in officio cum aliis communicare. Ita multis citatis Diana *p.* 5. *tr.* 9. *resol.* 99. Verum, meo videri, non satis cessat neque post concilium Constantiense talis ratio; quia re vera excommunicatus etiam toleratus de se non potest cum aliis in officio communicare, et solum communicare posset ab aliis requisitus. Praeterea cum excommunicatus etiam in poenam suae contumaciae inhabilis reddatur ad beneficia, haec ratio utique non cessat nec pro excommunicato tolerato.

R. II. Excommunicatus retinere potest fructus beneficii collati, antequam incideret in excommunicationem, cum nullo jure satis pateat ipsis privari. Neque obstat, quod *cap. Pastoralis* §. *Verum de appellat.* dicatur esse illi subtrahendos; nam hoc intelligi debet de subtractione per sententiam judicis, ut dicit ibi Glossa *subtrahuntur,* et docent Coninch. *disp.* 24. *dub.* 9. *n.* 81. Candid. *disq.* 28. *de benef. a.* 15. *dub.* 2. *concl.* 3. Sanch. *l.* 3. *de matr. disp.* 51. *n.* 12. *et* alii apud Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *resol.* 104. Praeterea contrariae opinioni obstat consuetudo, quae dat jus certum retinendi fructus, donec excommunicatus illis per judicis sententiam privetur. Post talem vero sententiam absque dubio tenetur restituere fructus perceptos in excommunicatione, et quos percipiet usque ad absolutionem. Limita nisi injuste illi denegetur absolutio; nam tunc, cum non stet per ipsum, quo minus absolvatur, aequum non est, ut fructibus beneficii privetur.

Quoad fructus vero beneficii sibi collati in statu excommunicationis, cum collatio fuerit nulla, maxime si fuit vi-

tandus, utique ante omnem judicis sententiam debet eos restituere. Quod si inservivit beneficio, vel quia ignoravit suam excommunicationem, vel quia, cum esset occulte excommunicatus, non poterat sine infamia dimittere beneficium, tunc posset retinere, quae sibi competerent pro honesta sustentatione titulo mercedis, sicuti daretur alteri clerico inservienti. Alter. *l.* 2. *de cens. d.* 6. *cap.* 8. Palaus *d.* 2. *p.* 11. *n.* 1. *etc.*

Q. VIII. An excommunicatus privetur ecclesiastica jurisdictione.

R. I. Excommunicatus vitandus privatur omni usu et exercitio ecclesiasticae jurisdictionis. *cap. Ad proban. de sent. et re judic. can. Audivimus dist.* 24. *q.* 1. *cap. Adversus de immun. eccles.* junct. Gloss. Immo ecclesia non solum privat excommunicatum usu jurisdictionis, sed et ipsam jurisdictionem ab illo removet, ut ex communi docet Bonacin. *q.* 2. *p.* 5. *n.* 1. Hinc excommunicatus vitandus non potest conferre valide beneficia: *cap.* 1. *Ne sede vacante in* 6. non potest eligere: *d. cap. unic. Ne sed. vac. in* 6. quia excommunicatus est suspensus ab officio et beneficio; et electio facta a suspensis declaratur irrita: *cap. Cum inter de elect.* Solummodo electio summi Pontificis, ad vitanda maxima mala, valide fieret a cardinalibus excommunicatis. Clement. *Ne Romani* §. *Caeterum de elect.* Quod si inter electores unus sit excommunicatus, et ejus suffragium necessarium sit ad electionem, pariter electio est nulla: *arg. cap. Ad prob. de sent. et re judic.* Secus si illius suffragium non erat necessarium ad electionem; nam tunc nullo jure aperte irritatur, ut contra alios docent Pal. *d.* 2. *p.* 13. *num.* 13. Bonac. *cit. etc.* Item nulla est praesentatio facta a patrono excommunicato vitando, si juspatronatus fundetur in titulo clericali; quia tunc est actus potestatis et jurisdictionis ecclesiasticae: *cap. Cum autem, cap. Nobis, cap. penult. de jure patr.* Secus si jus praesentandi non fundetur in titulo clericali, quamvis nec tunc episcopus teneatur praesentationem admittere; quia non tenetur communicare cum excommunicato. Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 2. *c.* 3. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 10. Immo addit Suarez *disp.* 14. *sect.* 2. *num.* 30. admittere non debere praesentationem factam ab excommunicato non tolerato, cum non possit cum illo communicare. Quod si episcopus acceptavit praesentationem, debet praesentatum instituere; quamvis enim invalida fuisset praesentatio, tunc jus integrum devolvitur ad institutorem ex theo-

logis supracitatis. Si vero episcopus instituit praesentatum ab eo, quem ignorabat esse excommunicatum, tunc posset institutionem rescindere. Demum quamvis praefata omnia exerceri non possint ab excommunicato vitando, quia important exercitium jurisdictionis, nil tamen obstat quin possit resignare beneficium; nam hoc non est exercere jurisdictionem, sed beneficio cedere.

Ob defectum pariter omnis ecclesiasticae jurisdictionis in excommunicato vitando, non valet absolvere, dispensare, committere aliis sacramentorum administrationem, sicut nec delegare alteri suam jurisdictionem. Quod si alteri delegavit, et postea incidat in excommunicationem, cum tunc in eo cesset jurisdictio, cessat et in delegato; cum hujus potestas pendeat a potestate delegantis. Excipe si res non sit adhuc integra, et jam incaeptum sit exercitium jurisdictionis; tunc enim potest delegatus prosequi usque ad conclusionem: *cap. Relatum*, *cap. Gratum* §. *Licet de offic. deleg.* Hoc tamen verum non est, si delegans et delegatus faciant unum tribunal, qualiter se habet tribunal episcopi et vicarii generalis; nam tunc, etiam adhuc re non integra, cessante jurisdictione in delegante, cessat et in delegato: *cap. Romana de offic. vicar. in* 6.

Praedicta non aptantur excommunicato tolerato; nam in jure illius acta sustinentur, ni adversus eum apponatur exceptio, eaque fieri debet intra octo dies ab excipiente, adducendo speciem excommunicationis et causam illius: *cap.* 1. *de except. in* 6. Opposita autem ac probata hac exceptione, ipsius acta remanent invalida. Navar. *in man. c.* 27. *num.* 31. Suar. *disp.* 11. *sect.* 4. *n.* 9. Less. *l.* 2. *c.* 29. *dub.* 7. *num.* 47.

Q. IX. An excommunicatus inhabilitetur ad exercendos actus legitimos in judicio.

R. Quid dicendum sit de excommunicato tolerato patet ex dictis immediate ante. Quoad excommunicatum vero vitandum respondetur affirmative, adeo ut nullus ex his ex jure possit esse judex, actor, advocatus, tabellio, testis; et id non solum quia illi prohibetur cum aliis communicare, sed etiam quia specialiter ab his omnibus prohibetur: *cap. Veniens de testam. cap. Decernimus de sentent. excom. in* 6. *et cap.* 1. *de except. in* 6. atque illius acta non solum illicita sunt, sed etiam invalida, quamvis agat in judicio per procuratorem: *cap. ult. de procurat.* Hinc judex tenetur repellere a judicio excommunicatos vitandos: *cap. Decernimus*

de sent. excomm. in 6. Sicuti et potest repellere excommunicatos toleratos, excipiendo contra ipsos tamquam inhabiles ad standum in judicio: *cap. A nobis de except. et cap.* 1. *eod. tit. in* 6. quamvis non teneatur, ni aliquis contra eos excipiat; quia nolit cum illis communicare. Suar. *disp.* 1. *sect.* 3. *n.* 3. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 11. *n.* 101. aliique apud Dianam *p.* 5. *tr.* 9. *res.* 101.

Quod si excommunicatus vitandus citetur et accusetur ut reus in judicio, puto posse per seipsum respondere ad ea, quae sibi objiciuntur, exceptiones adducere etc. quamvis plures dicant illi licere comparere per seipsum in judicio, si non inveniat idoneum procuratorem. Ratio mihi est, quia *cap. Cum inter, cap. Dilecti, cap. Venerabilem de except.* absque ulla limitatione ipsi permittitur seipsum in judicio defendere; unde quando *cap. Intelleximus* dicitur debere respondere per alium, ne videantur jura esse inter se contraria, intelligendum est respondere debere per alium, casu quo non sit idoneus per se; vel nolit per semetipsum respondere. Suar. *disp.* 14. *sectio* 4. *num.* 8. Alterius *lib.* 2. *disp.* 3. *cap.* 5. Dian. *p.* 5. *tr.* 9. *resol.* 111.

Quia tamen citato *cap. Intelleximus* sermo est de reo necessario, de reo nempe, qui cogitur in judicio respondere, hinc est excommunicatum vitandum, si sit reus voluntarius, comparendo sponte in judicio, ut provocet actorem ad agendum, audiendum non esse, nisi prius absolvatur. Alterius *cit.*

Q. X. An excommunicatio privet communicatione cum aliis: et quibus ex causis licita sit communicatio cum excommunicato vitando.

R. Jam ex dictis in secundo quaesito interdicitur excommunicatis etiam toleratis quaecumque communicatio cum aliis fidelibus tam in divinis, quam in humanis et politicis; quamvis fideles communicare possint cum excommunicatis toleratis. Quia tamen interdicta est fidelibus omnis communicatio cum excommunicatis non toleratis, ideo ut facilius quisque sciat a quibus debeat abstinere, appositus est sequens versiculus:

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Per ly *os* intelligitur quicumque discursus, confabulatio etc. etsi fiant alio mediante, et per litteras; sicut etiam omnia signa amicitiae, ut oscula, amplexus etc. Per ly *orare* intelligitur prohibita omnis communicatio in sacris et di-

vinis, de quibus supra. Per ly *vale*, intelligitur prohibita quaecumque amica salutatio, quocumque modo fiat. Non desunt tamen qui dicant licite resalutari excommunicatum, ipso prius salutante, cum tunc videatur quaedam debiti solutio. At mihi probabilior videtur contraria opinio; quia ratione excommunicationis amittit jus, ut resalutetur. Per ly *communio* intelligitur prohibita quaecumque societas, ut in habitatione, contractibus, judiciis, exercitiis, laboribus etc. Per ly *mensa* prohibetur sumere cibum et potum cum excommunicato vitando, quando reputatur quis comedere cum eo per modum societatis, ut si esset in eodem convivio, refectorio etc. Hinc si quis per accidens esset in eadem caupona cum excommunicato non tolerato, posset cum eo comedere in eadem mensa, dummodo ibi non sumerent cibum per modum societatis (1).

Q. XI. Quae sint causae, in quibus licitum sit communicare cum excommunicato vitando.

R. Hujusmodi causae recensentur: *can. Quoniam multos* 11. *quaest.* 3. et sequenti versiculo continentur:

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Utile denotat primo utilitatem spiritualem ipsius excommunicati; unde non tenemur abstinere ab omnibus iis, quae judicamus conducentia ad ipsius resipiscentiam. Secundo denotat utilitatem ipsius communicantis; ut si illi valde utile sit consilium petere ab advocato, seu medico excommunicato, vel si ab eo exposcat suum creditum, quod et privatim exposcere potest ipse excommunicatus, non vero in judicio. Tertio potest cum illo communicare, si ita exposcat proximi utilitas.

Lex significat legem matrimonii, unde uxor potest communicare cum marito excommunicato sicut antea, per testum *in cap. Quoniam multos* 11. *quaest.* 3. Idem ibidem dicitur respectu filiorum, servorum, ancillarum, municipiorum, rusticorum, servientium etc. qui exprimuntur per ly *humile*. At quia ss. canones noluerunt his esse interdictam communicationem cum excommunicato vitando ad vitandum animae periculum, et propter domesticam utilitatem seu necessitatem, ideo cum militet eadem ratio pro marito re-

(1) Effectus remoti excommunicationis majoris sunt 1. irregularitas; 2. quod, si quis insordescat in excommunicatione per annum, fit suspectus de haeresi.

spectu uxoris, pro patre respectu filiorum, pro domino respectu servorum, communiter docent DD. neque marito, neque patri, neque domino prohibitam esse communicationem respectu praefatorum. Covar. *in cap. Alma mater.* 1. *p.* §. 1. *n.* 8. aliique apud Dianam *p.* 5. *tr.* 9. *resol.* 123.

Res ignorata significat, quod si quis ignoret ignorantia, quae non sit crassa, aliquem esse excommunicatum, vel esse vitandum, excusatur si cum eo communicet. Caeterum si quis merum habeat dubium de alterius excommunicatione, non tenetur ab ipsius communione recedere; nam propter suum dubium non debet alterum privare jure certo, quod habet communicandi cum aliis.

Necesse significat quod stante notabili necessitate sive spirituali, sive temporali, vel ipsius excommunicati, vel communicantis cum eo, vel alterius tertii, non est interdictum cum illo communicare.

Q. Ultimo. Quale peccatum committat, et quam poenam incurrat, qui extra casus a jure permissos communicat cum excommunicato non tolerato.

R. I. Jam ex dictis supra *quaest.* 1. communicare cum excommunicato vitando in sacris et divinis est peccatum mortale, veniale vero in humanis et politicis (1).

R. II. Qui communicat cum excommunicato vitando in crimine criminoso, ultra peccatum mortale incurrit majorem excommunicationem: *cap. Nuper, et cap. Si concubinae de sent. excomm.* Ut autem id verum sit, primo necesse est, ut quis communicet in eodem crimine, propter quod jam alter fuit excommunicatus; ut si quis consulat concubinario non dimittere concubinam, vel injusto detentori non facere restitutionem, si hi propter has causas jam fuerunt excommunicati. Secundo oportet scire, eum, cum quo communicat, esse excommunicatum; nam *c. Nuper* imponitur praefata poena *participanti scienter*. Tertio oportet quod ita cum ipso participaverit, ut commiserit grave peccatum. Quarto necesse est, ut ille, cum quo participat, sit nominatim denuntiatus, alias non esset vitandus. Hinc multi docent, participantem cum notorio clerici percussore non incurrere majorem excommunicationem, si talis percussor non fuerit denunciatus. Bonac. *q.* 2. *p.* 6. §. 1. *n.* 5. et alii apud ipsum.

(1) Dummodo *frequenter* non fiat, hoc est quasi *ex habitu* Lig. l. 7. n. 198.

Regulae in praxi observandae.

I. Studeant parochi et Confessarii iis, quae pertinent ad censuras; nam possunt casus evenire, in quibus solemniter errent. Audiant quod mihi accidit, quamvis dioecesim et locum silentio praeteream. Vulgata fuit vox, quemdam rusticum fuisse excommunicatum, eo quod recusaret reddere rationem reddituum fabricae ecclesiae suae communitatis. Post aliquot interim dies, cum in vicina ecclesia ss. Virginis Rosarii festum celebraretur, subortum est dubium inter parochos plurium ecclesiarum, qui ad festum venerant, an admitti possent ad sacramenta, qui cum praefato rustico loquuti fuerant. Convenerunt igitur perdocti illi parochi in sacristia, ubi pluribus hinc inde discussis et adductis, unanimi tandem sententia decreverunt, ut dignior inter eos incunctanter ad altare majus accederet, ac numerosum adstantem popolum clara et intelligibili voce moneret, non posse nisi ab illustrissimo, et reverendissimo episcopo absolvi eos; qui cum dicto rustico sermonem habuerant; adeoque abstinendum ab eis esse a sacramento poenitentiae, et s. synaxi. Cum eadem die ad illum locum pervenissem, statim de tot parochorum unanimi decisione fui interrogatus: et heu, respondi in corde meo, si post obtentum beneficium, perpetuum vale suis libris non dixissent, non tam solemniter errassent. Primo, ni fallor, ille rusticus solum monitus publice fuerat de reddenda ratione suae administrationis sub poena excommunicationis incurrendae, et nondum inciderat in excommunicationem. Secundo iste unicus regionis lanio erat, adeoque multi ex necessitate dumtaxat cum eo sermonem habuerant. Tertio nemo seu fere nemo illorum rusticorum sciebat, prohibitum esse loqui cum excommunicato. Quarto et si scivissent, non incurrissent, nisi minorem excommunicationem a qua unusquisque Confessarius potest absolvere. Non injucunde audissem valida argumenta contrariae illorum doctorum sententiae.

II. Secundo pro praxi advertat Confessarius communem esse errorem dicere, eum qui videt aliquem clericum percutere, non posse cum percussore loqui. Hinc quidam Confessarius mihi notus, cum, remotis arbitris, fuisset a quodam validis pugionibus percussus, omittens livoribus cerussa mederi, nil aliud curavit nisi de admonenda quadam muliercula, quae forte ibi supervenit, ut abstineret a quocumque sermone cum percussore; qua ratione misera foe-

mina et pro se valde timebat, ne pugnis et calcibus impeteretur. Pius quidem, sed indoctus Confessarius. Non erat ergo ille percussor vitandus, quia non erat notorius. Secundo non erat vitandus, quia cum ante sententiam judicis possit crimen tergiversari, est sententia satis communis, nullum clerici percussorem ante judicis sententiam esse vitandum.

III. Item prae oculis babeat Confessarius occulte excommunicatum non esse repellendum a sacramentis, si publice petat. Item licite petere, si non possit ab eis abstinere sine gravi infamia; adeoque pro tali casu cessare impedimentum, quod advenit ab excommunicatione.

IV. Communiter dicitur, quod si excommunicatus vitandus intret in ecclesiam, dum celebratur missa, sacerdos qui saltem canonem nondum incoepit, debet missam omittere, et adstantes recedere. Sed haec doctrina non tam festinanter ad praxim reducatur. In casu igitur, quo talis excommunicatus intraret in ecclesiam, primo consideretur, an sit transeunter; et si sit permanenter, an in tali loco stet, ut non judicetur cum aliis adsistere missae; nam in his casibus inquietandi non sunt nec sacerdos celebrans, nec missam audientes.

V. Si unquam daretur casus, ut obiret in aliqua parochia excommunicatus notorius, primo videat parochus, an signa dederit poenitentiae, et tunc si est toleratus, potest in praxi sequi opinionem, quae permittit illum sepelire in loco sacro. Si vero non erat toleratus, item sepeliendus est in loco sacro, si potuit absolvi saltem pro foro poenitentiae antequam moreretur. Si vero quamvis dederit signa poenitentiae, non fuit qui aliquo modo absolveret, tunc sepeliendus non est in loco sacro, antequam absolvatur.

VI. Si quis post obtentum beneficium adinveniat obtinuisse illud tempore, quo erat excommunicatus, advertat Confessarius collationem fuisse nullam, adeoque saltem esse sanandam; nam ignorantia excusavit quidem acceptantem beneficium a culpa, non tamen reddidit validam collationem. Videat autem si illi arrideat opinio, qua asseritur solum excommunicato vitando invalide beneficia conferri.

Quando excommunicatus incurrat irregularitatem, innuam **infra agendo de irregularitate**.

QUAESTIO III.

DE EXCOMMUNICATIONIBUS IN BULLA COENAE.

CAPUT I.

De prima, secunda, tertia, quarta et quinta excommunicatione bullae coenae

Q. I. Quid sit bulla coenae.

R. Haec bulla hoc nomen sortitur, quia quotannis legitur, et publicatur in die coenae Domini coram summo Pontifice. Triplicem autem ob causam editur. Prima ad conservandam fidem catholicam per remotionem haeresum, schismatum etc. Secunda ut servetur unio inter fideles et Christi vicarium; qua ratione non solum excommunicantur schismatici, sed etiam negantes primatum Pontificis, appellantes ad futurum concilium, falsificantes litteras apostolicas etc. Tertia ut servetur societas inter ipsos fideles; unde excommunicantur, qui exercent depraedationes, et latrocinia maritima, imponentes onera, violantes immunitatem etc. Hae causae magis patebunt in explicandis particularibus censuris.

Haec bulla, ut patet ex ejusdem clausulis, non extinguitur morte Pontificis, nec ex eo, quod papatum abdicaret etc. unde habet naturam legis, et constitutionum latarum a jure.

Q. II. Qui incurrant primam excommunicationem latam in bulla coenae contra haereticos, ipsorum receptatores, fautores etc. legentes eorum libros etc.

R. I. Ut aliquis propter haeresim incurrat excommunicationem latam in bulla coenae, primo debet ita haeresim exprimere, ut appareat ejus pravus animus; unde qui haeresim proferret legendo, vel transcribendo etc. non incurreret talem excommunicationem; quia non satis manifestat suam haeresim. Item debet signis, vel verbis sufficienter externe haeresim manifestare; alias esset haereticus pure mentalis, quem ecclesia nunquam excommunicavit. Sanch. *in sum. l. 2. cap.* 8. et communiter. Demonstraret autem satis suam haeresim, qui non credens adesse in hostia consecrata corpus Christi, cooperto capite aspiceret hostiam a sacerdote elevatam, non vero qui cooperto capite transiret ante sacram imaginem; nam quamvis non crederet esse dulia adorandam, quatenus repraesentat prototypum, hoc

tamen non satis percipitur ex eo, quod ante eam transiret nullo reverentiae signo exhibito. Caeterum putat Suar. *de cens. disp.* 4. *sect.* 3. *n.* 17. et alii ad incurrendam hanc excommunicationem satis esse, si haeresis verbis aequivocis exprimeretur; quia revera verificatur fuisse sufficienter expressam. Demum requiritur, ut dum externe haeresis profertur, vere proferatur haeresis formalis, non materialis, hoc est, quod illa prolatio habeat malitiam haeresis internae. Hinc utique non remanent excommunicati, qui ignoranter haeresim proferunt, nec qui in ebrietate proferunt haeresim, quam animo retinent; nam quamvis ea prolatio, si fuerit praevisa, mala fuerit in sua causa, non tamen est formaliter haeresis, sed solum materialiter, dum profertur in ebrietate. Sanch. *in sum. l.* 2. *cap.* 8. *num.* 24. Bonac. *de cens. d.* 1. *q.* 2. *p.* 2. *n.* 3. *etc.*

Advertere tamen est, quod si haeresis proferatur occulte, seu nemine sciente, non proinde proferens excusatur ab excommunicatione bullae coenae; quia per accidens est, quod non possit probari. Sanch. *cap.* 8. *num.* 6. * Laym. *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 14. Barbos. *de pot. epis. allegat.* 40. *n.* 10. * Azor. *p.* 1. *l.* 3. *cap.* 10. *q.* 4. Quae dicta sunt de haereticis, valent de apostatis, hoc est, de iis qui in totum recesserunt a fide; nam et hi excommunicantur in prima excommunicatione bullae.

R. II. Excommunicantur in bulla cœnae credentes, receptatores, fautores, defensores haereticorum. Nomine credentium veniunt illi, qui externe demonstrant se credere veram esse doctrinam haereticorum; quamvis nullum ipsorum errorem credant in particulari. Illi vero dicuntur receptatores, fautores etc. haereticorum, qui illos recipiunt, fovent etc. ut haereticos; non vero si recipiant, etc. ut amicos et consanguineos; et hoc titulo recipere creditur, si vere amici sint vel consanguinei, nec appareat fovere, defendere etc. errores. Graff. 1. *p. l.* 4. *c.* 18. *n.* 35. Quod si nihilominus ex alicujus favore, defensione etc. actu non sequatur haeresis favor et defensio, puto posse excusari ab excommunicatione; nam intelligi potest excommunicari fautores, receptatores etc. effectu sequuto. Bonac. *de cens. disp.* 1. *q.* 2. *p.* 3. *n.* 3.

R. III. Item excommunicantur legentes libros haereticorum continentes haeresim, vel de religione tractantes. Pro legente non intelligitur audiens alium legere; quia vere non legit. Anton. a Sp. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 3. *d.* 6. *num.*

932. quamvis peccare possit, si audiens se exponat periculo errandi. Item non intelligitur legere, qui legit librum, cujus linguam non intelligit; nam in praesenti lectio prohibita est propter intellectionem, et in omni actu et dispositione finis est considerandus: *leg. Diximus ff. de excusat. tutor.* et tradunt in praesenti Gabr. a s. Vincen. *de cens. dis.* 4. *q.* 9. §. 1. *n.* 203. Dian. *p.* 1. *tr.* 11. *resol.* 6. contra Bonac. Pariter valde probabiliter non incurreret censuram, qui per alium legeret; nam censura lata contra facientes, non ligat mandantes ex dictis supra *q.* 1. *cap.* 4. *quaesit.* 5.

Ulterius ad incurrendam censuram bullae cœnae, oportet librum esse haeretici, et haeresim continere, vel de religione tractare; et tunc dicitur tractare de religione, quando vel assumit explicare s. Scripturam, seu tractare quaestionem theologicam, sive scholasticam, sive moralem. Non ergo incurrit hanc censuram, qui legeret librum non baptizati, quamvis tractaret de religione, vel contineret haeresim. Suar. *d.* 2. *de Fide sect.* 2. *n.* 11. *in fin.* nam hic proprie non est haereticus, sed paganus.

Quia autem nomine libri in communi appellatione non veniunt concio, vel epistola; ideo hujusmodi legentes, quamvis sint auctoris haeretici, et contineant haeresim, seu tractent de religione, valde probabiliter a censura excusantur. Sanch. *l.* 2. *in decal. cap.* 10. *n.* 2. Laym. *l.* 2. *tr.* 1. *cap.* 15. et alii. Idem Sanchez *ibidem n.* 28. cum Suar. et aliis docet hic nomine libri venire etiam manuscriptum haeretici. Verum meo videri negari non potest probabilitas contrariae opinionis, tum quia pro libris, cum facillime divulgentur et durent, est peculiaris ratio ac de manuscriptis; tum quia cum nominatim exprimi soleant manuscripta, dum Pontifex vult ea prohibita, ut patet *ex sess.* 4. Trid. sub fin. hinc est, quod dum non sunt expressa, non videntur inclusa in prohibitione. Tambur. *in decalog. l.* 2. *c.* 1. *de fid.* §. 7. *num.* 14.

Quod si liber sit haeretici, et contineat haeresim, vel tractet de religione, absque dubio incurrit excommunicationem bullae coenae, qui eum legit, etsi a libro haeresis divisus sit in plures libros. Dian. *p.* 6. *resol.* 55. Si vero divisus sit in plures tomos, legi potest tomus, qui non contineret haeresim; quia esset liber diversus, etsi per accidens alteri unitus: Trull. *in decal. l.* 1. *c.* 3. *dub.* 9. *num.* 19.

Solet denique hic inquiri, quae lectio praefati libri judicanda sit parvitas materiae ab excommunicatione excusans. Putant aliqui esse parvitatem materiae legere paginam cujuscumque libri. Sanch. *l.* 1. *sum. c.* 20. *num.* 31. Sed haec sententia videtur nimis laxa; nam quamvis rejicere non vellemus sententiam Dianae *in sum. v. haereticorum libri n.* 39. dicentem parvam esse materiam legere aliquas lineas, quamvis in eis haeresis contineretur, quia non solet hauriri, nisi legendo rationes antea, et postea pro eadem allatas, id tamen non militat pro sententia Sanchez; nam in integra pagina et potest legi haeresis et simul fraudolentum motivum illam insinuandi. Ad summum ergo sustineri posset opinio Sanchez, quando quis certus esset in ea pagina, quam legit, nullum esse errorem. Qui putant vel ex una linea posse haeresim hauriri, non admittunt in praesenti parvitatem materiae. Tolet. *in sum. in bullae coen. excom.* 1. *n.* 24.

Hic denique adnotare judicavi, quod licet legentes alios libros prohibitos haereticorum vel catholicorum non incurrant excommunicationem bullae cœnae, nihilominus prope finem regulae XI. indicis haec leguntur: *Si quis libros haereticorum vel cujusvis auctoris scripta ob haeresim vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, vel habuerit, statim excommunicationis sententiam incurrat*. Legentes alios libros prohibitos, peccant quidem graviter, sed nulla ligantur censura.

R. IV. Excommunicantur per bullam cœnae retinentes, imprimentes, et defendentes libros haereticorum. Libri igitur haereticorum, de quibus in superioribus, ex vi constitutionis Julii III. incip. *Cum meditatio* consignandi sunt inquisitoribus; et si quis libros retineat vel apud se vel apud alios, incidet in praefatam excommunicationem: et id sive sint ignoti idiomatis, sive retineantur ad destruendum, sive ad involvenda aromata; semper enim verificatur retineri et perseverare libros, ex quibus hauriri potest haeresis. Excusaretur tamen ob parvitatem materiae, qui unicum folium e. g. retineret ad illud destruendum. Sanch. *in sum. l.* 2. *n.* 54. Fagund. *in decal. l.* 1. *c.* 14. *n.* 32. Caeterum si quis propria auctoritate haereticorum libros comburat, quia ex dictis dare deberet inquisitoribus, non incidit in excommunicationem bullae; quia vere non retinet. Suar. *de fid. disp.* 20. *sect.* 2. *n.* 23. Sanch. *cit.* n. 36.

Imprimentes libros haereticorum, qui praesenti censura innodantur, sunt illi qui componunt literas, parant chartam et atramentum, premunt torcular etc. vel qui proxime concurrunt ad impressionem, ut auctor vel alter, qui curat, ut liber imprimatur, et domini typographiae. Suar. *de fid. d.* 20. *sect.* 2. *n.* 24. Graff. *decis. p.* 1. *l.* 4. *c.* 18. *n.* 50. Ex hoc vero capite non incurrunt excommunicationem vendentes literas æneas, chartam, atramentum etc. ad imprimendum, vel librum transcribens; immo et qui folia corrigunt, videntur posse excusari: nam praefati omnes non dicuntur proprie imprimere. Sanch. *in sum. l.* 2. *c.* 10. *n.* 57. Bene nihilominus possunt incurrere ex alio capite in excommunicationem, quatenus dici possunt fautores haereticorum; si sciant se dare chartam ad eorum libros imprimendos, et eorum emendationi insistere. Tambur. *in decal. l.* 2. *cap.* 1. §. 7. *n.* 44.

Excommunicantur demum defendentes libros haereticorum, quales sunt, qui se paratos contra alios exhibent ad eos defendendos; nam id satis est, ut intelligantur eos defendere. Multo magis defenderet, qui voce vel scripto tueretur vel qui impediret, ne inquisitores invenirent, comburerent etc. Secus qui solum laudaret stilum vel acumen auctoris; dummodo ita dicendo in causa non esset, ut liber conservaretur. Videatur Sanch. *cit. num.* 58. Tambur. *n.* 55.

R. V. Demum excommunicantur schismatici, qui scilicet pertinaciter se separant ab unitate ecclesiae universalis et a Pontifice ipsius capite; schisma etenim ex D. Th. 2. 2: *q.* 39. *a.* 1. *est voluntaria et pertinax subtractio, et separatio ab obedientia universalis ecclesiae vel summi Pontificis*. Si ergo quis pertinaciter recuset obedire Pontifici praecipienti, ut caput est ecclesiae, vel exterius committat se principi haeretico, ut supremo capiti et Christi vicario, iste est schismaticus; nam schisma non exigit, quod quis non credat s. Pontificem esse caput ecclesiae, vel quod credat id principi laico posse convenire, sed consummatur per actum externum, quo quis recedit ab obedientia Papae. Suar. *de cens. d.* 21. *sect.* 2. *num.* 13. Sanch. *l.* 2. *sum. c.* 36. *n.* 5. *et* 14. Quod si aliquis nollet obedire Papae non praecipienti, ut caput est ecclesiae, vel solum ut est dominus temporalis, non esset schismaticus. Ita aliis citatis Palaus *t.* 1. *tr.* 6. *d.* 4. *p.* 5. *n.* 8.

Q. III. Qui incurrant secundam excommunicationem bullae coenae latam contra appellantes ad futurum concilium.

R. Ut incurratur ista excommunicatio, primo intervenire debet appellatio *ab ordinationibus et mandatis Papae*, quorum nomine veniunt omnes sententiae vel generales vel particulares, quaecumque admonitiones, censurae et poenae ab eo inflictae. Alter. *in expos. hujus can. q.* 4. Durand. *l.* 2. *in can.* 1. *quaest.* 7. *n.* 6. Quidam putant his ordinationibus et mandatis solum significari mandata in materia spirituali. Sed mihi arridet contraria opinio; nam haec excommunicatio lata est ad impedienda schismata et rebelliones in ecclesia, quae oriri etiam possunt ex appellatione a mandatis Papae in materia temporali. Praeterea verba bullae sunt generalia; unde cum jus non distinguat, nec nos debemus distinguere: *leg.* 1. §. *Generaliter de leg. praest.* Gabr. a s. Vincent. *de cens. d.* 4. *q.* 9. §. 2. *n.* 207.

Secundo intervenire debet appellatio *ad universale futurum concilium*; unde si quis appellaret vel ad concilium provinciale, vel ad universale concilium praesens, ex vi bullae non incideret in excommunicationem, quamvis perverse ageret. Anton. a S. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *d.* 3. *sect.* 2. *n.* 482. pluribus relatis. Ibi etiam monet non referre ad excludendam excommunicationem, si appellatio foret a mandato Papae injusto; nam tot essent mala hujus appellationis, ut potius conveniat injusto mandato obedire. Ultraquamquod appellans demonstraret se sentire concilium esse Papa superius, quod falsum est.

Posita igitur praefata appellatione incurrunt excommunicationem bullae coenae omnes personae particulares, appellantes a quibuscumque ordinationibus et mandatis Papae ad universale futurum concilium. Item ii, *quorum auxilio vel favore appellatum fuerit*. Si proinde non fuit appellatum, vel favor et auxilium praestentur post interpositam appellationem, non habet locum censura.

Quaestio hic est, an intelligatur praestare auxilium vel favorem, qui suaderet appellationem. Et ego quidem credo, consilium non confundendum esse cum favore et auxilio; nam favor et auxilium dirigunt solum ab extrinseco et consilium juvat ab intrinseco, dirigendo rationem operantis. Anton. a Sp. S. *cit. n.* 484. Praeterea dum bulla coenae comprehendere vult consulentes, solet exprimere, ut videbimus in seqq. Caeterum praefati consulentes incurrerent aliam censuram reservatam a Pio II. in bulla incip. *Execrabilis*, *Bull. t.* 1. *p.* 136. et a Julio II. *extrav. suscepti regiminis etc.*

Quia autem universitas non potest excommunicari: *cap. Romana de sent. excom. in* 6. ideo in praesenti, si universitates, collegia, aut capitula appellent ut supra, vel auxilium praestent appellanti, interdicuntur; quo interdicto ligantur omnes de universitate, collegio, capitulo etc. ut suo loco dicemus.

Q. IV. Quos comprehendat tertia excommunicatio bullae coenae lata contra piratas, eorumque receptatores et fautores.

R. I. In isto canone bullae coenae excommunicantur piratae, cursarii et latrunculi maritimi discurrentes mare pontificium praecipue *a monte Argentario usque ad Terracinam*. Hi autem reputantur piratae, cursarii et latrunculi maritimi, qui bello non indicto, latrocinium exercent, et principaliter dici potest versari in agendis praedis in mari. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 24. *et seqq.* Hinc tales non sunt, qui belli indicti titulo, quamvis injuste, seu praetextu vindictae vel poenae vel defensionis, in mari depraedantur: isti etenim non piratae, sed hostes dicuntur: *l. hostes. ff. de capt. l. host. ff. de verb. sign.* et ita aliis citatis Bonac. *de cens. d.* 1. *q.* 4. *p.* 1. *n.* 4. Secus si aliquis navigaret tum causa belli seu negociationis, sed insimul causa depraedandi; nam semper est pirata, qui etiam causa depraedandi navigat: Reginald. *in prax. for. poenit. l.* 9. *n.* 264. quamvis non desint qui excusent ab excommunicatione eos, qui sola causa belli vel negociationis navigationem assumunt, si oblata occasione mutarent animum, et daepraedarentur; nam non ex officio sed incidenter praedam committerent: Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 25.

Disputant etiam auctores, an ad incurrendam hanc excommunicationem satis sit ingredi in mare animo depraedandi, quamvis de facto nil depraedetur; et ego probabilissime puto, non incurri excommunicationem nisi praeda sequuta: cum poenae non soleant induci nisi effectu sequuto, ut dixi *q.* 1. *c.* 1. *q.* 1. et tradit in praesenti cum aliis Palaus *disp.* 3. *p.* 4. *n.* 5.

Illud certum est, quod cum praecipue in lege poenali stricta facienda sit interpretatio, non innodabuntur hac excommunicatione, qui proprie dici non possunt *piratae, cursarii etc.* Item qui non depraedantur in mari pontificio; nam in canone dicitur *discurrentes mare nostrum*: Graffius *l.* 4. *cap.* 18. *n.* 67. Idem dici potest de iis, qui depraedarentur in lacubus, fluminibus etc. nam excommunican-

tur piratae et latrunculi maritimi. Secus dicendum esset, si ibi morarentur et latitarent, ut data opportunitate expoliarent navim per vicinum mare pertranseuntem, vel si piratae expolient navigantes, qui in terram descenderant vel ad fugiendos insequentes vel alia de causa; nam de supradictis vere verificatur esse piratas.

Advertere demum est, quod ad incurrendam censuram hujus canonis, depraedari oportet vel navim christiani catholici vel merces christiani catholici, quamvis istae essent in navi infidelium vel haereticorum. Non incurritur vero a depraedante navim, quae non sit alicujus catholici vel pariter merces, quae ipsius non sint, quamvis in navi catholici existant. Fragos. *p.* 2. *l.* 1. *d.* 3. §. 3. *num.* 77. Anton. a Sp. S. *in direct. confess. p.* 2. *tr.* 12. *d.* 3. *sect.* 3. *num.* 491.

R. II. In praesenti canone excommunicantur etiam receptatores, fautores et defensores piratarum. Id autem intelligendum est de iis, qui receptando, favendo, aut defendendo aliquo modo influunt in depraedationem: ut si ex hoc piratae reddantur animosiores ad praedandum, vel si inde arripiant securitatem. Bonac. *de cens. bull. coen. d.* 1. *q.* 4. *p.* 1. *n.* 20. Unde non ligaretur hac censura, qui receptaret vel auxiliaretur piratis titulo amicitiae, consanguinitatis etc. Ita Bonac. *num.* 21. Fragos. *cit. n.* 80.

Dantes consilium piratis non veniunt nomine receptatorum, fautorum, defensorum etc. ut constat ex dictis in superiori quaesito, et tradunt in materia praesenti. Navar. *cap.* 27. *n.* 59. Suar. *de cens. d.* 22. *sect.* 2. *n.* 22.

Q. V. Quos afficiat quarta excommunicatio bullae coenae lata contra surripientes bona naufragantium.

R. Ad incurrendam hanc excommunicationem primo, ut patet ex bullae verbis, oportet quod surripiantur bona, quae sint christianorum, et sint vel in ipsis navibus naufragium passis, vel ex ipsis ejecta sint et in littore inventa. Hinc non incurreret hanc excommunicationem, qui surriperet talia bona, dum adest timor naufragii; quia non furaretur iis, *qui naufragium passi sunt*, ut dicit bulla. Anton. a Sp. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *d.* 3. *sect.* 4. *n.* 508. Secus si post tale periculum immediate sequatur naufragium; si quis etenim tunc retineat bona accepta animo non restituendi, per eam iniquam retentionem verificatur accepisse bona eorum, qui naufragium passi sunt. Secundo ex vi bullae oportet talia bona surripi vel in ipsis navibus naufragium passis in

mari vel in littore inventa. Unde non incurreret hanc censuram, qui surriperet bona navis, quae naufragium fecisset intra alveum alicujus fluminis, vel surripuisset bona naufragantium sed non in littore maris; ut si longe translata fuissent, seu in civitatem asportata. Bonac. *de cens. bull. coen. d.* 1. *q.* 5. *p.* 2. *n.* 7. Reginal. *in prax. l.* 9. *c.* 15. *sect.* 4. *num.* 270.

Supradictis verificatis, nemo est immunis ab hac excommunicatione; nam excommunicantur *omnes et singuli surripientes etc.* cujuscumque generis bona surripiant, adeoque etsi furentur remos, anchoras, funes etc. ipsius navis. Bonac. *n.* 10. Oportet tamen hujusmodi bona esse in materia gravi, quae in praesenti talis reputatur, si excedat valorem duorum aureorum. Sayr. *de cens. l.* 1. *c.* 9. *n.* 33. * Duard. *in bull. coen. can.* 4. *q.* 11. *n.* 5. Pueron. *in d. bull. c.* 4. *n.* 32. Bonac. *ibid. q.* 4. *p.* 4. *n.* 3. * Insuper non haberet locum ista censura, si bona surrepta essent piratarum, qui naufragium passi essent; nam isti aequiparantur hostibus, ac proinde sicut fit in bello, juste possunt bonis expoliari. Bonac. *q.* 4. *p.* 1. *n.* 4.

Excusari potest ab hac censura, qui surriperet bona naufragantium, sed animo cito restituendi, dummodo non sequatur grave domini damnum: qui etenim retineret sine justa causa etiam per breve tempus cum gravi domini damno, verificaretur surripuisse bona naufragantis. Reginal. *in prax. for. poenit. l.* 9. *c.* 15. *n.* 269.

Excusatur qui surriperet talia bona, sed nesciret esse naufragantium; nam quamvis peccaret, proprie tamen et rigorose non delinqueret contra istum canonem. Reginald. *num.* 268.

Tertio excusantur, qui surripiunt bona naufragantium, quando habentur pro derelictis. Tunc autem pro derelictis habentur; quando vel dominus diu tentavit eripere e mari bona naufragata et postea omnino omisit; vel si cum posset facile vel per se vel per alium bona naufragata recuperare, a multo tempore de hoc non curat. Item habentur pro derelictis, quae projiciuntur tempore tempestatis, et statim erant peritura; ut si projiciatur papirus, saccharum, farina etc. Anton. a Sp. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *d.* 3. *sect.* 4. *n.* 512. *et seq.*

Q. VI. Quos comprehendat quinta excommunicatio lata contra imponentes, augentes, et exigentes pedagia seu gabellas.

R. In praesenti canone excommunicantur ii, qui sine legitima auctoritate praestant supradicta. Unde non includit imperatorem, reges, aliosque principes et respublicas, quae nullum in temporalibus superiorem agnoscunt; istis enim competit de jure gabellas et pedagia imponere. Et quamvis aliqui velint subjacere excommunicationi, si imponant gabellas et tributa injusta, ut docet inter alios Suar. *de cens. d.* 21. *sect.* 2. *n.* 38. nam tunc injuste imponunt vel augent; nihilominus alii docent, canonem loqui de iis, qui imponunt gabellas injustas defectu potestatis, non vero defectu justitiae. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 61. Tolet. *l.* 1. *c.* 21. *num.* 6. Filliuc. *tr.* 16. *c.* 5. *q.* 2. *dub.* 2. *n.* 105.

Cum igitur haec excommunicatio afficiat non habentes potestatem *a jure* imponendi nova pedagia seu gabellas, proprie afficit comites, duces, marchiones et similes, qui in terris suis non habent supremum dominium. Anton. a Sp. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *d.* 3. *sect.* 5. *n.* 517. et communiter. Id solum ipsis liceret, si id haberent ex antiqua consuetudine, cujus non extet memoria: *cap. Super quibusdam de verb. sign.* junct. Gloss. Sayr. *l.* 3. *c.* 9. *n.* 17. dummodo non introducta fuerit mala fide; quia haec semper obstat praescriptioni: *cap. ult. de praescript.* vel dummodo gabellae non solutae fuerint vi et coactione; nam tunc arguitur non fuisse impositas legitima auctoritate: et consuetudinem, in qua fundantur, esse irrationabilem et iniquam.

Quia tamen iste canon loquitur de supradictis imponentibus novas gabellas, (eae dicuntur novae gabellae, de quarum initio extat memoria *l.* 1. §. *fin. de aq. pluv. arcen.* et Glossa *in cap. Generalia de novo de elect. in* 6.) hinc est non comprehendere eos, qui reassumerent gabellam antiquam, quamvis intermissam; ita enim non verificatur imponi novas gabellas. Sayr. *l.* 3. *c.* 9. *n.* 12. Bonac. *de cens. bull. coen. d.* 1. *q.* 6. *p.* 3. *num.* 12. Iterum oportet juxta verba canonis, quod quis eas imponat *in terris suis;* adeoque censura non afficit, qui ex potestate accepta a domino in ipsius terris novas gabellas imponeret. Bonac. *n.* 9.

Item iste canon loquitur de praefatis augentibus tributa jam imposita, sicut etiam de iis, qui gabellas novas impositas, vel tributa aucta exigunt. Illi autem dicunt exigere, qui minis, imperio, vi, tamquam debita sibi solvere faciunt. Fragos. *d.* 2. *l.* 1. *d.* 3. §. 5. *n.* 121. Tales vero non sunt, qui fraudulenter aliquid exigunt ab itinerantibus, quasi cum

debita auctoritate exigerent; isti etenim non exactores, sed fures sunt appellandi: Palaus *d.* 3. *p.* 6. *n.* 9.

Neque dicendi sunt exactores, qui aliquid exigunt ab itinerantibus vel pro transitu fluminis, vel ut viam doceant seu ut tutos ducant; nam id non est proprie tributum seu gabella, sed exigi possunt titulo mercedis et stipendii. Bonac. *n.* 13. Filliuc. *tr.* 16. *c.* 5. *n.* 111.

Denique sub nomine tributorum aut gabellarum veniunt in praesenti illae taxae, praestantiae seu alia onera, quae imponuntur etiam a civitatibus habentibus superiorem dominum ad aliquod opus publicum peragendum: cum hae contributiones etiam intelligi soleant nomine tributorum aut gabellarum. Dicastil *de just. tr.* 20. *d.* 1. *dub.* 2. *n.* 20. *etc.*

CAPUT II.

De sexta, septima, octava, nona et decima excommunicatione bullae coenae.

Q. I. Quos comprehendat sexta excommunicatio bullae coenae lata in falsificantes literas apostolicas aut supplicationes etc.

R. Sub hac excommunicatione primo comprehenduntur falsificantes *literas apostolicas*, nempe sive bullas, quae signantur sigillo plumbeo, sive brevia, quae signantur cera rubea. Hae solae in praesenti veniunt sub nomine *literarum apostolicarum*, non vero quae expediuntur nomine ss. congregationum, legati etiam a latere, nuntii etc. dum tamen ab his non expediantur nomine summi Pontificis. Bonac. *de cens. bull. coen. d.* 1. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 2. Anton. a Sp. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *disp.* 3. *sect.* 6. *n.* 530.

Item excommunicantur falsificantes *supplicationes*, illas nempe petitiones, quae exhibentur in scriptis s. Pontifici, aut vicecancellario, aut alteri gerenti vices ipsorum; sive exhibeantur ad obtinendam gratiam, ut dispensationem, indulgentiam etc. sive ad obtinendam justitiam. Suar. *de cens. disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 45. et communiter ob clara verba bullae.

Item excommunicantur falso *fabricantes literas apostolicas etiam in forma brevis*, quamvis excusari possit ab incurrenda hac censura, qui coepit fabricare, sed opus non perfecit; quia in rigore non verificatur eas fabricasse. Fragos *p.* 2. *l.* 1. *d.* 3. §. 6. *n.* 129.

Quarto incurrunt praesentem excommunicationem falso signantes praefatas supplicationes *sub nomine romani Pontificis seu vicecancellarii aut gerentis vices praedictorum.*

Porro in praesenti falsarii dicuntur illi, qui falsas literas vero sigillo signarent; et multo magis qui falsas falso signarent sigillo; et idem dicas de subscriptionibus. Falsarii pariter sunt, qui ita addunt, diminuunt, vel radunt, unde mutetur sensus et significatio verborum; quod cum fieri possit vel per unius virgulae aut puncti ablationem, inde est et hoc sufficere posse ad incurrendam excommunicationem, de qua in praesenti. Secus si ita fiat additio, abrasio, ut salvus remaneat sensus ad mentem Pontificis; tunc etenim non videtur adesse locus tantae poenae. Graff. *decis. aurear. p.* 1. *l.* 4. *c.* 18. *n.* 78. Bonac. *de cens. d.* 1. *q.* 7. *p.* 2. *n.* 4. Multo minus locus esset excommunicationi, si corrigerentur literae ad mentem s. Pontificis; ut si pro exprimendo gradu *consanguinitatis* scriptor posuisset *affinitatis;* vel si pro exprimendo oratore *Pisano* scriptor posuisset *Lucensi*. Ita pluribus citatis adversus alios Bonac. *n.* 7. et ratio est, quia corrigens ad mentem concedentis, non falsificat, sed potius tollit errorem. Id tamen faciendum est per officiales deputatos, quando commode fieri potest.

Excusantur pariter a poena hujus canonis falsificantes literas apostolicas, quae jam evanuerunt; uti eveniret, si quis falsificaret breve apostolicum, postquam elapsum est tempus valoris illius; quia tunc aliter se habet, ac si amplius non esset: dummodo tamen talis non esset falsificatio ut iterum utile redderetur. Reginal. *in praxi l.* 9. *c.* 17. *n.* 288. *etc.* Excusarem pariter, qui non animo eis utendi, sed ad experimentum capiendum suae peritiae easdem literas falsificaret, volens statim eas dilacerare seu comburere; nam non verificatur proprie eas falsificare, cum id tali animo non faciat; et ulterius cesset omnino finis, cujus ratione excommunicatione puniuntur falsificantes literas apostolicas. Ita adversus alios Alterius *hic c.* 4. *dub.* 2. Ex eadem ratione, quia nempe cessat finis, cur prohibita sit ista falsificatio, non improbabiliter excusatur ab excommunicatione praesenti ille, qui taliter mutat sensum apostolicarum literarum, ut nullum sequatur damnum vel parti vel fisco; tum etiam quia dum abest tale damnum, non videtur ex falsificatione gravis injuria Pontifici irrogari. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 47. et alii apud Bonac. *disp.* 1. *q.* 7. *p.* 2. *n.* 5.

Hic demum advertendum, quod falsificantes literas apostolicas non solum excommunicantur per bullam coenae, sed etiam jam contra eos lata erat excommunicatio, quamvis nemini reservata: *cap. Ad falsariorum de crim. fals.*

Hoc autem caput comprehendit aliquos etiam non comprehensos in bulla coenae, utentes nempe literis falsis aut falsificatis fautores et defensores falsariorum.

Pariter *ex cap. Dura* §. *Adjicientes de crim. falsi* retinentes literas falsatas, iisque utentes, nisi postquam sciverint esse falsas, intra dies viginti laceraverint vel resignaverint tali, cui possint prodesse et non obesse, excommunicandi sunt ab ordinario, et semel excommunicati non possunt nisi a Papa absolvi.

Q. II. Quos comprehendat septima excommunicatio bullae coenae lata in deferentes arma infidelibus etc.

R. I. Primo excommunicantur deferentes Saracenis, Turcis, aut aliis Christiani nominis inimicis, aut haereticis per apostolicam sedem expresse, aut nominatim declaratis equos arma, armorum materiam, scilicet ferrum, filum ferri, stamnum, chalybem, et alia genera metallorum, ex quibus arma conficiuntur. Deferentes pariter instrumenta bellica, lignamina, funes, materiam funium, et alia similia, quibus infideles impugnant Christianos.

Quia de Christianis degentibus in terris infidelium, si praedicta ipsis vendant, non verificatur proprie deferre, hinc est non incidere in praesentem excommunicationem; cum simus etenim in materia poenali, verba legis debent in stricta accipi significatione. Idem non improbabiliter dici potest in casu, quo Christianus degens in suis terris, ibi vendat arma infidelibus eo advenientibus ad emendum; quamvis enim peccare possit, si sciat velle iis uti contra Christianos, non tamen verificatur ad eos arma detulisse, quod exigit bulla ad incurrendam censuram. Eodem modo discurrendum de fidelibus degentibus in terris infidelium, seu haereticorum, qui jussu domini deferunt arma ab uno ipsorum loco ad alium; nam bulla videtur loqui de iis, qui extra ipsorum terras degunt, et advehunt ad eos arma etc. unde nocere possint fidelibus. Filliuc. *tr.* 16. *c.* 6. *q.* 3. *n.* 132. Reginal. *in prax. for. poenit. l.* 9. *c.* 18. *n.* 300. Anton. a Sp. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *d.* 3. *sect.* 7. §. 1. *n.* 546. Putarem tamen cum Reginaldo et aliis bullam loqui etiam de praefatis in casu, quo ipsorum asportatio deserviret, ut infideles et haeretici possent magis impugnare fideles.

Non incurreret demum praefatam excommunicationem princeps Christianus, qui injuste ab alio vexatus vocaret in sui auxilium haereticos sive infideles, iisque non sufficienter

armatis arma tribueret. Ratio est, quia in tali casu defensio est de jure naturae. Ita pluribus citatis Anton. a Sp. S. *in direct. confess. p. 2. tr. 12. d.* 3. *sect.* 7. §. 1. *num.* 546.

Remanet difficultas de fidelibus, qui praedicta ad Saracenos etc. deferrent, sed non ut exinde fierent validiores contra Christianos, nec iis indigerent, quia satis ex se ipsis haberent omnis generis arma ad se defendendum et offendendum. Non desunt, qui putant adhuc in talibus circumstantiis habere locum censuram, cum vere arma deferantur. Alter. *l.* 5. *d.* 8. *c.* 3. *etc.* Verum cum in tali casu cesset omnino finis legis, non video cur a censura non essent excusandi qui arma etc. deferrent.

Caeterum advertendum nomine armorum, quae hic prohibentur deferri ad infideles seu haereticos, intelligi omnia ea, quae primo et per se instituta sunt ad praeliandum, seu se defendendum; *leg. Armor. ff. de verb. sign.*, *et l.* 3. *ff. de vi, et vi armat.* Item per lignamina intelliguntur non solum ligna, quibus confici possint triremes et naves, sed etiam ipsae triremes et naves; nam lignamina sine addito supradicta omnia comprehendunt, et si lignamina prohibeantur, multo magis naves, triremes etc. Auth. *Multo magis C. de sacros. eccl.*

R. II. Excommunicantur qui certiores faciunt infideles aut haereticos de rebus pertinentibus ad statum reipublicae christianae in perniciem et damnum christianorum. Quando igitur aliquis ita faciat infideles etc. certiores de statu reipublicae christianae, ut inde resultet damnum christianorum, quia e. g. potuerunt aliquam arcem capere, se defendere etc. praesens ab eo incurritur excommunicatio, et ita sive aliquos certiores faciat per semetipsum, sive mediante epistola, sive per alium: immo puto ipsum nuncium deferentem epistolam, eamdem incurrere censuram, si sciat per eas certiorari infideles de statu reipublicae christianae; nam verificatur et ipsum eos certiorare, dum scit se talem epistolam deferre. Fragos. *p.* 2. *l.* 1. *d.* 3. §. 7. *n.* 172.

R. III. Excommunicantur consilium praestantes Turcis, Saracenis et haereticis, de quibus in prima responsione, in perniciem et damnum christianorum. Et quidem multi censent habere locum hanc excommunicationem per hoc, quod praecise praestetur consilium, auxilium et favor praedictis in damnum christianorum. At bene sustineri potest non admittendam esse hanc censuram, nisi re vera ex consilio, favore etc. damnum christianorum sequatur; quia excommu-

nicantur, qui haec faciunt in damnum christianorum: et aliunde censurae non intelliguntur incurri, nisi effectu sequuto. Bonac. *de cens. bullae cœnae d.* 1. *q.* 8. *p.* 2. *num.* 25. Idem dici potest de eo, qui consilium daret infidelibus ex se jam paratis damnum inferre christianis, maxime si ipsius consilium nec influeret, ut citius, facilius seu crudelius in christianos moverentur. Bonac. *de cens. in com. d.* 7. *q.* 4. *p.* 8. *n.* 9.

Jam autem dabantur plures pontificiae constitutiones huic canoni bullae cœnae conformes, ut videre est apud auctores.

Ultimo advertendum in hoc canone annullari, et derogari omnibus privilegiis quibuscumque concessis, quibus potuisset fieri aliquid ex iis, quae in eodem canone prohibentur.

Q. III. Quos liget octava excommunicatio bullae cœnæ.

R. Hac excommunicatione ligantur sequentes. Primo impedientes eos, qui deferunt victualia ad curiam Romanam, seu alia necessaria ad ipsius usum. Ille autem dicitur impedire, qui aliquid facit, ne quis deferat victualia etc. cum verbum *impedire* significet actionem positive impeditivam talis delationis. Suar. *de cens. d.* 21. *sect.* 2. *n.* 94. Hinc diceretur impedire, qui metu, vi, mendaciis, dolo etc. impediret aliquem ab adducendis praedictis ad curiam. Alter. *d.* 8. *c.* 1. *v. Itaque.* Secundo excommunicantur invadentes eos, qui deferunt victualia etc. Invadens autem dicitur ille, qui vim, seu impetum facit, seu spoliat, aggreditur, injuriam aut damnum infert, mutilat, occidit. Quod si quis aliquid ex his faciat contra deferentem victualia ad curiam Romanam, non ut impediatur haec delatio, sed ut de suo inimico ulciscatur, non incurret hanc censuram; quia in moralibus respicitur, quod est per se, non vero quod est per accidens: *leg. Omnes ff. si cert. petat.* Bonac. *de cens. bull. d.* 1. *q.* 9. *p.* 2. *n.* 14. Tertio excommunicantur prohibentes et impedientes, ne victualia adducantur; ille autem dicitur prohibere, qui solis verbis impedit, sive id faciat auctoritate publica sive privata. Qui ergo prohiberet vel impediret, ne aliquis inciperet deferre victualia, cum aliunde id vellet facere, hanc excommunicationem incurreret; neque enim solum excommunicantur impedientes, qui jam deferunt, sed etiam prohibentes, ne deferantur ab iis, qui jam deferrre decreverant. Alter. *c.* 4. *v. Alia.* Quarto excommunicantur perturbantes deferentes victualia; et sunt illi, qui verbis, vel factis quovis mo-

do obstant. Bonac. *cit. n.* 6. *et* 7. Ultimo excommunicatur quicumque vel per se vel per alios defendet, qui praedicta faciunt: nec ab hac excommunicatione eximuntur, quacumque fulgeant dignitate. Si tamen aliquis vel per se, vel per alium defendat impedientes deferri victualia ad curiam, postquam ab iis illatum est impedimentum, non incurret hanc excommunicationem; quia excommunicatio est contra defendentes eos, ne e. g. incarcerentur, qui jam impedierunt. Secus tamen dicendum esset, si etiam ex hac defensione fierent animosiores ad iterum impediendum. Bonac. *q.* 9. *p.* 2. *n.* 24.

Hic tamen advertendum nomine *victualium* comprehendi ea, quae pertinent ad victum et vestitum. Item in praesenti canone pro rebus romanae curiae necessariis intelliguntur non solum ea, quae pertinent ad victum, vestitum et habitationem; sed etiam omnia necessaria ad decentem statum curialium; sicut etiam quae pertinent ad ipsorum honestam recreationem. Ita DD. communiter.

Nomine *curiae Romanae*, cujus intuitu excommunicantur prohibentes, impedientes ad eam deferri victualia, intelligitur summum ecclesiae tribunal. Hoc autem non repugnat esse in duplici loco, e. g ubi est Papa, maxime si secum habeat sufficientes officiales et curiae ministros, et ubi sunt ipsius auditores, judices, aliique officiales audientiae causarum et literarum apostolicarum: *arg. Clem. Ne Romani* §. *Sane de elect. v. eo tamen adject.* Bonac. *de cens. d.* 1. *q.* 9. *p.* 1. *num.* 11. Tunc autem ligarentur excommunicatione, qui impedirent deferri victualia, aliaque necessaria ad utrumque locum, ubi esset curia. Unde notandum, non excommunicari hic, qui impediunt deferri praefata Romam, nisi quia ibi ordinarie est curia.

Ultimo tandem notandum, non ligari hac excommunicatione, qui juste impediret; ut si princeps aliquis haberet justam causam impediendi, ne victualia e suis finibus egrederentur. Suar. *de cens. disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 63. vel si impediret, quia delator ob debita vel aliud crimen detrusus fuit in carcerem. Anton. a Sp. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *disp.* 3. *sect.* 8. *n.* 577. vel si ob non solutam justam gabellam expoliatus fuerit iisdem victualibus. Reginal. *in prax. for. poenit. n.* 307. Item excusat ab hac excommunicatione parvitas materiae, qualis in praesenti dici non potest ea, quae vel uno jumento defertur; nisi esset materia vilis, ut ligna, olera etc. Standum ergo est judicio viri prudentis. Filliuc. *tr.* 16. *c.* 7. *q.* 1. *n.* 160.

Putarem etiam immunem esse ab excommunicatione, qui spoliaret propriis pecuniis deferentem victualia ad curiam Romanam, non vero ipsis victualibus vel aliis rebus necessariis ad eam pertinentibus, quod videtur velle impedire iste canon. Secus si ex eo, quod privaretur sua pecunia, praevideretur non posse deferre victualia. Multo magis si interficeretur; nam tunc certo impediretur delatio victualium. Reginal. *in prax. l.* 9. *c.* 19. *n.* 307. Bonac. *de cens. bull. coen. d.* 1. *q.* 9. *p.* 2. *num.* 10.

Q. IV. Quos comprehendat nona excommunicatio bullae coenae.

R. I. Primo excommunicantur interficientes eos, qui veniunt ad sedem apostolicam, vel ab eadem recedunt. Interficere autem ex communi DD. significat mortem alicui violenter inferre. Probabiliter igitur excusaretur ab hac censura incurrenda, qui volens leviter percutere, graviter per accidens vulneraret, ita ut percussus interiret; vel si cum leviter percusserit, incuria medicorum percussus obiret: nam in utroque casu non potest dici rigorose homicida; in primo nempe propter defectum intentionis, in secundo vero, quia lethaliter non percussit. Anton. a Spir. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *d.* 3. *sect.* 9. *n.* 584. Ibique etiam asserit immunem ab excommunicatione eum, qui unum hominem ad curiam venientem vel redeuntem occideret; quia per occisionem unius non videtur removeri finis intentus a Pontifice, qui est securitas venientium et recedentium a curia. * Hoc quod ab Anton. a Spir. S. traditur, acriter impugnatur a Duard. *in bull. coen. lib.* 2. *can.* 9. *q.* 11. ubi contrariae sententiae rationes funditus evertit. * Secundo excommunicantur qui mutilant praefatos, quod importat abscindere et separare membrum aliquod a corpore: *cap. penult. de corp. vit.* unde mutilatio dicitur abscissio partialis. Clem. *Si furiosus de homic.* Non diceretur autem in praesenti mutilare, qui abscinderet partem non habentem proprium officium distinctum ab aliis; ut si abscinderet capillos, digitum, partem aliquam carnis, externam auris cartilaginem. Item non diceretur in rigore mutilare, qui sine abscissione redderet aliquod membrum inutile ad suum officium, vel etiamsi taliter abscinderetur, ut pars quae remaneret, non esset exigua et modica respectu partis abscissae. Bonac. *d.* 1. *q.* 10. *p.* 1. *a. n.* 15.

Tertio excommunicantur, qui expoliant venientes et recedentes a curia apostolica. Quamvis autem *expoliare* signi-

ficet aliquem exuere violenter suis bonis sive mobilibus sive immobilibus: *cap. Transmissa, et cap. Saepe de rest. expoliat.* nihilominus hic ex communi DD. significat aliquem exuere bonis, quae secum defert; nam s. Pontifex voluit consulere securitati accedentium et recedentium a sede apostolica. Porro haberet locum excommunicatio, si quis praedictos expoliaret non solum rebus suis, sed etiam rebus, quas mutuo, commodato, sive in custodiam acceperunt: nam semper fit illis injura. Alter. *l.* 5. *d.* 10. *c.* 4. *dub.* 6. Secus dicendum, si dominus aliquem expoliaret rebus, quas illi furatus fuisset: neque enim est grave peccatum rem suam a fure violenter repetere; quamvis potuisset recuperare judice mediante. Anton. a Sp. S. *cit. n.* 586. Incurrit pariter excommunicationem, qui accedentes vel recedentes a sede apostolica expoliaret mancipiis; nam haec inter ipsius bona computantur: probabiliter vero excusaretur, si expoliaret uxore et filiis; nam proprie non veniunt nomine bonorum.

Quarto excommunicantur qui capiunt venientes vel recedentes a curia apostolica, hoc est, qui injuste comprehendunt et detinent; non vero si juste comprehendantur ob delictum e. g. commissum; vel ut solvant aes alienum vel quia sine licentia debita volunt adire sedem apostolicam; ut faceret religiosus, non obtenta licentia a suo superiore. Anton. a Sp. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *d.* 3. *sect.* 9. *num.* 588.

Quinto excommunicantur detinentes qui accedunt vel recedunt a sede apostolica; quae detentio, maxime cum versemur in poenalibus, importat physicam actionem violentam, qua detineatur et impediatur persona capta; unde non incurreret hanc excommunicationem, qui solo praecepto impediret. Bonac. *de cens. d.* 1. *q.* 10. *p.* 1. *n.* 33. Observare tamen est, hunc canonem non solum velle ligatum excommunicatione, qui capit, sed etiam illum, qui postea captum detinet. Posset tamen dari parvitas materiae ab eadem excusans, ut si per unum diem quis detineretur. Anton. *cit. n.* 583.

R. II. Etiam mandantes fieri praefata contra accedentes vel recedentes a sede apostolica incidunt in praesentem excommunicationem; nam excommunicantur qui praedicta faciunt *sua vel aliorum opera.* Non extenditur autem ad consulentes, ratum habentes, non impedientes vel alio modo auxilium praestantes; nam de iis nulla mentio fit in cano-

ne. Antnn. a Sp. S. *n.* 591. Pro plena autem intelligentia eorum, quae dicta sunt in duabus superioribus responsionibus, aliqua sunt advertenda.

Primo quod licet sedes apostolica proprie significet ecclesiam Romanam, cujus caput est s. Pontifex, atque ideo esse non possit in duplici loco; nihilominus in praesenti ex communi usu loquendi significat curiam Romanam, quae ex dictis in superiori quaesito, potest esse in duplici loco, cum importet audientiam Papae, sive tribunal s. Pontificis.

Secundo nomine venientium ad curiam in praesenti canone intelliguntur illi, qui veniunt non Romam, sed ad curiam apostolicam, quae potest esse extra Romam, et ad eam vadunt intuitu negotiorum agendorum in curia, puta ad solvendas decimas, ad impetrandum beneficium, indulgentiam etc. ac proinde hic non intelliguntur, qui vadunt Romam causa indulgentiarum, vel videndae urbis. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 65. Tolet. *hic* §. 7. *dub.* 1. Bonac. *t.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 10. *n.* 2. Lis autem est inter auctores, an canon etiam loquatur de venientibus ad curiam causa negotiorum temporalium, cum multi id negent, ut videre est apud Anton. a Sp. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *d.* 3. *sect.* 9. *num.* 583. Moventur ad hoc asserendum, quia verba legis sunt formaliter interpretanda; sedes autem apostolica et curia Romana videntur formaliter significare Papam, ut ecclesiae pastorem et ipsius audientiam, prout ab ea spiritualia dependent. Item non pauci dicunt privilegio hujus canonis non gaudere infideles sive haereticos venientes ad curiam, quod tamen alii negant; cum etenim in canone nullus excipiatur, videntur omnes debere illo gaudere. Anton. *loc. cit. n.* 582. Caeterum sicut dicitur ire ad curiam, qui e domo egreditur, ut eo procedat, talis non dicitur ille, qui in itinere mutaret voluntatem, vel per longum tempus cessasset ab itinere; quia proprie tunc non diceretur venire ad curiam.

Quae dicta sunt de venientibus ad curiam, aptanda sunt recedentibus, de quibus etiam loquitur iste canon.

R. III. Excommunicantur in isto canone; qui ea quae diximus prohiberi contra venientes et recedentes a curia, auctoritative exercent contra commorantes in curia. Dixi *auctoritative*, quia excommunicantur, qui eadem praestant sine legitima jurisdictione, sed eam sibi in curia temere vindicant. Quia tamen ly *temere* importat scientiam, audaciam, fraudolentiam, ac dolum: *cap. Per venerabilem qui fil: sint. legit.* ideo excusarentur, qui praestarent easdem

actiones ex ignorantia etiam crassa et supina. Item quia excommunicatio est contra eos, qui occidunt per usurpatam jurisdictionem, mutilant etc. commorantes in curia; ideo non ligaret, qui occideret, mutilaret etc. sed non faceret auctoritative. Tolet. *iu praes. dub.* 4. et patet ex verbis bullae. Pariter non incurreret excommunicationem officialis habens jurisdictionem, quamvis ea abuteretur ad vexandos commorantes in curia; quia excommunicatio est contra non habentes, sed temere sibi usurpantes jurisdictionem. Anton. a Sp. S. aliis citatis *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *disp.* 3. *sect.* 9. *num.* 591.

Quod si non babens jurisdictionem, quae in praesenti prohibentur, mandet auctoritative per alium exerceri, dicendum est non esse immunem a censura; cum etenim actiones, quae in hoc canone prohibentur, non soleant per se ab ipsis judicibus exerceri, consequens est intelligendas esse prohibitas, etiam ut per alium exercendas. Suar. *de cens. d.* 21. *sect.* 2. *in fin.* Alter. *d.* 10. *c.* 4. *col.* 5. *v. Sed difficultas oritur etc.*

Demum sicut supra dixi, in praesenti nomine venientium ad curiam intelliguntur ii, qui veniunt ratione negotiorum; ita pro commorantibus in curia intelligendi sunt illi, qui ibi versantur ratione negotiorum, quod etiam intelligitur de commorantibus in curia; quia ibi exercent officium advocati, procuratoris, judicis, sive officialis sedis apostolicae; isti etenim omnes formaliter dicuntur morari in curia, hoc est, ratione ipsius curiae, non vero solum materialiter, ut faciunt incolae loci, ubi est curia. Filliuc. *tr.* 16. *c.* 7. *q.* 6. *n.* 166. Alter. *l.* 6. *d.* 10. *c.* 5. *v. morantes.*

Q. V. Quos liget decima excommunicatio bullae coenae.

R. I. Haec excommunicatio comprehendit omnes qui interficiunt, mutilant, vulnerant, detinent, capiunt, depraedantur romipetas seu peregrinos ad Urbem causa devotionis seu peregrinationis accedentes, et in ea morantes, vel ab ipsa recedentes. Jam autem explicatae sunt in superiori quaesito fere omnes actiones, quae hic prohibentur. Solum notare est, quod vulneratio est aperitio alicujus partis corporis cum tali sanguinis effusione, ut judicetur sufficiens ad grave delictum. Ita Bonac. *tom.* 3. *de cens. disp.* 1. *q.* 11. *p.* 1. *n.* 4. qui asserit in dubio, an vulneratio sit levis vel gravis, judicandam esse levem; nam in dubio favendum est reo: *reg. Cum sunt. de reg. jur. in* 6. et aliunde ex jure solum sancitum est in dubio non vulnerationem

sed percussionem judicandam esse gravem: extrav. *Perlectis* apud Navar. *c.* 27. *n.* 91. Ex quacumque autem percussione gravi, quae fiat romipetis etc. non habet locum praesens censura, quia non loquitur de percutientibus, sed de vulnerantibus. Fragos. *p.* 2. *l.* 1. *d.* 3. §. 10. *n.* 220. *et* 224.

Item in hoc canone prohibentur depraedari romipetae et peregrini etc. quae depraedatio importat violentam ablationem bonorum temporalium; unde non diceretur depraedari ille, qui clam furaretur pecunias, vestes etc. Ugolin. *hic cap.* 10. *n.* 5. et communiter. Non excusaretur vero, qui spoliaret deferentes sarcinas romipetarum et peregrinorum; nam haec violentia censetur illata ipsis dominis rerum. Non desunt, qui excusant eos, qui depraedarentur deferentes sarcinas, si non pergerent cum ipsis dominis, vel si periculum ipsorum in se suscepissent. Sed hoc mihi non arridet; etenim finis praesentis canonis est impedire incommodum peregrinorum; unde semper cum depraedantes videant grave incommodum romipetis resultare ex tali depraedatione, non video quomodo possint excusari a censura, cum verificetur romipetas depraedari.

Peregrinus autem in praesenti dicitur ille, qui Romam petit devotionis causa, et romipeta significat etiam eum, qui non est peregrinus, sed nihilominus Romam petit devotionis causa; uti esset civis romanus, qui Romam pergeret ad acquirendas indulgentias.

Hi a puncto, quo iter romanum aggrederentur, gaudent privilegio hujus canonis; et peregrini gaudent privilegio eodem pro eo tempore, quo Romae morantur causa devotionis, et a momento quo Roma recedunt, ut domum redeant. Quando autem non amplius dicantur Romam accedere, vel ab ea recedere, si ab itinere divertant, vel notabiliter interrumpant, dictum est in superiori qnaesito.

Oportet tamen, quod causa devotionis sit in his vel principalis, vel saltem aeque principalis; nam Papa ejusdem devotionis causa concedit securitatem; unde non refert si sit accessoria, a qua actus non denominatur; ut in eo; qui pergeret Romam ex motivo invisendi amicum, et ea occasione vellet de secundario lucrari indulgentias. Anton. a Sp. S. *in direct. tr.* 12. *d.* 3. *sect.* 10. *n.* 592; Bonac. *tom.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 11. *p.* 3. *n.* 14.

Quod dictum est de vexante romipetam et peregrinos, extenditur ad vexantem ipsorum famulos et familiares, uxorem, filios etc. Et quidem de hoc non potest dubitari,

si et ipsi Romam eant causa devotionis : at si non haberent aliam intentionem, quam comitandi dominum, merito dubitari potest, an fruantur privilegio sui domini; nam licet privilegium concessum domino extendatur ad familiares: *cap. licet de privil. in* 6. haec tamen extensio non videtur locum habere in poenalibus. Bonac. *n*. 5.

Quaedam autem dantur causae excusantes a praesenti excommunicatione. Prima, si actiones hic prohibitae ex justa causa exerceantur contra romipetas et peregrinos; ut si judex ob aliquod crimen peregrinum interficeret. Secunda, si quis ignoraret eum quem vexat, esse romipetam seu peregrinum. Tertia, si quis vexaret pergentem non Romam, sed ad basilicas in suburbiis Romae; nam excommunicatio est contra peregrinos Romam proficiscentes causa devotionis, nomine autem Urbis in poenalibus non veniunt loca extra moenia: *cap. Rodulphus de rescript.* et aliis citatis Auton. a Sp. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *disp.* 3. *sect.* 10. *n.* 596.

Quidam etiam volunt non gaudere privilegio hujus canonis eos, qui jure non peregrinantur, ut sunt religiosi, si hoc faciant sine licentia suorum praelatorum: *cap. Magnae de vot.* sicut et clerici in casibus, iu quibus peregrinari non possunt sine licentia sui episcopi. Et quidem non videntur proprie dici posse peregrinari. Christoph. a s. Joseph. *v. Bulla coenae dub.* 3. *claus.* 10. *n.* 3. Idem dicunt alii de vexante peregrinum, non quatenus peregrinatur Romam devotionis causa, sed ob privatam inimicitiam vel aliam ob causam. At cum iste vere vexet, quem cognoscit peregrinum, cujus incolumitati voluit consulere Pontifex, non videtur a censura excusandus. Reginal. *in prax. for. poenit. l.* 9. *c.* 19. *n.* 311.

R. II. Ligantur etiam censura hujus canonis dantes auxilium, consilium vel favorem, ut quis vexet romipetam vel peregrinum devotionis causa ad Urbem proficiscentem.

CAPUT III.

De undecima, duodecima, decimatertia, decimaquarta et decimaquinta excommunicatione bullae coenae

Q. I. Quos comprehendat undecima excommunicatio bullae cœnae.

R. I. Hoc canone excommunicatione innodantur interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, carcerantes, detinentes, insequentes et ejicientes e suis diœcesibus, ter-

ritoriis, terris et dominiis cardinales, patriarchas, archiepiscopos, episcopos, legatos sedis apostolicae, et nuntios ejusdem sedis. Oportet tamen quod praedictae actiones sine justa causa et cum gravi peccato exerceantur, ut saepe dictum est.

Major pars praefatarum actionum explicata est in duobus praecedentibus quaesitis. Hinc remanet observare eum *hostiliter* alterum insequi, qui persequitur tamquam hostem et inimicum animo graviter offendendi. Item in praesenti diceretur *hostiliter* cardinalem etc. insequi, qui absque animo graviter offendendi, adhuc tamen publice et manifeste insequeretur, ita ut valde injuriosa haec persecutio appareret; id enim solent facere hostes. Sylvester. *v. Excommunicatio* 7. *n.* 23. Particula autem *ejicientes* afficit illos, qui personas contentas in canone ejicerent ex ipsarum terris, locis vel dioecesibus, non vero si ejicerent e locis ad ipsas non spectantibus, quamvis injuste ejiciendo peccaretur. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 67. *v. Quinta*.

Nomine episcoporum, de quibus loquitur canon, venit ille, qui est consecratus; etenim non consecratus proprie non dicitur episcopus, ut docent communiter canonistae cum Glossa in Clement. 2. *v. Pontificum de celebr. miss.* Quod si fuerit consecratus, nil refert quod sit excommunicatus, irregularis, verbaliter degradatus; nam adhuc est verus episcopus. Reginal. *in prax. l.* 9. *n.* 313. Secus esset, si fuerit realiter degradatus; nam tunc privatur omnibus privilegiis clericorum: *cap. Degradatio de poenis in* 6.

Nomine nuntiorum veniunt, qui e porta urbis egressi sunt, ut pergant ad suam legationem. Quod si ita finierint suam legationem, ut in reditu non amplius dicantur nuntii, tunc non proteguntur privilegio hujus canonis. Bonac. *tom.* 3. *de cens. disp.* 1. *q.* 12. *p.* 2. *n.* 10.

Dubium est an cardinalis, episcopus etc. exercentes contra seipsos aliquam actionem ex vetitis per istum canonem, incidant in ejusdem excommunicationem. Et quidem, quidquid sit, an innodentur excommunicatione capitis *si quis suadente diabolo* 17. *q.* 4. de qua suo loco, meo videri, non incurrunt praesentem excommunicationem; nam canon videtur loqui de personis diversis, exercentibus easdem actiones in cardinalem, episcopum etc. ut patet de incarceratione, ejectione, insecutione etc. Bonac. *p.* 3. *n.* 3.

Item lis est, an incidat in censuram hujus canonis, qui aliquam ex vetitis actionibus exerceret in familiarem cardi-

nalis, archiepiscopi etc. Et pariter in hoc dubio negative respondendum censerem; nam leges pœnales sunt stricte intelligendae, nec extendendae ad personas, quarum lex non faciat mentionem. Ita pluribus citatis Bonac. *d.* 1. *q.* 12. *p.* 2. *n.* 11. An vero offendentes dictos familiares excommunicentur *cap. Felicis de poen.* controvertunt DD. sed negat Bonaccina *loc. cit.* quia ibi tantummodo decernitur, ut pro culpae qualitate ipsis poena imponatur.

R. II. Praesenti excommunicatione etiam innodantur sequentes personae. Primo mandantes fieri contra personas expressas in hoc canone aliquam ex actionibus ex eo vetitis. Quamvis autem, dum excommunicantur mandantes, semper intelligatur effectu sequuto, nihilominus hic observandum est *cap. Pro humanis de hom. in* 6. excommunicari, etiam effectu non sequuto, mandantem occidi christianum per assassinium.

Secundo ratum habentes, quod prohibetur in isto canone. Cum autem simus in poenalibus, non sumitur hic ratihabitio pro approbatione actus praeteriti, sed non proprio nomine facti, de qua *l.* 1. *c. Si major factus rat. habuer. et l. Quod unum* 12. *ff. rem ratam habere*, sed sumitur pro approbatione actionis proprio nomine factae, quae est proprie ratihabitio: *reg.* 9. *et* 10. *de reg. jur. in* 6.

Qui ergo sciens actionem fuisse nomine suo factam, eamque approbat, proprie ratum habet: *cap. Ratum de reg. jur. in* 6. unde non sufficit ad veram ratihabitionem approbare, et quidem aliquo externo signo, actionem nomine suo factam, si non sciatur actionem nomine suo factam fuisse. Item ad veram ratihabitionem necesse est, ut ille, qui actionem in sui contemplatione factam ratam habet, fuerit habilis ad eam faciendam vel mandandam, quando fuit commissa. Ratio est, quia ratihabitio veluti mandato aequiparatur, unde oportet quod ratum habens saltem mandare potuerit; nam juris fictio est de re habili, ut dixi *tr.* 3. *q.* 2. *c.* 3. *quaesit.* 4. Unde si quis ratam haberet percussionem episcopi factam quando dormiebat, non incideret in hanc excommunicationem.

Tertio excommunicantur in hoc canone *auxiliantes*, qui nempe opem ferunt ad patrandum delictum prohibitum in hoc canone, ut inquirendo homines, dando pecunias, subministrando arma etc. Alter. *d.* 12. *c.* 6. *col.* 16. *et* 17.

Quarto excommunicantur *consulentes*, qui nempe non dant nudum consilium, sed consilium fraudolentum, quod scili-

cet influit in effectum, ut bene animadvertit Glossa *in cap. Nuper 2. v. consilium impendendo de sent. excomm.* Bonac. *t.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 12. *p.* 1. *n.* 28. Porro praestatur consilium suadendo, rogando, impellendo, instruendo, utilitatem ostendendo, ut dicitur *cap. Ad audientiam de homic.*

Quinto excommunicantur favorem praestantes, nempe non praestantes nudum et simplicem favorem, sed dolosum, hoc est influentem in insecutionem, percussionem, ejectionem, aliamque actionem ex vetitis in hoc canone. Glossa *cap. Felicis v. favorem de poen.* Hinc talis favor praecedere debet perpetrationem delicti; alias enim non posset in illud influere.

Ex plurium sententia ille etiam censetur favorem praestare, qui potest impedire delictum, et non impedivit, maxime quando tenetur ex officio vel ex justitia impedire: *cap. Quantae de sent. excomm.* Alter. *l.* 5. *d.* 12. *c.* 6. *col.* 10. *prop.* 1: *et col.* 18. *prop.* 5. Anton. a Sp. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *d.* 3. *sect.* 11. *n.* 611. Verum si ex taciturnitate vel non opposito impedimento delinquens non moveatur ad patrandum delictum, probabile mihi est non impedientem non ligari censura praesentis canonis; quia non impediens in rigore non potest dici favere, consulere, auxiliari, quae in praesenti canone prohibentur. Ulterius *ex cap. Quantae cit.* constat non impedientes exprimi, quoties Pontifex vult eos censura ligare. Verum tamen est, quod si sciens conspirationem in personam cardinalis non patefecerit, dum potest, incidit in excommunicationem et poenas inflictas a s. Pio V. in sua constit. quae incipit *Infelicis saeculi etc.*

Non pauci etiam asserunt, ut videre est apud Anton. a Sp. S. *loc. cit. n.* 609. praesenti excommunicatione ligari non impedientes, quoties ad id tenebantur ex officio; eo enim ipso quod non impediant, videntur ratum habere. Sed et hoc non sine difficultate admitterem, cum ex supradictis in praesenti ratihabitio sumi debeat pro approbatione delicti facti in contemplationem illius, qui approbat.

Q. II. Quos comprehendat duodecima excommunicatio bullae cœnae.

R. I. Comprehendit indistincte vel per se vel per alios omnes occidentes, percutientes, expoliantes, recurrentes ad Romanam curiam ob aliquam causam vel negocium. Ubi observa, quod licet percussio eveniat, quamvis non sequatur vulnus, nihilominus nomine percussionis intelligitur prohibitum etiam vulnerare et mutilare, non vero, ex com-

muni modo loquendi, nomine percussionis venit conspuere in faciem, pallium conspurcare, vel lacerare, aquam e fenestra projicere etc. Sicut per verbum *spoliare* in praesenti significatur auferre quaecumque bona fortunae, non vero famam aut honorem auferre; et eo magis, quia cum simus in pœnalibus, non sunt verba extendenda ad latiorem significationem. Bonac. *t.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 13. *p.* 1. *a. n.* 1.

Nomine autem recurrentium ad curiam hic veniunt illi, qui vel personaliter ad eam se transferunt, ut ibi aliquam causam pertractent, vel saltem curant causam seu negotium ad Romanam curiam transferri. Et cum canon generaliter loquatur, videtur comprehendere vexantes etc. vel juste vel injuste recurrentes, ut multi docent theologi. Quia tamen alii considerant non esse praesumendum velle Pontificem causis injustis favere, ideo dicunt hunc canonem non favere injuste recurrentibus. Reginal. *in prax. l.* 9. *c.* 20. *n.* 319. Rebuff. *in prax. benef. in expos. bullae a.* 9. *v. recurrentes* et alii.

R. II. Excommunicatione hujus canonis innodantur etiam illi, qui per se vel per alios occidunt, percutiunt, spoliant prosequentes causas vel negotia circa quae factus est recursus ad romanam curiam, procurantes in iisdem causis et negotiis, gestores negotiorum, agentes ipsorum, auditores deputatos super dictis causis et negotiis, judices item super iisdem deputatos vel deputatione speciali, sive ipsis incumbat ex officio. Hic adverte alios esse procurantes, alios procuratores; nam hi sunt illi, qui authentice constituuntur ad comparendum in judicio. Procurans vero est quisquis cooperatur ad causae expeditionem.

Controvertunt theologi, an si Papa remittat causam recurrentium ad sedem apostolicam, ut cognoscatur ab ordinario, judex, advocatus, procurator etc. hoc canone protegantur. Sunt qui affirmative sentiunt; quia canon indistincte loquitur de judicibus, advocatis etc. super causas et negotia recurrentium ad sedem apostolicam, adeoque videtur sine distinctione intelligendus: *can. Si Romanorum dist.* 19. *et leg. De pretio ff. de public. in rem action.* Filliuc. *tr.* 16. *c.* 7. *q.* 10. *n.* 174. et alii. Sed meo videri alia est mens Papae; nam canon loquitur de personis quoad proprias causas et negotia recurrentibus ad curiam romanam, ac de iis, qui prosequuntur eadem negotia *in eadem curia*. Unde canon intelligendus est de judicibus, advocatis etc. qui in eadem curia tractant negotia ad eam recurrentium.

R. III. Etiam excommunicantur in hoc canone, qui per se vel per alios directe vel indirecte delicta in hoc canone vetita committunt, exequuntur, procurant, aut in eis praestant consilium, auxilium vel favorem. Cum autem praestare consilium, auxilium et favorem videatur importare actum positivum, hinc est non innodari censura hujus canonis non impedientem delicta in eo vetita; quia mere negative se habet, dum non praestaret auctoritativam assistentiam, quia tunc reputaretur auxiliari et favere. Videantur quae dixi etiam supra.

Item bene potest asseri in hoc canone non comprehendi rata habentes delicta in eo prohibita; quia nullatenus fit in eo mentio de ratum habentibus, ut fit in aliis canonibus: et ulterius cum simus in materia poenali, verba sunt stricte interpretanda; adeoque dicendum est aliud significare ratum habere, ut constat ex dictis supra, aliud dare consilium, auxilium vel favorem, ut constat etiam ex communi modo loquendi. Filliuc. *cit. q.* 12. *num.* 181. Bonac. *de cens. tom.* 3 *d.* 1. *q.* 13. *p.* 3. *n.* 4. Ugolin. hic *can.* 11. *q.* 9. *n.* 3.

Q. III. Quos liget decima tertia excommunicatio bullae coenae.

R. I. Primo excommunicantur illi, qui praetextu frivolae appellationis recurrunt ad curias saeculares, appellantes a gravamine vel futura executione literarum apostolicarum. Ea autem dicitur frivola appellatio, quae fit sine causa rationabili; unde si quis recurreret ad curiam saecularem ad impediendam manifestam injustitiam, quam aliter depellere non potest, non diceretur ad eam recurrere per frivolam appellationem. In casu autem, quo interponatur frivola appellatio, ad incurrendam excommunicationem non est necesse a judice laico admitti; quia Pontifex loquitur non de admissione appellationis, sed de appellante ad curiam saecularem. Filliuc. *tr.* 16. *c.* 8. *q.* 5. *n.* 199.

Secundo excommunicantur, qui faciunt admitti a laica potestate hujusmodi appellationes, etiam instante procuratore fisci vel advocato; unde non incurrerent, qui facerent admitti a judicibus ecclesiasticis. Bonac. *de cens. disp.* 1. *q.* 14. *p.* 1. *n.* 25. Limita tamen, nisi recursus fieret ad praelatum ecclesiasticum, prout habentem laicam jurisdictionem, Suar. *de cens. d.* 21. *sect.* 2. *n.* 76. Filliuc. *loc. cit.* Tertio excommunicantur, qui hujusmodi literas capi faciunt a laica potestate. Quarto qui ab eadem faciunt detineri.

At non solum excommunicantur interponentes frivolam appellationem ad curiam saecularem, sed etiam qui alia quacumque ratione ad ipsam recurrunt; nam non solum excommunicantur appellantes, sed etiam *alias* ad curias saeculares appellantes; quae dictio *alias* significat alio casu, sive alio quocumque modo: *leg. Denique* §. *Interdum ff. de pecul. legat. et l.* 1. *ff. de aqua quotid. et aestiv.*, et inter alios videndus Bonaccina *loc. cit. num.* 24.

Literae apostolicae, a quarum executione prohibita est appellatio, et alius quicumque recursus ad curiam saecularem sunt sequentes. Literae apostolicae in forma brevis, citationes, inhibitiones, sequestria, monitoria, processus, executoriales, alia demum quaecumque decreta ipsius Pontificis et sedis apostolicae, seu legatorum, nuntiorum, praesidentium, auditorum camerae apostolicae, commissariorum, judicum et delegatorum sedis apostolicae. Nomine vero decreti veniunt supplicationes signatae. Bonac. *t.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 14. *p.* 1. *num.* 17. Non improbabiliter autem hic Doctor docet in praesenti, non comprehendi decreta collegii cardinalium, ni ea fecerint de mandato Papae etc. nam proprie et maxime in materia poenali collegium cardinalium non significat sedem apostolicam, unde mortuo Papa, dicitur vacare.

De literis Poenitentiariae lis est inter DD. nam ex una parte videntur apostolicae; quia expediuntur a summo poenitentiario, tamquam delegato Papae. Bonac. *cit. n.* 22. Sed refragatur Reginal. *in prax. l.* 9. *c.* 21. *n.* 321.

R. II. Excommunicantur magistratus, qui vel absolute impediunt, seu prohibent ipsas literas executioni mandari, sive sine eorum beneplacito, consensu aut examine. Item qui prohibent, aut impediunt instrumenta vel acta confici super executione earumdem literarum. Item qui impediunt seu prohibent acta confecta tradi parti, cujus interest. Item qui capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, ejiciunt e civitatibus, locis, aut regnis, spoliant bonis, perterrefaciunt, concutiunt, comminantur partes actrices, ipsarum agentes, consanguineos, affines, familiares, notarios, executores, vel subexecutores literarum, aliorumque decretorum apostolicorum. Ligantur autem praesenti excommunicatione praefata praestantes, sive ea faciant per se aut per alium, sive publice sive occulte, dummodo fiant occasione dictarum literarum. Bonac. *t.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 14. *n.* 8. secus, si ex inimicitia etc.

Quoad hucusque dicta quaedam sunt notanda. Primo ex nulla consuetudine etiam immemorabili posse cohonestari recursum ad laicam potestatem pro impedienda executione literarum apostolicarum; nam ultraquamquod talis consuetudo et antiquo jure et singulis annis per bullam coenae reprobetur, adhuc non potest admitti propter malam fidem et incapacitatem subjecti; cum laicus sit incapax ecclesiasticae potestatis. Merito etiam extenditur haec doctrina ad casum, quo dubitaretur de validitate literarum apostolicarum, immo etsi certum esset esse invalidas; nam de earum validitate auctoritative cognoscere, vel earum executionem auctoritative impedire spectat ad potestatem ecclesiasticam. Poterit ergo solum suspendi dicta executio literarum invalidarum, quoadusque informetur s. Pontifex in casu, quo non esset promptus recursus ad illum, et ex executione oriretur grave damnum. Bonac. *loc. cit. a n.* 19. aliis citatis.

Secundo notandum, quod excommunicantur principes et magistratus saeculares, si petant literas apostolicas eo fine, ut non mandentur executioni, nisi post ipsorum examen aut beneplacitum. Reginal. *in prax. l.* 9. *n.* 325. Alter. hic *d.* 14. *cap.* 2. *col.* 3. *v. Notandum est secundo*. Secus si illas petant, non animo impediendi ipsarum executionem, sed solum examinandi et recognoscendi. Bonac. *tom.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 14. *p.* 2. *n.* 24.

Notandum tertio ad incurrendam hanc censuram non esse necesse, quod de facto impediatur executio; sed satis esse, si prohibeatur; nam s. Pontifex sub disjunctione excommunicat eos, *qui impediunt vel prohibent*.

Notandum quarto nomine affinium et consanguineorum eorum, qui habent literas apostolicas, et prohibentur in hoc canone percuti, vulnerari etc. non venire cognatos cognatione legali et spirituali, neque habentes impedimentum publicae honestatis; nam cum simus in materia poenali, canon intelligendus est de affinibus et consanguineis proprie talibus. Putarem tamen bene venire consanguineos et affines ex copula illicita, qui ex jure sunt proprie tales.

Nomine vero familiarium veniunt solum illi, qui subsunt alicui tamquam capiti, recipientes ab eo victum, et cum quo consueverunt vivere, ut sunt filii, uxor, famuli etc. non vero coloni. Bonac. *t.* 3. *de cens. in part. d.* 1. *q.* 14. *p.* 2. *num.* 7.

Ultimo in hoc canone excommunicantur, *qui alias quibuscumque personis in genere vel in specie, ne pro quibusvis*

eorum negotiis vel literis impetrandis ad romanam curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas vel literas a dicta sede impetrent, seu impetratis utantur, directe vel indirecte prohibere, statuere, seu mandare, vel eas apud se aut notarios seu tabelliones, aut alias quomodolibet retinere praesumunt. Verba canonis non indigent expositione. Sat est notare, solum excommunicari *praesumentes* praestare supradicta: unde excusarentur, qui eadem facerent etiam ex ignorantia crassa et supina; nam dum ecclesia intendit punire praesumentes, vult punire, qui voluerunt delictum formaliter et expresse. Suar. *de cens. d.* 4. *sect.* 10. *num.* 2. Sanch. *de matr. l.* 9. *d.* 32. *n.* 37.

Q. IV. Quos comprehendat decima quarta excommunicatio bullae cœnae.

R. I. Excommunicantur primo qui per se vel per alios propria auctoritate contendunt avocare causas spirituales, vel spiritualibus annexas ad se ab auditoribus et commissariis sedis apostolicae, aliisque judicibus ecclesiasticis. Ut incurratur autem ista excommunicatio, advocatio hic vetita debet fieri ex officio publico (idem dicas de aliis actionibus hic vetitis et mox explicandis) nam prohibetur avocatio causarum facta auctoritate propria, ac praetextu exemptionum, gratiarum, literarum apostolicarum, ex quibus constat prohiberi avocationem faciendam ex officio et munere publico. Ita pluribus citatis Anton. a Sp. S. *in direct. p.* 2. *tr.* 12. *d.* 3. *sect.* 14. *n.* 624.

Item ad incurrendam praesentem censuram, aliasque, de quibus statim, censent plures etiam fieri debere praetextu exemptionum, gratiarum et privilegiorum, ut continuata oratione dicit ipse canon. Suar. hic *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 75. Filliuc. *tr.* 16. *c.* 10. *q.* 2. *n.* 144. Unde contra alios censet Bonac. *tom.* 3. *de cens. in part. d.* 1. *q.* 15. *p.* 1. *n.* 6. immunem esse ab hac excommunicatione, qui propria auctoritate avocaret ad se causas spirituales, si id non faceret praetextu privilegiorum. At cum iste canon loquatur de avocantibus ad se causas spirituales *auctoritate propria, ac quarumcumque exemptionum praetextu*, si attendatur sensus textus, et non rigor grammaticalis verborum, quem jura non esse attendendum volunt, videtur canon ferire avocantes causas, sive id faciant propria auctoritate, sive praetextu privilegiorum etc. Reginal. *l.* 9. *c.* 22. *n.* 336. Alter. hic *disp.* 15. *c.* 1. *col.* 2. *v. Quarumcumque exemptionum.*

Puto autem hanc censuram non incurri a judice ecclesiastico ad se avocante causam auctoritate ecclesiastica: nam Pontifex videtur intendere solum velle removere avocationem faciendam auctoritate laica; unde solum obnoxius remanet huic censurae judex laicus vel ecclesiasticus, qui auctoritate laica id praestaret. Navar. *c.* 27. *n.* 70. Bonac. *t.* 3. *de cens. in part. disp.* 1. *q.* 15. *pag.* 1. *num.* 3.

Ultimo notandum avocare causas idem esse, ac ad se trahere et revocare cognitionem seu definitionem causarum pendentium apud alios judices. Id autem tripliciter fieri potest. Primo trahendo ad se causas pendentes apud alios judices. Secundo vetando primo judici, coram quo agitur, ne amplius in ea procedat, seu ne se ingerat. Tertio inhibendo partibus, ne causam coram primo judice prosequantur: *cap. Ut nostrum de appellat.* Filliuc. *tr.* 16. *c.* 10. *q.* 2. *n.* 245. et communiter.

R. II. Excommunicantur impedientes cursum earumdem causarum, et audientiam, ac personas, et capitula, sic conventus, collegia praedictas causas prosequi volentes. Ubi observandum ex dictis, censuram afficere impedientes auctoritative, et tamquam judices, ut clare exprimit bulla; unde non excommunicantur advocati et procuratores easdem impedientes. Alter. hic *c.* 2. *col.* 2. *v. Ad se.*

R. III. Excommunicantur se interponentes ut judices in cognitione harum causarum; unde neque hic comprehenduntur advocati et procuratores. Ugolin. hic §. 2. *n.* 2. *in fin.*

R. IV. Excommunicantur compellentes partes actrices, quae committi fecerunt dictas causas, ad revocandum citationes, inhibitiones vel alias literas in hujusmodi causis decretas. Ubi notandum ex eodem Ugolino *v. Quive partes*, nomine partis actricis etiam reum venire, si ipse agat.

R. V. Excommunicantur compellentes easdem partes ad faciendum absolvere a censuris et poenis in eis contentis illos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, aut ad consentiendum eosdem absolvi. Lis autem est inter auctores, an incidant in excommunicationem compellentes ad praefata non judiciaria auctoritate, sed alia ratione, ut per vim et metum; nec sine fundamento substinetur necessarium esse compellere auctoritate judiciaria; nam quamvis canon feriat, qui *per statutum vel alias compellunt*, hae etiam ultimae particulae bene possunt aptari compellenti judiciaria potestate; nam potestas publica non solum per statutum, sed etiam alio modo compellit. Bonac. *t.* 3. *de cens. in particular. d.* 1. *q.* 15. *p.* 1. *num.* 19. aliis citatis.

R. VI. Excommunicantur quomodolibet impedientes executionem literarum apostolicarum, executorialium processuum et decretorum. At quia haec commode intelligi possunt de impedientibus executionem literarum apostolicarum etc. non vero de impedientibus literas et decreta aliorum judicum ecclesiasticorum, hinc dicendum hos excusari posse a censura. Bon. *loc. cit. n.* 23.

R. VII. Excommunicantur favorem praestantes, dantes consilium et praebentes assensum ad praedicta. Addi bene potest etiam mandantes hac excommunicatione ligari; nam excommunicantur qui vetita in hoc canone praestant per se vel per alium; illi autem dicuntur facere per alium, qui mandant seu curant per alium fieri.

Remanet duo observare. Primum est non posse judices saeculares, nec *praetextu violentiae prohibendae vel aliarum praetensionum*, ut dicitur in hoc canone, facere aliqua ex iis, quae in eo prohibentur. Ratio est, quia quando quis pateretur violentiam a judice ecclesiastico, debet eam a se removere per jurisdictionem contra suum judicem competentem; et haec est ut clericus contra episcopum recurrendo ad archiepiscopum se tueatur, ab hoc ad primatem, a primate ad Papam, seu ejus legatum recurrat: *cap. Sacrosancta de sent. excom. et cap. Ad reprimendum de offic. judic. ordinar.* Et de facto si dum violentia vel est dubia, vel potest per auctoritatem ecclesiasticam removeri, judex avocet ad se causam ecclesiasticam, jam exercet jurisdictionem in personam vel materiam ecclesiasticam; cujus jurisdictionis cum sit incapax, neque per immemorabilem consuetudinem potest juste usum habere. Barbos. *collect. t.* 1. *l.* 1. *tit.* 2. *c. Ecclesia s. Mariae* 10. *n.* 13. Laym. *l.* 4. *c.* 4. Filliuc. *tom.* 1. *tr.* 16. *c.* 8. *et* 10. Solum licebit judici laico sese immiscere in causis, de quibus in hoc canone, in casu fere moraliter impossibili; quando scilicet violentia facta a judice ecclesiastico esset manifestissima, simulque non pateret aditus ad superiorem, uti ad Pontificem, metropolitanum vel nuncium; aut talis recursus esset valde difficilis aut periculum in mora; vel denique quando superiores requisiti nollent, vel negligerent assumere defensionem manifeste innocentis. Tunc autem non se intromittit tamquam habens jurisdictionem, sed ad justam defensionem innocentis, quae unicuique de jure naturae licita est contra quemcumque. Sayr. *in thes. l.* 13. *c.* 18. Lezan. *t.* 3. *v. Exemptio regul. n.* 16. Salmantic. *tr.* 8. *de ord. c.* 7. *dub.* 2. *n.* 76. *et* 94.

Secundum est non excusari ab hac censura incurrenda, qui aliquid facit, quod in hoc canone prohibetur, praetextu informandi, supplicandi, aut supplicare faciendi summum Pontificem, nisi supplicationes hujusmodi coram ipso et sede apostolica prosequatur, ut dicitur in eodem canone.

Q. V. Quos comprehendat decimaquinta excommunicatio bullae cœnae.

R. I. Excommunicantur trahentes, trahi facientes, vel procurantes trahi directe vel indirecte personas ecclesiasticas ad tribunalia saecularia. Ubi advertas excommunicationem latam esse contra illos, qui praefata faciunt auctoritative, seu ut canon dicit, *ex eorum praetenso officio*; unde solum respicit judices saeculares. Hinc ex probabili sententia non afficiuntur hac excommunicatione ministri judicum, qui trahunt vel trahi faciunt personas ecclesiasticas ad tribunalia saecularia, cum non faciant auctoritative; ut in simili docent Suar. *de cens. disq.* 21. *sect.* 2. *n.* 79. Duard. *in bull. coenae q.* 22. *can.* 15. *n.* 2. Si vero satellites trahant personas ecclesiasticas, quas capiunt, ad tribunalia saecularia, incurrunt censuram: *can. Si quis suadente* 17. *q.* 4.

Item non incurrunt hanc censuram judices trahentes ad sua tribunalia amicabiliter personas ecclesiasticas; quia tunc non trahunt auctoritative. Sayr. *in thes. l.* 3. *cap.* 19. *n.* 6. Idem dicendum si admittant ad suum tribunal clericum, qui velit se sponte coram judice saeculari purgare; neque etenim tunc exercent auctoritatem, aut vim, ut trahant. Sayr. *ibid.* et communiter. Hoc tamen non admitterem, si compareret virtute alicujus citationis ab eodem judice emanatae; quia verificaretur ad suum tribunal traxisse. Bonac. *t.* 3. *de cens. in part. d.* 1. *q.* 16. *sect.* 1. *p.* 4. *n.* 18.

Neque referret crimen, ratione cujus judex laicus traheret ecclesiasticum ad suum tribunal, fuisse commissum, dum erat laicus. Si laicus igitur ea sola intentione fieret clericus, ut vitaret forum laicum ob patratum delictum, nec vellet in eo statu perseverare, tunc posset a judice laico puniri; neque enim deberet illi fraus patrocinari. Zerol. *v. Clericus n.* 6. Menoch. *de praesumpt. l.* 6. *q.* 76. *n.* 35. Covar. *pract. q.* 32. *v. Secunda conclusio*. At si occasione delicti fieret ecclesiasticus, animo quidem vitandi forum saeculare, sed etiam in eo persistendi, Deoque famulandi, tunc propter commissum delictum non potest trahi ad tribunal saeculare; neque enim proprie alicui fraudem fecit, sed usus est jure suo, atque ideo nullibi invenitur expoliari pri-

vilegio clericali. Suar. *l.* 4. *de imm. c.* 15. *n.* 17. Bonac. *t.* 3. *de cens. in particular. d.* 1. *q.* 16. *sect.* 1. *p.* 5. *n.* 8. *et de matr. q.* 3. *p.* 9. *n.* 6.

Demum quia in canone excommunicantur judices saeculares directe vel indirecte trahentes personas ecclesiasticas ad suum tribunal, ideo non evadunt hanc excommunicationem illi, qui injuste vexarent earum consanguineos, famulos, colonos etc. vel inique ipsorum bona diriperent animo illas trahendi ad suum tribunal; nam tunc *indirecte traherent.* Suar. *de cens. d.* 21. *sect.* 2. *n.* 78. Filliuc. *tr.* 16. *n.* 10. *q.* 6. *n.* 261.

Quia tamen in praesenti canone excipiuntur casus, in quibus non est contra dispositionem juris canonici trahere clericos ad tribunal saeculare, ideo eos breviter innuam. Primus est in causa feudi: *cap. Caeterum de judic.* Secundus si persona ecclesiastica sit incorrigibilis: *cap. nec licuit dist.* 22. Tunc igitur si ecclesiasticus tradatur brachio saeculari, vel a judice laico obtineatur licentia a superiore ecclesiastico, postquam declaravit eum incorrigibilem, poterit ab eodem judice laico puniri. Tertius in causa reconventionis, prout habetur *cap. Accusatores v. Cujus in agendo* junct. Gloss. *v. Judicem* 3. *q.* 8. *et cap. Prudentium de mutuis petition.* Quartus est, quando a Papa delegatur laico potestas in ecclesiasticum *arg. can. Illud* 10. *q.* 3. et tunc laicus non judicabit propria auctoritate, sed ut Papae minister: Alter. *bull. coen. cap.* 1. *coll.* 11. *et* 12. Hoc puto non posse facere episcopum, quia ecclesiastici sunt exempti jure communi, in quo episcopus nequit dispensare. Ultimo judex secularis potest trahere ad suum tribunal clericum, qui ex jure amisit privilegium clericale. Vide etiam quae dicam agendo de vigesima-nona excommunicatione.

R. II. Excommunicantur in praesenti canone facientes, ordinantes vel publicantes ordinationes, constitutiones vel alia decreta, quibus directe vel indirecte laeditur libertas ecclesiastica, hoc est, exemptio ecclesiae et ecclesiasticorum bonorum, causarum et personarum a jurisdictione principis laici, de qua tractant canonistae et theologi agentes de immunitate. Quia tamen ut incurratur censura, haec praestanda sunt auctoritative, ideo incurrunt hanc excommunicationem senatores qui suo suffragio vel subscriptione concurrunt ad faciendam talem legem, vel eam de mandato principis faciunt vel approbant; nam omnes isti suo modo concurrunt auctoritative ad faciendam talem legem. Bonac. *t.* 3. *de cens. in part.*

d. 1. *q.* 16. *sect.* 1. *p.* 3. *n.* 4. Excusari autem possunt consiliarii, qui solum suaderent fieri talem legem, nam si aliud non praestent, non dicuntur facere legem. Item scribens solummodo legem non videtur comprehendi in hoc canone; quia non intelligitur facere, nec publicare, saltem auctoritative. Bonac. *n.* 7. Aliud videtur dicendum de cancellariis, aliisque publicis officialibus constitutis ad condendas leges, si scribant legem laesivam libertatis ecclesiasticae.

R. III. Excommunicantur utentes ordinationibus praefatis et statutis contra libertatem ecclesiasticam. Hinc innodantur praesenti censura judices, notarii, aliique officiales, qui talibus statutis utuntur, cum id faciant auctoritative. Qui vero iis utuntur privata auctoritate, probabiliter excusari possunt ab hac censura; cum videatur edita contra exercentes jurisdictionem in praejudicium libertatis ecclesiasticae. Bonac. *cit. sect.* 2. *p.* 1. *n.* 10.

Alia excommunicatio non reservata contra laedentes libertatem ecclesiasticam, habetur *cap. Noverit de sent. excom.* eaque comprehendit alias personas, quae non comprehenduntur canone praesenti.

CAPUT IV.

De decimasexta, decimaseptima, decimaoctava, decimanona, et vigesima excommunicatione bullae coenae.

Q. I. Quos comprehendat decimasexta excommunicatio contra impedientes praelatos, ne utantur sua ecclesiastica jurisdictione.

R. I. Excommunicantur omnes impedientes superiores et inferiores praelatos, et quoscumque judices ecclesiasticos ordinarios, ne sua jurisdictione ecclesiastica contra quoscumque utantur secundum sacros canones etc. Hanc excommunicationem non incurrit, qui sine vi et metu, sed solum precibus, pecunia etc. curat, ne praelati sua utantur jurisdictione; nam impedire est proprie facere, quod aliquis invitus et contra suam voluntatem cesset ab opere, quod intendit. Alter. *d.* 17. *c.* 1. *col.* 7. Filliuc. *tr.* 16. *c.* 10. *q.* 10. *n.* 270. Graff. *par.* 1. *l.* 4. *cap.* 18. *n.* 124. *et* 138. Item non incurrit impediens praelatum, ne injuste utatur sua jurisdictione; nam tunc ea non utitur secundum ss. canones: Duard. hic *can.* 16. *quaest.* 1. *n.* 6. oportet tamen certum esse praelatum injuste uti sua jurisdictione; nam in casu dubio ipse est in possessione talis usus. Bonac. *de cens.*

disp. 2. *q.* 2. *p.* 6. §. 2. *n.* 49. *et disp.* 7. *q.* 1. *p.* 5. *n.* 7. Item si impediatur ipsum praeveniendo in aliqua causa mixti fori; nam licet eum praevenire; *leg. Si pluribus ff. de legat.* 1. *et leg.* 1. *ff. de offic. praesid.* Item non incurrit praesentem censuram impediens privata auctoritate; nam praesens canon continuari videtur cum antecedentibus, in quibus sermo est de habentibus publicam auctoritatem. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 69. Graff. *part.* 1. *l.* 4. *cap.* 18. *n.* 139. Bonac. *cit. num.* 7. Impedientes nihilominus privata auctoritate afficiuntur excommunicatione lata *cap. quoniam de imm. eccl. in* 6. Item non incurrit hanc censuram qui impedit jurisdictionem delegati; quia in canone sermo est de praelatis et omnibus aliis judicibus ecclesiasticis ordinariis. Observare tamen est, quod episcopi in casibus eis delegatis a Tridentino vere sunt judices ordinarii. Item evadit hanc censuram, qui impediret jurisdictionem ecclesiasticam pro foro interno, quia canon loquitur de jurisdictione fori externi, sicut et qui impediret potestatem ordinis; nam diversa est a potestate jurisdictionis, de qua loquitur iste canon. Duard. hic *can.* 16. *q.* 7. *num.* 7.

Ulterius ad incurrendam censuram, non sat est apposuisse impedimentum per mandatum vel alio modo; ut e. g. praelatus aliquem non excommunicet, sed necesse est de facto impediisse, alias non verificatur proprie impedire. Bonac. *loco cit. n.* 20.

Advertere demum est nomine praelati, de quo loquitur iste canon, venire illum, qui est confirmatus et positus in possessione sui episcopatus etc. nam ante eam non potest jurisdictionem exercere, bene tamen in possessione positus, quamvis non sit consecratus. Gloss. *in cap. Transmissam de elect.* Filliuc. *tr.* 16. *c.* 10. *q.* 10. *n.* 279.

R. II. Excommunicantur recurrentes ad curias saeculares; eludentes sententias judicum quorumcumque ecclesiasticorum. Excommunicatur proinde, qui recurrit ad forum saecúlare, etiam pro sententia injusta lata a judice ecclesiastico; nam semper cum recurrere potest ad alium judicem ecclesiasticum, prout habetur *cap. transmissam de elect. et cap. Licet de for. compet.* si recurrat ad forum saeculare, verificatur eludere forum ecclasiasticum.

R. III. Excommunicantur recurrentes ad forum saeculare ad obtinendas prohibitiones et mandata contra sententias judicum ecclesiasticorum. Videtur autem habere locum ista censura, etsi talia mandata non obtineantur, vel obtenta

non exequantur; quia in canone videtur sub excommunicatione prohiberi ipse recursus. Reginal. *in prax. l.* 9. *c.* 24. *n.* 369. Alter. hic *d.* 17. *c.* 2. *col.* 2. *et* 3. Non desunt tamen qui aliter opinentur.

R. IV. Excommunicantur decernentes talia mandata et prohibitiones, easque exequentes.

R. V. Excommunicantur dantes consilium, patrocinium et favorem ad praestanda supradicta. Quia tamen hae actiones sunt accessoriae aliis principaliter vetitis, non videntur inducere excommunicationem, quoadusque ponatur actus principalis; unde consulens recursum ad curiam saecularem, sive in ea fieri mandata contra judicem ecclesiasticum non ligabitur excommunicatione, quoadusque recurratur, vel fiat mandatum; nam antea non datur id, ratione cujus tales actiones accessoriae sunt prohibitae. Reginal. *in prax. l.* 9. *c.* 24. *n.* 369. Alter. *hic c.* 2. *col. ult.*

Q. II. Quos liget decimaseptima excommunicatio bullae lata contra usurpantes jurisdictionem, fructus etc. pertinentes ad personas ecclesiasticas, eosque sequestrantes.

R. I. Ista excommunicatio primo comprehendit usurpantes jurisdictionem, seu fructus, redditus, et proventus pertinentes ad Papam, sedem apostolicam, et quascumque ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum, monasteriorum, et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum. Ad incurrendam igitur hanc censuram intervenire debet usurpatio, hoc est quod aliquis surripiat fructus etc. auctoritative; nam voluit Pontifex cohibere illos, qui sua auctoritate abutentes manus extendunt in jurisdictionem et bona ecclesiastica. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 70. ac proinde haec censura non afficit latrones, et milites surripientes bona ecclesiae.

Nomine jurisdictionis venit hic omnis jurisdictio, quae competit ecclesiastico ratione ecclesiarum, monasteriorum et beneficiorum, sive sit spiritualis seu temporalis etc. Ugolin. hic *n.* 1. Suar. *de cens. d.* 21. *secti.* 2. *num.* 95. Gabr. a s. Vincent. *de cens. d.* 4. *q.* 9. §. 21. *num.* 292. E contra non incideret in excommunicationem usurpans jurisdictionem competentem episcopo, vel alteri ecclesiastico ratione feudi. Suar. *cit.* Filliuc. *tr.* 16. *num.* 219. Item nec ligatur praesenti censura usurpans jurisdictionem alicui delegatam; nam non competit delegato ratione ecclesiae, beneficii, aut monasteri. Bonac. *tom.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 18. *p.* 2. *n.* 20.

R. II. Incurrit hanc excommunicationem usurpans bona pertinentia ratione ecclesiae, inter quae bene possunt nu-

merari bona ecclesiae vacantis; quia ad illam pertinent, vel ad successorem. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 70. Sayr. *de cens. l.* 3. *c.* 21. *n.* 4. Non dicuntur autem bona ecclesiae, quae ecclesiasticae personae debentur ratione oratorii privati; nam hoc non venit nomine ecclesiae, bene tamen oratoria publica, quae etiam gaudent immunitate: *cap. fin. de consecr. eccl. vel altar.*

R. III. Excommunicatur usurpans fructus etc. provenientes ecclesiasticae personae ratione monasterii, et hi sunt illi proventus, qui debentur religiosis ratione monasterii, in quo degunt. Bonac. *cit. n.* 12. *et* 13. Idem dicendum de usurpante proventus, seu fructus praedii patrimonialis, quod parentes tradiderunt monacho, quamvis ipse illius administrationem habuerit a suo superiore. Ratio est, quia vere illa bona sunt monasterii; unde verificaretur usurpare fructus provenientes ratione monasterii. Filliuc. *tr.* 16. *nu.* 215. Secus dicendum esset de usurpante bona debita quidem ecclesiae, seu monasterio, sed nondum illis consignata; quia, cum nondum sint monasterii, non verificaretur usurpare fructus, seu bona pertinentia ad ecclesiasticas personas ratione ecclesiae, seu monasterii. Filliuc. *n.* 218.

R. IV. Excommunicantur usurpantes fructus, redditus *etc.* pertinentes ad ecclesiasticas personas ratione beneficii. Inter hos fructus, proventus etc. non est necesse numerare distributiones quotidianas, utpote quae non debentur ratione beneficii, sed ratione residentiae. Bonac. *t.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 18. *p.* 2. Item non habent hic locum, quae ecclesiasticus acquirit ratione laboris et industriae, ut sunt ea, quae acquirit ratione missae, concionis, funeris, auditionis confessionum etc. Bonac. *cit. num.* 22. Idem dicendum de fructibus pertinentibus ad sacerdotem ratione altaris et cappellaniae, cujus titulum non habet, adeoque est ad nutum amovibilis; nam tunc non verificatur percipere eosdem fructus ratione beneficii. Bonac. *n.* 25. Idem dico de usurpante fructus, quos sacerdos percipit ex suo patrimonio, ad cujus titulum ordines suscepit, quamvis non desint qui refragentur. Mea ratio est, quia proprie non verificatur percipere illos fructus ratione beneficii. Tolet. *lib.* 1. *c.* 28. Navar. *c.* 27. *n.* 71. Non habet pariter locum praesens censura respectu illius, qui usurparet fructus beneficii ab alio beneficiario conducti; nam non usurparet fructus provenientes ratione beneficii, sed ratione contractus conductionis.

Duo remanet observare, in quibus non conveniunt DD. Quidam igitur existimant etiam usurpantes fructus hospitalis obstringi excommunicatione hujus canonis; cum reputent ipsum venire nomine beneficii, si sit fundatum auctoritate episcopi. Duard. hic *q.* 9. *n.* 6. *et* 9. Alter. hic *d.* 15. *c.* 2. *q.* 4. *col.* 5. Verum adhaererem contrariae opinioni; nam in materia poenali attendendus est rigorosus sensus verborum. Quamvis igitur hospitalia gaudeant omnibus privilegiis, quibus gaudet ecclesia: *leg. Omnia privil. C. de episc. et cler.* nihilominus proprie non sunt neque ecclesiae, neque monasteria, sicut nec proprie sunt beneficia; cum ipsorum fructus non sint destinati personis ecclesiasticis, sed solum pro alendis pauperibus in genere. Fructus ergo hospitalium non sunt fructus, qui competant ecclesiasticis personis ratione ecclesiae, monasterii, seu beneficii, de quibus loquitur praesens canon.

Sunt pariter qui asserant non ligari praesenti excommunicatione usurpantem fundos, seu praedia ecclesiae, vel beneficii; nam canon loquitur de usurpante jurisdictionem, fructus et proventus; cui autem non conveniunt verba dispositionis, neque dispositio convenit: *leg. Quod constitutum ff. de milit. testam. cap. Indemnitatib.* §. *ult. de elect. in* 6. Gabr. a s. Vincent. *de cens. d.* 4. *q.* 9. §. 21. *n.* 299. Melius autem opinari crederem, qui dicunt usurpantem praedia ecclesiae in hanc censuram incidere; nam mens legislatoris est, quod non solum non usurpentur fructus, sed multo minus ipsae ecclesiae, earumque praedia; potius autem est attendenda mens legislatoris, quam verba: *leg. Cum pater. ff. de legat.* 2. *et cap. fin. de reg. jur. in* 6. *et cap. Marcion.* 1. *q.* 5. Hoc etiam convincitur; quia usurpari solent fructus usurpando praedia etc. Alter hic *l.* 5. *d.* 18. *cap.* 1. *col.* 9. *dub.* 1. Bonac. *tom.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 18. *p.* 2. *n.* 28.

R. V. Incidunt in excommunicationem hujus canonis sequestrantes sine legitima potestate fructus, redditus et proventus, de quibus hucusque loquuti sumus. Quia autem sequestrare importat auctoritatem, ideo praesens censura proprie ligat judices, quorum auctoritate fit sequestratio. Multi extendunt ad ministros exequentes sequestrum; nam unum reputantur cum judice, et idem delictum committunt: *leg. Athletas ff. de falsi*, Filliuc. *tr.* 16. *n.* 229. Verum in materia pœnali videtur posse ad illos non extendi dispositio canonis; nam proprie non sequestrant, sed exequuntur

sequestrum; et in praesenti canone non fit mentio de exequentibus, sicut nec de mandantibus, consulentibus, procurantibus, de quibus mentio fit in canone praecedenti.

Observare demum est, excommunicationem hujus canonis haberi etiam in Tridentino *sess.* 22. *cap.* 11. *de reform.* sed ibi latius patet; nam praesens excommunicatio est contra usurpantes bona ecclesiasticorum auctoritative, seu potestative; verum Tridentinum eam extendit ad quoscumque, et quomodocumque ea surripientes, unde includit etiam fures, milites, etc. Item Tridentinum extendit hanc excommunicationem ad praesumentes usurpare per se, vel per alios, vi vel timore incusso quaecumque bona, census, jura etiam feudalia et emphyteutica, emolumenta, quascumque obventiones, quae in ministrorum pauperumque necessitates converti possunt, sive sint ecclesiae, sive cujuscumque beneficii saecularis vel regularis, sive sint montium pietatis, aliorumque locorum piorum.

Q. III. Quos comprehendat decima octava excommunicatio bullae coenae contra imponentes decimas, taleas et alia onera ecclesiasticis personis, ecclesiis etc.

R. I. Excommunicantur omnes personae cujusque dignitatis imponentes decimas, collectas, taleas et alia onera per se vel per alios directe, vel indirecte clericis vel bonis ipsorum, et alia tributa exigentes, seu illa recipientes etiam a sponte dantibus.

Pro recta intelligentia hujus canonis, notandum primo est ad incurrendam hanc censuram necesse esse imponere, simulque exigere tributa; nam in eo copulative haec duo habentur; dicitur enim: *imponunt et diversis etiam exquisitis modis exigunt*: Bonac. *tom.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 19. *p.* 1. *n.* 3. Verum tamen est non effugere censuram canonis decimiquinti, qui tantum imponit tributa personis ecclesiasticis. Ulterius illae praestantiae et onera debent imponi tamquam debita; talis enim reputanda est mens summi Pontificis. Duard. *q.* 20. *x.* 15. Unde latro, qui imponeret taleam clerico, hac censura non ligaretur.

Pariter ut exactores haec onera a clerico extorquentes incidant in censuram, necesse est, ut fuerint a principe imposita; et ita custodes civitatum exigentes gabellam a clericis non impositam a principe, non incurrunt hanc censuram. Tolet. *sum. l.* 1. *c.* 25. Reginal. *in prax. l.* 9. *n.* 376. *et* 381.

Notandum etiam hic prohiberi imponi clericis, eorumque bonis quaecumque onera, quocumque modo appellentur, quae important sumptum et solutionem; nam sermo est de oneribus realibus; ut sunt collectae, taleae, praestantiae, quarum mentio fit in praesenti canone. Ugolin. hic *cap.* 18. *n.* 2. Bonac. *tom.* 3. *de cens. disp.* 1. *quaest.* 19. *p.* 1. *n.* 3. Et quia non solum prohibentur imponi, et exigi hujusmodi onera imposita super bonis ecclesiasticorum, sed etiam imposita super ipsis personis ecclesiasticis; ideo contra aliquos putarem non effugere praesentem censuram, qui exigerent pedagia seu gabellas impositas clericis Bonac. *n.* 7.

Quamvis autem hic sermo sit de oneribus realibus, non facile censendum futurum immunem a censura canonis decimi-quinti, qui sine legitima potestate imponeret clerico onus personale, quod absque dispendio importat industriam et laborem hominis; ut esset munus tutelae, et alia, de quibus *l.* 1. §. *Illud tenendum est et l. fin. ff. de muner. et honor*.

Nomine bonorum, super quae prohibentur imponi praefata realia onera, non solum sunt illa bona, quae ecclesiastici habent ex beneficiis, praestimoniis et pensionibus, sed omnia bona, sive patrimonialia, sive ab ecclesiasticis empta, sive illis donata etc. Less. *de just. l.* 2. *c.* 33. *d.* 3. *n.* 19. Molin. *tom.* 3. *tr.* 2. *d.* 61. *n.* 2. Duard. *can.* 18. *quaest.* 5. *n.* 4. et communiter. Et ratio est, quia bona semper adhaerent personae ipsius clerici, nec unquam satis exemptus reputabitur, quoadusque exempta non sint ipsius bona.

Demum notandum, quod licet excommunicentur etiam recipientes ab ecclesiasticis quamvis *sponte dantibus*; id tamen, ut patet ex textu, intelligendum est, quando tributa ecclesiasticis fuerunt imposita.

R. II. Incidunt etiam in excommunicationem praesentis canonis, qui ea, quae sunt in eo prohibita per se, vel per alium, directe, vel indirecte *faciunt, exequuntur, vel procurant;* unde famuli principum tributa imponentium, conductores vectigalium, et ministri ipsorum praesenti censurae subjiciunt. Filliuc. *tr.* 16. *n.* 299.

R. III. Excommuuicantur demum in hoc canone dantes consilium auxilium, vel favorem, ut fiant quae in eo prohibentur. Ob favorem tamen, auxilium et consilium non incurritur censura, nisi postquam adimpletae sint actiones principales ex dictis in superiori quaesito.

Item cum dare consilium, favorem etc. significet actionem positivam, praesens censura non extenditur ad non prohibentes; haec etenim est pura omissio. Gloss. *in cap. Quantae de sent. excomm.* et contra alios Bonac. *de cens. d.* 1. *q.* 19. *p.* 1. *n.* 19. Cum pariter sermo sit de consilium etc. dantibus, ut onera imponantur et exigantur, non incideret in praesentem censuram, qui consuleret ecclesiastico onera imposita solvere, sive auxilium daret ad solvendum, v. g. pecuniam mutuando. Bonac. *n.* 17. *et* 18.

Remanet hic adnotare aliquos casus, in quibus licite imponuntur clerico onera seu vectigalia. Primus ab aliquibus dicitur casus, in quo quis assumeret habitum non vera voluntate statum clericalem assumendi, sed solum ut se eximeret a justis vectigalibus sui principis; quandoquidem tunc aequum non esset fraudem et dolum illi patrocinari: *leg. Nec ex dolo, et leg.* 3. *ff. de transact. et l. Is qui dolo ff. de rei vindic.* Coriolan. *in excomm.* 18. *bull. coen.* sed contradicit Duardus *ibid.* quia adhuc sunt vere clerici.

Secundus si clericus latinus sit conjugatus nam tunc, excepto privilegio canonis et fori, si servet quae praescribuntur a Trident. *sess.* 23. *c.* 6. expoliatur omnibus aliis privilegiis ecclesiasticis. Graff. *de effect. cler. effect.* 3. *n.* 4.

Tertius quando ex jure ecclesiasticus expoliatur privilegiis clericatus, ut accidit in actualiter degradato.

Quartus si clericus sit feudatarius; nam tunc debet solvere domino feudi licet saeculari onera dicti feudi. Graff. *cit. n.* 279. Marta *de jurisd. p.* 4. *cas.* 10. *n.* 13.

Ultimus casus est, quando clericus exercet negotiationem lucrativam: nam tunc pro rebus quas defert vel deferre facit causa negotiationis, solvere tenetur gabellas: *cap. Quamquam de cens. in* 6. In vi autem hujus canonis puto statim obligari ad solutionem gabellae, saltem quando bona, quibus negotiatur, non erant sua. Duard. *l.* 2. *can.* 18. *quaest.* 8. *n.* 9. Molin. *de just. d.* 342. *n.* 10. Graff. *de effect. cler. effect.* 3. *n.* 184. Quod si bona, quibus negotiatur, erant sua, tunc antequam cogatur ad solvendas gabellas, ter videtur prius admonendus: *ex cap. Ex literis de vit. et honest. cler.* aliisque citatis docet Diana *p.* 2. *tr.* 6. *resol.* 47. Sed de hoc iterum sermo erit in *tr. de contract.*

In aliis vero casibus, ubi agitur de bono publico promovendo vel de damno publico arcendo, observandum est, an aeque et principaliter agatur de utilitate clericorum et saecularium: ut in casu se defendendi a pericu'o pestis vel in

invasionis hostium, qui non minus saecularium, quam ecclesiasticorum bona diriperent. In his casibus simul convenire debent ecclesiastici et saeculares; cum de bono et gravamine utrorumque aeque agatur, simulque decernere quid faciendum sit, quid contribuendum etc. Verum tamen est quod si periculum non est in mora, expectanda est licentia Papae; *cap. Adversus de immun.* et si non possit expectari, sufficiet consensus episcopi et cleri: *cap. non minus de immun.* Quod si clerus nolit irrationabiliter consentire; sufficiet consensus episcopi, qui poterit clerum compellere ad solutionem gabellarum. In iis vero, quae immediate et primo non attingunt clericos, hi compelli non poterunt ad solvenda onera et tributa, ut e. g. pro reparatione pontium, murorum civitatis, munitione castri etc. Bellet. *de exempt. cleric.* §. 2. Graff. *de effect. cleric, effect.* 3. *num.* 230. Menoch. *cons.* 800. *num.* 15.

Q. IV. Quos comprendat decima-nona excommunicatio bullae coenae, lata contra judices se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas ecclesiasticas.

R. Excommunicantur omnes et quicumque magistratus et judices, notarii, scribae, executores, subexecutores quomodolibet se interponentes in causis capitalibus seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illas proferendo; vel exequendo sine speciali, specifica et expressa licentia sedis apostolicae, etiamsi talia committentes fuerint consiliarii, senatores, praesidentes, cancellarii, vicecancellarii, aut quovis alio nomine nuncupati.

Cum in textu tantum exprimantur magistratus et judices qui sunt principe inferiores, sequitur in hoc canone non comprehendi reges ac principes. Filliuc. *tr.* 16. *cap.* 11. *q.* 7. *num.* 308.

Item cum nomine personarum, quae exprimuntur in canone, intelligi non possint accusatores, advocati, procuratores, testes, aliique, qui instarent, ut clericus accipiatur etc. ii non comprehenduntur in censura praesentis canonis. Filliuc. *cit. n.* 313. Duard. hic *can.* 19. *quaest.* 8. *n.* 6. An autem ligentur censura canonis decimiquinti, videndum est ex dictis ibidem.

Cum vero excommunicentur judex, aliaeque personae in hoc canone expressae, *quomodolibet* se interponant in causis capitalibus seu criminalibus contra ecclesiasticos, consequens est non effugere hanc censuram, si faciant aliquas ex

actionibus in eo vetitis vel ad easdem concurrant suo mandato, consilio auxilio vel favore; nam particula *quomodolibet* complectitur omnem modum; *cap. Indemnitatibus* §. *Si qua vero de elect. in* 6. Menoch. *de recuperat. remed.* 6. *n.* 15. verum tamen est, quod judex aliique ad incurrendam hanc censuram debent se interponere in causa ecclesiastici, proprie ut criminaliter in causa ecclesiastici agant; unde ratione hujus canonis non remaneret excommunicatus judex, qui clericum examinaret ad veritatem indagandam.

Non conveniunt autem DD. in explicando illud verbum *processando*, quod in canone continetur. Non desunt qui velint processare idem esse, ac judicialiter contra aliquem informationem accipere, seu alios actus judiciales facere circa aliquam causam. Bonac. *l.* 3. *de cens. disp.* 1. *quaest.* 20. *p.* 1. *n.* 6. Idem multo magis videretur dicendum, si dicta informatio acciperetur ad ecclesiasticum pro crimine puniendum. Graff. *decis. l.* 4. *c.* 18. *n.* 134. Reginal. *in prax. l.* 9. *cap.* 26. *num.* 384. Verum cum simus in materia pœnali, et ex notis regulis restringenda sit quoad rationabiliter fieri potest, hinc est quod cum non sine fundamento dicatur *processare* idem esse ac informationem capere, seu actus judiciales contra ecclesiasticum exercere, incipiendo a citatione; consequens est posse excusari ab hac censura judicem, qui caperet informationem de delicto alicujus ecclesiastici, si illum non citaverit. Filliuc. *tr.* 16. *cap.* 11. *q.* 8. *n.* 212. Duard. hic *can.* 19. *q.* 5. *a n.* 1. Gabr. a s. Vincent. *de cens. d.* 4. *q.* 9. §. 24. *n.* 310.

Quod si judex, aliaeque personae expressae in canone habeant licentiam a sede apostolica se interponendi in causis ecclesiasticorum, advertendum est debere esse specialem, specificam et expressam, ut possint se interponere in causis ipsorum capitalibus seu criminalibus. Unde habentes licentiam generalem cognoscendi causas ecclesiasticorum, non possunt se intromittere in praefatis causis; quia non est specialis et specifica saltem quoad crimen in specie, sed generica ad causas civiles et criminales. Suar. *de cens. d.* 21. *sect.* 2. *n.* 103. Duard. hic *q.* 6. *n.* 1. Gabr. a s. Vinc. *cit. n.* 312.

Dantur tamen aliqui casus, in quibus judex laicus procedere potest in causis criminalibus clericorum. Primus est, quando non amplius gaudent clericatus privilegiis, uti est clericus realiter degradatus: *cap. Degradatio de poenit. in* 6. et clericus habens ordines minores, et non deferens habitum

et tonsuram. Trid. *sess.* 23. *cap.* 6. *de reform.* Quod si habeat beneficium, vel sit in sacris constitutus, non privatur privilegio fori, eo quod incedat sine habitu et tonsura. Reginald. *in prax. for. poenit. l.* 9. *n.* 385. Molin. *t.* 4. *d.* 49. Privatur etiam privilegiis omnibus clericorum clericus bigamus: *cap. unic. de bigam. in* 6. Sicut et clericus, qui non arctatus occasione beneficii, initiatur minoribus ordinibus intra annum a morte sui episcopi. Trident. *sess.* 7. *de ref. cap.* 10. Idem demum dicendum de clerico ita perpetuo diffidato et bannito a judice ecclesiastico, ut possit impune a quocumque privato occidi; nam tunc poterit etiam puniri a laica potestate. Bonac. *tom.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 20. *p.* 3. *n.* 2. aliique.

Secundus casus est, quando delinquens assumit clericatum post inquisitionem juridice formatam; nam tunc potest judex laicus causam prosequi, et ipsum punire non quidem in corpore, sed poena pecuniaria, seu rerum mulcta. Covarr. *pract. c.* 32. *n.* 4. Gabr. a s. Vincent. *de cens. d.* 4. *q.* 9. §. 24. *n.* 313. Bellet. *disq. cleric. p. p. de favor. cler. pers.* §. 4. *n.* 3.

Tertius casus, in quo judex saecularis potest clericum poenis coercere, est dum in perniciem reipublicae populos commovet, et pacem perturbat. In isto casu, maxime dum superiores ecclesiastici non statim tanto malo occurrant, potest et debet potestas saecularis clericos coercere; nam jus naturae concedit unicuique principi se defendere, suosque populos contra excitantes seditiones etc. Suar. *contr. reg. Angl. lib.* 4. *cap.* 34. *num.* 6. et alii, quos citant Salmanticens. *de ordin. cap.* 7. *tract.* 8. *pag.* 2. *num.* 27. *et* 28.

Jam autem *punct.* 1. *n.* 18. docuerant posse ministrum laicum expoliare clericum armis prohibitis, eaque retinere, non quidem per vim coercitivam, sed ut auferat impedimenta contraria quieti reipublicae. Item *n.* 20. affirmant posse judicem laicum capere personam ecclesiasticam in fragranti crimine deprehensam, ac ipsam ad suum ecclesiasticum superiorem adducere, ut puniatur. Idem dicunt *n.* 21. de clerico noctu invento cum armis prohibitis, vel habitu mutato; neque enim exercetur in illum jurisdictio, quoties deprehenditur, ut suo superiori praesentetur, sed solum consulitur bono et quieti reipublicae.

Q. V. Quos comprehendat vigesima excommunicatio bullae cœnae lata contra invadentes civitates etc. jura ecclesiae Romanae, vel jurisdictionem in illis usurpantes etc.

R. I. In hoc canone primo excommunicantur multae personae principaliter perpetrantes quae in eo prohibentur. Excommunicantur igitur personae praesumentes per se aut alios, directe vel indirecte invadere in totum, vel in partem terras ecclesiae Romanae enumeratas in textu. Quamvis autem non desint, qui velint ly *invadere* significare injustam aggressionem, quamvis non factam animo hostili. Bonac. *tom.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 21. *p.* 1. *n.* 3. *etc.* et alii apud ipsum; nihilominus cum valde probabile sit etiam significare aggressionem hostiliter factam, huic significationi videtur adhaerendum, cum simus in materia poenali. Suar. *de cens. d.* 22. *sect.* 2. *n.* 104. Filliuc. *tr.* 16. *num.* 62.

Secundo excommunicantur destruentes praedictas terras, quod ex dictis intelligi potest de destructione hostili. Tertio *occupantes*, id est usurpantes, seu terras captas vi tenentes. Quarto easdem *detinentes*, nempe rem injuste occupatam non restituentes.

Quinto excommunicantur praesumentes usurpare, perturbare, retinere, et vexare supremam jurisdictionem, quae in terris enuntiatis hoc canone competit summo Pontifici et romanae ecclesiae.

Quamvis autem omnes conveniant hic sermonem esse de suprema jurisdictione temporali, non tamen concordant DD. in explicando, quid illa significet. Alii putant significare dominium directum et utile. Filliuc. *t.* 16. *c.* 3. *q.* 9. *n.* 68. alii merum imperium, nempe potestatem gladii, qua puniuntur facinorosi: ex Gloss. *in l. Imperium ff. de jurisd. omn. jud. et cap. Quod translationem de offic. deleg.* Meo autem videri melius ratiocinantur illi, qui dicunt nomine supremae jurisdictionis venire quidquid pertinet ad s. Pontificem, qua princeps est, uti se habent causae status, causae sanguinis, causae confiscationis bonorum etc. Bonac. *t.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 21. *p.* 1. *n.* 16.

Hic autem est advertendum, quamcumque ex hucusque notatis actionibus sufficere ad incurrendam hanc censuram; nam quamvis positae sint cum dictione et, nihilominus constat non stare copulative, unde ponitur inter duas actiones hic vetitas, quae tamen sunt simul incompossibiles, quales sunt *destruere et retinere*.

R. II. Excommunicantur etiam aliae personae accessoriae principalibus descriptis in prima responsione: nempe ipsis *adhaerentes, fautores, et defensores earum, et illis auxilium vel favorem quomodolibet praestantes*. Sicut autem illi

dicuntur confoederati, qui praevio pacto aliquam factionem sequuntur, ita illi dicuntur adhaerentes, qui absque pacto sequuntur libere eamdem. Hinc in casu nostro, qui solum assisteret consiliis personarum, de quibus supra, quamvis ad eadem positive non concurreret; vel qui, antequam perpetraretur, ipsarum delictum approbaret, diceretur illis adhaerere etc. Semper tamen observandum est istas actiones accessorias non inducere censuras, si actio principalis non ponatur. Videatur Bonac. *cit. a n.* 26.

A censura hujus canonis neque imperatores, neque reges eximuntur.

Q. Ultimo. Quae alia in bulla cœnae contineantur.

R. Ea adnotabo, quae conveniens est non ignorare. Primo declaratur hanc bullam morte summi Pontificis non cessare; vel si pontifex novam bullam facere non posset.

Secundo reservatur absolutio censurarum, quae continentur in hac bulla soli s. Pontifici, excepto articulo mortis, in quo et debet praestari ab absolvendo cautio de stando mandatis ecclesiae, et de satisfaciendo. Item revocantur quaecumque privilegia concessa cuivis ordini etiam mendicanti, ita ut locum non habeant quantum ad censuras bullae cœnae.

Tertio excommunicantur, qui praesumunt absolvere a casibus bullae cœnae, quam tamen excommunicationem non constat esse reservatam. Navar. *in man. c.* 27. *a n.* 73.

Quarto declaratur nullam generalem absolutionem prodesse iis, qui incurrunt censuras bullae cœnae, nisi a delictis perpetratis destiterint, simulque habeant verum propositum similia non amplius committendi; pariterque non prodesse iis, qui aliquid statuerunt contra legem ecclesiasticam, nisi prius dicta statuta revocaverint, et deleverint de suis capitularibus, seu libris, ac de tali revocatione et cassatione certioraverint s. Pontificem. Item declaratur per nullam absolutionem etiam sedis apostolicae, sive ipsius tolerantiam, aut patientiam praejudicatum intelligi juribus dictae sedis.

Quinto revocantur omnia privilegia cuivis, et quocumque modo concessa, ne possint excommunicari etiam per sedem apostolicam, nisi facta expressa mentione dicti privilegii: quae tamen privilegia revocantur, solummodo ne prosint, quominus censurae hujus bullae incurrantur.

Sexto praefata privilegia declarantur revocata, ac si de verbo ad verbum fuissent inserta etc.

Septimo decernitur publicatio bullae cœnae per appositionem ad valvas basilicarum. Item praecipitur praelatis in virtute s. obedientiae, ut eamdem bullam saltem semel in anno in ecclesiis suis publicent per se, vel per alios.

Octavo decernitur, ut omnes ad confessiones recipiendas expositi habeant apud se hanc bullam, eamque diligenter legant, et quae continet, percipiant. Caeterum ille diceretur apud se bullam habere, qui eam habet domi, in monasterio, seu ecclesia; nam quod est in domo mea dicitur penes me esse: *leg. Titia cum testam.* §. *cujus ff. de legat.* 3. Quamvis autem quidam putent parochos, et confessarios non teneri sub gravi habere apud se hanc bullam: Alter. *hic. d.* 22. *c.* 7. *col.* 3. nihilominus plures sentiunt in contrarium. Ratio ipsorum est, quia verba bullae sunt imperativa: *penes se habeant*, adeoque dicendum videtur continere praeceptum, et eo magis quia bulla edita est per modum legis, quae ex sua natura in materia gravi obligat sub mortali. Duard. *hic. l.* 3. §. 8. *q.* 1. *n.* 3. Bonac. *t.* 3. *de cens. d.* 1. *q.* 22. *p.* 7. *num.* 5.

Agitur postea de fide adhibenda exemplaribus istius bullae, ac demum fit quaedam recapitulatio omnium actuum in ea expressorum, addita indignatione Dei, et sanctorum Petri et Pauli incurrenda ab omnibus et singulis, qui ausu temerario praedictae bullae praesumpserint contraire.

QUAESTIO IV.

DE EXCOMMUNICATIONE CANONIS QUAE CONTRAHITUR OB CLERICI PERCUSSIONEM

CAPUT I.

Explicatur excommunicatio canonis ac disseritur de personis quibus favet, sicut et de iis qui ea ligantur.

Q. I. Quid sit excommunicatio canonis?

R. Haec excommunicatio quae lata est ab Innocentio II. in concilio Lateranensi, habetur *can. Si quis suadente diabolo* 29. *caus.* 17. *q.* 4. atque ita se habet: *Si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum vel monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat, et nullus episcoporum illum praesumat absolvere, nisi mortis periculo urgente, donec apostolico conspectui praesentetur, et ejus mandatum suscipiat.*

Q. II. Qui veniant nomine clericorum et monachorum, de quibus loquitur praefatus canon.

R. Quamquam nomine clericorum in materia odiosa soli inferiores clerici saeculares comprehendantur, non vero episcopi, canonici etc. ut videre est apud Barbos. *l.* 1. *jur. eccl. univ. cap.* 39. *a n.* 6. *et* Fagn. *in cap. bonae memoriae* 1. *de postul. praelat. n.* 12. aliud nihilominus dicendum est in materia favorabili. Nomine ergo clericorum in materia favorabili, prout in praesenti, veniunt omnes ecclesiastici, dummodo saltem initiati sint prima tonsura; nam et hi clerici appellantur: *cap. Cum contingat de aetat. et qualit. praeficiend.* Videatur Barbos *cit. num.* 2.

Quamvis pariter nomine clericorum in materia odiosa non veniant religiosi utriusque sexus, ni aliud suadeant subjecta materia, aliaeque circumstantiae; Suar. *d.* 32. *de cens. sect.* 2. *n.* 17. Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 4. *c.* 4. *n.* 3. Fagnan. *loc. cit.* nihilominus cum in materia favorabili et ipsi sub nomine clericorum comprehendantur, ut videre est apud auctores citatos, sufficienter constaret canonis censura ligari injicientes in ipsos manus violentas, per hoc solum, quod excommunicentur, qui eas in clericos injicerent.

At ad tollendam omnem cavillationem cavetur in citato capite, ne aliquis violentas manus injiciat in clericum, vel monachum. Monachi autem nomine, veniunt omnes religiosi etiam conversi, sicut etiam novitii; ipsi etenim in favorabilibus nomine religiosorum comprehenduntur. Sanch. *in sum. t.* 2. *l.* 6. *c.* 10. *n.* 16. Barbos. *in collect. t.* 1. *l.* 3. *tit.* 49. *c.* 7. *n.* 11. Neque hoc privilegio expoliantur religiosi quamquam habitum dimiserint. Lezan. *in sum v. clericus n.* 6. Item veniunt moniales, et ut in dubium revocari non possit, declaratum est *cap. de monial.* 33. *de sent. excom.* Gaudent etiam privilegio hujus canonis tertiarii, qui scilicet habitum tertiae regulae cujuspiam ordinis suscipiunt de manu praelatorum regularium, ad hoc auctoritate pontificia facultatem habentium, et vivunt sub eorumdem, vel episcopi obedientia, inservientes ordini, vel alteri ecclesiae: nec refert tria vota substantialia religionis non emisisse. Idem dicendum de eremitis, qui habitum de manu episcopi receperunt, vivendo sub ipsius obedientia, deputati servitio alicujus ecclesiae, vel oratorii. Gloss. *in can. Qui vero* 16. *q.* 1. Fagn. *in c. Nullus n.* 61. *de form. compet.* Ricc. *in prax. p.* 2. *resol.* 149. *n.* 1. Ratio vero tam pro tertiariis, quam pro dictis eremitis est; quia cum legitima praelatorum au-

ctoritate deferant habitum, quo a saecularibus omnibus distinguuntur, itemque cum sint mancipati servitio ecclesiae, vel divinis officiis, nequeunt dici laicalis professionis, adeoque venire possunt in favorabilibus nomine religiosorum, quamvis vota substantialia religionis non emittant.

Denique advertendum, quod ex vi praefati canonis, non solum excommunicatur clericum vel monachum percutiens, sed in plurium sententia etiam ipse clericus vel monachus, si cum gravi culpa percutiat seipsum, ut evenire potest ex magna iracundia, desperatione, taedio etc. Ratio est, quia verificatur violentas manus in clericum injicere cum injuria ordinis clericalis. Suar. *dis.* 22. *sect.* 1. *n.* 59. Palaus *disp.* 3. *p.* 23. §. 2. *n.* 4. Contradicit nihilominus Naldus *in sum. verb. clericus*, cui videtur canon intelligendus de alia persona clericum percutiente. Extra dubium autem est ex contritione peccatorum posse percutere seipsum, idque alteri demandare, et utinam saepe.

Q. III. Quid significet *suadente diabolo* manus violentas in clericum injicere.

R. I. Per ly *suadente diabolo* intelligitur actio, quae vel in se, vel attenta persona cui infertur, externe appareat esse injuriam gravem, adeoque contineat gravem culpam, ut colligitur etiam *cap. Contingit* 36. *de sent. excom.* Ubi etiam advertendum ad evadendam censuram nil referre quod clericus consentiat percussioni, nam semper est injuriosa statui clericali, cui concessum est privilegium, nec illi cedere potest persona singularis: *c. Si diligenti* 12. *de for. compet. et c. Contingit* 36. *de sent. excom.* Suar. *d.* 22. *sect.* 1. *n.* 58. Coninc. *d.* 14. *dub.* 15. *n.* 168. Bonac. *disp.* 2. *q.* 4. *p.* 2. *n.* 1.

R. II. Per *manus violentas* intelligitur pariter actio corporalis exterior graviter injuriosa, quae non consistat in verbis, sed factis, et quae actio sit in personam clerici, vel in res ei adhaerentes. Hujusmodi actiones sunt manu, pede, ense, baculo, alioque instrumento, vel etiam veneno occidere, mutilare, vulnerare, percutere, item projicere lapides, pulverem, conspuere etc. si non solum quis praefatis actionibus conetur, sed de facto clericum laedat. Si violenter detineatur fraenum equi, aut currus, cui clericus insidet; si vestimenta aliaque personae adhaerentia dilacerentur, rapiantur; ut si violenter eripiatur liber, baculus, pileus: hae etenim actiones ipsi personae clerici moraliter fieri dicuntur. Inter actiones hic prohibitas merito recensetur

etiam ita insequi clericum, ut praevideatur praecipitem se in foveam etc. daturum; nam idem est ac illum in foveam impellere. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 77. Barbos *in c. Si quis suadente diabolo a n.* 29. Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 2. *c.* 5. *n.* 6. Idem DD. docent reputari violentam manum in clericum injicere ipsum in carcere, vel in custodia privata injuriose retinere, ut egredi non possit, et constat ex text. express. *c. Nuper* 26. *de sent. excom.*

Non reputatur vero, quidquid aliqui dicant, manus violentas in clericum injicere ille, qui clam illi furaretur pecuniam, vestes, equum, ac proinde vel non posset prosequi iter, vel e domo egredi; nam in his actionibus non reputatur illi vim adhiberi. Lezzan. *in sum. t.* 3. *v. clericus n.* 7. Coninch. *d.* 14. *dub.* 15. *num.* 166.

Q. IV. Quae personae injicentes manus violentas in clericum incurrant excommunicationem.

R. Primo haec censura afficit omnes personas utriusque sexus injicentes manus violentas in clericos, quamvis mulieres, et quamvis pueri sint, dummodo rationis capaces *cap.* 1. *cap. Mulieres cap. Pueris de sent. excomm.* (1). Secundo extenditur ad mandantes, seu precibus, minis, aut promissis excitantes: *cap. Mulieres* §. *Illi de sent. excom.* Tertio ad consentientes, quales sunt etiam consulentes, auxilium et favorem praebentes: nam certe ii consentire dicuntur (2) et constat *ex cap. quantae* 47. *de sent. excom.* et Clem. 1. *de poenis*. Ut vero mandans, consulens, favens etc. excommunicationem incurrant, necesse est de facto in clericum manus violentas injectas fuisse, et mandatum, consilium etc. in talem actionem influxisse. Caeterum advertendum etiam illum consentientem reputari, qui dicit sibi gratam futuram percussionem clerici, si ea verba proferat coram iis, qui talibus verbis excitabuntur ad percutiendum. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *n.* 171. Ad evadendam ergo censuram deberet se exprimere, non ita eo animo talia effari, ut optet evenire.

(1) Non desunt DD. docentes pueros clericos sese percutientes non incurrere excommunicationem canonis *Si quis suadente* etc. Verum hujusmodi opinio conciliari nequit cum *cap. Ultimo de sent. excomm.* ubi legitur, *pueris qui in canonem inciderunt sententiae promulgatae, sive ante, sive post pubertatem postulent se absolvi, poterit Dioecesanus Episcopus absolutionis beneficium eis impertiri.*

(2) Mandato, aut consilio efficaciter non revocato.

Incidunt pariter in praesentem excommunicationem, qui injuriosam et violentam actionem in clericum suo nomine et gratia factam, externo signo ratihabent, secus si ratihaberent actionem factam nomine alterius: *cap. Cum quis* 23. *de sent. excom. in* 6. Clem. *Si quis suadente* 1. *de poenis*, ac proinde in hac materia quamvis odiosa verificatur *reg.* 10. *juris in* 6. *Ratihabitionem retrotrahi, et mandato comparari non est dubium*. Quae autem necessaria sint ad propriam ratihabitionem dixi quaestione superiori *c.* 3. *quaesit.* 1.

Denique incurrunt hanc excommunicationem, qui cum possint impedire, non impediunt: *cap. Quantae* 47. *de sent. excom.* nam ibi dicitur: *Eos delinquentibus favere interpretamur, qui cum possent, manifesto facinori desinunt obviare.* Quamvis autem non desint, qui affirment hanc censuram ligare etiam eos, qui tenebantur ex sola charitate impedire, et dum poterant id facere, non impedierunt; nihilominus bene sustineri potest solum habere locum respectu eorum, qui tenentur ex justitia impedire. Ratio est, quia sicut non imputantur damna ei, qui solum ex charitate tenebatur illa impedire, et ita non tenetur restituere, eodem modo non imputanda est percussio clerici ei, qui non impedivit, cum ad id ex sola charitate teneretur; neque reputandum auxilium, seu favorem dedisse, sed solum se habuisse negative: cum autem interpretari non possit favisse delinquenti, immunis erit a censura. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 78. Bonac. *disp.* 2. *de cens. in part. q.* 4. *p.* 3. *n.* 5. Palaus *d.* 3. *punct.* 23. §. 2. *n.* 13.

Q. V. Quae excusent ab hac censura incurrenda.

R. Omnia ea, quae excusant ab incurrendis censuris, de quibus egi *quaestione* 1. *c.* 5. excusant pariter ab hac censura incurrenda.

Item liber est a praesenti censura percutiens clericum, qui non amplius gaudet privilegio canonis; de quibusdam his clericis dixi quaestione superiori. Modo addere est praesenti privilegio canonis non gaudere clericos bigamos bigamia reali, vel etiam interpretativa: *cap. unic. de bigam. n.* 6. Bigamiam vero similitudinariam non privare privilegio canonis compertum est, cum de ea in jure nulla fiat mentio; unde excommunicatus remaneret, qui percuteret clericum in sacris constitutum, qui postea conjugium contraxisset. Expoliantur pariter privilegio canonis clerici conjugati, si non deferant tonsuram et habitum: *cap. unic. de cler. conjug:* Immo jure novo Tridentini *sess.* 22. *c.* 6. debent insuper

de licentia episcopi servire alicui ecclesiae, vel vacare literis in aliqua universitate. Idem dicendum ex eodem concilio de clericis in minoribus constitutis, si non deferant habitum et tonsuram: licet autem jure antiquo necessaria esset trina monitio; ut clericus ob habitus dimissionem privilegium canonis amitteret, modo ad hoc satis est, ut incedat habitu laicali, et publice laicus dijudicetur. Ita s. Congregatio apud Fagn. *c. Si quis num.* 21. *de for. compet.* Barbos. *in c.* 6. *sess.* 23. *concil. Trid.* Ista autem procedunt de clerico sive conjugato, sive non conjugato; quia non deferendo habitum, deest conditio, sub qua vult Ecclesia ipsos privilegio canonis gaudere. Fagnan. *in c. Contingit* 2, *de sent. excom. n.* 17.

Immunis etiam est ab excommunicatione, qui ad sui vel alterius defensionem clericum laedat, vel violenter detineat, dummodo id faciat incontinenti, et modum non excedat: *arg. c. Ex tenore* 10. *et c. Si vero* 13. *de sent. excom.* Ad hanc eamdem justam defensionem reducitur, si quis vi repelleret, vel excluderet clericum e domo sua, eo quod ibi causet turbationes, insolentias et rixas, vel si percutiat clericum, cum non posset alio modo ab eo fugiente recuperare sua bona injuste ablata, vel demum si violenter detineat clericum debitorem de fuga suspectum, ut eum praesentet judici ecclesiastico ad obtinendam debitam satisfactionem. Molin. *d.* 55. *a n.* 3. Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 2. *c.* 5. *n.* 8. Palaus *tr.* 29. *d.* 3. *p.* 23. §. 3. *n.* 15.

Pariter *c. Si vero* 3. *de sent. excom.* immunis est ab excommunicatione, *qui in clericum cum uxore, matre, sorore, vel filia propria turpiter inventum manus injecerit*, ibique cavetur non esse hoc extendendum ultra personas hic enumeratas. Debet item percussio sequi in fragranti, et incontinenti. Caeterum ille etiam reputatur turpiter inventus cum uxore etc. si cum ea vacaret amplexibus, osculis, aliisque turpibus actionibus; vel si esset in loco ita suspecto, ut ex circumstantiis colligeretur turpitudo; vel si postquam clericus ex justa suspicione prohibitus est a colloquendo cum uxore, aliisque personis in canone enumeratis, adhuc cum eis colloquens inveniatur. Suar. *disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 49. Palaus *cit. num.* 13. Laym. *loc. c.* Ubi advertas, quod etsi clericus occideretur, occidens immunis esset ab excommunicatione; quia canon generaliter loquitur de omni percussione. Et quidem Ecclesia haec sancivit non tam in abominationem clericalis incontinentiae, sed quia voluit com-

pati illis, qui nescirent in talibus casibus justum dolorem temperare, et impetum vindictae cohibere. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 84. Molin. *disp.* 55. *n.* 5.

Mulier vero, quae a clerico tentatur, si potest eum repellere vel fugiendo, vel verbis, non potest eum percutere; quod si non possit illum a se amovere nisi violenter, vel eadem violenta percussio necessaria reputetur, ut quamvis expulsus non redeat ad eam sollicitandam, poterit quidem eum percutere; nam tunc percussio est justa defensio sui honoris. Suar. *n.* 33. et communiter.

Demum ss. canones excommunicationi obnoxios nolunt praelatos, superiores, aut magistros, qui clericum subditum vel discipulum correctionis, seu disciplinae causa percuterent; idemque dicendum de aliis ex ipsorum mandato percutientibus: *cap. Ex tenore* 10. *c. Cum voluntas* 54. *de sent. excom.* Ex eodem *cap. Cum voluntas* §. *fin.* immunes declarantur ab excommunicatione parentes et propinqui, qui causa disciplinae, vel correctionis moderate percuterent filium vel propinquum in minoribus constitutum.

Hic autem insurgit quaestio, an possint illos percutere, si sint constituti in sacris, non paucis asserentibus solum id concessum esse magistris, et superioribus respectu subditorum et discipulorum. Barbos. *in can. Si quis suadente n.* 6. et alii apud ipsum. Verum tutam esse contrariam opinionem omnino crederem, et *cap. Cum voluntas* mentionem non fieri de constitutis in minoribus, privative ad constitutos in majoribus. Ratio est, tum quia et ibi etiam magistris et superioribus conceditur posse percutere subditos, et discipulos constitutos in minoribus: neque per hoc excluditur posse percutere constitutos *in majoribus*, ut patet ex supradictis; tum quia majorem potestatem habet pater in filium, quam magister in discipulum; unde non est illi deneganda potestas, quae huic conceditur; tum quia de jure naturae est, ut pater corrigere possit delinquentes e sua familia, inter quos negari non potest esse filium, licet in sacris constitutum. Suar. *disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 49. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *n.* 192. Bonac. *d.* 2. *q.* 4. *p.* 2. *n.* 4. Semper tamen advertere est, non licere nec superioribus, nec magistris, nec parentibus, nec propinquis percutere clericum, nisi zelo correctionis et disciplinae; et si cum gravi culpa excederent, non evaderent excommunicationem, quia verificaretur percussisse suadente diabolo.

Regulae in praxi observandae.

I. Hic prae oculis semper habeat Confessarius eam communem doctrinam, qua dicitur ad incurrendam hanc censuram, ipsam actionem externam apparere debere graviter injuriosam. Hac ratione difficiliter inveniet, in eam incidisse pueros rixantes, vel etiamsi e naso multum sanguinis ob pugnos defluxerit; nam similes rixae non reputantur graviter externe injuriosae, quamvis fierent ex odio lethali. Idem judicium faciendum est, dum injuria facta clerico externe reputatur facta per jocum; ut si appareret ex joco luto, pulvere, vel etiam sputo fuisse sordidatum: quamvis re vera haec facta fuissent animo ipsum graviter injuriandi, et ad iracundiam provocandi.

II. E contra pro praxi advertere debet eam externam injuriam, quae facta alteri personae reputari posset levis, gravem reputari, si fiat ecclesiastico. Si e. g. aliquis ex rixa aliquantulum dilaceret vestem personae plebejae, non reputabitur ipsi gravem injuriam irrogasse, secus si fiat ecclesiastico sacerdoti. Ubi etiam notandum, eo facilius gravem reputari injuriam factam ecclesiastico, quo dignior est in ecclesia; sicut offensa, quae alias levis reputaretur, si fiat personae ex plebe, bene judicari potest gravis, si viro nobili irrogetur, et eo gravior, quo nobilior est persona.

III. Quia licet clericum percutere, si id necessarium sit in propriam defensionem, vel etiam ob defendendum honorem et bona, Confessarius non facilis sit ad judicandum censura innodatum illum, qui aliquatenus excessisset in percussione. Vel enim, ordinarie loquendo, excessus non erit gravis, vel excaecante ira percutiens non agnovit graviter excessisse, dum alias licite se, suaque tueatur; et ita vel ex uno, vel ex altero capite excusari poterit ab excommunicatione. Idem judicare potest de superioribus, magistris, parentibus ad correctionem percutientibus reum.

Difficilius poterit Confessarius excusare illum, qui lacessitus vel verbis, vel factis a clerico, illum fugientem graviter percutiat; nam tunc non se defendit, sed ulciscitur. Unica posset esse ratio illum excusandi, si nempe ira ita fuerit excaecatus, ut non agnoverit gravem injuriam, quam clerico irrogavit.

IV. Animadvertat etiam Confessarius non habere locum excommunicationem respectu illius, qui clericum nolentem sua domo egredi, vi ab ea expelleret. Ita excusandus ille,

qui postquam monuit clericum, ne suam domum ingrederetur, ubi nullum jus habet permanendi, si illum iterum redeuntem vi ejecit. Haec omnia ad justam defensionem reducuntur.

CAPUT II.

De absolutione a censura lata ob clerici percussionem.

Q. I. Quis absolvere possit percussorem clerici.

R. I. Generaliter loquendo absolutio hujus criminis reservata est s. Pontifici, ut patet *ex can. Si quis suadente etc.* relato capite superiori.

R. II. Episcopi possunt absolvere ab hoc crimine omnes illos, qui a jure eximuntur ab obligatione adeundi ad s. Pontificem, seu reputantur ad hoc habere impedimentum. De his loquutus sum *q.* 1. *cap.* 6. ibique etiam adnotavi impeditum adire sedem apostolicam, non teneri mittere epistolam, vel procuratorem pro absolutione obtinenda; quia id jura non exigunt, sed solum, ut adeat episcopum pro absolutione. Palaus *disp.* 3. *p.* 23. §. 4. *num.* 6. Sanch. *l.* 2. *sum. c.* 13. *n.* 14.

R. III. Episcopi possunt absolvere ob percussionem levem clerico irrogatam: *cap. Pervenit de sent. excomm.*

In hac igitur materia triplex distinguitur percussio, levis, mediocris et enormis. Percussio levis non ita dicitur quasi sit sine gravi culpa, sed quia in genere percussionis reputatur levis; ut si non afferat maculam, lacerationem carnis, mutilationem membri, dentium avulsionem, extractionem multorum capillorum, nec immodicam effusionem sanguinis; quamvis si multum sanguinis e naribus efflueret, non facile judicanda esset gravis. Percussio enormis ea reputatur, quae de sua natura mediocrem excedit: talis est occidere, membrum mutilare, oculum eruere, notabile vulnus infligere. Hoc idem videtur dicendum de vulnere non notabili, si infligatur in loco notabili, ut in oculo, et in facie. Ex his facile est dijudicare, quae sit percussio mediocris, sive media inter levem et enormem, ea nempe, quae ad atrocitatem enormis non pervenit, sed levem excedit; ut esset percussio, quae maculam relinqueret, quave aliqui dentes, et plures capilli eruerentur, leve vulnus infligeretur facillime sanabile etc.

At quamvis haec per se vera sint, nihilominus dantur plures circumstantiae, ex quibus percussio levis transire potest in gravem, vel etiam enormem. Primo ratione personae laesae, ut si perculeretur episcopus, abbas, caput monasterii, sacerdos sacris vestibus indutus; nam in his circumstantiis difficiliter percussio excusari posset ab enormi. Secundo ratione personae laedentis, et ita si officialis laicus auctoritative clericum perrcuteret, diceretur percussio enormis. Tertio ratione scandali, ut si non sine gravi scandalo monachus clericum saecularem perculeret. Quarto augetur gravitas percussionis ratione personae, coram qua fit, ut si fiat coram praelato etc. *Instit. de injur.* §. *Atrox.* Quinto ratione loci, ut si percussio fieret in ecclesia, dormitorio, in publica platea etc. *argum. cap. Cum pro causs. de sent. excom. et can. Quisquis* 17. *quaest.* 4. Demum augetur injuria ratione temporis, ut si fiat tempore magnae solemnitatis. Hinc conveniunt canonistae et theologi judicium de qualitate percussionis relinquendum esse arbitrio prudentum, vel etiam confessarii, cum possit ex tot circumstantiis variari. *Layman. l.* 1. *tr.* 5. *p.* 2. *c.* 6. *n.* 9. Ita etiam decernitur in extragavanti *Perlectis*, quam affert Navar. *in man. cap.* 27. *n.* 91. ubi etiam dicitur in dubio potius declarandam esse percussionem gravem, quam levem, *ne occasio praebeatur laedendi statum clericalem.*

Q. II. Quae facultas competat superioribus regularibus quoad absolvendum ab excommunicatione ob clerici percussionem.

R. Quidquid sit de jure antiquo; modo superiores conventuum, ac in ipsorum absentia illorum vicarii absolvere possunt suos subditos ab excommunicatione contracta ob quamcumque percussionem vel alterius religiosi, vel clerici etiam saecularis. Ita ipsis fuit concessum a Bonifacio IV. et Clemente VIII. ut videre est apud Palaum hic *disp.* 3. *punct.* 23. §. 4. *num.* 10. Bordon. *in consil. regul. tom.* 1. *resol.* 28. *n.* 4. 50. *et* 59. Anton. a Spir. S. *in direct. regul. t.* 1. *tr.* 2. *disp.* 1. *sect.* 1. *n.* 24.

Quamvis ergo olim ex jure communi, ut dixi *qu.* 1. *c.* 6. *quaesit.* 6. regulares absolvi non possent ab episcopo in excessibus difficilibus et enormibus, modo nulla est exceptio, quin possint absolvi a suis praelatis ob censuram incursam ratione enormis percussionis, et si in talem censuram inciderit ipse praelatus, poterit absolvi a suo subdito, ut notat Anton. a Spir. S. *n.* 25.

Regula in praxi observanda.

I. Dum Confessarius audit a poenitente graviter, vel etiam enormiter clericum percussisse, non statim despondeat animo, ac ipsi intimet a solo s. Pontifice absolutionem posse obtinere. Videat ergo primo, an aliquis sit ex illis, qui eximantur ab obligatione recurrendi ad sedem apostolicam, et tunc poterit ipse expostulare ab episcopo facultatem ipsum absolvendi. Quod si non sit aliquis ex supradictis, tunc interroget, an percussio fuerit occulta; quia tunc potest illum remittere ad episcopum, vel vicarium ab eo deputandum.

QUAESTIO V.

DE SUSPENSIONE, DEPOSITIONE ET DEGRADATIONE.

CAPUT I.

De suspensione, ejusque effectibus et causis.

Q. I. Quid sit suspensio, et quotuplex.

R. I. In praesenti non sumitur suspensio, prout significat prohibitionem cujuscumque officii etiam saecularis, vel privationem usus alicujus officii ecclesiastici, quae non proveniat a culpa, sed ex alio capite, ut ex morbo, senectute etc. Agimus ergo in praesenti de suspensione, prout est censura ecclesiastica, et ita definiri potest: *censura, qua clerico prohibetur exercitium alicujus ecclesiastici ministerii.*

Eo ipso quod dicitur *censura* significatur esse poenam medicinalem ordinatam ad emendationem illius, qui suspenditur, ut dictum est explicando naturam censurae. Additur, *qua clerico prohibetur etc.* nam solae personae ecclesiasticae suspendi possunt. Quod si etiam abbatissae et priorissae suspendi possint ab officio, id non importat propriam suspensionem, cum non habeant jurisdictiouem ecclesiasticam, vel officium ordinis. Palaus *disp.* 4. *p.* 1. *n.* 2. Dicitur demum suspensionem prohibere clericum *ab exercitio alicujus muneris ecclesiastici.* Ubi notandum quod dum excommunicatio privat usu ordinis, et potestatis ecclesiasticae, non iis privat, ut dicunt, praecise usum ordinis et jurisdictionis, sed ut per talem usum quis communicat cum aliis fidelibus. Item dum interdictum privat administratione sacramentorum, iis privat, quatenus sunt participatio rerum

sacrarum. Irregularitas demum de sua natura privat ordine suscipiendo. Proprium ergo suspensionis est privare exercitio ordinis, aut jurisdictionis.

Quamvis autem, ut debito modo feratur suspensio, danda sit in scriptis, et in specie ipsius causa sit exprimenda, dando insuper intra mensem instrumentum suspenso, si postulet: *arg. c.* 1. *de sent. excom. in* 6. item licet praecedere debeat monitio, sine qua suspensio nulla est, ut patet ex dictis *q.* 1. *c.* 2. *quaes.* 3. nihilominus nulla forma assignatur in jure pro suspensione ferenda; unde satis est, si ea adhibeantur verba, quae sufficienter exprimant voluntatem Superioris. Ad videndum autem, an sit latae vel ferendae sententiae, consideranda sunt ea, quae dixi *q.* 1. *c.* 1. *quaesit.* 2.

Cum autem dictum sit suspensionem ferendam esse in scriptis, et cum hoc praeceptum transgredi non possit sine peccato, hinc si Superior solo verbo probibeat subdito, ne celebret, interpretandum est non velle proprie ipsum suspendere, sed solum in poenam id illi imperare.

R. II. Omissis variis distinctionibus, quae communes sunt omni censurae, et de quibus egi loco citato, suspensio dividitur in suspensionem ab officio, de qua *cap. Sane, et cap.* 2. *de offic. deleg. in* 6. in suspensionem a beneficio: *cap. Cum in cunctis, cap. Nihil de elect.* et in suspensionem ab utroque: Clem. 2. *de decim. et cap. Tuarum de privil.*

Q. II. Quid sit suspensio ab officio.

R. Suspensio ab officio absolute lata privat omni usu ordinis et jurisdictionis, sive alterius cujuscumque ministerii, quod non potest exerceri nisi a clerico ut tali. Hinc ita suspensus non poterit celebrare, ministrare sacramenta, sive aliam quamcumque functionem ordinis exercere, sicut etiam non poterit absolvere, excommunicare, indulgentias concedere, omnemque alium actum exercere derivantem ab ecclesiastica jurisdictione; nam utrumque comprehenditur nomine officii ecclesiastico competentis, et officium nempe ordinis, et officium jurisdictionis. D. Thom. *in addit. qu.* 22. *a.* 3. Suar. *d.* 26. *sect.* 1. *num.* 3. Anton. a Sp. S. *de susp. num.* 720. Et quia est contra rationem recipere ordinem, cujus actum quis non valet exercere, hinc suspensus ab officio non posset licite ordinem suscipere: *cap. fin. de cler. excomm.* Ex quo etiam infero quod illicite reciperet beneficium, cui annexum sit officium, quod non posset exercere. Palaus *d.* 4. *p.* 5. *n.* 2.

Sicuti suspensio ab officio absolute lata prohibet omnem usum ordinis et jurisdictionis, ita suspensio ab ordine absolute lata prohibet exercitium cujusque actus, qui sit ordini annexus; nam certum est, propositionem indefinitam in materia doctrinali et morali aequivalere universali. Palaus *loc. cit. n.* 11. Anton. a Sp. S. *disp.* 4. *sect.* 5. *n.* 722. Quod si aliquis fuit solum suspensus ab exercitio ordinis superioris, non ob id censetur illi prohibitus usus ordinis inferioris; cui enim prohibetur majus, non ex hoc prohibetur minus: et potest esse indecentia, ut quis exerceat quod majus est; non vero quod minus. Bonac. *disp.* 3. *p.* 2. *num.* 7. Anton. *loc. cit. num.* 724.

Probabile item est suspensum ab ordine inferiore non esse suspensum a superiore, qui exerceri possit sine inferiori. Utique suspensus a subdiaconatu vel diaconatu, non potest celebrare, quia celebratio missae non est sine recitatione epistolae vel evangelii, quae importat exercitium subdiaconatus et diaconatus: *arg. cap. Ex liter. de excess. praelat. ad fin.* At cur suspensus a talibus ordinibus, non poterit absolvere sacramentaliter, baptizare solemniter etc.? Id non habetur ex jure, unde quamvis *cap. ult. de temp. ordinat. in* 6. episcopus suspendatur a collatione primae tonsurae, ex communi DD. non intelligitur suspensus ab ordinum collatione; et *cap. Literas de temp. ordin.* episcopus suspenditur a collatione diaconatus et presbyteratus, id autem fuisset superfluum, si ex suspensione conferendi ordinem inferiorem, intelligeretur suspensio etiam a conferendo superiorem. Praeterea cum non omne exercitium ordinis superioris supponat exercitium inferioris, bene potest stare suspensio ab exercitio inferioris et non superioris. Ulterius quid impedit, ut detur culpa minor, cui solum correspondeat suspensio ab exercitio inferioris, non vero superioris? et ita bene episcopus potest esse suspensus a munere confirmandi, non vero consecrandi. Addatur his omnibus odia vel poenas semper esse restringendas. Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 3. *c.* 1. *n.* 6. Filliuc. *tr.* 17. *cap.* 2. *a n.* 25. Palaus *disp.* 4. *p.* 5. *n.* 15.

Demum suspensio a jurisdictione absolute lata privat omni usu jurisdictionis spiritualis, unde ita suspensus non potest absolvere, excommunicare, eligere, administrare sacramenta ex officio, ut facit parochus. Ubi advertendum, quod cum exercitium ordinis et exercitium jurisdictionis commode valeant separari, et unum possit sine alio reperiri, bene

infertur quod per suspensionem ab ordine non inducitur suspensio a jurisdictione, et e contra; et eo maxime, quia pœnae non sunt extendendae de uno casu ad alium casum similem. D. Th. *in addition. q.* 22. *a.* 3. Suar. *disp.* 26. *sect.* 4. *n.* 3. Palaus *disp.* 4. *p.* 5. *n.* 9. Bonac. *disp.* 3. *p.* 2. *n.* 4. Potest etiam dari suspensio partialis a jurisdictione; ita episcopus suspensus a collatione beneficii potest alia officia episcopalia exercere; et parochus suspensus a confessionibus audiendis, potest alia sacramenta administrare. Intrat proinde hic illa regula, quod *exceptio unius firmat regulam in contrarium: arg. cap. Nonne de praesumpt.* et *l. Cum praetor ff. de judic.*

Hic tamen notandum, quod licet ecclesia annullare non valeat actus ordinis, quamvis ex dictis possit illos prohibere, bene tamen annullare valet actus jurisdictionis, et de facto illos annullat in suspenso vitando; suspendere enim ipsum a jurisdictione, est illum jurisdictione privare. Dicitur autem suspensus vitandus ille, qui nominatim suspensus est et denunciatus, ut dixi de excommunicato vitando *q.* 2. *cap. unic. quaesit.* 2. Qui vero est suspensus, sed non vitandus, requisitus a fidelibus, potest licite et valide jurisdictionis actus exercere; si non requiratur, exercebit illicite, sed valide: quia eo ipso quod ecclesia eum toleret, conservat in eo jurisdictionem, ut dictum est de excommunicato.

Q. III. Quid sit suspensio a beneficio; et an suspensus ab officio intelligatur suspensus a beneficio.

R. I. Suspensio a beneficio utique non privat suspensum beneficio, quod legitime possidet, quia non tollit ipsius titulum: *cap. Cupientes* §. *Caeterum de election. in* 6. sed privat perceptione omnium fructuum et proventuum beneficii. Hic autem, proportione servata, applicanda sunt quae dixi de effectibus excommunicationis, adeoque poterit suspensus retinere fructus beneficii, quousque iis judicis sententia expolietur; ut etiam ex aliis ab eo citatis docet Diana *p.* 5. *tract.* 10. *resolut.* 3. Inter fructus autem beneficii, quibus privatur suspensus, connumeratur illius administratio; unde non potest illius bona locare, fructus vendere etc. quapropter jure sancitur illi oeconomum esse constituendum: *cap.* 1. §. *ult. de elect. in* 6. *cap. Cupientes* §. *Caeterum ibid.* Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 3. *cap.* 1. *n.* 683. Ulterius suspensus a beneficio, si illius administrationi se ingerat, et fructus percipiat, perdit ipso jure beneficium: *cap. Cupientes cit.*

Advertendum tamen est, an suspensio sit generalis vel particularis ab aliquo beneficio. Tunc intelligitur particularis, quando non est absolute lata, sed exprimitur suspensionem esse a particulari beneficio. Quod si hoc verbis non clare exprimatur, attendendae sunt aliae circumstantiae. Si e. g. suspensio feratur ob delictum commissum in particularem ecclesiam, intelligi potest de beneficio, quod suspensus possidet in ea ecclesia: *arg. cap. Si compromissar. de elect. in* 6. ubi eligentes indignum suspenduntur a beneficiis, quae habent in ecclesia, quam tali electione offendunt. Alter. *disp.* 5. *c.* 3. Filliuc. *tr.* 17. *c.* 3. *q.* 3. *n.* 41. Si suspendatur canonicus vel rector, potest intelligi de beneficiis, quae ut tales habent, cum praedicata per subjecta limitentur. Si episcopus suspendat sibi subditum, intelligi potest quoad beneficia, quae habet in sua dioecesi; nam quae extra dioecesim sunt, ab illis diversificantur. Quod si suspendat ab ordine, talis suspensio intelligitur pro quacumque dioecesi; nam exercitium ordinis ubique est unicum. Suar. *disp.* 27. *sect.* 1. *n.* 10. Palaus *disp.* 4. *p.* 1. *n.* 2. In casu autem, quod suspensio sit partialis, suspensus ab uno beneficio non impeditur percipere fructus alterius: *cap. Cupientes*, *cap. Si compromissarius de elect. in* 6. *cap. Si canonici de offic. ordin. ibid.* Secus si suspensio a beneficio sit ita absolute lata, ut sit generalis a quocumque beneficio, et ex nullo capite possit limitari.

R. II: Suspensus etiam absolute et simpliciter ab officio, non intelligitur ipso facto suspensus a beneficio. Ratio est, tunc quia in jure diversimode consideratur suspensio ab uno, et suspensio ab altero; ac proinde de suspensione ab officio agitur in titulo *archidiaconi et seqq.* de suspensione vero a beneficio in titulo *de praebendis*. Eadem ratione jura quandoque suspendunt ab officio, quandoque a beneficio, ut dictum est supra. Cum ergo diversimode considerentur, ex suspensione unius non est inferenda suspensio alterius; maxime cum odia sint restringenda. Nec refert dicere beneficium dari propter officium: *cap. fin. de rescript. in* 6. adeoque simpliciter suspensum ab officio et suspensum remanere a beneficio, utpote quia sublato principali corruit accessorium: *cap. Accessorium*; *de reg. jur. in* 6. *et leg. Oratio ff. de sponsal.* Contra etenim est, quod destructo principali corruit accessorium, quando semper mutuo conjunguntur; at stat officium sine beneficio, ut in clerico qui beneficium non habet, et beneficium sine officio, ut in simplicibus beneficiis, quae annexam habent solum obli-

gationem recitandi horas canonicas. Dum vero beneficium datur propter officium illi annexum, tunc dicendum est dari propter officium per se vel per alium exercendum; suspensus vero potest exercere per alium. Immo si exerceat per se, quamvis illicite faceret, non essent ei denegandi fructus beneficii correspondentes suo ministerio; quia nullus datur expressus textus, quo illis privetur, sicuti excommunicatus privatus ab exercitio officii privatur fructibus beneficii: *cap. Pastoralis* §. *Verum de appellat.* Sanch. *l.* 3. *de matr. disp.* 61. *n.* 12. Anton. a Sp. S. *disp.* 4. *sect.* 5. *n.* 713. Quamvis tamen absolute suspensus ab officio non intelligatur ipso jure suspensus a beneficio, nihilominus qui in perpetuum ob grave crimen suspenditur ab officio, beneficio privandus est ex *cap. Tuarum de purgat. canonic.* et notat inter alios Sanch. *loc. cit.*

Quod si suspensus ab officio non intelligitur suspensus a beneficio, multo minus suspensus a beneficio intelligetur suspensus ab officio; nam bene potest stare principale sine accessorio. Hinc suspensus a beneficio tenetur quae officii sunt exercere, uti celebrare, divinis officiis assistere, cum poena ab onere non relevet. Suar. *disp.* 27. *sect.* 1. *n.* 3. Bonac. *disp.* 3. *p.* 2. *n.* 13.

Q. IV. Quid sit suspensio ab officio et beneficio; et quando talis intelligatur.

R. I. Suspensio ab officio et beneficio ex dictis importat privationem omnis exercitii ordinis et jurisdictionis et fructuum beneficii.

R. II. Nullum dubium est, talem esse eam suspensionem qua quis expresse ab officio et beneficio suspenditur; solum lis est apud DD. an talis reputanda sit suspensio absolute lata; cum enim non sit unde limitetur, ut potius ab officio, quam a beneficio intelligatur videtur intelligenda de suspensione ab utroque. Suar. *disp.* 25. *sect.* 2. *n.* 9. et ex aliis. Bonac. *disp.* 3. *p.* 2. *n.* 1. At non desunt, qui velint talem suspensionem nullam esse, utpote quia non determinat, an ab officio, vel beneficio vel ab utroque suspendat, ac proinde ignoratur, quomodo sumenda sit. Ita multi, quos sequitur Leander *tr.* 4. *disp.* 2. *q.* 2. *et tr.* 1. *disp.* 4. *q.* 7.

Q. V. Quod peccatum sit violare suspensionem et quas poenas transgressor incurrat.

R. I. Certum est, suspensum excusari a transgressione censurae in omnibus casibus, in quibus licet excommunicato contra excommunicationem operari. Ubi vero non adsit ju-

sta causa violandi suspensionem, si id fiat, ex genere suo erit peccatum mortale; nam ferens suspensionem intelligit obligare sub gravi, ni forte parvitas materiae excuset, ut si suspensus ab ordine actum ordinis minoris exerceret, vel suspensus ab officio, exigui momenti dispensationem concederet etc. Suar. *disp.* 26. *sect.* 2. *n.* 1. Palaus *disp.* 4. *p.* 6. *n.* 1. Anton. a Sp. S. *disp.* 4. *sect.* 5.

R. II. Qui suspensus est ab ordine et ab officio, si illius actus exerceat, incurrit irregularitatem Pontifici reservatam *cap.* 1. *de sent. et re judic. in* 6. *cap. Cum medicinalis de sent. excomm. ibid. can. Si quis episcopus damnatus* 11. *q.* 3. extrav. *Cum ex sacrorum*; quae est Pii II. Hic tamen bene advertere est, an quis suspensus sit suspensione, quae proprie sit censura, an vero suspensione, quae habeat puram rationem poenae. Tunc habet rationem censurae, quando non fertur ad tempus, et ordinatur ad emendationem delinquentis, ut supra etiam innui. Si vero suspensio feratur ad tempus, ut ad annum, ad mensem, habet rationem purae poenae; et ita imponi potest pro peccato omnino praeterito, neque exposcit praeviam monitionem: *cap. Tam literis de testib. cap. Romana de sent. excom. in* 6. Quamvis igitur communior sit opinio, quae asserit violantem per exercitium ordinis suspensionem, incurrere irregularitatem, sive suspensio lata sit per modum censurae, seu per modum poenae, contraria tamen sententia non caret probabilitate, ut videre est apud Dianam *p.* 5. *tr.* 10. *resol.* 15.

Nulla autem imponitur a jure poena contra violantem suspensionem a jurisdictione et beneficio, sed pro gravitate delicti est puniendus: *cap. Ut clericor. de vit. et honest. cleric. cap.* 2. *de cleric. excomm. minister.*

Q. VI. An fideles communicare possint cum eo qui est suspensus, si exerceat actus sibi vetitos.

R. Nulla lege prohibetur fidelibus communicare cum suspensis etiam vitandis et proinde assistere possem missae celebratae a sacerdote (1) ab ordine suspenso; vel si sit suspensus ab ingressu ecclesiae, et nihilominus assistere velit divinis officiis, ista non debent cessare (2).

Q. VII. In quos ferri possit suspensio et ex qua causa.

R. I. Suppositis hic, quae dixi *q.* 1. de potestate ferendi censuras, ejusque causis etc. modo observandum est, ut

(1) Dummodo ei non inserviam.

(2) Est hic notandum, quod prohibetur jure naturali et divino cooperatio cum suspenso vitando in delicto et malo usu ministerii, quatenus cooperari alterius peccato est intrinsece malum.

jam innui, suspensionem esse poenam solum afficientem ecclesiasticos, adeoque saltem initiatos esse debere prima tonsura, qui suspenduntur. Si proinde ex jure objiciantur aliquae suspensiones latae in saeculares, advertendum est non esse censuras, sed prohibitiones aut praecepta, quorum violatio non inducit irregularitatem.

Hic tamen advertere est, quod suspensio, quae a jure generaliter fertur in clericos, non comprehendit cardinales aut episcopos, quamvis non consecratos, si electi fuerint et confirmati: *cap. Quia periculosum de sent. excom. in* 6. Suar. *disp.* 28. *sect.* 2. *num.* 4. aliisque relatis Anton. a Sp. S. *de Suspens. n.* 701. Idem sentiunt de censura interdicti.

Valde autem communiter docent DD. suspensionem et interdictum, si hae censurae absolute latae sint in clericos, comprehendere etiam regulares, cum et ipsi vere sint clerici. At nisi aliud ex subjecta materia vel aliis circumstantiis colligatur, recederem a praefata opinione. Ratio est, quia in jure considerantur velut quid diversum religiosi et clerici; unde *lib.* 3. *decretal.* in prioribus titulis agitur de clericis, et *tit.* 31. *et seqq.* agitur de regularibus. Item *can. Si quis suadente* 17. *q.* 4. *et can. Super specula* 10. diversis nominibus exprimuntur; ex quibus bene inferunt plures canonistae in materia saltem odiosa, nomine clericorum non venire regulares, ut videre est apud Fagnanum *in cap. Non amplius n.* 7. *de instit.* Hinc etiam Suar. *disp.* 32. *de cens. sect.* 2. *num.* 17. Laym. *l.* 1. *tr.* 2. *p.* 4. *c.* 4. *n.* 3. docent interdicto clero non intelligi interdictos religiosos utriusque sexus, ni aliud exprimatur.

R. II. Suspensio non solum ferri potest in particulares personas, sed etiam in communitatem. Ubi advertendum quod quando suspensio simpliciter fertur in communitatem, non extenditur ad singulas personas distributive, sed solum privat communitatem officiis et beneficiis, quae communia sunt collegio, capitulo, seu communitati: et remanet cuicumque particulari personae jus exercendi officium et administrandi beneficium, quod sibi competit, ut particularis persona est. Quod si feratur suspensio non solum in communitatem, sed etiam in singulas personas secundum aliquod delictum ab eis perpetratum, ut *cap. Quia saepe de elect. in* 6. tunc non afficit personas innocentes illius communitatis, quoad officia et beneficia propria ipsarum; cum absque culpa privandae non sint jure sibi competenti, ut constat etiam ex jure: *cap.* 2. *de constit. Roman. et cap.* 2. *de iis, quae a major. part.*

cap. fiunt, Coninch. *disp.* 15. *dub.* 3. *n.* 26. Palaus *disp.* 4. *p.* 3. *n.* 2.

Id tamen non obstat quod quando suspenditur collegium seu communitas, remaneant etiam suspensae personae innocentes, non quatenus sunt personae particulares, sed quatenus pertinent ad communitatem. S. Th. *in* 4. *dist.* 18. *q.* 2. *a.* 3. *q.* 2. *ad* 2. et pluribus citatis Anton. a Sp. S. *disp.* 4. *sect.* 5. *n.* 702. Id eveniret, quando ex culpa Superioris, vel multorum ex communitate, tota suspenderetur; cum etenim suspensio non privet bonis pertinentibus ad propriam animam, sicut facit excommunicatio, bene potest persona innocens ob alterius culpam privari iis, quae pertinent ad totam communitatem. Et de facto id conducere potest ad bonum commune; qui etenim sunt rei, fortasse resipiscent, videndo ob ipsorum culpam etiam innocentes puniri suspensione. Verum tamen est, quod si innocentes non servent hanc suspensionem non proinde incidunt in irregularitatem; nam respectu illorum talis suspensio non habet rationem poenae seu censurae, sed potius cujusdam inhabilitatis ad exercenda officia communitatis. Suar. *disp.* 28. *sect.* 4. *n.* 5. Palaus *part.* 6. *disp.* 4. *p.* 3. *n.* 3.

R. III. Suspensio, quae vere sit poena gravis, ut est ab officio et beneficio, vel ab alterutro, semper supponit culpam gravem et mortalem, alias juste non inferretur. Si vero sit, ut ita dicam, suspensio minor, ut ab aliqua levi parte beneficii, ab uno actu eligendi, ad tempus valde breve, tunc ex communi DD. imponi potest pro culpa veniali, sicut pro culpa veniali incurritur excommunicatio minor. Anton. a Sp. S. *disp.* 4. *n.* 703.

Q. VIII. Quot modis impediatur vel auferatur suspensio.

R. I. Si appellatio rationalis sit, et praecedat suspensionem, eam omnino impedit; cum ex jure appellatio vim habeat impediendi potestatem ferendi censuras: *cap. Cum appellat. de appellat. in* 6. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 4. *n.* 28. Si vero appellatio apponatur post latam suspensionem, tunc non impedit suspensionem ab officio et ingressu ecclesiae; nam haec suspensio ex jure secum fert executionem: *cap. Is cui* 20. *de sent. excom. in* 6. At cum exceptio firmet regulam in contrarium, per hoc innui videtur alias suspensiones secum non ferre executionem, adeoque per appellationem impediri v. g. posse suspensionem latam a beneficio etc. Coninch. *n.* 29. Palaus *disp.* 4. *p.* 3. *n.* 3.

R. II. Suspensio, quae lata est per modum censurae, auferri solum potest per absolutionem. Suar. *disp.* 25. *sect.* 1. *n.* 6. Palaus *cit.* Quod si suspensiones latae sint a jure, et nulli sint reservatae, poterit ab eis quilibet Confessarius absolvere, ni exposcant partis satisfactionem; secus si sint reservatae. A suspensione lata contra communitatem, solum absolvere potest habens jurisdictionem contentiosam in ipsam communitatem, ut magis patebit ex dicendis sequenti quaestione. Caeterum hic habere locum possunt omnia ea, quae *q.* 1. *cap.* 6. dixi de absolutione a censuris, tam quoad potestatem, quam quoad modum absolvendi.

Si vero suspensio lata sit per modum poenae, cessat transacto tempore, quo durare debebat suspensio, vel statim ac adimpleta est conditio, sub qua lata est suspensio; ut si quis suspendatur, donec restituat. Pro removenda proinde suspensione lata per modum pœnae, non est necessaria absolutio, ut communiter docent DD.

Regula in praxi observanda.

Dum Confessarius audit personam ecclesiasticam suspensionem in se latam non observasse, non statim illum judicet in irregularitatem incidisse, ex illa regula quod non servans censuras fit irregularis. Videat ergo ex dictis, an suspensio lata sit per modum censurae vel per modum pœnae, et si lata sit per modum poenae, poterit illum ab irregularitate excusare, cum id sit probabile; et eo maxime, quia odia sunt restringenda.

CAPUT II.

De simplici depositione, et de degradatione tam reali, quam verbali.

Q. I. Quid sit depositio simplex.

R. Hujusmodi depositio convenit cum suspensione perpetua ab officio, et beneficio; unde simplex depositio ita definitur: *poena privans clericum officio et beneficiô in perpetuum jure ordinario irremissibiliter.* Facilius proinde dispensatur cum simplici suspensione, quae jure ordinario non potest esse perpetua, sicut simplex depositio. Convenit vero ex alia parte cum illa, quatenus utraque quamvis privet fructibus beneficii, non tamen titulo beneficii. Verum tamen est, simpliciter depositum etiam privandum esse beneficio; cum etenim beneficium detur propter officium, non

debet eo gaudere, qui officio in perpetuum est privatus. Suar. *d.* 30. *sect.* 3. *a n.* 4. Laym. *tr.* 5. *p.* 3. *c.* 5. *n.* 2.

Q. II. Quid sit degradatio?

R. I. Prima degradatio, quae verbalis dicitur et proprie est depositio, est *poena ecclesiastica, qua clericus cum certa forma verborum et solemnitate privatur in perpetuum omni officio et beneficio clericali, non tamen privilegio fori et canonis.* Jam solemnitas istius verbalis degradationis praescribebatur. *cap.* 2. *de poen. in* 6. sed jure novo Tridentini *sess.* 13. *c.* 4. *de reform.* causa episcopi est reservata Papae; causas vero aliorum potest solus episcopus cognoscere per se vel per suum vicarium generalem, eosque verbaliter deponere. Per hanc autem verbalem depositionem seu degradationem, ad distinctionem simplicis depositionis, clericus beneficio ipso facto expoliatur, ut *ex cit. c.* 2. *de poen.* et si per hoc mendicare cogatur, sibi debet imputare, cum non cedat in dedecus ecclesiae, quod mendicet clericus, quem ipsa in justam poenam beneficio expoliavit. Bonac. *disp.* 4. *p. unic. n.* 7. Per hoc autem quod in perpetuum beneficio expolietur, et in perpetuum removeatur ab ordinibus vel ministerio altaris, differt degradatio a censuris, quae solent esse temporales, et removentur per absolutionem, sicut irregularitas per dispensationem.

R. II. Altera degradatio seu depositio est realis, quae est executio degradationis verbalis. Haec autem intervenit, quando clericus, jam verbaliter degradatus, certa solemnitate expoliatur omnibus vestibus, ac signis clericalibus, simulque privatur omni privilegio canonis et fori; adeoque ipsum percutiens non incideret in excommunicationem, quod tamen non verificatur respectu clerici solum verbaliter degradati.

Quamvis autem degradatio verbalis sit actus solius jurisdictionis, et fieri possit ab episcopo etiam non consecrato, dummodo sit electus et confirmatus, vel etiam ab ipsius delegato, Suar. *dis.* 30. *sect.* 1. *n.* 12. Coninch. *dis.* 16. *in fin.* nihilominus realis degradatio est actus annexus ex institutione ecclesiae ordini episcopali, adeoque fieri non potest nisi ab episcopo consecrato. Barbos. *allegat.* 110. *n.* 24. * Gloss. communiter recepta *in cap. Transmissam de elect.* neque demandari potest ab episcopo abbatibus, presbyteris solemniter benedictis, *arg. cap. Aqua de consecr. eccl. vel altar.* ibique Fagnanus *. Forma et solemnitas in ea servandae exprimuntur *cap.* 2. *de poen. in* 6. Postquam igitur

clericus verbaliter fuit degradatus, iste indutus vestibus sui ordinis, et habens ejusdem instrumenta, adducitur coram episcopo. Tunc per eum publice suis vestibus exuitur, ac ab ipso instrumenta ordinis removentur, pronunciatis verbis declarantibus effectum hujus poenae. Exuitur deinde veste talari, et raditur in capite; et si sacerdos sit, in manibus ad terrorem tantae condemnationis. Demum ita expoliatus signo calcei repellitur, et ut plurimum relaxari solet judici saeculari ultimo supplicio plectendus; quamvis episcopus petat, ut cum eo misericorditer agatur, et ut puniatur citra poenam mortis et mutilationis.

Caeterum advertendum, quod clericus vel verbaliter vel realiter degradatus, si sit in sacris, tenetur recitare horas canonicas; neque enim reportare commodum debet ex suo delicto. Ita communiter DD.

Q. III. Quae sint crimina, ob quae clericus sit degradandus.

R. I. Olim clericus verbaliter degradari poterat ob adulterium, furtum, homicidium. Sed quia modo non tam viget ecclesiastica disciplina, videtur solum ad eam procedi posse ob crimina scandalosa et atrociora; ut est homicidium, quando est voluntarium; furtum rerum ecclesiae in magna quantitate; vel adulterium in casu, quo poena capitali plectendum esset. Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 3. *cap.* 5. *n.* 2. Videantur etiam Moneta *de distrib. quotid. q.* 17. *n.* 6. Barbos. *allegat.* 110. *n.* 10. Omnes etiam conveniunt, quod si clericus concubinarius post monitionem, fructuumque privationem et proventuum adhuc in suo crimine perseveret, possit perpetuo deponi: *cap. Si autem clerici de cohab. clericor. et mulier.* et Trident. *sess.* 25. *cap.* 14. *de reform.*

R. II. Degradatio realis ferri potest ob haeresim, si clericus sit in ea contumax, vel si in eam relapsus sit, etiamsi velit se emendare: *cap. Ad abolendam, cap. Excommunicamus de haeret. et cap.* 1. *eod. tit. in* 6. Secundo potest realiter degradari clericus ob falsificationem literarum apostolicarum: *cap. Ad falsar. de crim. fals.* Tertio ob gravem calumniam illatam proprio episcopo, si accedat incorrigibilitas: *can. Si quis sacerdotum* 11. *quaest.* 1.

Ob alia etiam crimina volunt pontificiae constitutiones posse clericum realiter degradari. Ita potest realiter degradari clericus ob sodomiam aliquoties commissam, ex constitutione 70. s. Pii V. contr. sodomit. Idem dicendum de clerico non sacerdote celebrante, aut confessiones audiente et absolvente; de sollicitante in confessione mulieres ad turpia

gravitate excessiva; de monetariis et tondentibus monetam. intra Italiam; de copula sacrilega et frequenti cum moniali: Barbos. *alleg.* 110. *a num.* 18. Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 91. *n.* 7.

Q. IV. Quis possit cum deposito dispensare, ut ad pristinum gradum redeat.

R. I. Depositus seu degradatus verbaliter ob crimina minora adulterio; peracta poenitentia, poterit ab episcopo ad pristinum gradum restitui: *cap. At si clerici de judiciis*, et docet Glossa *in cap. Cum ex eo v. Episcop. de elect. in* 6. Bonac. *disp.* 4. *punct. unic. circa fin.*

R. II. Degradatus realiter, cum ita degradari soleat ob crimina adulterio graviora, et jure ordinario irremissibiliter, solum a summo Pontifice potest ad pristinum statum restitui: *can. Si lapsis, et can. Qui semel* 50. *dist.* Quod si appareret postea injuste fuisse degradatum, poterit episcopus cum eo dispensare; quia ejus muneris est defendere gravatum. Quod si aliquos alios adhibuit episcopos vel abbates vel ecclesiasticos in dignitate constitutos ad ferendam sententiam degradationis, conveniens esset ut eos adhiberet ad illam emendandam; ut per causas, per quas nata est degradatio, per easdem dissolvatur: *can. Episcopus presbyter* 11. *quaest.* 3.

QUAESTIO VI.

DE INTERDICTO ET CESSATIONE A DIVINIS

CAPUT I.

De interdicto, ejusque effectibus, ac poenis illud violantium

Q. I. Quid sit interdictum et quotuplex.

R. I. Ex capite *Non est* 11. *de sponsal. et matr. et ex cap. Quod in te de poenit. et remiss.* interdictum ita potest definiri: *censura ecclesiastica, qua homo arcetur a participatione quorumdam sacramentorum, ab omnibus divinis officiis et ab ecclesiastica sepultura.* Ubi observandum, quod alio modo privat praefatis excommunicatio, alio modo interdictum; nam interdictum iis privat, quatenus res sacrae sunt, excommunicatio vero quatenus habent rationem communicationis cum aliis fidelibus.

Praefata definitione explicatur interdictum communiter sumptum; nam in jure mentio etiam fit de quodam particulari interdicto ab ingressu ecclesiae. Hujusmodi autem in-

terdictum non prohibet ab ingressu physico materialique ecclesiae, sed ab ingressu formali, nempe ab assistentia divinis officiis, ut ita interdictus confundatur. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 170. Covarr. *in cap. Alma mater.* 2. *p.* §. 1. *num.* 7. pluribusque citatis Anton. a Sp. S. *de interd. num.* 798. Caeterum ipsius effectus ex jure sunt: privare exercitio ordinis sacri in ecclesia, sepultura in loco sacro, auditione divinorum in ecclesia, non vero receptione sacramentorum: *cap: Is cui de sent. excomm. in* 6.

R. II. Interdictum, de quo primo loco, dividitur in locale, personale et mixtum.

Interdictum locale est, quod directe fertur in locum, eoque mediante redundat in personas; unde ibi nemo potest divina celebrare, vel illis interesse: *arg. cap. Licite v. Ad ea tamen, et cap. Auctoritatem de privil. in* 6. Et cum hoc sit de jure communi, solus Pontifex potest ei derogare, neque ipse praelatus, qui interdictum locale imponit, poterit in eo celebrare. Si vero personae non sint interdictae, poterunt alibi divina celebrare et audire. Hoc tamen intelligendum de personis, quae causam non dederunt interdicto: *arg. cap. Sententia* 16. *de sent. excom. in* 6. ibique Barbosa *n.* 3. Suar. *de cens. disp.* 37. *sect.* 1. *n.* 15.

Istud interdictum dividitur in generale et particulare. Tunc est particulare, quando interdicitur aliqua particularis ecclesia, eaque interdicta, intelliguntur interdicta loca illi contigua: *cap. Si civitas* 17. *de sent. excom. in* 6. ea scilicet, quorum extrema invicem se contingunt, ut ibidem ait Glossa; adeoque interdicta reputaretur cappella et caemeterium, inter quae et parietem ecclesiae nil interponeretur. Suar. *disp.* 32. *sect.* 2. *n.* 27. Coninch. *disp.* 17. *n.* 19. Interdicta vero cappella vel caemeterio ecclesiae contiguis non censetur interdicta ecclesia: *arg. cap. unic. de consecr. eccles.* Siquidem quamvis verum sit accessorium sequi debere naturam principalis *ex reg.* 24. *juris in* 6. non tamen principale afficitur vitio accessorii.

Interdictum locale generale est, quando interdicitur locus sub se varia loca complectens, ut regnum, provincia, civitas. Ex capite autem *Si civitas* 17. *de sent. excom. in* 6. interdicta civitate intelliguntur interdicta etiam suburbia illius, aedificia nempe extra muros civitatis existentia, sed illi contigua, sicut etiam aedificia *continentia.* Haec non veniunt nomine civitatis, nec ad illam pertinent, ut suburbia, nihilominus adeo sunt proxima civitati, ut facili negotio

possint cives ad ea pervenire, adeoque si et ea non essent interdicta, sententia interdicti facillime eluderetur. An vero haec vel illa ecclesia talis sit respectu civitatis, melius relinquitur judicis arbitrio. Suar. *disp.* 32. *sect.* 2. *n.* 23.

Item interdicta civitate vel dioecesi, intelligitur interdicta ecclesia cathedralis, et omnes aliae ecclesiae quamvis exemptae (1); quia facta est extensio ad illas ex jure: *cap. Si civitas cit.* neque controverti potest post concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 12. *et c.* 21. *de regul.* Et quidem, si ita non esset, facillime interdictum eluderetur contra id, quod cavetur in praefato *cap. Si civitas*.

Interdictum personale est, quod immediate fertur in personas, easque sequitur, sicut umbra corpus et lepra leprosum: *arg. cap. Si sententia* §. *Dum vero de sent. excom. in* 6. Dividitur in particulare et generale. Particulare seu speciale est, quod afficit determinatas personas, ut Petrum, Joannem etc. Tale est etiam illud, quod a jure, vel ab homine fertur in committentes hoc vel illud crimen; quia non afficit eas secundum quod pertinent ad communitatem, sed ut tale delictum perpetrarunt. Item personaliter seu specialiter intelliguntur interdicti illi, qui causam dederunt interdicto locali, unde nec ibi, nec alibi possunt divina celebrare vel divinis assistere, ut supra notavi.

Interdictum generale personale datur, quando fertur in personas constituentes aliquod corpus politicum, quod potest propriis legibus gubernari, ut si feratur in omnes incolas alicujus provinciae, civitatis, seu in omnes personas alicujus collegii, aut universitatis. Interdicto igitur populo alicujus civitatis, intelligentur interdictae omnes personae, quae ad illam pertinent, etiamsi sint absentes; nam id non officit, quin ad illam pertineant. Palaus *disp.* 5. *p.* 2. §. 1. *n.* 1. Bonac. *disp.* 5. [illegible] 1. *n.* 19. Nec excipiuntur a tali interdicto innocentes; quod tamen respectu ipsorum non habet rationem poenae, sed justae ultionis et necessariae de-

(1) Sed minime Oratoria privata, quia in odiosis haec non veniunt sub nomine Ecclesiae, *Mazz. n.* 3169; attamen firmum remanet vetitum esse tempore interdicti generalis celebrari missas in Oratoriis privatis saecularibus quia privata Oratoria, nec sunt Ecclesiae, nec monasteria, ubi tantummodo a Bonifacio VIII. C. *Alma Mater* conceditur Clericis, et Religiosis celebratio Missarum, divinorumque officiorum, servatis inibi praescriptis conditionibus. Vide *Collet. Inst. Theol. Tract. de Cens. part.* 2. *cap.* 3. *de interd. art.* 2. *et S. de Lig. lib.* 7. *de Censur.*, *et Irregul. Cap.* 4. *de Interd. Dub.* 2. *n.* 333.

fensionis ecclesiasticae disciplinae; qui etenim culpabiles sunt, fortasse emendabuntur, videndo ex eorum crimine etiam innocentes pluribus bonis expoliari. Quamquam autem et ipsi innocentes per interdictum generale personale prohibeantur a divinis celebrandis et audiendis, quoadusque sunt personae civitatis; vel universitatis interdictae: *cap. Si sententia* 16. *de sent. excom. in* 6. *et cap. Si civitas* 17. *ibid.* nihilominus statim eximuntur ab interdicto, ac mutant domicilium et desinunt esse partes illius communitatis vel civitatis. Ratio est, quia intentio Superioris est obligare ad illud communitatem seu personas illius. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 1. *n.* 12. Item quia ligatur interdicto generali personali solum, qui est civis seu pars populi, aut civitatis interdictae: *cap. Si sententia cit.* ideo tale interdictum non comprehendit peregrinos, aut exteros, ut sunt scholastici, aut mercatores. Nihilominus si isti haberent duplex domicilium, et ipsi interdicto subjicerentur, quo tempore habitarent cum populo interdicto; quia tunc ratione domicilii ad ipsum pertinerent. Suar. *disp.* 32. *sect.* 2. *n.* 16. Filliuc. *tr.* 18. *c.* 1. *q.* 5. *n.* 14.

Interdicto populo, non intelligitur interdictus clerus; quia nomine populi in materia odiosa veniunt tantum saeculares: unde sacerdotes possent celebrare. Item interdicto clero non intelliguntur interdicti saeculares: *cap. Si sent. de sent. excom. in* 6. ac proinde laici possent alios sacerdotes adducere, ut sibi divina celebrarent. Pariter interdicto clero non intelligerentur interdicti illi sacerdotes saeculares, qui quamvis haberent in civitate domicilium, non tamen beneficium aut officium; quia tunc non constituunt unum corpus cum clero illius civitatis. Salmant. *tr.* 10. *de cens. cap.* 6. *p.* 1. *n.* 16.

Interdicto clero non intelligitur interdictus episcopus, sed debet de illo fieri expressa mentio: *cap. Quia periculosum de sent. excomm. in* 6. nec etiam alii praelati ecclesiastici, sicuti nec canonici cathedralis; quia nomine cleri in materia odiosa veniunt soli inferiores clerici saeculares. Barbos. *l. jur. eccles. univ. cap.* 39. *num.* 6. Fagnan. *in cap. Bonae memoriae li.* 1. *n.* 12. *de postul. praelat.* Denique interdictis clericis, non intelliguntur interdicti religiosi utriusque sexus; quia in materia odiosa non veniunt nomine cleri, ut notavi etiam quaestione superiori; ni forte sit aliquis religiosus habens aliquod officium vel beneficium, unde pertineat ad clerum. E contra interdictis religiosis, non

intelliguntur interdicti clerici saeculares. Laym. *tract.* 5. *part.* 4. *cap.* 1. *n.* 3. Caeterum si interdicantur omnes ecclesiasticae personae, etiam regulares remanent interdicti; sicut si interdicatur aliqua universitas, inter cujus partes sint etiam regulares.

Venit etiam hic adnotandum, per interdictum generale populi vel cleri, non intelligi interdictas ecclesias vel alia loca sacra, ut notat Gloss. *in c. Si sententia* 16. *de sent. excomm. in* 6. *v. in clerum*, ibique Barbosa. Possent proinde clerici peregrini ibidem celebrare.

Potest hic innui ea quaestio, an denunciata communitate ut interdicta, singuli de communitate intelligantur interdicti nominatim; ita ut subjaceant illis incommodis, de quibus in decursu hujus capitis. Quamvis autem non negem quamplures ita opinari, ego adhaereo sententiae contrariae; nam interdicta communitate, intelliguntur interdictae partes, ut partes illius, seu quatenus pertinent ad corpus politicum, non vero intelliguntur interdicti singuli, ut sunt privatae personae. Nec tamen desinet interdictum suum effectum habere, quia vitanda erit tota communitas in iis, quae ad ipsam spectant, non vero in iis, quae tangunt particulares personas. Gibalin. *de cens. disp.* 4. *q.* 5. *n.* 8.

Interdictum mixtum est illud, quo simul interdicuntur loca et personae.

Q. II. Ex qua culpa ferri possit interdictum.

R. Hic pariter suppono, attendenda esse omnia ea, quae *quaest.* 1. dicta sunt de censuris in generali, nempe de potestate eas ferendi, de modo, quo ferendae sunt, sicut etiam de culpa, ex qua ferri possunt; unde ex ibidem dictis constat interdictum, ut comprehendit omnes suos effectus, quia est poena gravis, ferri non posse, nisi ob culpam gravem, itemque non mere praeteritam; nam censurae, cum sint poenae medicinales, feruntur ad alicujus emendationem. Interdictum vero, ut ita dicam, minus, quale esset in ordine ad unum vel alium effectum illius, ut si aliquis interdicatur per mensem ab ingressu ecclesiae, potest etiam ferri ob culpam levem. Laym. *t.* 1. *tr.* 5. *p.* 4. *cap.* 4. *n.* 4. Nihilominus sunt hic examinandae aliquae difficultates, an scilicet interdictum ferri possit ob culpam alienam, vel ad removendum aliquod damnum temporale, ut scilicet e. g. aliqua communitas aes alienum solvat.

Loquendo igitur de interdicto speciali personali, cum comitetur personam, ut privata est, non vero quatenus ad alios

spectat, nullo modo ferri potest nisi ob culpam particularem personae, quae remanet interdicta, alias poena non esset culpae proportionata. Suar. *disp.* 36. *sect.* 3. *a n.* 2. Interdictum vero generale sive locale sive personale, ferri non potest nisi ob delictum communitatis vel saltem capitis, in quo alii suo modo peccant. Ratio est quia cum interdictum sit commune, et culpa debet esse communis. Suar. *cit. n.* 5. Laym. *cit.* Quod si communitas fuit in culpa, vel ejus caput, tunc sub interdicto etiam innocentes comprehenduntur, ut dixi supra: et ita ob culpam alienam, etiam ipsi interdicuntur, ut dicitur *cap. Si sententia de sent. excomm. in* 6. *cap. Non est vobis de sponsal.*

Ob removendum vero damnum temporale omnes conveniunt ferri non posse interdictum personale locale, nisi de licentia s. Pontificis: extrav. Bonifacii VIII. *Provide attendentes de sent. excom.* Sayrus *Thesauri lib.* 5. *cap.* 11. *n.* 17. *et* 18. Pal. *p.* 6. *disp.* 5. *p.* 3. §. 2. *n.* 4. Quamquam autem multi asserant ob aes alienum posse ferri interdictum locale speciale vel personale generale, ego in contrariam inclino sententiam. Et primo nec licite, nec valide posse ferri interdictum locale speciale videtur innui in extravaganti citata, ubi ob aes alienum non solum prohibetur interdici provinciam, civitatem, castrum, sed etiam locum et territorium; nomine autem loci indefinite posito, venit etiam locus specialis. Deinde meus fuit ss. Pontificum in supracitatis bullis ob damnum temporale prohibere etiam interdictum locale speciale, sive personale generale; nam ideo prohibent interdictum locale generale, ne ob temporalem causam, quae alia via emendari potest, innocentes patiantur detrimentum; quod detrimentum bene pati possent innocentes, si ob damnum temporale alia via reparabile, licite et valide posset ferri interdictum locale speciale, sive interdictum generale personale. Covarr. *in cap. Alma mater p.* 2. §. 1. *num.* 5. Henriq. *l.* 13. *c.* 50. *num.* 3. Palaus *disp.* 5. *p.* 3. §. 2. *n.* 5. *et* 6.

Q. III. Qui sint effectus interdicti.

R. Isti effectus assignantur a Bonifacio VIII. *in cap. Alma mater de sent. excomm. in* 6. et sunt sequentes: privatio tam activa quam passiva quorumdam sacramentorum, privatio tam activa quam passiva divinorum officiorum, privatio ecclesiasticae sepulturae.

Hic autem observare est, quod licet excommunicatio ex jure separari non possit ab omnibus suis effectibus, cum ex

jure sint ab ipsa inseparabiles (solus s. Pontifex utpote supra jus potest illos separare) bene tamen suspensio et interdictum ferri possunt quoad unum, non vero quoad alterum effectum; quia ex ipso jure multoties separantur. Ita, ut dictum est quaestione superiori, potest quis suspendi ab officio, non vero a beneficio, et etiam non ab omnibus actibus beneficii vel officii. Ita interdictum potest esse partiale, nempe quoad unum effectum, non quoad alterum, sicut alicui potest interdici ingressus ecclesiae, non vero sepultura ecclesiastica. Bonac. *d.* 5. *p.* 3. *n.* 1. Attendenda proinde sunt verba, quibus fertur vel suspensio vel interdictum; et si simpliciter et absque limitatione ferantur, feruntur quoad omnes suos effectus.

Illud etiam advertendum, quod licet nullam inferat obligationem interdictum injustum, adeoque nullum, et solum quandoque sit observandum ob scandalum removendum, nihilominus si observetur ab ecclesia matrice, sive a parochiali oppidi, religiosi qui ibi sunt, tenentur illud observare sub poena excommunicationis latae sententiae. Clement. 1. *de sent. excom.* Quod si interdictum sit legitimum, et adhuc a matrice non servetur, ad illius observantiam tenentur regulares, quamvis non sub poena excommunicationis, sed aliarum poenarum, de quibus *cap. fin. de excessib. praelat. et cap. Praelat. de privil. in* 6.

Q. IV. Quibus sacramentis privet interdictum:

R. Interdictum non privat sacramento baptismi, tam respectu parvulorum: *cap. Non est vobis de sponsal. cap. Responso de sent. excomm.* quam respectu adultorum: *cap. Quoniam de sent. excomm. in* 6. Et quidem pia mater ecclesia noluit illud subtrahere pueris, quia illis est simpliciter necessarium; neque adultis, quia ut justificentur per votum baptismi, deberet in illis esse perfecta contritio, quae est admodum difficilis. Eo ipso quod concedatur baptismus, intelliguntur etiam permissae omnes solemnitates, quibus administratur; nam intelligitur concessum, uti de jure solet administrari: et ulterius concesso principali, intelligitur etiam concessum, quod est accessorium. Suar. *disput.* 33. *sect.* 1. *num.* 2. Palaus *disp.* 5. *p.* 4. §. 1. *n.* 4. Anton. a Sp. S. *de interd. n.* 780. Demum, quia sacramentum confirmationis consideratur ut complementum baptismi, et illud conferre licet tempore interdicti; *cap. Responso, et cap. Quoniam de sent. excom. in* 6. Item non privat sacramento poenitentiae; nam *cap. Alma mater de sent. excomm. in* 6. non solum hoc sacramentum conceditur aegrotis, sed etiam sanis.

Pariter quamvis non desint qui contradicant, puto tempore interdicti vel inter ipsas personas interdictas celebrari posse matrimonium. Ratio est, quia quamvis *cap. Si sententia de sent. excom. in* 6. prohibeantur tempore interdicti recipi sacramenta, commode talis prohibitio explicari potest de sacramentis, quae sunt commissa administrationi ministrorum ecclesiae, qualiter non se habet sacramentum matrimonii. Praeterea haec explicatio non obscure fundatur: *in cap. Capellanus de feriis*, ubi dicitur matrimonium quocumque tempore commode contrahi posse; quibus verbis videtur aliquid specialiter concessum matrimonio, adeoque quod possit contrahi etiam tempore pro aliis sacramentis prohibito. Accedit, quod sicut non intelliguntur prohibiti caeteri contractus, ita nec matrimonium, quod per se primo est contractus; eo ipso autem quod contrahi possit in ratione contractus, statim illi adhaeret ratio sacramenti, quae ex institutione Christi Domini est illi accessoria. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 2. *num.* 48. Sanch. *de matr. l.* 7. *disp.* 8. *a n.* 2. Laym. *tr.* 5. *p.* 4. *cap.* 2. *n.* 1.

Remanet ergo tempore interdicti non posse administrari sacramentum eucharistiae, exceptis morituris: *cap. Quod in te de poenit. et remission. cap. Permittimus de sent. excomm.* Et quidem cum sit de jure divino administrare moribundis eucharistiam, huic juri derogare non poterat jus positivum. Quod dictum est de morituris, valet etiam de existentibus in probabili periculo mortis, ut sunt mulieres, quae partum valde periculosum timent, ii qui longam incipiunt navigationem etc. Dum autem administratur existentibus in periculo mortis, pulsari possunt campanae et aliae consuetae solemnitates adhiberi. Bonac. *disp.* 5. *p.* 3. §. 2. *num.* 11.

Remanet pariter prohibitum tempore interdicti administrare sacramenta extremae unctionis et ordinis: *cap. Non est vobis de sponsal. cap. Quod in te de poenit. et remiss.* In casu autem, quo infirmus non potuisset recipere nec sacramentum poenitentiae nec eucharistiae, tunc non praesumi potest piam matrem ecclesiam velle illum privare extrema unctione; cum tunc possit illi esse simpliciter necessaria ad salutem, reddendo illum de attrito contritum.

Oportet tamen advertere in praesenti, quod cum interdictum speciale personale ob propriam culpam impositum, aequiparetur excommunicationi: *cap. Clerici, cap. Latores de cler. excomm. ministr.* sicuti non licet recipere sacramenta a ministro excommunicato, nisi in casu necessitatis, ita

pariter observandum tempore interdicti respectu ministri, qui fuit specialiter personaliter interdictus. Suar. *disp.* 33. *sect.* 1. *n.* 6. Bonac. *disp.* 5. *p.* 3. §. 1. *n.* 5. Verum tamen est, quod licet excommunicatus vitandus extra casus necessitatis invalide administret sacramentum poenitentiae, quia caret jurisdictione, administraretur valide, quamvis illicite ab eo, qui est specialiter personaliter interdictus; quia nullo jure jurisdictione privatur. Bonac. *p.* 6. *n.* 2. Palaus *disp.* 5. *p.* 4. §. 1. *n.* 1.

Cum pariter, qui est specialiter personaliter ob suam culpam interdictus, aequiparetur excommunicato quantum ad passivam receptionem sacramentorum: *cap. Episcopor. de privil. in* 6. ideo tempore interdicti non sunt illi administranda sacramenta, quae administrari possunt aliis, qui comprehenduntur sub interdicto locali generali, vel sub interdicto personali generali. Quod si administrandum sit specialiter et personaliter interdicto sacramentum poenitentiae, praestare prius debet satisfactionem ecclesiae vel parti, et si tunc id non possit praestare, debet cautionem pignoratitiam seu fidejussoriam, aut juratoriam de satisfaciendo, ut dixi agendo de absolutione ab excommunicatione, et habetur: *cap. Alma mater de sent. excomm. in* 6.

Advertere etiam est, religiosos utriusque sexus tempore interdicti localis vel etiam personalis, si sit generalis, posse recipere eucharistiam saltem ex speciali privilegio. Palaus *disput.* 5. *p.* 4. §. 1. *n.* 15. Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 4. *c.* 2. *n.* 2. Idem dicendum de sacramento extremae unctionis: Palaus *l. c. n.* 19. *et in compendio privilegiorum regular. v. Extrema unctio.*

Q. V. Quid veniat nomine officiorum divinorum, quae celebrari prohibentur tempore interdicti; et in quibus locis et quibus sit prohibita participatio activa vel passiva divinorum officiorum.

R. I. Nomine divinorum officiorum veniunt omnia illa munera, quae ex intentione Christi vel ex institutione ecclesiae a solis clericis fieri conceduntur. Talia sunt missae sacrificium, benedictio solemnis nuptiarum, fontis baptismalis, atque olei, chrismatis etc. Inter ea etiam merito recensentur divinum officium, aliaeque ecclesiasticae preces, quales recitantur a clericis in communi, seu in loco ad id specialiter deputato. Et quia haec horarum recitatio concessa fuit etiam monialibus, ideo quoties ministris ecclesiae prohibetur, et monialibus etiam intelligitur prohiberi. Haec prohibitio, qua

in loco interdicto vel a personis generaliter seu specialiter interdictis prohibentur divina officia celebrari, vel illis interesse, habetur *cap. Si sententia* 16. *de sent. excomm. in* 6. *cap. Permittimus de sent. excomm.*

Non prohibetur vero tempore interdicti privata recitatio divini officii, item nec oratio mentalis, litaniae aliaeque preces, quae non fiunt per modum officii; adeoque et liceret pro eis campanas pulsare, quoties per hoc non argueretur contemptus interdicti. Suar. *disp.* 34. *sect.* 3. *n.* 7. Bonac. *disp.* 5. *p.* 4. *n.* 1. Multo minus prohibetur concio, quae cum de se non ordinetur ad recitandas Dei laudes, sed ad populi instructionem, non venit nomine divinorum officiorum.

R. II. Bonifacius VIII. *in cap. Alma mater de sent. excomm. in* 6. ne cresceret ex rigore antiqui juris populi indevotio, pullularent haereses, ac infinita animarum pericula consurgerent, concessit, ut in omnibus ecclesiis vel monasteriis, sub conditionibus tamen infra assignandis, posse quotidie missa celebrari, ac divina officia peragi. Cum autem in principio textus mentionem faciat de locis interdicto suppositis, id intelligitur de interdicto generali. Glossa *in cap. Alma mater v. Eccles.*, et pluribus citatis. Bonac. *n.* 6. Nil ergo innovatum fuit de locis seu ecclesiis specialiter interdictis, ubi solum concedebatur una missa in hebdomada celebrari, ad renovandam eucharistiam pro infirmis: *cap. Permittimus de sent. excom.* et quod clerici bini vel terni possent peragere divinum officium, non tamen cantando, sed legendo: (1) *cap. Quod in te de poeniten. et remiss.* semper tamen servandae sunt conditiones, de quibus infra.

Dum autem conceditur quotidie celebrare et recitare divina officia in monasteriis vel ecclesiis, nullum excludendum est monasterium etiam mulierum, nam proprie dicitur monasterium; sicut neque ulla ecclesia. Item nomine ecclesiae veniunt etiam hospitalia, ac eremitoria authoritate episcopi erecta; eo magis quia, cum hoc privilegium insertum sit in corpore juris, nullique noceat, late est interpretandum. Sanch. *l.* 7. *de matrim. d.* 8. *num.* 12. Palaus *disp.* 5. *p.* 4. §. 2. *n.* 5. Multi

(1) Citatum *cap. quod in te de poenit., et remiss.* verbà facit de interdicto generali, et non de speciali; quapropter errat Auctor dum affirmat tempore interdicti specialis peragi posse divinum officium a binis, vel ternis clericis, etsi non cantando, sed legendo tantum; ita Glossa in *cap. Alma de sent. excomm. in* 6. Itaque solummodo tempore supradicto, celebrari potest una missa in hebdommada ad renovandam Eucharistiam pro infirmis.

negant in praesenti nomine ecclesiae venire oratoria privata saecularium; sed cum simus in materia favorabili non improbabiliter alii contrarium sustinent apud Leand. *tr.* 5. *de cens. disp.* 4. *q.* 7.

R. III. In praecitato capite *Alma mater* conceditur missam celebrare et divina officia peragere omnibus clericis, quorum nomine veniunt in praesenti omnes, qui gaudent privilegio canonis et fori, etiamsi sint moniales; nam cum concedantur peragi divina officia etiam monasteriis monialium, dicendum est, et eas hic comprehendi nomine clericorum. Ex vi autem dicti capitis sequentes conditiones veniunt observandae. Prima ut divina officia submissa voce celebrentur, ita ut ab existentibus extra ecclesiam per se non possint audiri. Secunda, ut januae ecclesiae ita saltem junctae sint, quod existentes extra ecclesiam nequeant divina videre. Tertia, ut non pulsentur campanae, neque etiam tintinnabulum ad *Sanctus*, vel dum hostia elevatur, ad removendam etiam istam qualemcumque solemnitatem. Possunt tamen pulsari campanae ad salutationem angelicam, ad convocandum populum ad concionem etc. Quarta, ut excludantur interdicti et excommunicati vitandi; et si excludi non possint interdicti (intellige de interdictis nominatim denunciatis) debent se gerere clerici, ac si praesens esset excommunicatus vitandus, de quo dixi *q.* 2. *cap. un. quaes.* 5. neque enim illis licet divina peragere, nisi exclusis interdictis.

Illud etiam advertendum tempore interdicti localis non posse ad divina officia admitti laicos quamvis non interdictos, nec excommunicatos; nam *cap. Alma mater* privilegium peragendi divina solum clericis conceditur, aliunde autem quicumque laici de jure communi tunc a divinis arcentur: *cap. Licet*, *cap. Quoniam de privil. in* 6. Glossa *in cap. Alma mater v. Interdictum*, et communiter apud Anton. a Sp. S. *de interd. n.* 769. Solum admitti possunt laici, qui humano modo assistere non possunt; quia carent usu rationis. Item qui habent privilegium; et ex privilegio concesso alicui personae assistere possunt, qui solent illam comitari: *c. Licet cit.* Demum admitti possunt laici, si necessarii sint ad divina celebranda, ut si sacerdos non alium haberet ministrum, quo posset celebrare; nam ex concessione privilegii concessa videntur ea, quae necessaria sunt ad ejus usum: *arg. cap. Licet cit.*

Ultimo notandum *in cap. Alma mater* tempore generalis interdicti localis suspendi interdictum in festivitatibus natalis Christi, paschatis, pentecostes, et assumptionis B. Virginis Mariae. Hoc privilegium extensum fuit a Martino V. et Eugenio IV. ad festum et totam octavam Corporis Christi, et a Leone X. pro Hispania ad festum conceptionis B. Virginis. In festo paschatis suspensio incipit a missa vigiliae, sicut et in festo pentecostes; nam cum missa pertineat ad festum sequens, ab eo tempore intelligitur incoeptum. In aliis vero festivitatibus incipit a primis vesperis et durat usque ad completorium sequentis diei inclusive. Illud etiam observandum in festivitatibus natalis, paschatis et pentecostes suspensionem interdicti pro omnibus sequentibus festivis diebus perseverare; quia intelliguntur perseverare dictae solemnitates. Bonac. *disp.* 5. *p.* 4. *n.* 14. His autem temporibus, quibus ex jure communi suspenditur interdictum, ipsi etiam, qui causam dederunt interdicto, tenentur missam audire; cum non excludantur sicut excommunicati ab assistendo missae, dummodo nullo modo communicent, aut ab illis oblatio aliqua accipiatur. Quamvis ergo habens privilegium particulare possit nolle eo uti; et ita habens privilegium tempore interdicti assistendi missae, possit eam non audire, quia velit se communitati conformare; * Vide dicenda in regulis practicis; * nihilominus id non valet in casu praesenti, quia interdictum eo tempore pro omnibus removetur; unde cessat ratio volendi se aliis conformare. Dian. 1. *p. tr.* 11. *resol.* 2. *et* 4. *p. tr.* 4. *resol.* 80. Idem dicendum de clericis, quibus omnibus conceditur *cap. Alma mater* divina peragere. Caeterum semper notandum, quae habentur in dicto *cap. Alma mater*, locum habere tempore interdicti localis generalis, non vero interdicti localis specialis, sive cujuscumque interdicti personalis, in quibus non est variatus antiquus rigor ss. canonum, ut supra innui.

Q. VI. Qui tempore interdicti privandi sint ecclesiastica sepultura.

R. I. Quamvis antiquo jure prohibitum esset fidelibus laicos defunctos interdictos in loco sacro sepelire: *cap. Quod in te de poenit. et remiss. cap. Episcopor. de privil. in* 6. nihilominus dicendum est concilium Constantiense, seu Martinum V. hunc rigorem mitigasse extrav. *Ad evitanda;* cum ab ea habeamus neminem ob quamlibet censuram esse vitandum, nisi sit denunciatus nominatim. Qui ergo generaliter personaliter fuit interdictus, potest in loco sacro sepe-

liri: si etenim licitum erat cum illo vivente communicare, utique etiam mortuo. Immo et poterit in loco interdicto tumulari, si locus non sit nominatim, ac publice denunciatus interdictus. Suar. *disp.* 35. *sect.* 3. *n.* 2. Reginal. *l.* 32. *tr.* 3. *cap.* 29. *num.* 38. Bonac. *de interd. d.* 5. *p.* 5. *n.* 10.

Solum ergo qui nominatim fuit interdictus denunciatus, et causam dedit interdicto, est privandus ecclesiastica sepultura, ni prius absolvatur, eo quod cum signis poenitentiae decesserit. Palaus *disp.* 5. *p.* 4. §. 3. *n.* 11. Quod si nominatim interdictus fuit in loco sacro sepultus, volunt plures esse exhumandum, et in loco non sacro sepeliendum; at ex jure id solum sancitur de excommunicato: *cap. Sacris de sepult.* unde non satis constat id faciendum esse quoad interdictos, ut notat etiam Glossa *in cap. A nobis* 2. *de sent. excomm.*

R. II. Quoad clericos, jam Innocentius III. *cap. Quod in te de poenit. et remiss.* concessit omnes clericos, qui non dederunt causam interdicto, et illud servaverunt, posse in loco sacro sepeliri. Et cum in citato capite non excludatur locus specialiter interdictus, et in ipso poterunt sepeliri. Palaus *cit. n.* 6. Verum tamen est, quod cum in tali loco missa non possit celebrari, alibi missa et exequiae erunt celebrandae, cum conditionibus quaesito superiori assignatis. Tempore vero, quo ex dictis possunt solemniter divina celebrari, poterunt et solemniter celebrari exequiae.

Q. VII. Quas poenas incurrat qui violat interdictum.

R. I. Laicus interdictus, sive recipiens sacramenta prohibita in loco interdicto, peccat mortaliter; quia in materia gravi violat praeceptum ecclesiae. Multi autem dicunt laicum non personaliter interdictum peccare solum venialiter, si assistat divinis officiis in loco interdicto; quia nullum videtur esse praeceptum in jure, quo prohibeatur illis assistere, sed solum esse praeceptum respiciens clericos, quo eisdem prohibetur laicos non admittere, si non sint privilegiati: *cap. Responso de sent. excomm.* et ex aliis juribus. Hoc tamen non satis probat tale praeceptum etiam ad laicos non extendi, sicut praeceptum prohibens excommunicatis communicare cum aliis, quamvis directe respiciat excommunicatos, extenditur consequenter ad non excommunicatos. Et talis revera videtur fuisse in casu nostro mens ss. canonum, dum prohibentur pulsari campanae ad populum convocandum, et jubentur excludi laici non privilegiati. Sayr. *lib.* 3. *c.* 14. *a n.* 3. Bonaccina *disp.* 5. *p.* 7. *a num.* 1.

Quod si laici compellant, aut cogant clericos, ut in loco interdicto missam, aut alia divina officia publice celebrent, si pulsatis campanis, vel alio modo praesertim excommunicatos, aut specialiter interdictos convocent ad divina: si praesumant impedire, ne nominatim excommunicati, vel interdicti a clericis moniti exeant de ecclesia; aut si ipsimet excommunicati, vel interdicti exire recusent, seu divinis violenter se ingerant, non solum peccabunt mortaliter, sed etiam ipso facto innodari videntur excommunicatione Papae reservata ex Clem. *Gravis* 2. *de sent. excomm.*

R. II. Personae ecclesiasticae tam regulares, quam saeculares violantes interdictum, ultra peccatum mortale, primo incurrunt irregularitatem: *cap. Is qui* 18. §. *fin. et cap. Is cui* 20. *de sent. excomm. in* 6. Secundo suspenduntur ab officio, beneficio et jurisdictione: *cap. Tanta est* 18. *de excess. praelat.* quam tamen suspensionem esse ferendae sententiae docet cum aliis Gonzal. *in cit. cap. fin. de excess. praelat. n.* 2. Tertio privantur jure activae et passivae electionis: *cap. Is quis vero de sent. excomm. in* 6. *et c.* 1. *de postul. prael.* Quarto amittunt privilegium, vi cujus sepeliri possunt in loco sacro: *cap. Quod in te de poen. et remiss. cap. Is cui de sent. excomm. in* 6. Aliquae aliae pœnae enumeratae sunt in decursu hujus capitis.

Demum observandum regulares quantumvis exemptos, mandante episcopo, publicare debere interdictum, aliasque censuras ab ipso latas. Trid. *sess.* 25. *de regular. cap.* 12.

Q. VIII. Quibus modis cesset interdictum.

R. I. Interdictum latum ad tempus, vel sub conditione, elapso tempore, seu adimpleta conditione cessat, ut de se patet.

R. II. Si interdictum sit latum in favorem alicujus, cessat, si non observetur ab eo, in cujus favorem latum fuit; secus si non observetur ab eo, ob cujus culpam fuit latum. *cap. Petistis de privil.* juncta Glossa.

R. III. Si interdictum sit speciale personale, sive latum sit a jure, sive ab homine, potest a quocumque Confessario absolvi, si non sit reservatum. Satisfaciendum tamen primum est parti, vel si fieri non possit, cautio praestanda. Suar. *disp.* 38. *sect.* 2. *n.* 7. Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 4. *c.* 5. *n.* 3. Si vero sit reservatum, illius absolutio competit habenti jus absolvendi a censuris reservatis.

R. IV. Interdictum locale, vel generale, vel speciale, et interdictum generale personale, solum auferri potest ab ha-

bente jurisdictionem contentiosam super communitatem interdictam; sicut enim ferri solum potest ab habente hanc jurisdictionem, ita et ab eo auferri. Unde non militat hic eadem ratio de interdicto speciali personali; nam cum hoc impediat recipere sacramentum poenitentiae, concedit jus cuicumque Confessario, si non sit reservatum, illud absolvendi. Interdictum vero locale, seu generale personale non impedit recipere sacramentum poenitentiae.

Episcopus igitur primo poterit suspendere interdictum latum a jure; nam hoc saltem ex vi consuetudinis ei competere supponitur *cap. Ad haec* 37. *de appellat.* et docent communiter DD. Item potest auferre iuterdictum locale, sive generale personale latum a jure, dummodo non sit reservatum: *cap. Nuper de sent. excomm.* Si vero latum sit ab homine, nempe a s. Pontifice per particularem sententiam, episcopus utpote inferior, non potest in lege Pontificia dispensare: *cap. Cum inferior de majorit. et obed.* Idem dicendum, si interdictum latum sit ab alio, cui episcopus non sit superior. Advertendum tamen est, quod si delictum, ratione cujus latum est interdictum, sit occultum, poterit episcopus illud auferre, vel suspendere ex dictis *q.* 1. *c.* 6. *quaesit.* 4.

Illud ultimo advertendum, interdictum latum ab homine cum in ipsa actuali executione pendeat ex mente illud ferentis: *cap. Veniens* 2. *de test.* et liget, quatenus velit illud ligare: *leg. Non omnis ff. si cert. petat.* posse ab eodem pro certo tempore, aut causa suspendi: sicut *cap. Alma mater* suspenditur interdictum latum ab eodem jure.

* *Regula in praxi observanda.*

* De habente privilegium audiendi missam tempore interdicti videndi Palaus *tr.* 3. *disp.* 4. *p.* 7. *n.* 2. Suar. *in* 3. *p.* D. Thom. *q.* 73. *disp.* 88. *sect.* 6. §. *Solet etiam,* Leur. *in* 5. *decretal. tit.* 33. *q.* 442. Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 98. *n.* 110. Sanchez *de matrim. lib.* 9. *disp.* 6. *n.* 14. et alii bene multi, qui docent tale habentem privilegium teneri diebus festis tempore interdicti missam audire, et eorum ratio est, quia interdictum in tantum ab obligatione audiendi missam excusat, in quantum ad eam audiendam impedimentum ponit; quacumque ergo ratione impedimentum auferatur, praeceptum vim suam obligandi recuperat. Videantur quae dicentur inferius *tract.* 9. *cap.* 2. *in. addit. reg. practic.* §. *ult.* *

CAPUT II.

De cessatione a divinis.

Q. I. Quid sit cessatio a divinis, et quotuplex.

R. I. Cessatio a divinis, est prohibitio facta clericis, ne publice persolvant divina officia, et abstineant ab aliquibus sacramentis ministrandis. Cum haec poena, ut ex se patet, sit gravissima, non potest imponi nisi ob gravissimum delictum, itemque notorium, et manifestum notorietate facti; unde conveniens sit illius scandalo per cessationem a divinis occurrere. Ita colligitur *ex cap. Irrefragabili* §. *Caeterum de offic. ordin. et cap. Si canonici, cap. Quamvis eod. tit. in* 6. Immo *cap. Si canonici ibid. et cap. Quamvis cit.* dicitur causam, ob quam imponitur, exprimendam esse in publico instrumento, seu aliis authenticis literis, quae tradendae sunt ei, contra quem cessatio indicitur, ut ita constet, an velit se emendare.

Quamvis autem ista cessatio a divinis multum conveniat cum interdicto, revera tamen ab eo differt, ut etiam colligitur *ex cap. Si canonici, cap. Quamvis de offic. ordin. in* 6. et Clem. 1. *de sent. excom.* Cessatio igitur a divinis non est censura sicut interdictum, sed negatio divinorum imposita in signum doloris et tristitiae conceptae ob injuriam Deo, sive ipsi ecclesiae illatam, ut exinde delinquens moveatur ad cessandum ab injuria, vel ad illius satisfactionem exhibendam. Eo ipso quod cessatio a divinis non sit censura, sequitur ex illius violatione non incurri irregularitatem, quamvis non violaretur sine gravi culpa, ni parvitas materiae excusaret. Observare tamen est, quod quamvis non sit censura, ferri tamen non potest sine praecedenti monitione; quia exposcit contumaciam in subjecto.

R. II. Cessatio a divinis alia est generalis, alia specialis. Prima imponitur provinciae, civitati, castro: secunda speciali ecclesiae, vel oratorio. Ubi observandum, quod cessatio a divinis nullam afficit particularem personam, sed omnes aeque arcet a divinis celebrandis in locis, ubi imposita est talis cessatio. E contra interdictum locale semper particularem personam afficit, illam nempe, ob cujus culpam latum est interdictum.

Q. II. Quot sint effectus cessationis a divinis.

R. I. Primus effectus est prohibere divina officia pro loco, in quo imposita est: *cap. Non est vobis de sponsal.* Quamvis autem haec prohibitio directe respiciat clericos, indirecte

vetat etiam laicis, ne assistant divinis officiis, si forte contingat in tali loco celebrari; ut si ibi celebrentur semel in hebdomada ad renovandas formas eucharistiae, vel pro deferendo viatico ad infirmum, in quibus casibus certe necesse esset ibi celebrare: *cap. Quod in te de poenit. et remiss. cap. Permittimus de sent. excom.* Suar. *disp.* 39. *sect.* 2. *n.* 20. Palaus *disp.* 5. *p.* 9. §. 2. *n.* 9.

Quia autem ex dictis cessatio a divinis consideratur in jure ut quid diversum ab interdicto, ideo non videtur licite celebrari posse divina, dum imposita est illorum cessatio, etiam iis conditionibus, quibus *ex cap. Alma mater* licet tempore interdicti divina peragere; sicut neque suspenditur eadem cessatio pro iis festivitatibus, quibus ex eodem capite suspenditur interdictum. Secus dicendum esset, si invaluisset consuetudo, ut tali tempore etiam cessatio a divinis suspenderetur. Sanch. *l.* 7. *de matr. disp.* 8. *n.* 14. Reginal. *l.* 32. *tr.* 3. *n.* 75. Bonac. *disp.* 6. *p.* 1. *n.* 4. *et p.* 3. *n.* 1.

Secundus effectus cessationis a divinis est privatio sacramentorum, excepto baptismo et poenitentia pro morientibus, et eucharistia pro infirmis. *cap. Non est vobis de sponsal.* In casu autem, quod infirmus decederet sine aliis sacramentis, posset ei administrari sacra unctio. Scio non paucos DD. concessionem factam *in cap. Alma mater* pro recipiendis sacramentis tempore interdicti, extendere etiam ad cessationem a divinis, et id ex tacita ecclesiae benignitate: Bonac. *p.* 3. *n.* 5. qui etiam ex benigna DD. interpretatione vult licite tempore cessationis a divinis administrari sacramentum poenitentiae. Quae sententia certe est probabilis, maxime si consuetudine roboretur.

Quidam volunt tempore cessationis a divinis prohibitam esse etiam ecclesiasticam sepulturam Id autem nullibi expressum in jure invenitur; unde dicendum est non induci privationem ecclesiasticae sepulturae ratione cessationis a divinis, sed interdicti, quod ut plurimum supponit. Praecise ergo ratione cessationis a divinis nulli deneganda est ecclesiastica sepultura; et si adsit etiam interdictum, attendendum est quibus, vi interdicti, ecclesiastica sepultura prohibeatur. Laym. *lib.* 1. *tr.* 5. *part.* 4. *c.* 6. *n.* 4. Anton. a Sp. S. *disp.* 3. *n.* 366.

Nulla est imposita pœna contra violantem cessationem a divinis, nisi pro religiosis professis, qui si non observent cessationem generalem a divinis, quam servat ecclesia matrix aut parochialis, incurrunt excommunicationem quamvis non reservatam. Clement. 1. *de sent. excom.*

QUAESTIO VII.

DE IRREGULARITATE

CAPUT I.

De irregularitate in communi, ejusque effectibus

Q. I. Quid sit irregularitas.

R. I. Irregularitas solet ita definiri: *impedimentum canonicum per se primo impediens suscipere ordines, et de secundario seu ex consequenti usum ordinum susceptorum.* Cum dicitur impedimentum, denotatur non esse censuram; nam censurae sunt poenae medicinales inflictae, ut delinquens a sua culpa resipiscat, vel ut eam caveat in posterum. Irregularitas vero est impedimentum inhabilitans personas ad ordines suscipiendos vel ad illorum usum; quia in irregulari est aliquis defectus, quem non decet esse in sacro ministro. Praeterea cum censura feratur ut qui deliquit resipiscat, posita illius emendatione, est auferenda. Irregularitas vero, etiam posita emendatione delicti, cujus causa fuit imposita, de sua natura non est auferenda, et solum tollitur per hoc quod ex benignitate Superioris accedat dispensatio.

Dicitur impedimentum *canonicum*, hoc est, a sacris canonibus inductum; unde commune est omnium DD. effatum nullam dari irregularitatem, ni expressa habeatur in jure: *cap. Is qui de sent. excomm. in* 6. In hac ergo materia nunquam valet argumentum de uno casu ad alium, etiamsi sit a minori ad majus, quia unica regula inducendi irregularitatem, est expresse reperiri in jure canonico. Hinc excepto summo Pontifice et concilio generali, denegatur cuicumque facultas inducendi irregularitatem; utpote quia non habent auctoritatem condendi jus canonicum, in quo debet expresse irregularitas reperiri. Gibal. *de irregul. cap.* 2. *q.* 1. *n.* 6. Palaus *disp.* 6. *p.* 2. *n.* 1. Ex eodem fundamento, quod nulla admittenda sit irregularitas, ni expressa reperiatur in jure canonico, magis communiter docent DD. irregularitatem non posse consuetudine introduci; nam haec expressa non esset in jure (1). Nec refert dici consuetudine

(1) Communis vero Canonist. opinio docet irregularitatem, etiamsi imponatur per verba de futuro, incurri ipso facto, cum haec non pendeat ab judicis ministerio.

posse abrogari ipsum jus consuetudinem prohibens; nam hoc non militat in casu nostro, quia talis consuetudo nunquam praevalere potest contra tale jus, cum omnes judices et doctores velint non esse inducendam irregularitatem, ni sit in jure expressa; adeoque non datur locus, ut consuetudo admittatur contra illud jus. Suar. *disp.* 40. *sect.* 4. *num.* 13. Gibal. *consect.* 4. *concl.* 2. Dian. *p.* 8. *tr.* 7. *resol.* 28. unde qui dicit aliquem irregularem, debet dare causam juris, ait Fagnanus *in cap. Si quis presbyter de sent. excom. n.* 5.

Dicitur autem irregularitatem impedire susceptionem ordinum; quia inducta est ad arcendos laicos, quos non decet esse ecclesiae ministros. Quod si jam aliqui susceperunt ordines, eos removet ab illorum exercitio, ut postea dicam.

Q. II. Quotuplex sit irregularitas.

R. Irregularitas alia est ex defectu culpabili, alia ex defectu inculpabili. Ut inducatur irregularitas ex defectu culpabili sive ex delicto, necesse est talem defectum importare grave peccatum; quia contra naturalem aequitatem esset pro delicto, quod de se non esset grave, vel ex aliqua circumstantia a peccato mortali excusaretur, imponere poenam tam gravem, qualis est irregularitas. Suar. *disp.* 40. *sect.* 3. *n.* 7. Sanch. *de matr. l.* 9. *disp.* 32. *n.* 9. Gibal. *de irregul. c.* 2. *q.* 2. *n.* 3. Item tale delictum debet esse externum et consummatum propter ea, quae loquendo de censuris dixi *q.* 1. *cap.* 3. Quod si delictum sit occultum, eique per se annexa sit irregularitas, per hoc non impeditur quin irregularitas contrahatur, ut supponit Tridentinum *sess.* 24. *de reform. c.* 6. nam ibi conceditur episcopis dispensare in irregularitatibus ex delicto occulto contractis, excepta illa quae provenit ex homicidio voluntario. Dein ad incurrendam irregularitatem, quae ipso facto a jure statuta sit, nil refert, quin delictum non sit deductum ad forum contentiosum, vel etiam probari non possit in judicio; quia tunc ad incurrendam irregularitatem non est necessaria sententia judicis. Palaus *disp.* 6. *p.* 3. *n.* 1. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 2. *n.* 16.

Dixi, si delicto sit per se annexa irregularitas; nam delicto quandoque est annexa irregularitas ratione infamiae vel notorietatis, et tunc utique, si occultum sit, non contrahitur irregularitas. Hoc sensu dictum est *cap. ult. de tempor. ordinat.* perjuros, adulteros etc. posse sacris ordinibus initiari, eosque exercere, quamdiu peccatum manet occultum. Qualia autem sint delicta et quales defectus in-

culpabiles, quibus annexa est irregularitas, videbimus in decursu quaestionis.

Dividitur item irregularitas in partialem et totalem. Haec est ea, quae privat receptione et usu ordinum, ut est irregularitas, quae contrahitur a laicis; partialis vero, quae contrahitur a clericis, qui privantur usu ordinum susceptorum, et receptione illorum, quos non adhuc suscepissent.

Q. III. Qui proprie possint fieri irregulares.

R. Cum irregularitas sumatur pro poena, sive impedimento arcente subjectum alias capax ordines suscipiendi, proprie afficere non potest mulieres, quae ex jure divino sunt ordinum incapaces, sicut non baptizatos; cum nemo capax sit recipiendi alia sacramenta, nisi ingressus sit in ecclesiam per januam baptismi. Caeterum omnes baptizati, excepto s. Pontifice, qui non subjicitur legibus per vim coactivam, possunt fieri irregulares; in jure etenim cardinales et episcopi solum eximuntur a poena suspensionis et interdicti, nisi exprimantur: *cap. Quia periculosum de sent. excomm. in* 6. Suar. *disp.* 40. *sect.* 6. *num.* 7. Gibal. *de irregul. cap.* 2. *q.* 2. *n.* 6.

Q. IV. Qui sint effectus irregularitatis.

R. I. Ut constat ex definitione irregularitatis, primo et per se inhabilitat ad ordines suscipiendos. Verum tamen est, quod si irregularis ordinetur cum debita forma et materia et intentione ministri, valide ordinatur; neque enim ecclesia impedire potest validitatem sacramenti respectu illius, qui jam factus est capax per baptismum. Solum matrimonium reddere potest nullum; quia supponit contractum validum, et hunc invalidum potest decernere, si haec aut illa conditio deficiat. Nihilominus tamen scienter ordinans irregularem, et iste scienter ordines recipiens, utpote transgressores praecepti ecclesiae in re gravi, mortaliter peccarent; nulla autem est poena in jure contra eos expressa.

Simile peccatum adesset, si conferretur irregulari prima tonsura; nam Ecclesia per irregularitatem excludere intendit ab ordine clericali, adeoque vult irregularem nec prima tonsura esse initiandum, et si secus fiat, certe ipsius praeceptum transgreditur in materia gravi; nam tonsura reddit hominem capacem beneficii ecclesiastici, jurisdictionis etc. Praeterea jure canonico tonsura venit nomine ordinis: *cap. Cum. contingat de aetat. et qualit. ordinan.* adeoque eodem jure, non solum quia est dispositio ad ordines, sed et quia ordo reputatur, irregularis eadem privandus est: Garz. *de*

benef. p. 2. *c.* 12. *n.* 80. Suar. *disp.* 40. *sect.* 1. *n.* 11. *et sect.* 2. *n.* 1. Bonac. *de irreg. q.* 1. *p.* 1. *n.* 4. *et p.* 4. *n.* 1.

Secundus effectus irregularitatis, quando advenit illi, qui jam ordinem suscepit, est privare illius exercitio: *cap. fin. de temp. ordinat. cap. Inquisit.* 11. *de accusat.* Si sit totalis, privat exercitio ordinis jam suscepti, et impedit alios ordines forte non susceptos recipere. Si vero partialis sit, solum inhabilitare potest ad recipiendum ordinem ulteriorem: ita diaconus; qui absque ordine sacerdotali celebravit, inhabilitatur ad suscipiendum sacerdotium, non vero ad administrandum in ordine diaconatus; *cap.* 2. *de cler. non ordinat. ministr.* Potest etiam solum inhabilitare ad exercitium ordinis jam suscepti: ita sacerdos, cui fuerunt digiti cum medietate manus amputati, de quo *cap.* 2. *de cleric. aegrot.* non potest celebrare, quamvis posset audire confessiones etc. (1)

Tertius effectus irregularitatis est privare irregularem beneficiis: *cap.* 2. *de cleric. pugnant. in duell.* Trid. *sess.* 14. *c.* 7. *de reform.* Puto tamen non privare ipso jure et ipso facto beneficiis jam legitime obtentis; nam ob irregularitatem ex homicidio, quae maxima est, beneficiatus non est ipso facto privatus, sed privandus beneficiis obtentis: *cap. Clerici* 5. *ne cleric. vel monach.*, *cap. Ex liter. de excess. praelator. cap. Fraternitati de cleric. excomm. vel depos.* multo minus ergo privatus ipso facto remanebit ob aliam quamcumque irregularitatem. Verum quidem est Tridentinum *sess.* 14. *c.* 7. *de reform.* ita loqui: *Qui sua voluntate homicidium perpetraverit, omni ordine, beneficio et officio ecclesiastico perpetuo careat*, ex quo aliqui inferunt, quod sicut ipso facto privatur ordine, ita et beneficio et officio. At bene responderi potest concilium nihil innovasse, sed loquutum esse juxta naturas rerum; haec autem exposcit ut carentia ordinis, quae est principalis effectus irregularitatis, ipso jure inducatur, non vero privatio beneficiorum acquisitorum, pro quibus saltem expectari potest sententia declaratoria criminis. Suar. *disput.* 40. *sect.* 4. *n.* 42. Palaus *disp.* 6. *p.* 5. *n.* 11.

Loquendo etiam de beneficio conferendo, multi volunt non solum illicitam, sed invalidam etiam esse talem colla-

(1) Irregularis nequit licite exercere actus jurisdictionis, qui sunt etiam ordinis, v. g. absolvere a peccatis, solemniter benedicere, etc. illos autem, qui sunt simplicis jurisdictionis non prohibetur facere, unde potest matrimonio assistere, excommunicare, absolvere a censura; etc.

tionem; quia cum beneficium detur propter officium seu propter exercitium ordinis, videtur quod qui non potest exercere officium, nec valide recipiat beneficium. Verum haud negari potest probabilitas contrariae opinionis; nam non videntur attribuendi irregularitati alii effectus, quam qui sunt in jure expressi; nullibi autem reperitur clare expressum in jure collationem beneficii factam irregulari, esse ipso facto nullam. Hinc si irregularis per se vel per alium adimpleat munus suum, poterit fructus excipere et retinere, usque dum obtineat dispensationem. Palaus *disp.* 6. *p.* 5. *n.* 7. aliique, quos sequitur Anton. a Spir. S. *disp.* 1. *n.* 27.

Caeterum nullo dubitante peccabit, qui confert beneficium irregulari, sicut et irregularis, qui illud recipit; cum nemini dandum sit beneficium, cujus officium non potest exercere; sicut nullus recipere debet beneficium, si illius munera adimplere non possit. Verum tamen est quod si irregularitas sit partialis, poterit tali irregulari conferri beneficium, si non exigat exercitium ordinis, quod non possit adimplere: unde si quis ex aliquo defectu sit irregularis in ordine solum ad suscipiendum sacerdotium, poterit obtinere beneficium, quod non exigat munera ordinis sacerdotalis. Palaus *de censur. d.* 6. *p.* 5. *n.* 5.

Contra id, quod diximus, non esse scilicet ipso facto nullam collationem beneficii factam irregulari, posset objici Tridentinum *sess.* 22. *de reform.* velle irritas esse provisiones beneficiorum in posterum faciendas, si in provisis non sint requisitae habilitates, quae certe non sunt in irregulari. At responderi potest, Concilium loqui de inhabilitatibus, quibus aliquis jure naturae vel divino incapax est beneficiorum, ut sunt illi, qui non habent necessariam aetatem, non vero de inhabilitatibus inductis jure ecclesiastico, qualis est irregularitas, quae non reddit collationem ipso facto nullam, ni id expresse habeatur in jure; eo maxime quia *cap. Si soli de concess. praeb. in* 6. habetur nullam prohibitionem Pontificis irritare collationem beneficii, nisi expresse declaretur esse irritum et inane, quod fieret contra ipsam. Gibal. *de irregul. cap.* 2. *q.* 3. *num.* 9.

Regulae in praxi observandae

I. Animadvertere debet Confessarius non dari irregularitatem ex delicto, nisi commissum fuerit peccatum mortale, adeoque si accidat ei casus alicujus irregularitatis ex delicto provenientis, non solum consideret delictum in se, sed an

vere delinquens in eo committendo graviter peccaverit. An e. g. graviter peccaverit, dum ex subita ira aliquem mutilavit vel etiam occidit; vel dum se defendendo aggressorem pariter occidit, aliquanto excedendo moderamen inculpatae tutelae etc. Si etenim vere graviter peccasse non adinveniat, moneat ipsum pro foro conscientiae non teneri se gerere ut irregularem; secus esset pro foro externo, ratione scandali, si delictum non sit occultum.

II. Non ignorare etiam debet Confessarius, quod cum irregularitas de se non privet jurisdictione, sacerdos irregularis valide audire potest confessiones; qnamvis peccet mortaliter, si ad eas audiendas se ingerat; quia absolutio est actus simul ordinis et jurisdictionis, et irregularis ordinis exercitio privatur. Si autem non sit denunciatus a judice ut irregularis, tunc cum non sit vitandus quoad ea, quibus privat irregularitas, si requiratur, potest et valide et licite confessiones audire. Caeterum semper potest assistere matrimonio, dare licentiam alteri assistendi, et caetera omnia exercere, quae non requirunt actum ordinis. Haec dicta sint si casus adveniat, quo parochus propter aliqnod delictum sit irregularis, ne statim Confessarius pronunciet ab omni exercitio sui officii ab eo esse abstinendum.

III. Si Confessarius agnoscat beneficiatum suum poenitentem in irregularitatem incidisse, moneat quantocius ab eo petendam esse dispensationem; quia tenetur se reddere habilem ad adimplendum munus suum. Interim retinere poterit fructus beneficii, si saltem per coadjutorem suis obligationibus satisfaciat. Si vero sit in tali casu, ut nunquam vel nisi post tempus valde longum dispensatio sperari possit, tunc debet cogere ad resignandum beneficium; neque etenim si necessitas magna contrarium non suadeat, potest quis retinere id quod annexam habeat obligationem, quam licite non potest adimplere. Sacri canones excusant beneficiatum, qui ratione aegritudinis non potest suo muneri satisfacere; ne etenim afflictio afflicto addatur, eximunt illum a relinquendo beneficio: *Ex parte de cleric. aegrot.* quamvis, si parochus sit, tribuendus sit ei oeconomus, qui ipsius officium adimpleat.

CAPUT II.

Quae excusent ab incurrenda irregularitate; et quibus modis tollatur.

Q. I. An dubium juris vel facti excuset ab irregularitate.

Suppono hic ex dictis omnia ea, quae excusant a culpa gravi, excusare etiam ab irregularitate ex delicto incurrenda. Item suppono, quod si adsint ea, quorum ratione etiam ob defectum non culpabilem ss. canones induxerunt irregularitatem, omnino haec locum habeant, quamvis nulla intercesserit culpa. In praesenti ad examen revocatur, an quamvis adfuerit gravis culpa, nihilominus ex aliquo alio capite possit quis ab irregularitate excusari. His positis.

R. I. Qui habet dubium, an inciderit in irregularitatem, debet se gerere ut irregularem, usque dum adhibuerit sufficientem diligentiam ad inquirendam veritatem; alias se exponendo periculo operandi contra irregularitatem, graviter peccaret. *cap. Illud dominus de cleric. excom.* Suar. *disp.* 40. *sect.* 5. *n.* 12. Sanch. *l.* 1. *decalog. c.* 10. *n.* 37. Quod si, adhibita sufficienti diligentia, habeat rationem probabilem, unde putet se excusari ab irregularitate, potest credere se non esse irregularem; nam habet motivum prudens ita credendi. Suar. *n.* 5. Gibal. *c.* 2. *q.* 2. *sect.* 6. *n.* 12. (1)

R. II. Dubitans se esse irregularem, si adhibita sufficienti diligentia adhuc manet suspensus et dubitans, non tenetur se habere ut irregularem, sive in dubio juris sive in dubio facti. Ratio est, quia *ex cap. Is qui de sent. excom. in* 6. non est inducenda irregularitas, nisi sit in jure expressa, non potest autem dici esse expressa in jure, dum adest dubium juris, quia satis non constat in casu, de quo dubitatur, jus apposuisse irregularitatem. Neque etiam satis est expressa in jure in dubio facti; nam quamvis e. g. exprimantur in jure haereticos et apostatas etc. esse irregulares, nunquam tamen habetur talem esse qui dubitat, an commiserit peccatum haeresis vel apostasiae. Praeterea nemo propter jus incertum, ut evenit in dubio juris, vel crimen incertum, ut evenit in dubio facti, videtur expoliandus jure et libertate, quam possidet ad actus, quibus privat irregularitas. Nec obstat illud principium juris *in dubiis tu-*

(1) Auctoris opinio pro certa haberi potest, licet nonnulli ei refrageutur, ut *Garz. p.* 7. *a.* 1. *n.* 18.

tior pars est eligenda: cap. Invenis de sponsal. cap. Petitio de homicid. nam hoc principium verum est maxime quando dubitans non est in possessione; nam si quis sit in possessione, recta ratio esposcit ut non expolietur possessione sui juris et libertatis propter incertum delictum. Suar. *disp.* 40. *sect.* 6. *n.* 4. 8. 13. Sanch. *l.* 1. *decal. c.* 10. *n.* 42. *et* 48. Bonac. *de irregul. q.* 1. *p.* 5. *n.* 2. *et* 3.

Limitanda est praefata doctrina in dubio de commisso homicidio; nam quoad hoc delictum expresse habetur in jure, dubitantem de eo se gerere debere ut irregularem: *cap. Significasti* 2. *cap. penult. de homicid.* Quamvis autem aliqui dicant ita solum dispositum fuisse pro foro externo, re vera tamen haec limitatio non videtur sufficienti niti fundamento, cum praefata jura illimitate loquantur. Sanch. n. 42. Bonac. n. 3. Ideo autem ss. canones volunt in dubio homicidii dubitantem gerere se debere ut irregularem; quia in dubiis tutior pars est eligenda: at observandum non niti illi principio ut necessario observando, sed quod maxime deceat observare, praecipue in crimine homicidii; quia maximum oriretur scandalum, si prosequeretur celebrare, qui postea posset detegi, ut homicida. Ultraquamquod, ex dictis capite superiori, irregularitas non est extendenda de casu ad casum, etiamsi currat eadem ratio.

Duo autem remanet observare quoad praefatos canones. Primo quod in dubio solius homicidii, non vero mutilationis, inducitur irregularitas, et tunc solum quoad abstinendum a celebratione et quoad obligationem quaerendi dispensationem; unde hujusmodi irregularis posset recipere beneficia, nec privandus esset obtentis. Secundo, quod praefati canones taliter disponunt de clericis; unde si saeculares dubitent se commisisse homicidium, non tenentur se habere, ut irregulares.

Q. II. An ignorantia excuset ab irregularitate.

R. I. Quaesitum non potest procedere de ignorantia excusante a gravi culpa; nam tunc certum est excusare ab irregularitate, quae contrahitur ex delicto. Solum ergo esse potest sub quaestione, an graviter peccans, sed ignorans lege ecclesiastica aliquid prohiberi, incurrat irregularitatem. Item lis esse potest an excusetur ab irregularitate, qui delinquit, sciens aliquid esse prohibitum ab Ecclesia, sed ignorans esse prohibitum sub irregularitate.

Exploratum igitur est quod committens delictum, cui annexa est irregularitas, illam non incurrit, ni sciat illud de-

lictum non solum jure naturali vel divino, sed etiam lege ecclesiastica esse prohibitum. Ratio est, quia irregularitas non est poena de se correspondens delicto, sed est poena extraordinaria inducta lege ecclesiastica; qui ergo ob ignorantiam inculpabilem non offendit legem ecclesiasticam, neque debet tamquam transgressor illus subjacere poenae ab illa inductae. Ita aperte colligitur *ex cap. ult. de constit. in* 6. *et can. Proposuisti* 2. *dist.* 82. Palaus *de cens. disp.* 6. *p.* 6. *num.* 1. Sanchez *l.* 9. *de matr. disp.* 32. *num.* 9. *et* 17.

Neque refert dicere, quod sciens homicidium e. g. lege naturali prohibitum, adhuc subjacere potest poenis statutis a lege civili contra homicidas, quamvis ignoret etiam lege civili homicidium esse prohibitum: contra enim est, quia dum leges civiles decernunt poenas ordinarias pro delictis, sunt veluti declarationes juris naturae dictantis puniendos esse poenis proportionatis malefactores, adeoque satis esse, si delinquens sciat crimen a se perpetratum lege naturali prohiberi. Caeterum, si lege civili statueretur aliqua poena extraordinaria pro aliquo crimine, non esset illa mulctandus ignorans talem legem; quamvis in foro externo puniretur; quia in eo praesumitur notitia juris.

R. II. Quamvis communior sit opinio asserens non liberari ab irregularitate eum, qui scit se delinquere in legem ecclesiasticam aliquid prohibentem, etsi non sciat delictum a se commissum prohibitum esse sub poena irregularitatis, nihilominus etiam opinio id negans non desinit esse valde probabilis. Ratio est, quia quamvis ad incurrendam irregularitatem non exposcatur contumacia, nihilominus cum sit poena valde gravis et extraordinaria, necesse videtur ad eam incurrendam, plene peccandum esse in legem ecclesiasticam. Hoc non videtur facere, qui inculpabiliter ignorat irregularitatem, quamvis sciat se facere aliquid prohibitum lege ecclesiastica; nam si irregularitatem non ignoraret, forte saltem ob poenae timorem legem servaret. Hoc posito fundamento, satis valida videtur ea ratio, qua dicitur quod licet ignorans poenam adhuc convincatur in legem ecclesiasticam delinquere, nihilominus non convincitur in eam peccare, ut est causa, sive inductiva talis poenae. Bonac. *disp.* 1. *de cens. q.* 2. *p.* 1. *n.* 13. Anton. a Spir. S. *tr.* 2. *disp.* 3. *num.* 61. aliique apud ipsum: * Probabilem etiam vocant hanc sententiam Suar. *de cens. disp.* 40. *sect.* 5. *n.* 9. et alii, licet ut communiorem et probabiliorem teneant contrariam, asserentem ab irregularitate non excu-

sare ignorantiam, quippe quae non sit poena medicinalis ad cavenda crimina in futurum, sed sit inhabilitas, vel poena mere punitiva propter culpam, ob quam Ecclesia delinquentem inhabilem reddit ad altaris ministerium, unde sufficere dicunt, quod talis poena imposita sit a lege actui vetito, quem reus ponit scienter, licet poenam ignorans. Suar *loc. cit*: Laym. *lib.* 1. *tr.* 3. *cap.* 20. *n.* 6. La-Croix *lib.* 7. *n.* 482. Tournel. *tom.* 2. *p.* 16. *conclus.* 1. Reiffenst. *de cens. dist.* 3. *q.* 1. *n.* 5. * (1).

Q. III. Quot modis tollatur irregularitas.

R. I. Irregularitas, quae contrahitur ex defectu, si cessare possit defectus, cessat etiam irregularitas; nam cessante causa cessat effectus: et ulterius ex cessatione defectus cessat illa indecentia, ratione cujus inducta est irregularitas: hinc cessante defectu aetatis, sive cessante defectu corporis, ex quibus oritur irregularitas, et haec cessat. Gibal. *de irregul. cap.* 5. *q.* 1. *proposit. unic.* Laym. *l.* 1. *tract.* 5. *p.* 5. *c.* 4. *n.* 10. Aliter dicendum est de illis defectibus, quorum fundamentum semper permanet, ut est defectus illegitimitatis, lenitatis etc. nam semper verificatur aliquem non fuisse legitimum, seu auctoritate publica hominem occidisse; ac proinde hujusmodi irregularitates solum cessare possunt per dispensationem, sive juris dispositionem.

Hac ratione irregularitas contracta ex delicto cessare non potest nisi per dispensationem; quia semper verum est, commissum esse delictum, ratione cujus contrahitur irregularitas. Suar. *disput.* 41. *sect.* 1. *n.* 5. *et* 6. Gibal. *de irreg. c.* 5. *q.* 1. *propos. unic. n.* 3. Solummodo quoad irregularitatem ortam ex infamia, distinguere necesse est. Si ergo aliquis infamis sit infamia completa juris; quia scilicet jus alicui delicto infamiam imposuit, et post delictum accessit saltem sententia declaratoria criminis, tunc nec per quamcumque poenitentiam delicti cessat irregularitas; cum etenim sententia lata sine limitatione temporis semper duret, ita et infamia per eam contracta. Infamia vero facti auferri potest vel per mutationem loci, ubi contracta est, vel per publicam emendationem et poenitentiam; haec enim cessare facit illam indecentiam, quae orta est ratione infamiae. Suar. *disp.* 48. *sect.* 2. *n.* 6. *et* 8. Gibal. *loc. cit.*

(1) Concors est DD. sententia, irregularitatem *ex defectu* contrahi etiam ab homine illam invincibiliter ignorante. Ast circa irregularitatem ex delicto, non una est omnium opinio.

R. II. Irregularitas tolli potest per baptismum. Hoc autem ita intelligendum, non quod ante baptismnm contrahi possit aliqua irregularitas; cum etenim sit poena ecclesiastica, solum afficit eos, qui sunt in ecclesia, sed quia post baptismum non amplius considerantur delicta ante ipsum commissa, quibus alias, si committantur post baptismum, annexa est irregularitas. Caeterum si irregularitas oriatur ex defectu, qui non cesset per baptismum, ubi prius aliquis erat solum fundamentaliter irregularis, post baptismum fit formaliter talis; quia tunc baptizatus est capax pœnae, sive impedimenti inducti ab Ecclesia. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 14.

R. III. Quamvis non satis constet, an per professionem religiosam irregularitas omnis auferatur, cum id in jure non inveniatur; illud tamen certum est per eam removeri irregularitatem, quae oritur ex defectu natalium quoad ordines suscipiendos *ex cap.* 1. *de fil. presbyt.* non vero quoad dignitates et praelaturas recipiendas. Sanch. *lib.* 7. *de matr. disp.* 86. *n.* 4. *et in sum. l.* 5. *c.* 5. *n.* 16. Suar. *disp.* 41. *sect.* 1. *n.* 3.

R. IV. Ultimo removetur irregularitas per dispensationem. Omnes irregularitates removere valide potest s. Pontifex, quamvis illicite dispensaret sine causa. Difficiliter dispensare solet in bigamia, cum sit ab ecclesiae exordio introducta; sicut et in irregnlaritate contractà ex homicidio: cum indecentiam quam maxime statui clericali contrariam afferat.

Episcopi habentes dioecesim possunt dispensare cum suis subditis in omnibus irregularitatibus provenientibus a delicto occulto, et quae deductae non sunt ad forum contentiosum, excepta irregularitate proveniente ex homicidio voluntario. Trid. *sess.* 24. *c.* 6. *de reform.*

Praelati regulares possunt respectu suorum snbditorum, quod episcopi respectu suorum, in ordine ad dispensandum ab irregularitatibus, ut probant auctores ex variis constitutionibus ss. Pontificum. Immo addunt posse confessarios regulares dispensare cum saecularibus in omnibus irregnlaritatibus, in quibus possunt dispensare episcopi cum suis subditis. Videatur inter alios Anton. a Sp. S. *in direct. regul. tr.* 2. *disp.* 3. *n.* 65.

Regula in praxi observanda

Multoties Confessarius liberare posset poenitentem ab incommodis petendae dispensationis super irregularitate, si

prae manibus haberet non incurri irregularitatem ab eo, qui committit aliquod delictum, cui annexa est, si ignoret, seu non advertat facere delictum prohibitum ab ecclesia. Si audiat e. g. excommunicatum ordines suscepisse, statim pronunciabit irregularem. At non statim ita judicet. Interroget, an crediderit solum id esse contra legem naturalem vel divinam, seu an insuper sciverit lege ecclesiastica id fuisse prohibitum: si etenim hoc ignoravit, non est irregularis. Si pariter audiat aliquem delictum commisisse homicidii vel mutilationis, statim pleno ore pronunciabit irregularem. Difficiliter quidem delinquens, maxime si fit clericus, ignorabit hoc non esse prohibitum etiam lege ecclesiastica, at fortasse in rixa hoc non animadvertit; et cum inadvertentia et ignorantia eosdem praestent effectus, poterit ab irregularitate excusari. Pro foro autem externo debebit se gerere ut irregularem, si delictum homicidii vel mutilationis sit publicum, et id ad evitandum scandalum.

Multo faciliorem viam adinveniet excusandi poenitentem ab irregularitate, si putet eam non habere locum, quoties etiamsi sciatur lex ecclesiae prohibens, ignoretur tamen aliquid prohibere sub poena irregularitatis. Et quidem hanc opinionem dixi supra probabilem, et modo addo mihi tutam videri; quia cum DD. multi velint necesse esse etiam scire poenam irregularitatis, jam oritur dubium juris, an cum tali ignorantia locum habeat irregularitas, et in dubio juris omnino esse excludendam constat ex dictis supra. Dum ergo agnoscet poenitentem commisisse delictum, cui annexa est irregularitas, antequam illum moneat de necessitate petendae dispensationis, primo interroget, an sciverit, vel adverterit illud etiam lege ecclesiae fuisse prohibitum. Quod si ex hoc motivo non possit illum excusare, interroget deinde, an sciverit fuisse prohibitum sub poena irregularitatis.

CAPUT III.

De irregularitate proveniente ex homicidio injusto vel mutilatione (1).

Q. I. Quid sit homicidium voluntarium, cui annexa est irregularitas; et qui ex eo contrahant irregularitatem.

(1) Irregularitates ex delicto comprehenduntur sequentibus versiculis.
Occidens, mutilans, turpis, poenas violansque
Undam iterans, prave accipiens sacra
Illaque tractans.

R. I. In praesenti illud dicitur homicidium voluntarium, quod perpetratur expressa et spontanea voluntate occidendi; vel dum causa apponitur ita proxime cum morte conjuncta, ut impossibile sit velle talem causam, et non velle mortem: ut si quis lethaliter aliquem vulneret, vel illi det mortiferum venenum. Suar. *disp.* 44. *sect.* 3. *n.* 3. Palaus *d.* 6. *p.* 15. §. 1. *n.* 1. Non dicitur autem in praesenti homicida voluntarius, qui excedendo moderamen inculpatae tutelae occidit invasorem: quia non videtur habuisse spontaneam voluntatem occidendi, sed veluti necessariam ex occasione sibi data ab invasore. Item qui voluntatem habuit solum leviter vulnerandi, et praeter intentionem graviter vulneravit. Demum multi excusant ab homicidio voluntario illum, qui in subita rixa hominem occidit; nam ex jure ad homicidium voluntarium videtur requiri, quod committatur ex proposito, dolo, inito consilio, sive per insidias, et industriam etc. Trid. *sess.* 14. *c.* 7. *de reform. cap. Sicut dignum de homic.* §. 2. (1). Hujusmodi autem non verificantur in eo, qui hominem occidit in rixa inopinata. Anton. a Spir. S. *tr.* 2. *disp.* 3. *sect.* 2. *n.* 67.

Homicida voluntarius ex jure est irregularis, *ex cap.* 1. *de homic. et dist.* 50. per plura capita, item ex Trid. *sess.* 14. *c.* 7. *de reform.* Immo, quamvis episcopi ex eodem Trid. *sess.* 24. *c.* 6. *de reform.* possint absolvere ab omnibus casibus et censuris occultis, et dispensare in occultis irregularitatibus, excipitur homicidium voluntarium, licet sit prorsus occultum. An vero possint in hujusmodi irregularitate dispensare praelati regulares, consule Anton. a Sp. S. *in direct. tr.* 2. *disp.* 1. *n.* 80. *etc.* qui hanc facultatem illis concedit etiam quoad homicidium publicum, maxime perpetratum ante ingressum in religionem.

R. II. Ultra homicidam primo contrahit irregularitatem mandans homicidium: *cap. Sicut dignum, cap. Significasti de homic. cap.* 2. *de cler. pugnant. in duell. et can. Si quis viduam* 8. *dist.* 50. Nec refert mandatarium ab initio man-

(1) Qui occidit in subita rixa, licet evitet irregularitatem, quae procedit ex homicidio voluntario, ut optime advertit Auctor, non evitat tamen illam irregularitatem, quae, ut habetur *ex Clem. Si furiosus de homicid.*, *et ex cap. Presbyterum*, procedit ex homicidio, aut mutilatione, quae fiat sine directa intentione dando v. g. operam vel rei licitae nullam adhibendo diligentiam, ut vitetur homicidii periculum; vel rei quidem illicitae, non tamen periculosae, licet sufficientem ad homicidii periculum arcendum diligentiam adhibeat:

datum repudiasse, si postea, non revocato mandato, homicidium sequatur; quia mandatum vere influxit in homicidium. Aliae difficultates circa mandantes videri possunt *tr.* 4. *q.* 1. *cap.* 4.

Secundo contrahit irregularitatem, qui consulit homicidium, si ex vi talis consilii perpetretur: *cap. Sicut dignum de homicid. cap. Significasti ibid. et can. Si quis viduam dist.* 50.

Tertio contrahunt irregularitatem omnes cooperantes efficaciter ad homicidium; cooperator enim voluntarius est causa directa homicidii: *cap. Sicut dignum, et cap. Significasti de homic.* Si proinde plures communi consilio, et consensu concurrant ad homicidium, omnes fiunt irregulares, quia censentur una causa moralis: tum quia de facto tunc omnes ad homicidum concurrunt vel consulendo, vel sua praesentia audaciorem reddendo illum, qui occidit, vel timidiorem illum, qui occiditur. D. Thom. 2. 2. *q.* 6. *a* 7. Suar. *disp.* 44. *sect.* 3. *n.* 33. *et disp.* 45. *sect.* 3. *n.* 9. Bonac. *q.* 4. *p.* 8. *n.* 29. Non est autem ita dicendum de eo, qui ratum habet homicidium suo nomine factum; nam in jure non habetur fieri irregularem, qui solum ratum habet homicidium, sicut vult esse excommunicatum ratum habentem homicidium clerici suo nomine factum. Cum ergo jus imponens homicidae irregularitatem, loquatur de homicida vere in homicidium influente, hinc est hanc poenam non esse extendendam ad eum, qui solum ratum habet homicidium suo nomine factum. Suar. *n.* 34. Gibal. *quaest.* 2. *consect.* 15. Bonac. *disp.* 7. *q.* 4. *p.* 8. *n.* 42.

Q. II. Quando incurratur irregularitas ex voluntaria mutilatione membrorum.

R. I. Sicut ad homicidium voluntarium requiritur expresse directa et spontanea voluntas occidendi, ita tunc erit voluntaria mutilatio, quando quis expresse et directe vult sibi, vel alteri membrum amputare; et ex hac mutilatione incurritur irregularitas ex Clem. unic. *de homic. et cap.* 1. *de cler. pugnant. in duell.*

R. II. Tunc consurgit irregularitas propter membri mutilationem, quando abscinditur membrum proprie dictum, hoc est, quando abscinditur membrum, quod in corpore habet officium proprium distinctum ab aliis membris, ut si abscindatur pes, manus, eruatur oculus etc. Ratio est, quia cum simus in poenalibus, debet membrum sumi in strictiori significatione, adeoque intelligere debemus de membro

habente proprium actum distinctum ab actu aliorum membrorum, ut innuit etiam Apostolus 1. *ad Cor.* 12. Hinc etiam in jure mutilatio digiti non dicitur mutilatio membri, sed partis; *leg. Idem Ofilius ff. de aedilit. edict.* Huic opinioni contra alios suffragantur quamplures theologi: Pal. *disp.* 6. *p.* 15. §. 1. *num.* 4. Hurtad. *de irregul. diff.* 5. *n.* 18. Gibal. *c.* 4. *q.* 1. *n.* 7. Bonac. *q.* 4. *p.* 8. *n.* 3.

Juxta hanc opinionem non est irregularis, qui alteri abscinderet digitum, cartilaginem, quae circa aurem est, sive nasum; nam remanerent membra, sive sensus habentes proprium actum, quamvis deformati. Hoc autem non verificatur, dum quis sibi abscinderet digitum sive partem digiti; nam tunc fieret irregularis *ex can. Qui partem dist.* 55. cum majus delictum videatur intervenire, dum quis seipsum, quam alios etiam in parte modica obtruncat: Reginaldus *l.* 3. *t.* 12. *c.* 5. Leand. *de irreg. disp.* 2. *q.* 31. *etc.* aliique apud ipsum. Quamvis autem non desint, qui putent non esse mutilationem inducentem irregularitatem abscissionem utriusque testiculi, ut videre est apud Bonac. *disp.* 7. nihilominus contrarium videtur dicendum; nam habent propriam operationem, seminis nempe efformationem. Quod si loquamur de unius tantum abscissione, tunc vera esse potest contraria sententia; quia unum non habet officium ab alio diversum, sed utrumque concurrit ad idem munus: Palaus *disp.* 6. *p.* 15. §. 1. *n.* 4.

Caeterum advertendum, quod cum jus irregularitatem, de qua in praesenti, non apposuerit nisi injustae mutilationi, non est dicendus irregularis, qui alterum absque mutilatione ita deformaret, ut fieret irregularis. Hoc idem non improbabiliter dicitur de eo, qui alteri membrum ita debilitaret, ut omnino mortuum remaneret. Quamvis etenim hoc aequiparari possit mutilationi, cum tale membrum omnino remaneat inutile; nihilominus non verificatur in rigore adfuisse mutilationem, sive obtruncationem. Palaus *n.* 5. Bonac. *de irreg. disp.* 7. *q.* 4. *p.* 8. *n.* 11. Quia tamen non desinit esse probabilis contraria opinio, qua dicitur membrum ita debilitatum, ut mortuum permaneat, jam mutilatum reputari, ut inter alios docet Suar. *disp.* 44. *sect.* 2. *n.* 11. hinc est, abscindentem postea tale membrum non esse reputandum irregularem. Advertendum etiam, hanc irregularitatem incurri non solum a mutilante, sed a mandante etiam, consulente, et efficaciter cooperante ad mutilationem ex juribus supra citatis. Verum tamen est, quod

ab hac irregularitate, semper cum delictum sit occultum, potest episcopus dispensare; nam solum a Tridentino *sess.* 24. *de reform.* c. 6. negatur illi facultas dispensandi in irregularitate proveniente ex homicidio voluntario, quamvis occulto; et cum haec exceptio sit odiosa, non est extendenda ad alia occulta delicta inducentia irregularitatem. Anton. a Spir. S. *in direct. regul. tr.* 2. *disp.* 3. *num.* 67.

Q. III. Quale sit homicidium, seu mutilatio casualis; et quae ex eis proveniat irregularitas.

R. Homicidium et mutilatio casualis interveniunt, quando quis absque voluntate et intentione hominem occideret, et mutilaret. Et quidem, dum id eveniat absque gravi culpa, nulla est irregularitas ex delicto, de qua in praesenti; nam tanta poena correspondere non potest culpae solum veniali, adeoque multo minus incurritur sine culpa. Suar. *disp.* 45. *sect.* 5. *n.* 8.

Item non potest esse quaestio, si mors, vel mutilatio eveniant, dum quis dat operam rei licitae, sed adhibet sufficientem diligentiam ad impediendum homicidium, vel mutilationem; nam, hac posita diligentia, nulla intervenit culpa, adeoque non potest induci irregularitas. D. Th. 2. 2. *q.* 64. *a.* 8. *ad* 3. Bonac. *disp.* 7. *q.* 4. *p.* 7. *n.* 8. Qui proinde reficiendo tectum apposuit signum, ut a transeuntibus omne damnum evitetur, et nihilominus lapide, vel tegula transeuntem occidit, non est irregularis. Idem dicendum de medico, qui sufficientem diligentiam adhibuit, ne infirmus moreretur, et nihilominus obiit ex aliqua medicina, quam putabat profuturam. Secus dicendum esset, si quis exerceret aliquam actionem etiam licitam ex se, sed nihilominus eam exerceret non sufficienter praecavendo alterius mortem, vel mutilationem, ut si quis ascenderet equum ferocem, quem non posset sufficienter cohibere, videns se exponere periculo aliquem occidendi.

Pariter non est quaestio, an fiat irregularis, qui dat operam rei illicitae, sed quae non est periculosa, nec inductiva mortis vel mutilationis, si forte accidat aliquem occidere. Cum igitur in tali casu homicidium non sit voluntarium in se, cum non fuerit praevisum, nec in sua causa, cum non supponatur inductiva homicidii, non est quare quis dicendus sit irregularis, si forte homicidium sequatur. Idem dicendum, si praevisum fuit ex tali actione aliquale periculum homicidii, et adhibita est omnis diligentia ad illud praecavendum; ut si dum quis commisit famulo aliquid furari,

vel capere mulierem, adhibet omnem diligentiam ad homicidium, seu mutilationem impediendam. Suar. *disp.* 45. *sect.* 6. *n.* 9. Palaus *disp.* 6. p. 15. §. 4. *num.* 5. Nec refert dicere in jure excipi a contrahenda irregularitate propter homicidium casuale solum eos, qui dant operam rei licitae, et adhibent sufficientem diligentiam ad homicidium praecavendum: *cap. Joannes cap. Dilectus, et cap. ult. de homicid.* Contra enim est, quia, cum ideo dans operam rei licitae excipiatur, quia si adhibuit diligentiam ad malum praecavendum, homicidium nullo pacto est illi voluntarium, ut constat ex Clem. unic. *de homic.* sequitur et excipiendum esse, qui dat operam rei illicitae, sed de se non inductivae mortis, maxime si diligenter se habuit in impediendo homicidio, dum vel leviter de ipso timuit. * Covar. in Clement. *unic. de homicid. p.* 2. §. 4. *n.* 10. Navarr. *cap.* 27. *n.* 121. Avila *de censur. p.* 7. *disp.* 6. *sect.* 1. *dub.* 1. *v. Sed est tertia opinio.* Concordat *cap. De cetero de homicid.* ubi quidem dicitur quod dans causam homicidio sit irregularis; glossa tamen *v. Causam, Abbas ibid. n. ult.* intelligunt hoc de causa propinqua, non de remota *.

Quaestio ergo reduci potest ad hoc, an nempe irregularitas incurratur, quando homicidium sequitur quia quis dat operam rei illicitae, quae sit periculosa. In qua quaestione quamvis non pauci teneant sententiam affirmativam, melius tamen respondetur distinguendo. Si igitur actio quamvis illicita et periculosa, nihilominus talis sit, ut raro ex ea mors eveniat vel mutilatio, tunc ex homicidio, quod forte sequatur, non fiet quis irregularis. Ratio est, quia jam supponitur non esse directe volitum, item nec indirecte, si adhibita est diligentia ad impediendum malum, quod ex ea aliquando sequitur. Hinc si clericus incumbat venationi sibi prohibitae, quamvis det operam rei illicitae, et aliquando periculosae, non fit irregularis, si occidit forte pertranseuntem etc. Excipiendi tamen sunt ab hac doctrina clerici, in sacris constituti, vel monachi, qui artem chirurgiae exercerent per incisionem vel adustionem; nam quamvis ita inciderent, aut adurerent, ut ordinarie mors non sequatur, nihilominus si sequatur, fiunt irregulares ex speciali juris dispositione: *cap. Sententiam sanguinis, ne clerici, vel monachi.* * Hanc doctrinam limitant Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 14. *n.* 19. Pirrhing. *in* 3. *decret. tit.* 20. *n.* 17. Barbos. *in cap. Tua nos de homicid.* Molina, Bonaccina, et alii plures in casu, quo urgente necessitate, et cessante pe-

riculo mortis clerici artem chirurgiae, aut medicinae exerceant ex pietate, et charitate erga miserabiles personas in defectu aliorum *.

Remanet ergo ut excusari non possit ab irregularitate, qui actiones adeo periculosas exercet, ut raro fieri soleant sine homicidio, vel mutilatione; eo etenim ipso, quod quis tales actiones exerceat, facto ipso demonstrat velle ipsum homicidium, vel mutilationem; ac illud principium juris verificatur: *Qui dat causam damni, damnum dedisse videtur.* Hinc irregularis censendus, qui ex eo, quod bombardam in arcem exploderit, aliquem occidit. Idem puto dicendum de eo, qui mandat vel consulit Petro, ut Paulum occidat, si e contra ex hoc accidat, ut ipse Petrus occidatur; dummodo tamen probabiliter timuerit ipsum Petrum periculo mortis exponere. Suar. *disp.* 44. *sect.* 3. *n.* 17. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 88. *n.* 66. *etc.* Pariter esset irregularis, qui praevidens in ebrietate se aliquem occisurum, adhuc voluntarie se inebriat, et exinde mors alicujus sequitur.

Non pauci extendunt hanc irregularitatem ex homicidio casuali etiam ad illum, qui tenetur ex justitia impedire homicidium, et non impedivit. Dixi qui tenetur ex justitia; nam si solum impedire teneatur ex charitate, communiter docent, non fieri irregularem; quia non potest nisi latissime dici homicida, cum homicidium proprie sit contra justitiam. Molin. *tr.* 3. *disp.* 33. *membr.* 5. Suar. *disp.* 45. *sect.* 4. *n.* 3. Bonac. *disp.* 7. *q.* 4. *p.* 8. *n.* 37. Nec refert quod videatur occidere qui potuit liberare, et non liberavit, ut dicitur *cap. Sicut dignum de homic.* nam si non tenebatur liberare ex justitia, solum in lata et impropria acceptione dicitur homicida. At puto excusari posse ab irregularitate etiam illum, qui tenebatur ex justitia impedire et non impedivit; nam apud ss. canones non satis constat hujusmodi causam moralem apponentem incurrere irregularitatem, sed solum occidentem, mandantem, consulentem, et omnem positive influentem in homicidium: porro non est admittenda irregularitas, ni sit in jure expressa. Hurtad. *de irregul. disp.* 2. *diffic.* 9. *n.* 34. Anton. a Spir. S. *disp.* 2. *n.* 198. *aliique apud ipsum.*

Caeterum cum Tridentinum *sess.* 14. *c.* 7. *de reform.* distinguat inter homicidium voluntarium et casuale, et *sess.* 24. *c.* 6. *de ref.* solummodo neget episcopis potestatem dispensandi in irregularitate proveniente ex homicidio voluntario etiam occulto, consequens est non illis adimere hanc

facultatem respectu irregularitatis provenientis ex homicidio casuali occulto, sicut possunt dispensare in omnibus aliis irregularitatibus ex occultis delictis provenientibus. Immo cum *ex cap. Ad audientiam de homic.* possint episcopi dispensare in ordine ad recipiendos ordines minores, et suscipiendum beneficium simplex, etiam quando delictum est notorium, non incongrue multi theologi docent, hanc facultatem non esse illis ablatam a Tridentino. Anton. a Spir. S. *in direct. reg. tr.* 2. *disp.* 3. *sect.* 2. *n.* 67. aliis citatis.

Q. IV. Quando incurratur irregularitas ob homicidium, seu mutilationem factam ob defensionem.

R. Non est dubium immunem esse ab irregularitate, qui alterum mutilat, vel occidit cum moderamine inculpatae tutelae, hoc est, quia ita necessarium erat ad sui defensionem, ut patet *ex cap. Significasti* 18. §. *fin. de homic.*, et ex Clem. *Si furiosus de homic.* Sicut e contra excedentem cum culpa gravi moderamen inculpatae tutelae clarum est fieri irregularem ex delicto, et constat ex Clementina citata, ubi excusatur ab irregularitate solum, qui mutilat vel occidit ob necessariam sui defensionem: quod habetur etiam *can. De his* 6. *et can. Si quis* 8. *dist.* 50. et ex Trid. *sess.* 14. *cap.* 7. *de reformat.* ac jura solummodo loqui de excessu in sui defensionem notat Glossa in citatos canones, et ex communi Barbosa *de offic. et potest. episc. alleg.* 51. *num.* 4. Dixi incurrere irregularitatem, qui cum culpa gravi moderamen inculpatae tutelae excedat in sui defensionem; nam irregularitas, cum sit poena gravissima, correspondere haud potest nisi gravi delicto.

Excusatur etiam ab irregularitate qui occidit, vel mutilat aliquem ob defendendam vitam, vel membra innocentis; nam qui ita occidit etc. non fit irregularis ex delicto, cum exerceat opus charitatis, neque ex defectu lenitatis; nam hic intervenire non potest, nisi quis mutilet, aut occidat tanquam justitiae minister, ut dicam infra. Barbos. *in Clem. Si furiosus n.* 19. Suar. *de cens. disp.* 46. *sect.* 3. *n.* 2. *et* 3.

Pariter excusari potest ab irregularitate, quidquid in contrarium sentiant non pauci DD., qui aliquem occidit, vel mutilat ob necessariam defensionem bonorum temporalium magni momenti. Ratio jam allata est, quia nempe hic non intervenit occisio, seu mutilatio, quae inducat irregularitatem ex delicto, sicut nec ex defectu lenitatis, ut constat ex dictis paulo ante. Barbos. *n.* 20. Suar. *de cens. disp.* 46. *sect.* 2. *n.* 10. Palaus *de cens. disp.* 6. *p.* 15. *n.* 7. *et seqq.*

Vide quae de occidente cum moderamine inculpatae tutelae dicam in quintum decalogi praeceptum.

Solent hic inquirere theologi, an fiat irregularis ille, qui alterum ita provocavit, ut ab eo fuerit aggressus, si tunc ob sui defensionem aggredientem vel mutilet, vel occidat. In hoc autem casu puto esse distinguendum. Vel igitur qui alterum provocavit verbis contumeliosis, seu facto, accedendo ex. gr. ad uxorem alicujus, praevidit facillime se fore aggrediendum, et tunc pro sui defensione aggressorem esse ab eo occidendum, et in tali casu illum non excusarem ab irregularitate; nam dedit operam rei illicitae, quam praevidit facile posse esse periculosam, et mortis inductivam. Si vero non praevidit se fore aggrediendum, tunc excusari potest ab irregularitate, si aggressorem mutilet, vel occidat in necessariam sui defensionem. Suar. *disp.* 46. *sect.* 1. *n.* 12. *etc.*

Porro etsi homicidium commissum in sui defensionem sit graviter culpabile, vel quia non servetur moderamen inculpatae tutelae, vel quia aliquis dederit illi culpabiliter causam; nihilominus reducitur ad homicidium casuale, adeoque potest in ejusdem irregularitate dispensare episcopus, ut dixi supra.

Regulae in praxi observandae.

I. In praesenti materia semper prae oculis habeat Confessarius illud principium, quod nempe in dubio juris non est admittenda irregularitas, atque hoc dubium utique consurgere, quando DD. pro parte negativa, non sine rationabili fundamento, suam sustinent opinionem. Ex hac ratione reflexa certum est non esse irregularem, qui abscindit membrum alterius, quod peculiare non habet officium, ut si digitum abscindat; qui alterius membrum, peculiare habens officium, non abscindit, sed inutile et mortuum reddit; qui omittit defendere innocentem, ad cujus defensionem ex justitia tenebatur; qui occideret injustum invasorem rerum temporalium gravis momenti, quia alio pacto non posset illas liberare etc. In his casibus, cum non sine gravi fundamento sustineant DD. non habere locum irregularitatem ex homicidio sive voluntario sive casuali, ut dictum est capite superiori, verum dubium juris consurgit, an inducenda sit irregularitas, adeoque omnino est excludenda, nec Confessarius, attenta hac ratione reflexa, debet poenitentem inquietare propter auctoritatem et rationes contrariae sententiae. Idem

dicendum in omnibus particularibus casibus, in quibus hinc inde gravi ratione disputatur, an inducenda sit irregularitas.

II. Moneat Confessarius sacerdotes, aliosque clericos infirmis assistentes, ne propter timorem irregularitatis infirmo e. g. siti aestuanti aliquid bibendum denegent, neque renuant illum revolvere, sive in aliud latus vertere, ut solatium aliquod accipiat. Non desunt vel ignorantes vel scrupulosiores sacerdotes, qui ex eo quod timeant mortem infirmo accelerare, ac seipsos irregularitate innodare, omnino abhorreant a praestandis his charitatis officiis. Cum igitur haec praestando, incumbant rei licitae, et quando etiam sequeretur aliqualis mortis acceleratio, jubeat charitas, ut in tanto angore infirmi non relinquantur, hinc est, non esse ab eis pertimescendam poenam irregularitatis. Immo non desunt theologi, qui dicant nec habere locum irregularitatem, etsi hujusmodi fierent animo mortis accelerandae; nam actio externa, cui correspondere debet irregularitas ex delicto, mala non est.

E contra Confessarii moneant sacerdotes et clericos, ne temere e suo cerebro medicamenta praebeant infirmis, vel ea varient contra praescriptum medici; nam tunc darent operam rei illicitae; unde facillime fierent irregulares, si sequeretur mors, vel notabiliter accelceraretur. Idem dicendum, si infirmo sitienti tribuerent immoderatum haustum aquae, quando ob ejus debilitatem timere quis posset illi graviter nociturum.

III. Si accidat aliquem occidere suum invasorem, non omnino servato moderamine inculpatae tutelae, Confessarius non statim illum pronunciet irregularem. Diligenter illum interroget et videat, an graviter cognoverit excessisse; nam si ex irae impetu vel inopinato eventu non cognovit graviter excedere, cum non peccaverit graviter, neque incidit in irregularitatem.

CAPUT IV.

De irregularitate ex aliis delictis proveniente, nempe ex reiteratione baptismi, violatione censurarum, illegitima ordinum susceptione et infamia.

Q. I. Quando ex reiteratione vel indigna susceptione baptismi incurratur irregularitas.

R. I. Ex diversis juribus, qui scienter rebaptizatur, incidit in irregularitatem: *can. Confirmandum dist.* 50. *can.*

Afros dist. 98. *can. Qui bis de consecr. dist.* 4. Idem dicendum de eo, qui scienter rebaptizat. *cap. Ex literarum* 2. *de apostatis*, nam si ex hoc capite sit irregularis acolythus assistens ministerio rebaptizationis, multo magis hoc dicunt omnes DD. de ministro rebaptizante. Ut autem habeat locum haec irregularitas, primo rebaptizatio debet esse publica et solemnis; ut colligitur ex citato capite *Ex literarum;* et juxta illud intelligendi sunt alii textus, in quibus assignatur irregularitas pro rebaptizatione. Palaus *p.* 6. *disp.* 6. *p.* 16. *n.* 3. Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 5. *c.* 2. *n.* 1. Secundo rebaptizatio debet esse graviter culpabilis; nam haec irregularitas nonnisi ex delicto inducitur, adeoque non incurritur, si absit delictum: ut si quis cum ignorantia invincibili rebaptizetur, vel si fuit rebaptizatus antequam perveniret ad aetatem doli capacem. Ita igitur ex Glossa intelligendus est textus *in can. Qui in qualibet* 1. *q.* 7. *et can. Qui bis de consecr. dist.* 4. atque ita sentiunt communiter DD.

Item pro foro conscientiae non fieret irregularis, qui ex gravi metu rebaptizaretur, sed sine animo suscipiendi baptismum, vel qui sine tali animo rebaptizaret; nam non esset vera, sed ficta rebaptizatio.

Pro reiteratione aliorum sacramentorum, quae alias non possunt reiterari, nulla apposita est in jure irregularitas, adeoque non est admittenda ex illo communi principio, quod nulla est inducenda irregularitas, nisi sit in jure expressa. Caeterum haec irregularitas solum impedit ascensum ad alios ordines, non vero in jam susceptis ministrare; nam solus primus effectus in jure assignatur. Bonacciu. *disp.* 7. *q.* 3. *p.* 3. *n.* 1. *et* 7.

R. II. Ex indigna receptione baptismi primo fit irregularis, qui libere et absque ulla necessitate illum recipit ab haeretico sic declarato: *can. Ventum est* 1. *q.* 1. *can. Qui in qualibet* 1. *q.* 7. Secundo qui differt receptionem baptismi usque ad infirmitatem et periculum mortis: *can. Si quis dist.* 57.

Q. II. Quando contrahatur irregularitas ob censurarum violationem.

R. Ob censuras violatas incurri irregularitatem clarum est in jure. Et quidem de excommunicato actum ordinis exercente habetur *can. Si quis episcopus* 2. 11. *q.* 3. *et cap. ult. de cler. excomm. ministr.* De suspenso exercente actum ordinis vel ordini annexum, a quo est suspensus, habetur *cap.* 1. *de sent. et re judic. in* 6. *cap.* 1. *de senten. excom.*

cap. Apostolicae de cler. excom. ministr. De eo vero qui interdictus vel tempore interdicti exercet actum ordinis sacri, seu illi annexum *cap. Is qui* §. *Is vero, et cap. Is cui de sent. excom. in* 6.

Ut autem ex violatione censurarum contrahatur irregularitas, oportet exercere actum ordinis sacri ea ratione, qua potest exerceri solum ab eo, qui est in ordine sacro constitutus. Et quamvis attento rigore juris fieret irregularis etiam, qui dum est excommunicatus, exerceret solemniter et ex officio actus ordinis minoris; nihilominus invaluit in contrarium consuetudo. Bonac. *disp.* 7. *q.* 3. *p.* 5. *n.* 1. Gibal. *c.* 1. *q.* 1. *consect.* 14. *et* 15. *n.* 32. *etc.* Non fieret proinde irregularis, qui cum sit excommunicatus, assisteret matrimonio, si nuptias non benediceret, qui concionaretur, qui solemniter caneret divina officia; nam per haec actus ordinis non exercentur. Aliud dicendum est, si gerendo munus hebdomadarii in capitulo, caneret orationem cum *Dominus vobiscum*; nam hic actus ex consuetudine proprius est solius presbyteri vel diaconi.

Praeterea ad incurrendam irregularitatem ob violatas censuras, necesse est censuratum scienter actum ordinis exercere; quia talis poena imposita est ob censurarum contemptum. Quod si aliquis dubitaverit in censuram incurrisse, debet per opinionem probabilem dubium deponere, si nolit incurrere irregularitatem; nam semper cum dubium ita deponit, non peccat, ac proinde non potest incurrere irregularitatem ex delicto, et si postea adinveniat se fuisse censura innodatum. Suar. *disp.* 11. *sect.* 3. *n.* 7.

Q. III. Quando incurratur irregularitas ob illegitimam ordinum susceptionem, vel usurpationem.

R. I. Ob illegitimam ordinum susceptionem ex jure contrahitur irregularitas in sequentibus casibus. Primo dum quis absque examine et approbatione episcopi, furtive ordines recipit; nam hic prohibetur ad alios ascendere: *cap.* 1. *De eo, qui furt. ordin. suscipit.* Secundo si quis eodem die absque legitima dispensatione duos ordines suscipiat, quorum alter sit sacer: *cap.* 2. *et* 3. *ibid.* Tertio si quis post matrimonium ratum, ante illius consummationem recipiat ordinem sacrum vivente et renitente uxore. Extrav. *Antiquae de voto.* Alios casus in jure non reperio, ex quibus contrahatur irregularitas ob illegitimam ordinum susceptionem, quamvis in pluribus aliis casibus, qui illegitime ordinatur, remaneat suspensus. Suar. *disp.* 42. *sect.* 3. *n.* 5. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 5. *n.* 43.

R. II. Ob illegitimam ordinis usurpationem fit irregularis clericus, qui usurpat ordinem sacrum, quem non habet, ministrando in eo: *cap.* 1. *et* 2. *de cler. non ord. ministr.* Oportet eum tamen id facere scienter, ut nempe sciat se non habere ordinem, in quo ministrat, et insuper in eo ministrare cum iis solemnitatibus, quae solum adhiberi possunt ab iis, qui habent illum ordinem, ut si canatur epistola cum manipulo, quod est proprium subdiaconi, evangelium cum stola, quod diaconi est proprium, seu baptizet cum solemnitate, quod est proprium presbyteri. Bene autem dici potest, hanc irregularitatem solum incurri a clerico ministrante in ordine sacro, quem non habet, non vero a saeculari; quia ss. canones solum loquuntur de clericis, ut constat ex titulo *de cler. non ordin. ministr.* Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 5. *c.* 3. *n.* 3. Bonac. *disp.* 7. *q.* 3. *p.* 6. *n.* 1.

Q. IV. Quid sit infamia et quotuplex; et quando ex ea inducatur irregularitas.

R. I. Infamia est privatio, seu diminutio bonae famae, et ex jure civili dici potest laesae dignitatis status vita et moribus reprobatus: *leg. Cognitionem* 5. §. 1. *ff. de extraord. cognit.* Fagnan. *in cap. Vestra n.* 31. *de cohabit. cleric. et mulier.* et alii ab eo citati.

R. II. Infamia alia est juris, alia facti. Infamia facti accidit, quando quis tale aliquid facit, ut ejus bona aestimatio apud viros honestos et probos graviter laedatur, quamvis a jure expresse illud crimen non notetur aliqua infamia, nec per sententiam irrogetur: *arg. leg. Neque famosis* 2. *C. de dignit.* Hinc autem fit, etiam ea crimina, quae ex jure infamiam inducunt, ut haeresis, sodomia, simonia, homicidium etc. de quibus *cap. Ex tenore de tempor. ordin. c. fin. eod. tit.* dici etiam inducere infamiam facti; nam statim ex facto ipso graviter laeditur bona fama delinquentis.

Infamia juris ea dicitur, quae a jure infligitur in certa crimina committentes. In aliquibus delictis ad contrahendam hanc infamiam requiritur sententia definitiva judicis, quae transeat in rem judicatam. Ita se habet crimen laesae majestatis divinae et humanae, adulterii, proditionis, rapinae, homicidii: *instit. de public. judic. leg.* 1. *et leg. Infamem ff. eod. tit.* Eadem infamia laborat, qui ob criminis notorietatem publica poena fuit damnatus ad triremes, flagellationem, perpetuum vel valde diuturnum carcerem; nam hujusmodi poenae inducunt infamiam juris: *leg. Fustibus C. Ex quibus causis infamia irrogetur, leg. Ictus ff. de his qui*

notantur infam. Ad hanc eamdem infamiam reducitur confessio facta in judicio de crimine, cui infamia annexa est; nam tunc fit publicum publicitate juris.

Alia est infamia juris, pro qua non est necessaria sententia definitiva judicis, sed ad summum sententia declaratoria delicti; et haec contrahitur, quando committitur crimen, cui jus civile vel canonicum infamiam constituit. Ex jure civili ipso facto contrahunt infamiam sequentes personae. Viri sive foeminae quaestuaria prostitutione lenocinium exercentes: *leg. Athletas* 4. §. 2. *ff. de his qui notantur infamiam leg. Palam* 42. *ff. de rit. nupt.* Qui locant operam suam ad pugnandum cum bestiis. *leg.* 1. §. 6. *ff. de postul.* Qui quaestus causa descendunt ad privatum certamen, etiam cum homine. *l. Quod ait* 2. §. 1. *ff. de his qui notant infam.* Qui ex eodem quaestu agunt histriones, ac turpes ludos. *ibid.* §. *fin.* Qui eodem tempore contraxerunt bina sponsalia vel binas nuptias. *leg. Quid ergo* 13. *ff. eod. tit.* Qui cum possint, non observant contractum promissorium, factum apposito juramento. *leg. Si quis major* 41. *Cod. de transact.* Haeretici: Authent. *Gazaros C. de haeret.* Usurarii manifesti et usuras usurarum exigentes. *l. Improbum* 20. *C. ex quibus caus. infam. irrog.* Quamvis autem hi omnes ex jure civili infamiam contrahant, non minus sunt infames ex jure canonico; quia canones admittunt infamiam jure civili inductam. *can. Omnes* 6. *q.* 1. *can. Infames* 6. *q.* 1. Excipe illos casus, in quibus infamia jure civili inducta sublata est a jure canonico; et ita *cap. ult. de secund. nupt.* sublata fuit infamia respectu mulieris intra annum luctus nubentis; *l.* 1. *C. de secund. nupt.*

Pariter ex jure canonico multi ipso facto sunt infames. Tales sunt convicti de furto; apostatae a fide, contemnentes statuta ecclesiastica, sacrilegi, incestuosi, homicidae, perjuri, qui in judicio juramentum mendacio confirmarunt, malefici, venefici, adulteri, haeretici, eorumque receptatores, fautores, et defensores, schismatici, blasphemi, simoniaci, omnes criminibus capitalibus irretiti, ac denique omnes existentes in crimine notorio depositione digno. *can. Infames* 6. *q.* 1. *can. Illi ead. caus. et quaest.* Ex Tridentino autem *sess.* 24. *cap.* 6. de *reform.* sunt infames raptores mulierum, eorum fautores et cooperatores, sicut et descendentes in duellum et eorum patrini: *sess.* 25. *c.* 19. *de reform.* Aliis etiam criminibus tam jure civili, quam canonico assignatur infamia, de qua re DD. suo loco.

Non solum ex proprio, sed ex alieno delicto, ex jure aliquando oritur infamia. Ita ex jure reputantur infames filii et nepotes eorum, qui in cardinales violentas manus injecerunt: *cap. Felicis de poen. in* 6. Filii eorum, qui damnati sunt de crimine laesae majestatis: *can. Si quis* 6. *q.* 1. *et leg. Quisquis C. ad leg. Jul. majest.* Filii etiam meretricis, quamvis sit conjugata, si meretricium sit notorium. Filii et nepotes, qui per lineam virilem ab haeretico descendunt; non vero si nati sint, antequam genitores in haeresim laberentur; sicut et filii, non vero nepotes, qui nati sunt ex matre haeretica: *cap. Statutum* 2. *de haereticis in sexto*.

Demum infames sunt histriones, qui exhibent turpes repraesentationes: *leg.* 1. *et* 2. *ff. de his qui natantur infam. et can. Diffinimus* 4. *q.* 1. Item non pauci volunt infamiam induci ex quibusdam vilibus officiis, ut carnificis, macellarii, tabernarii, cauponarii etc. Verum bene advertunt alii ex jure his officiis infamiam non esse annexam, unde ex ea aliquis fiat irregularis. Palaus *part.* 6. *disp.* 6. *p.* 20. *n.* 6.

R. III. Qui infamia laborant sunt irregulares: *can. Infames* 6. *q.* 1. *can. Qui in aliquo* 51. *dist. can. Testes* 2. *quaest.* 7. Et quidem indecens erat, ut ad munera ecclesiastica admitterentur, qui famam sui nominis aliquo crimine polluissent. Quamvis autem haec irregularitas et impediat ordines suscipere et ministrare in receptis, Bonac. *disp.* 7. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 4. nihilominus non desunt, qui velint ex infamia facti non oriri impedimentum ad ministrandum in receptis, sed solum ad ordines recipiendos. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *cap.* 7. *q.* 3. Advertendum tamen est, quod vel irregularitas oriatur ex infamia facti vel juris, delictum ex quo oritur, notorium esse debet vel facto vel jure; alias nulla sequitur famae diminutio seu infamia. Suar. *disp.* 45. *sect.* 5. *num.* 17. *disput.* 43. *sect.* 4. *et* 5. Sanch. *l.* 2. *decal. c.* 26. *n.* 1. Bonac. *disp.* 7. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 3.

Solummodo non mediocris quaestio est, an cum ex jure sint irregulares haeretici: *cap. Quicumque de haeret. in* 6. *cap. Statutum* 15. *ibid. et can. Saluberrimum* 1. *q.* 7. sicut et iis credentes, eorumque receptatores, fautores et defensores: *cap.* 2. §. *Haeretici de haeret. in* 6. hujusmodi irregularitas contrahatur a praedictis, si eorum delicta sint occulta, dummodo fuerint externa. Fateor non paucos ita affirmare, quia censent hanc poenam annexam esse hujusmodi delicto in ipsius detestationem. Verum probabilis est contraria opinio, asserens ex jure haeresi annexam esse irregu-

laritatem ob infamiam, quae exinde sequitur; et si bene perpendantur jura, videntur loqui de haeretico publico: *arg. cap. Ad abolendam de haeret. et can. Saluberrimum caus.* 1. *q.* 7. Praeterea diriguntur ad pastores et praelatos, ne haereticos ad ordines admittant, adeoque signum est loqui de publica haeresi. Henriq. *l.* 14. *c.* 4. *n.* 6. Laym. *lib.* 1. *tr.* 5. *p.* 5. *c.* 4. *n.* 12. Palaus *disp.* 6. *p.* 19. §. 1. *n.* 2. Hurtad. *disp.* 2. *diff.* 4. *n.* 14. Sat autem est hanc opinionem esse certo probabilem, ut ex ea stare possimus pro exclusione irregularitatis, cum odia sint restringenda.

Q. V. Quomodo tollatur irregularitas, quae provenit ex infamia.

R. I. Infamia facti, ultra quam quod tollatur per baptismum, removetur etiam per notoriam vitae emendationem, ut de se constat. Cessante autem hac infamia per emendationem, cessat irregularitas: *can. Si duo* 35. *q.* 6. Suar. *disp.* 48. *sect.* 2. *num.* 6. Bonac. *disp.* 7. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 5.

R. II. Sicut aliae poenae a jure vel ab homine inflictae ob crimen commissum non removentur per poenitentiam, aut emendationem, ita nec infamia inducta per legem vel sententiam; sed ad irregularitatem ex ea provenientem removendam, necessaria est dispensatio. Quamvis autem indecens esset hoc facere, ni gravissima causa urgeret, potest in ea Pontifex dispensare; et si infamia oriatur ex jure civili, posset princeps saecularis irregularitatem indirecte removere, auferendo infamiam inductam a tali jure, Bonac. *n.* 6. Item infamia inducta per sententiam judicis potest tolli ab eodem vel ipsius Superiore per novam sententiam, pristinam famam restituendo. Quamvis autem infamis admitti non possit ab episcopo ad ordines sacros, potest tamen dispensare, ut peracta poenitentia, ministret in jam susceptis, si crimina sint minora adulterio: *cap. At si cleric. de judic.*

Quae possint praelati regulares circa dispensationem in irregularitate, vide apud Anton. a Spir. S. *in direct. regul. tr.* 2. *disp.* 1. et paucos casus reperies, in quibus suos subditos non possint dispensare.

Regulae in praxi observandae

I. Videat parochus, ne temere et absque praemissa diligentia rebaptizet eum, quem dicunt fuisse baptizatum vel ab obstetrice vel ab alio; nam si temere absolute rebaptizaret, quem indubitanter postea sciret fuisse baptizatum,

fieret irregularis. Verum quidem est, quod non incurreret irregularitatem, si illum rebaptizaret sub conditione; at non immunis esset a gravi culpa, quoties etiam sub conditione temere rebaptizaret.

II. Notet etiam Confessarius irregularitatem incurrere, qui vere dubitans in aliquam censuram incidisse, adhuc non deposito ex rationabili fundamento dubio, exercet actum ordinis sacri, si tamen vere postea adinveniat in censuram incidisse. Id evenire potest respectu illius, qui dubitaret, an ex suo consilio causatus fuerit abortus, percussus fuerit aliquis clericus, violata fuerit immunitas ecclesiastica etc.

CAPUT ULTIMUM

De irregularitate proveniente ex defectu (1)

Defectus, ex quibus oritur irregularitas, sunt sequentes. Defectus lenitatis, defectus sacramenti, defectus natalium, defectus libertatis, defectus corporis, defectus animae.

Q. I. An ex defectu lenitatis contrahatur irregularitas; et qui ex hoc defectu eam contrahant ratione occisionis, aut mutilationis executae ordine judiciario.

R. I. Ex defectu lenitatis, nempe ex eo quod aliquis concurrat ad homicidium, seu mutilationem licitam, contrahitur irregularitas: *cap. Clericis ne clerici vel monachi, cap. penult. de homic. cap.* 1. *de cler. pugn. in duell. cap. In archiepisc. de rapt.* Clement. *Si furiosus de homic.* Hos voluit Ecclesia irregulares; quia carent lenitate et mansuetudine; quae debet esse in ministro Christi, qui proprium sanguinem pro nobis fudit, oravitque pro crucifixoribus.

R. II. Jura dum inducunt irregularitatem ex defectu lenitatis, loquuntur expresse de ministris justitiae, quales sunt judex, assessor judicis; promotor fiscalis, procurator, satellites, comprehensores, accusator et denunciator, si ex vi suae accusationis reus occidatur. Item jura loquuntur solum de iis, qui concurrunt ad probationem causae criminalis, quales sunt testis, accusator, advocatus, procurator, notarius. Nihilominus quoad hos omnes aliqua sunt advertenda.

(1) Irregularitates ex defectu provenientes, sequentibus versiculis sunt expositae:
Mente, ac vita, bigamia, spurioque laborans.
Infames, servi, sponsi, justique cruenti.

Quoad judicem advertendum est, dominum ecclesiasticum habentem temporalem jurisdictionem posse legem ferre continentem poenam mortis, etiamsi reus ratione illius occidatur: *can. Delatori* 5. *q.* 6. et ita ad mortem remote concurrendo non fit irregularis. Item potest destinare judicem, cui committat etiam morte malefactores punire; haec etenim consequuntur ad jurisdictionem temporalem, quam illis permittit Ecclesia, ut habetur *ex cap. ult. ne clerici vel monachi in* 6. Fieret autem irregularis ex defectu lenitatis, si ipsam ferret sententiam, et juberet judici a se constituto, ut eam exequeretur; quia tunc proxime ad talem mortem concurreret: *can. His a quibus* 23. *q.* 8. et communiter. Prohibentur etiam praelati et clerici temporalem jurisdictionem habentes sub poena irregularitatis, executioni mortis assistere: *cap. Ex literes de excess. praelat. et cap. Sententiam ne clerici vel monachi etc.* et id quia cum judicentur sua praesentia et auctoritate praestare auxilium executoribus sententiae, dicuntur ad eam cooperari. Caeterum inquisitores haereticae pravitatis, omnesque illud tribunal constituentes, ex privilegio ipsis facto, maximeque a s. Pio V. possunt absque irregularitate reum morte damnare, et instare apud judicem saecularem pro sententiae executione.

In aliis casibus, si judex ecclesiasticus reum mortis a se degradatum tradat brachio saeculari, benigne intercedendo ne mutiletur, vel occidatur; nullam incurrit irregularitatem: *cap. Novimus de verbor. sign.*

Quoad assessores et consiliarios advertendum est, illos fieri irregulares, qui tales sunt ex officio, et suo voto vel consilio aliquem ad mortem condemnant. Suar. *disp.* 47. *sect* 1. *num.* 4. Anton. a Spir. S. *disp.* 2. *num.* 105. Caeterum, non fieret irregularis jurisperitus, theologus, vel Confessarius, qui si consulatur a judice, an aliquem debeat ad mortem damnare, respondeat hunc malefactorem in particulari secundum jura esse morte plectendum. Ratio est, tum quia iste non fit irregularis ex delicto; supponitur enim secundum jura respondere; tum quia cum in jure imponatur poena irregularitatis contra ministros justitiae cognoscentes et exequentes sententiam mortis, non potest extendi ad consulentes et mandantes: cum poena contra facientes, ex notis principiis juris non extendatur ad consulentes et mandantes. Palaus *disp.* 6. *p.* 14. §. 3. *n.* 7. Hurtad. *disp.* 2. *diffic.* 11. *n.* 40. aliique, quos sequitur Diana *p.* 3. *tr.* 5. *resol.* 8. Et quidem semper mihi visum est ludere verbis, et insuper

incohaerenter loqui, si admittatur ex una parte posse Confessarium interrogatum a judice de aliquo malefactore, posse, inquam, respondere, mortem esse condignam poenam talis delicti, et ex alia non posse respondere, hunc particularem malefactorem esse morte puniendum. Certe dum judex petit consilium in aliquo casu particulari, non minus influit in mortem malefactoris respondere in generali reum e. g. assassinii esse suspendendum, ac dicere, hunc particularem grassatorem, de quo judex interrogat, esse suspendendum.* Haec admittunt Gloss. *in cap. Ex literis de excessib. Praelator v. Consuluit* Molin. *tract.* 3. *de just. disp.* 74. *n.* 6. Laym. *tract.* 3. *lib.* 3. *part.* 3. *cap.* 7. *n.* 4. Palaus *tract.* 29. *de censur. disp.* 6. *p.* 14. §. 3. *n.* 7. et alii relati a Gibalin. *de irregular. cap.* 4. *quaest.* 3. *consect.* 7. *difficult.* 8. dummodo doctor consultus suo consilio, ac suasione proxime in mortem rei non influat, neque juridice interrogetur, sed privatim.*

Quoad promotorem fiscalem, seu advocatum agentem contra reum, nullum dubium est fieri irregularem, si reus mutiletur, vel occidatur; quia sunt inter principales ministros justitiae, quos jus vult esse irregulares. At advertendum est, posse fieri irregularem etiam advocatum, qui pro reo advocat, si ob ejus graviter culpabilem inscitiam, vel negligentiam reus occidatur; tunc etenim in culpa esset homicidii casualis.

Notarii et scribae dictantes, vel ex officio scribentes sententiam, sicut etiam recipientes depositiones testium, omnes fiunt irregulares, morte, vel mutilatione sequuta, cum omnes sint justitiae ministri; non vero famuli notarii sententiam transcribentes.

Quoad accusatores, et denunciatores observandum est, quod si criminaliter aliquem accusent de delicto morte digno, et sequatur mors, non excusantur ab irregularitate, quamvis protestati fuerint, se non intendere illius mortem, vel mutilationem; nam criminaliter accusando, vindictam nempe petendo, facto ipso protestationem destruxerunt.

Si vero accusent civiliter, hoc est, non petendo vindictam criminis, quod sit dignum morte, sed reparationem damni sibi illati, tunc ad evadendam irregularitatem protestari debent, se non velle mortem, sed damni compensationem: *cap. Postulasti de homic. cap. Praelatis eod. tit. in* 6. quae tamen protestatio debet esse expressa, nec sufficit tacita, aut interna: *cap.* 2. *de homic. in* 6. et ubi expressum requiritur, non

sufficit tacitum, ut notat ibi Glossa *v. Protestando expresse.* Non est tamen necesse, illam protestationem ex animo fieri; nam jura ad evadendam irregularitatem solum exigunt, ut externe fiat talis protestatio, et eodem modo operatur, si fiat animo sincero, vel ficto. Barbos. *in collect. ad cap. Praelatis n.* 9. et communiter. Non præmissa protestatione præfata, si clericus accuset etiam civiliter in causa sanguinis coram judice laico, fit irregularis ex delicto; quia præfatis juribus id illi prohibetur. E contra laicus, qui etiam ex communi DD. eximitur ab irregularitate civiliter accusando, eadem protestatione præmissa, eam omittendo fit irregularis ex defectu lenitatis.

Advertendum præterea dictam protestationem non sufficere, si aliquis civiliter accuset reum dignum morte in causa extraneorum; nam jus concedit ex tali protestatione non fieri irregularem, qui solum quærit damni sibi illati compensationem. Quod conceditur clerico, sive laico civiliter accusanti in causa propria præmissa protestatione, conceditur item si eodem modo accusent in causa propriæ ecclesiæ, domesticorum, vel consanguineorum, et cognatorum usque ad quartum gradum; nam damnum istorum proprium reputatur. Palaus *disp.* 6. *p.* 14. §. 2. *num.* 6. *et* 7. Hurtad. *disp.* 2. *diff.* 11. *num.* 41. Verum tamen est, quod etiamsi tali accusatione non possit damnum illatum compensari, adhuc licita est, si protestatio praemittatur; nam ea praemissa, jus universaliter concedit civiliter accusare. Praeterea talis civilis accusatio deservire potest ad impediendum damnum in futurum.

Quoad denunciatorem, seu accusatorem advertendum est, quod si agatur de damno injuste inferendo, nec alia via averti possit nisi per denunciationem seu accusationem, tunc unusquisque etiam clericus tenetur jure divino, seu naturali denunciare. Et quamvis bene faciat, si praemittat protestationem, nihilominus non videtur necessaria; quia cum accusatio sit mera defensio innocentis, saltem ex charitate debita, non est credibile Ecclesiam annexam voluisse irregularitatem operi tam bono et necessario. Suar. *disp.* 47. *sect.* 2. *n.* 15. *et* 17., Bonac. *disp.* 7. *q.* 4. *p.* 2. *n.* 7.

In ordine ad testes advertendum est, fieri irregulares, si voluntarie testificentur in causa sanguinis, et re vera mors sequatur: nec illos excusaret protestatio; nam ultraquamquod illam facto ipso destruerent, ea ex jure solum excusat civiliter accusantes in causa propria. Oportet tamen testem

voluntarium, ut ab irregularitate non excusetur, simul esse necessarium, hoc est, ut suo testimonio influat in sententiam mortis, quod non eveniret, si jam praecessissent testes sufficientes ad ferendam mortis sententiam. Item excusabitur, si coacte testimonium ferat, ex praecepto nempe legitimi Superioris, vel quia ad id tenetur jure naturae; nam haud credi potest ecclesiam velle esse irregularem, qui obedit Superiori legitime praecipienti, vel ipsi naturae juri. Nec refert dicere irregularem esse judicem obedientem legi, quae praescribit aliquem occidi; nam cum voluntarie assumpserit tale officium, voluntarie saltem in causa dicitur reum occidere. Suar. *disp.* 47. *sect.* 3. *a n.* 4. et plures apud Dianam *p.* 4. *tr.* 2. *resol.* 38. Item non est irregularis testis, qui testificatur in favorem rei, etsi ex ejus testimonio accusatores poena sanguinis tamquam calumniatores plectantur; nam mors sequitur per accidens ex tali testimonio, cum solum intenderet defensionem innocentis. Quae de teste dicta sunt, applicanda etiam veniunt advocato.

Denique quoad reliquos ministros justitiae, cum diximus ex jure eos solum ex defectu lenitatis fieri irregulares, qui ex officio ad mortem cooperantur, necesse est dicere ex hoc capite fieri irregularem tortorem rei, si confiteatur, et exinde damnetur, custodes carceris ipsum reum custodientes, praeconem praecedentem, et sententiam proclamantem, comitantes reum ad mortem, ut ipsum custodiant, ac denique carnificem, omnesque alios, qui sunt deputati ad mortem exequendam directe vel indirecte, si proxime ad eam concurrant.

Non erunt e contra irregulares ex defectu lenitatis, qui clamant adesse latrones, ex quo fiat, ut capiantur, et suspendantur; qui detegunt malefactorem morte plectendum etiam ipsis satellitibus etc. neque etenim hi, aliique similes concurrunt ad mortem rei, ut ministri justitiae. Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 3. *c.* 7. *num.* 5. aliique, quos sequitur Leander *tr.* 2. *disp.* 7. *q.* 61. Idem dicas de eo, qui accelerare facit iter, ut reus citius ad supplicium perveniret; qui adjuvaret malefactorem, ut citius ascenderet scalam patibuli; qui demonstraret carnifici modum citius illum occidendi, subministrando etiam funem, seu gladium, si opus sit, qui malefactori diceret, quomodo se accomodare debeat, ut mors ipsius exequatur. Quidquid sit de plurimorum sententia, qui hos omnes irregulares declarant ex defectu lenitatis, tutissime ab irregularitate excusantur; neque enim sunt irregu-

lares ex delicto, cum supponamus eos praefata praestare ex justa causa, et maxime ex charitate et compassione erga reum; sicut neque ex defectu lenitatis, cum ex saepe dictis, irregularitas ex hoc capite ex jure solum contrahatur a ministris justitiae, et ab eis, qui concurrunt ad probationem causae criminalis. Palaus *disp.* 6. *p.* 14. §. 4. *n.* 2., Hurtad. *disp.* 2. *diff.* 11. *n.* 39. aliique, quos sequitur Diana 3. *p. tr.* 5. *resol.* 39. *et p.* 8. *tr.* 7. *resol.* 61. Accedit odia semper esse excludenda, dum adest opinio probabilis, qua admitti non debeant.

Q. II. Qui fiant irregulares ex defectu lenitatis propter homicidium, vel mutilationem exequutam in bello justo, aut propter chirurgiam.

R. I. Pugnantes in bello justo fiunt irregulares ex defectu lenitatis, si aliquem propriis manibus non solum vulnerent, sed vere occidant, aut mutilent: *cap. Petitio tua de homic.*, *et can. Si quis* 4. *dist.* 51. Unde non sunt irregulares clerici et religiosi, qui in bello justo interessentes hortantur, et animant ad pugnandum; nam illis solum ex jure prohibetur propriis manibus mutilare, vel occidere. Suar. *disp.* 47. *sect.* 6. *n.* 8. Bonac. *d.* 7. *q.* 4. *p.* 4. *n.* 7. Immo nec fiunt irregulares, si bello justo aliquem propriis manibus occidant in sui defensionem. Clem. *Si furiosus de homic.* Idem dicas, si dum laici non sufficiant ad defendendam ecclesiam vel patriam, ipsi clerici militantes in bello justo defensivo aliquem occidunt; cum defensio ecclesiae vel patriae favorabilior sit, quam defensio propriae vitae. Laym. *lib.* 3. *tr.* 3. *cap.* 9. *num.* 2. Nec sine fundamento idem docent DD. dum clericus aliquem occideret, quia ita necessarium esset ad defensionem regis vel principis. Anton. a Sp. S. *tr.* 13. *disp.* 2. *n.* 137. Leander *disp.* 7. *q.* 107.

Hic tamen advertendum, quod si in bello justo non contrahitur irregularitas, nisi aliquis propriis manibus occidatur, secus dicendum est in bello injusto, ubi sufficit si unus occidatur, ut omnes contrahant irregularitatem; nam omnes reputantur una causa moralis, nec necesse est ex jure, ut quis propriis manibus occidat. Suar. *disp.* 47. *sect.* 5. *n.* 1. *et sect.* 6. *n.* 5. Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *cap.* 8. *n.* 2. Bonac. *q.* 4. *p.* 4. *n.* 7. *et* 10.

R. II. Prohibetur a jure clericis, vel monachis in sacris constitutis sub poena irregularitatis exercere artem chirurgiae vel medicinae per incisionem, vel adustionem, quamvis haec fiant secundum regulas artis, et ex motivo pietatis.

cap. Sententiam sanguinis ne clerici, vel monachi, cap. Tua nos de homic. Non improbabiliter tamen dicitur constitutum in sacris, et exercentem medicinam, sive chirurgiam per incisionem, vel adustionem, non fieri irregularem, si mors non sequatur; nam non reputandum est inductam esse irregularitatem ex defectu lenitatis ob adustionem, et incisionem factas ad vitam alicujus conservandam, dummodo mors non sequatur. Bonac. *disp.* 7. *q.* 4. *p.* 5. *n.* 5. Multo magis dicendum immunes esse ab irregularitate, qui licet in sacris constituti, exercent chirurgiam cum adustione, et incisione ex mera necessitate; nam certe non sunt aliqua poena plectendi ex opere, ad quod tenentur ex jure naturali, sive charitate. Bonac. *n.* 4. et communiter.

Caeterum monachi et clerici in sacris constituti, non prohibentur consulere, seu jubere secundum regulas artis incisionem, vel adustionem; quia poena lata contra facientes non ligat mandantes, aut consulentes, ut dixi *q.* 1. *c.* 4. Item nullibi prohibentur exercere medicinam, sive chirurgiam sine incisione et adustione, ut colligitur etiam *ex cap. Ad aures de aetat. et qualit. ordin.* ubi dicitur non fuisse irregularem, qui exercuit diligenter medicinam, quamvis infirmus obierit, et ita docent DD. apud Anton. a Spir. S. *disp.* 2. *num.* 146. Denique non invenitur prohibitum clericis in minoribus constitutis, etiamsi sint beneficiati, medicinam, et chirurgiam secundum regulas artis exercere etiam per incisionem, et adustionem. Verum tamen est quod si mors sequatur ex eorum imperitia vel negligentia, fierent irregulares ratione delicti, quod verum est de quocumque medico, vel chirurgo. * Molin. *loc. cit. disp.* 75. *n.* 2. Laym. *cap.* 10. *n.* 3. Palaus *disp.* 6. *p.* 15. §. 4. *n.* 8. *

Q. III. Quando consurgat irregularitas ex defectu sacramenti; et quotuplex sit bigamia, ex qua inducitur ista irregularitas.

R. Ex hoc capite fit irregularis bigamus; cum etenim matrimonium ex Apostolo *ad Ephesios* 5. significet conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, et Christus sibi conjunxerit unam Ecclesiam ab alio non assumptam, hanc significationem destruit bigamus, vel ducendo successive duas uxores, vel se conjungendo ab altero corruptae. Quod autem bigamus sit irregularis, constat ex toto titulo *de bigamis non ordinandis;* et haec irregularitas est antiquissima, proveniens ex apostolica traditione.

Hic autem observandum triplicem esse bigamiam, ex qua inducitur irregularitas. Prima dicitur bigamia vera, et intervenit quando quis plures successive duxit uxores, atque cum eis matrimonium consummavit; nam tunc proprie in plures suam carnem divisit. Contrahitur autem haec bigamia, vel si plures ductae sint uxores ante baptismum, vel post baptismum: *can. Si quis viduam dist.* 34. dummodo utrumque matrimonium fuerit consummatum; nam alias non verificaretur carnis divisio in plures: *cap. Debitum* 5. *bigam. non ordinan.*

Secunda dicitur bigamia interpretativa, quae proprie non est, sed talis reputatur fictione et interpretatione juris. Haec primo locum habet, quando quis contrahit duo matrimonia, quamvis unum sit validum et aliud invalidum propter affectum, quem habet ad duo matrimonia: *cap. Nuper in fin. de bigam.* et docet D. Thomas *in* 4. *d.* 27. *q.* 3. *art.* 1. *q.* 1. *et in addit. q.* 66. *art.* 2. Sanch. *l.* 7. *de matr. disp.* 84. *n.* 3. Si vero aliquis contraxerit matrimonium non affectu maritali, sed illusorie ad extorquendam copulam, unde fuerit nullum, non ex aliquo impedimento dirimente, sed ex defectu consensus, excusatur ab ista bigamia a pluribus theologis; quia deest affectus ad duo conjugia, qui videtur requiri citato capite *Nuper* Hurtad. *disp.* 2. *diff.* 13. *n.* 41. Sanch. *loc. cit.* Coninch. *disp.* 18. *dub.* 11. *n.* 101. Non improbabiliter etiam excusatur ab hac bigamia, qui duo matrimonia invalida contraxit, ac proinde ab irregularitate, quae ex ea oritur. Ratio est, quia dum inducitur irregularitas ex duplici matrimonio, primum saltem reputatur validum in citato *cap. Nuper de bigam.* Coninch. *loc. cit.* aliique, quos sequitur Diana 4. *p. tr.* 2. *resol.* 38. Caeterum nullum dubium est non fieri bigamum, qui extra matrimonium cum pluribus fornicatus est.

Secundo incurrit bigamiam interpretativam, et proinde fit irregularis, qui contrahit cum vidua, quae matrimonium cum alio consummavit, vel qui contrahit cum corrupta: *cap. unic. de cler. conjug. in* 6. *cap. Debitum de bigam. can. Lector dist.* 34. *can. Si quis viduam dist.* 50., *et can. fin. dist.* 51. Neque refert, quidquid nonnulli dicant, aliquem bona fide contraxisse cum ea, quam putabat virginem; nam si consummavit matrimonium, non verificatur se conjunxisse cum ea, quam alter non assumpserit; et ita semper deficit significatio sacramenti, ex cujus defectu inducta est irregularitas. Sanch. *l.* 7. *de matr. disp.* 84. *num.* 8. alii-

que magis communiter. Bene tamen quis excusatur ab irregularitate, si ducat eam, quam ipse corruperat ante matrimonium; nam sicut ad legitimandos filios natos ex tali copula fornicaria matrimonium retrotraahitur: *cap. Tanta qui fil. sint legit.* ita et fictione juris judicatur virginem duxisse; cum tale matrimonium reputetur veluti factum ante copulam. Sanch. *n.* 14. Denique excusari potest, qui ob impedimentum dirimens contraxit matrimonium nullum cum vidua vel ab alio corrupta, quia non datur defectus significationis, ubi nullum datur matrimonium; et ex alia parte non reperitur expressum in jure ex tali matrimonio inducendam esse irregularitatem. Sanch. *n.* 11. Navar. *in man. cap.* 27. *n.* 195.

Tertio habet locum bigamia interpretativa, adeoque irregularitas, si vir cognoscit uxorem, postquam adulterata est; nam sicut illa divisit suam carnem, ita et censetur eam dividere maritus illam cognoscendo, adeoque habet locum defectus significationis: *can. Si cujus, can. Laici dist.* 33. Hinc fit irregularis etiam vir qui cognoscit uxorem, ignorans adulterium; quia semper verificatur adesse defectus sacramenti. Palaus *disput.* 6. *p.* 8. *n.* 7. Sanch. *n.* 15. Idem dicendum si vir cogatur reddere debitum, quia non potuit satis probare adulterium; viget enim ratio, quod semper verificatur defectus sacramenti, ratione cujus inducta est haec irregularitas. Sanch. *n.* 17. Dian. 4. *p. tr.* 2. *res.* 41.

Quia tamen canones loquuntur de viro cognoscente uxorem post ipsius adulterium, ideo censeo, quamvis non pauci contradicant, non fieri irregularem, si cognoscat uxorem ab alio per vim corruptam; nam tunc immunis est a culpa adulterii. Pelizzar. *tr.* 7. *cap.* 5. *sect.* 2. *n.* 8. aliique apud Dianam *resol.* 40. quibus non contradicit. Et quidem non est necesse dicere defectum significationis sacramenti inducere irregularitatem, nisi in casibus in jure expressis; sumus enim in odiosis.

Tertia est bigamia similitudinaria, et intervenit quando religiosus Deo consecratus per votum castitatis in religione emissum, contrahit matrimonium, quamvis nullum; et haec bigamia dicitur similitudinaria, quia jus duplex interpretatur matrimonium, aliud spirituale verum, aliud affectatum; unde haec bigamia similis est bigamiae verae. Ex hac autem, etsi matrimonium affectatum contrahatur, oriri irregularitatem planum est *ex can. Quotquot, et can. Monacho* 27. *q.* 1., juncto *c. Nuper a nobis* 4. *et cap. ult. de bigam.*

non ordinan. Disputant autem theologi, an haec irregularitas contrahatur a clerico in sacris constituto, qui postmodum contraxit matrimonium, illudque consummavit. Neque negari potest majorem theologorum partem stare pro sententia affirmativa, cum re vera interveniat bigamia similitudinaria; quamvis neque desint quibus non satis videatur in jure expressa respectu clerici non religiosi in sacris constituti, ut videre est apud Dian. 4. *p. tr.* 2. *resol.* 39.

Q. IV. Qui sint irregulares ex defectu natalium.

R. Ex hoc capite sunt irregulares omnes illegitimi sive sint naturales, nati nempe ex parentibus liberis, sive spurii, nati scilicet ex incestu, adulterio vel sacrilegio: *cap.* 1. *et* 2. *de fil. presbyt.* Hos autem ss. canones voluerunt irregulares, partim quia valde dedecet illegitimum assumere statum clericalem, partim in odium paterni sceleris, partim quia timeri potest hos filios et male instructos esse et ad pravos mores propensos: *cap.* 1. *et fin. de fil. presbyt. in* 6. *cap. Per venerabilem qui fil. sint. legit. et dist.* 56. per plures canones.

Non reputantur vero illegitimi illi filii, qui nati sunt ex matrimonio invalido, quod tamen saltem ex parte unius bona fide contractum est. Oportet tamen fuisse contractum in facie ecclesiae, nec malitiose omissas denunciationes; tunc etenim dolus praesumeretur *cap. Ex tenore, cap. Cum inter, cap. Perlatum, cap. Quod nobis qui fil. sint legit.* Item non reputantur illegitimi, qui licet nati sint ante legitimum matrimonium, nihilominus postea parentes illud inter se legitime contraxerunt; ac proinde per subsequens matrimonium legitimantur: *cap. Tanta qui fil. sint legit.* Oportet tamen tempore nativitatis non esse inter ipsos parentes impedimentum dirimens, unde valide non potuissent contrahere matrimonium. Basil. *l.* 11. *c.* 3. *n.* 2. Sanch. *de matr. l.* 8. *d.* 7. *num.* 19. quamvis non obstaret, si fuisset impedimentum solum impediens. Basil. *cap.* 2. *n.* 5. Sanch. *l.* 1. *disput.* 2. *n.* 8. Sublata autem illegitimatione per subsequens matrimonium, aufertur etiam irregularitas; unde illegitimus, qui antea illicite fuisset ordinatus, posset tunc in ordinibus susceptis ministrare et adscendere absque dispensatione ad eos, qui illi deessent.

Denique saltem quoad irregularitatem, quae provenit ex defectu natalium, debent reputari ab ea immunes omnes infantes expositi in hospitali; tum quia non est certum esse illegitimos, cum multoties filii ex legitimo matrimonio pro-

creati hospitali exponantur ob parentum paupertatem; in dubio autem sive juris sive facti, nemo debet se gerere ut irregularem, si excipias irregularitatem ex homicidio provenientem, ut alias dixi; tum quia unusquisque praesumitur legitimus, si non probetur contrarium. Basil. Pont. *l.* 11. *de matr. c.* 9. *n.* 4. Palaus *disp.* 6. *p.* 9. *n.* 3. *et tr.* 13. *de benef. disp.* 4. *p.* 1. §. 1. *n.* 8. aliique apud Leandrum *disp.* 3. *q.* 6. Citatur etiam bulla Gregorii XIV., qua vult expositos in hospitali, aut alibi, habendos esse pro legitimis.

Q. V. Qui sint irregulares ex defectu libertatis.

R. I. Servi, seu mancipia, quamdiu carent libertate, sunt irregulares; tum quia talis status valde dedecet personam ecclesiasticam; tum quia mancipati aliorum ministeriis, non possunt esse expediti pro ministeriis divinis. Haec irregularitas explicatur per plures canones *dist.* 54. ibique recensentur poenae tam respectu episcopi, qui scienter servum ordinaret, quam servi, qui fraudulenter promoveri curaret. Quod si servus sciente et non contradicente domino, constituatur in statu clericali, statim a servitute liberatur: *can Si servus, can. Nulli, can. Quicumque ead. dist.*

R. II. Ratione defectus libertatis intelliguntur irregulares etiam obligati ad ratiocinia, qui nempe ratione alicujus administrationis tenentur ad ratiocinia nec possunt ordinari, quoadusque non reddiderint rationem talis administrationis: *cap. unic. de oblig. ad ratioc.* Suar. *disp.* 51. *sect.* 3. *num.* 4. Bonac. *disp.* 7. *q.* 2. *p.* 4. *n.* 4. Tales proinde sunt thesaurarii, depositarii, actores, procuratores, magistratus et judices rerum temporalium; *c. unic. de oblig. ad ratioc. can.* 1. 2. *et* 5. *d.* 51. Item tutores, curatores, procuratores pupilli: *c. unic. cit. can.* 3. *dist.* 54. In iis etiam comprehenduntur judices, tabelliones, aliique ministri fori judicialis, sicut et omnes publici ministri; nam non solum tenetur ad ratiocinia, qui pecuniam administraverunt, sed etiam qui rationem reddere debent de suis actionibus, an nempe eas convenienter exercuerint. In horum vero numero non comprehenduntur administratores bonorum Ecclesiae, vel qui in sua administratione exercent opus pietatis et misericordiae: ut si quis adsistat viduae humano subsidio destitutae, vel sit tutor aut curator pupilli, seu minoris indigentis etc. *cap.* 1. *ne clerici vel monachi, can. Monachi* 16. *q.* 1. *can. Indicatum dist.* 89. Si pariter qui administravit pecuniam, exhibeat idoneum fidejussorem, admitti poterit ad ordines; nam tunc non amplius dolus praesumi potest. Bonac. *n.* 5.

Q. VI. Quando proveniat irregularitas ex defectu corporis.

R. I. Defectus sexus facit irregularem, adeo ut ex communiori opinione etiam hermaphroditi dicendi sint irregulares, ex eo quia sacri canones repellant ob ordinibus corpore vitiatos et monstruosos: *can.* 2. *dist.* 36. Palaus *disp.* 6. *p.* 11. *n.* 1. Pelizzar. *tr.* 7. *c.* 5. *sect.* 2. *n.* 52. Bonac. *disp.* 7. *q.* 2. *p.* 2. *n.* 13. Valide nihilominus ordinabitur, si praevaleat sexus virilis. Si vero sexus foemineus praevaleat vel sit aequalis, neque valide quis ordinari posset; nam vir qui solus potest valide ordinari, non potest dici, nisi ille, in quo praevalet sexus virilis.

R. II. Defectus corporis facit irregularem, vel quia deficit membrum, sine quo ordines non possunt exerceri, vel quia exerceri non possunt sine quodam videntium horrore vel abominatione: *can. Illiteratos dist.* 36. juncta Gloss. *v. Imminutos, cap. ult. de corp. vitiat. cap. ult. de cler. aegrot. ministr.* Hinc irregularis est totaliter caecus, non vero si careat solo visu etiam in oculo sinistro, quem dicunt *Canonis*, dummodo possit absque indecentia canonem legere. Imo quamvis *ex can. Si evangelica dist.* 45. irregularis dicendus sit ille, cui erutus est oculus, nihilominus videtur cessare talis irregularitas, si per oculum vitreum ea deformitas auferatur. Tambur. *tr.* 4. *de irreg. c.* 8. §. 1. cum aliis ab eo citatis. Irregularis est non solum mutus, sed etiam totaliter surdus; quia cum audire non possit vocem ministri, non potest, ut par est, sacra ministeria exercere. Irregulares pariter sunt non solum, qui carent pede aut manu, sed etiam qui caret solo pollice. Ratione vero deformitatis irregularis est, qui caret naso, notabiliter est gibbosus vel notabiliter claudus est; ut dicam uno verbo, omnes babentes tales defectus, ut regi non possint, et aliunde cum illis nequeant sacra ministeria decenter exerceri. In dubio, an defectus sit notabilis inducens irregularitatem nec ne, pertinet hoc ad episcopum determinare. Tambur. *lib.* 10. *tr.* 4. *cap.* 8. *n.* 5. Bonac. *d.* 7. *q.* 2. *p.* 2. *et can.* 2. *de corp. vitiat.* Et quamvis non pauci idem dicant, dum agitur de judicando circa deformitatem alicujus regularis; Barbos. *de potest. episc. p.* 2. *allegat.* 42. *n.* 60. nihilominus et id ad praelatum regularem pertinere alii docent, utpote qui exercet jurisdictionem in ordine ad ipsum, quamvis liberum sit episcopo illius judicium admittere. Anton. a Spir. S. *disp.* 2. *n.* 44.

R. III. Defectus alicujus membri, quod aliquis sine justa causa sibi abscidit, vel abscindere fecit, inducit irregularitatem, sed hoc oritur, quia Ecclesia voluit in iis punire saevitiam et malam voluntatem: *can. Si quis abscidit, can. Hi, qui se, can. Qui partem dist.* 55. et hoc est verum, etsi non abscindatur membrum principale, sed sola pars illius; seu etiamsi in tali mutilatione non sequatur deformitas: quia ut notat Glossa *in cap. Significavit de corp. vitiat.* in his casibus non punitur defectus, sed mala voluntas et saevitia. Propter hanc rationem, quia scilicet Ecclesia punire voluit saevitiam et malam voluntatem, magis communiter docent DD. ad hanc irregularitatem incurrendam nil referre, an culpa ex qua causata fuit abscissio, sit publica, vel fuerit occulta. Suar. *disp.* 51. *sect.* 2. *n.* 6. Garz. *de benef. p.* 7. *c.* 12. *num.* 5. Palaus *disp.* 6. *p.* 12. *n.* 4. Quod si culpa, unde aliquis passus est aliquam mutilationem, de se non erat inductiva illius mutilationis, sed per accidens evenit, tunc credo non habere locum irregularitatem, quia non adest illa saevitia, quam canones volunt punire in tali mutilatione. Hinc contra plures censerem non esse irregularem illum, cui a marito amputata sunt virilia, quia inventus est in adulterio cum propria uxore; nam adulterium non est causa per se inductiva mutilationis. Garz. *cit. n*, 20. Palaus *n.* 3.

Si vero aliquis sine sua culpa, vel justa causa sibi abscindat, vel passus fuerit abscissionem alicujus membri, non fit irregularis; quia deest mala voluntas et saevitia, quarum ratione inducta est irregularitas. Ita non est irregularis ille, cui vel in infantia, vel postea sine sua culpa amputata fuerunt virilia, vel id sibi fieri voluit propter infirmitatem. Sicut etiam si cum haberet sex digitos in una manu sextum sibi fecerit amputare, nam potius deformitatem removit: *can. Si quis a medicis dist.* 55. *cap.* 3. *et* 5. *de corp. vitiat.* Quod si alicui sine sua culpa amputaretur pars necessaria ad usum ordinis, fiet ex alio capite irregularis, ut paulo ante dictum est.

Aliqui dicunt, neque esse irregularem, qui sibi amputare facit testiculos ad conservandam vocem; tum quia dicunt, textus canonici loquuntur de eo, qui sibi amputavit vel amputare fecit virilia, non vero de eo, qui sibi amputavit, vel amputare fecit testiculos; tum quia loquuntur de eo, qui hujusmodi praestat ex saevitia et mala voluntate *c. Qui partem, can. Si quis abscidit dist.* 55. Ex hoc autem

deducunt non esse in jure expressam irregularitatem respectu illius, qui causa conservandae vocis sibi facit testiculos abscindere, adeoque de facto hunc non esse irregularem, ex illo noto principio quod irregularitas non est inducenda, nisi sit in jure expressa. Pelliz. *tr.* 7. *c.* 5. *sect.* 2. *n.* 64. Palaus *disp.* 6. *p.* 12. *n.* 4. Fateor tamen quamplures refragari huic opinioni; quia cum conservatio vocis non sit causa sufficiens ad talem actionem faciendam, videtur neque sufficere ad excusandum ab irregularitate, ut colligitur *ex cap. Presbyterum, et cap. Continebatur de homic.* Dian. *p.* 10. *tr.* 13. *resol.* 11. aliique multi apud ipsum.

R. IV. Alter defectus corporis, ex quo inducitur irregularitas, est infirmitas; quando scilicet talis est, quae afferat notabilem virium debilitatem, aut perpetuam et incurabilem deformitatem. Id patet ex pluribus textibus sub tit. *de corp. vitiat. et de cler. aegrot.* Inter has infirmitates praecipue recensetur paralysis, morbus gallicus, lepra, epilepsia. Quod si sacerdos morbo caduco laborans raro cadat sine notabili indecentia et corporis agitatione, poterit privatim celebrare cum assistentia alterius sacerdotis, qui possit sacrificium perficere, si forte ipse deficiat. *can. Nuper dist.* 7. *q.* 7. Bonac. *d.* 7. *q.* 1. *p.* 2. *n.* 22. pluribus citatis. Multo magis poterit celebrare, si epilepsia talis sit naturae, ut eam patiens per aliquod tempus praevideat se non defecturum. Caeterum quando infirmitas talis sit, ut inducat irregularitatem, pertinet ad episcopum judicare.

De defectu aetatis sermo erit, ubi agitur de aetate necessaria ad ordines suscipiendos.

Q. VII. Unde proveniat irregularitas ex defectu animae.

R. I. Non solum jure naturali et divino sunt irregulares, qui carent usu rationis, sed etiam ex jure ecclesiastico: *can. Maritum dist.* 53. Observant autem DD. ex eodem canone, quod si talis fuerit amentia, ut licet cessaverit per aliquod tempus, nihilominus timeri possit, ut quis in eam relabatur, perdurat irregularitas, secus si furor vel amentia habuerint causam accidentalem, ut vehementem passionem, febrim etc. Suar. *disp.* 51. *sect.* 1. *n.* 4. Bonac. *disp.* 7. *q.* 2. *p.* 1. *n.* 1. Inter hos irregulares recensentur etiam lunatici et energumeni, quamvis liberi sint a vexatione: *can. Maritum* 2. *can. Clerici* 4. *distint.* 33. Si vero postquam aliquis post integrum annum non fuit a daemone vexatus, cum ipso dispenset episcopus, poterit ordines susceptos exercere. Barbos. *de potest. episc. p.* 2. *alleg.* 42. *n.* 52.

R. II. Non solum jure divino et naturali, sed etiam jure ecclesiastico sunt irregulares illitterati: *cau. Illitteratos dist.* 36. Si ergo tanta sit ignorantia, ut nec ordo receptus congrue et debite administrari possit, quoadusque perseverat, inducit irregularitatem, quae impedit et ordinem recipere, et in recepto ministrare. Quam autem scientiam optaret Ecclesia in unoquoque ad ordines promovendo, explicat Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 4. 11. 13. 14.

Q. Ultimo quis possit dispensare in irregularitate ex defectu proveniente.

R. I. In irregularitate proveniente ex defectu lenitatis, non pauci asserunt dispensare posse episcopum, si fuerit occulta, ut videre est apud Barbos. *de potest. episc. p.* 2. *alleg.* 39. *n.* 47. Anton. a Sp. S. *in direct. regul. tr.* 2. *d.* 3. *sect.* 2. *n.* 67. At non video id satis probari, quia dum Tridentinum *sess.* 6. *cap.* 24. tribuit episcopis facultatem dispensandi in irregularitate, loquitur de ea, quae provenit ex delicto occulto; quae autem provenit ex defectu lenitatis, non provenit ex delicto: unde multi negant episcopis hanc facultatem, ut videre est apud Bonaccinam *disp.* 7. *q.* 4. *p.* 4. *n.* 13. Bene autem concedi potest talis facultas praelatis regularibus respectu suorum subditorum; cum vi suorum privilegiorum dispensare possint in omni irregularitate, excepto ad summum homicidio voluntario et bigamia. Bordon. *t.* 1. *resol.* 13. *num.* 14. Anton. a Sp. S. *in direct. regul. disp.* 2. *sect.* 2. *num.* 122. Porro nomine homicidii venit occisio hominis culpabiliter facta, ut notat etiam s. Th. 1. 2. *q.* 88. *a.* 6. *ad* 3. ac proinde non venit ea, quae oritur ex defectu lenitatis. Pelizz. *t.* 2. *tr.* 19. *c.* 3. *sect.* 4. *n.* 143. Palaus *disp.* 6. *p.* 14. §. 5. *n.* 7.

R. II. Quoad irregularitatem contractam ex bigamia, si proveniat ex bigamia vera vel interpretativa, episcopus non potest in ea dispensare, nec etiam quoad primam tonsuram suscipiendam, aut beneficium simplex. Ita ex pluribus decisionibus s. congregationis Fagnan. *in cap. Super eo n.* 19. *etc. hoc. tit.* Garzias *de benef. p.* 7. *c.* 6. *n.* 3. Barbos. *de potest. episc. p.* 2. *alleg.* 49. *n.* 25. Potest vero dispensare in bigamia similitudinaria, si clericus in sacris constitutus contraxit cum virgine: *cap. Ne sacerdotes de cler. conjug.* non vero si vidua; nam tunc intervenit etiam bigamia interpretativa: *cap. fin. de bigam.* Non immerito autem defenditur, quamvis plures contradicant, posse praelatos regulares in hac irregularitate dispensare ex variis privilegiis ipsis con-

cessis, ut videre est apud Anton. a Spir. S. *in direct. regul. tr.* 2. *disp.* 2. *sect.* 2. *n.* 68. *et* 92.

R. III. Irregularitatem provenientem ex defectu natalium episcopus dispensare potest solum quoad suscipiendos ordines minores, et ad obtinendum unicum simplex beneficium, ut habetur *ex c.* 1. *et* 2. *de fil. presbyt.* Non potest autem dispensatus obtinere beneficium simplex, in quo pater immediate antecessit, nec in ea ecclesia, in qua pater beneficium habet. Trid. *sess.* 25. *c.* 15. *de reform.* Non obstat autem beneficium simplex annexum habere beneficium curatum, ut episcopus dispensare valeat cum illegitimo; quia accessorium sequitur naturam principalis. Barbos. *de potest. episc. allegat.* 45. ubi hanc materiam dilucidat. Postquam vero dignitates et canonicatus in ecclesia cathedrali ex Trid. *sess.* 24. *c.* 12. *de reform.* habent annexum ordinem sacrum, non amplius dispensare potest episcopus cum illegitimo ad hujusmodi obtinenda; sicut enim nequit illegitimos dispensare ad ordines ss. nec ad beneficia illis annexa *ex cap. fin. de fil. presbyt.* ita nec ad obtinenda praefata in ecclesiis cathedralibus.

Dissimulare autem hic nolo non deesse auctores, qui concedant episcopo illimitatam auctoritatem dispensandi cum illegitimo occulto. Ratio illorum est, quia cum potestas ad dispensandum, utpote beneficium principis, sit late interpretanda, videtur potestas concessa episcopis a Tridentino dispensandi in omni irregularitate proveniente ex delicto occulto, extendi posse non solum ad irregularitatem, quae provenit ex delicto proprio, sed etiam ex delicto alieno, si sit occultum. Irregularitas autem ex defectu natalium oritur ex delicto parentum; sicut irregularitas ex bigamia interpretativa, si vir cognoscat uxorem post ipsius adulterium, oritur etiam ex ejusdem delicto: unde iidem auctores censent et in hac irregularitate, si sit occulta, posse episcopos dispensare. Pelizz. *tr.* 7. *c.* 5. *sect.* 2. *n.* 73. aliique apud Dianam 1. *p. tract.* 15. *resol* 21.

Haec irregularitas solummodo tamen quoad recipiendos ordines, tollitur per professionem religiosam: *cap.* 1. *et fin. de fil. presbyt.* Sanch. *de matr. lib.* 7. *disp.* 88. *n.* 4. Pelizz. *sect.* 1. *n.* 34. At quoad praelaturas, dignitates, ac quaelibet alia beneficia illegitimi indigent dispensatione, quam praelati regulares concedere possunt ex vi suorum privilegiorum, ut videre est apud Anton. a Spir. S. *in direct. disp.* 2. *n.* 8. *etc.* Immo concedi censetur eo quod aliquis

ad praelaturam eligatur; nam praesumitur electio licite facta, et non fieret licite, ni eligentes simul intelligerent dispensare.

R. IV. Irregularitas, quae provenit ex defectu libertatis, non solum amoveri potest per Pontificis dispensationem, sed etiam si sciente et non contradicente domino, servus ordinetur; quia statim intelligitur acquirere libertatem: *can. Si servus dist.* 54. Caeterum servus solum est irregularis, quamdiu manet in servitute, ex tot. titul. *de serv. non ordinan.*

R. V. In irregularitate quae oritur ex vitio corporis, solum s. Pontifex potest dispensare. In dubio autem an impediat ordinum susceptionem, eorumque exercitium, pertinet id judicare ad episcopum, ut saepe dictum est. Quod si vitium corporis oriatur ex culpabili mutilatione, tunc attendenda sunt quae dixi supra. Etiam praelati regulares, si vitium corporis non sit tam foedum, ut non possit quis sine indecentia et scandalo ad ordines promoveri, ac in illis ministrare, poterunt cum suis subditis dispensare. Anton. a Spir S. *tr.* 2. *disput.* 2. *sect.* 1. *num.* 62.

R. VI. Irregularitas ex defectu animae, quando oritur ex carentia usus rationis, utpote quia est de jure naturae, a nemine removeri potest. Idem dicendum, si amentia talis fuerit, ut licet quis ad usum rationis rediisse videatur, nihilominus rationabiliter timeatur iterum in amentiam relapsurum. Si vero haec irregularitas oriatur ex ignorantia, removeri potest per dispensationem Papae, dummodo tanta non sit, ut quis non videatur posse sufficienter ordinem, quem suscipit, exercere, quamvis non polleat ea scientia, quam sacri canones requirunt.

Regulae in praxi observandae

I. Hic iterum meminisse debet Confessarius illius tam saepe inculcatae doctrinae, qua dicitur non habere locum irregularitatem, quoties opinio vere probabilis stat pro parte negativa. Hinc sine ulla perplexitate docere potest, nullatenus esse irregulares eos, qui suadent judici, ut malefactorem occidat, dum jura id exigunt, semper cum non sint consiliarii destinati, ut ipsorum consilio judex proferat mortis sententiam. Item nullatenus irregulares judicet eos, qui comitantur malefactorem, si causa ipsorum mors acceleretur etc. dummodo non comitentur tamquam ministri justitiae. Uno verbo advertat tutissime posse judicare immunes ab irregularitate eos omnes, qui quomodolibet concurrunt ad mortem alicujus, si non concurrant ut ministri justitiae vel

ut testis, accusator, advocatus, procurator etc. ad causae criminalis probationem.

Ex eodem capite judicare tuto potest, non esse irregularem ex bigamia, qui nulliter contraxit cum vidua vel corrupta: adest enim opinio vere probabilis in eo casu excludens irregularitatem. Idem dicas de filiis in hospitali expositis, qui debent declarari legitimi, saltem quoad effectum irregularitatis excludendae.

Nullatenus pariter judicet irregularem illum, cui in infantia vel ob infirmitatem amputati fuerunt testiculi. Examinet etiam, an veram habeat probabilitatem ea opinio, quae nec vult irregulares, qui eos sibi amputare fecerunt ad vocem conservandam. Et quidem etiam in tali casu nunquam satis percepi habere locum eam rationem, unde ss. canones voluerunt irregularem, qui aliquod membrum sibi facit amputare.

Ne quaeso postea tanta laboret ignorantia Confessarius, ut putet eum, cui amputata sunt virilia etc. debere hujusmodi vel arefacta vel in pulverem redacta secum deferre, si promotus ad ordines velit celebrare. Sinat crassiores vulgi in hoc errare, et legat Glossam *in can. Eunuchus dist.* 55.

II. Notet Confessarius ex ignorantia non paucis communi, multoties titubare ecclesiasticos propter timorem irregularitatis in denunciandis iis, quos grave aliquod malum velle perpetrare sciunt. Dum ergo agitur de damno impediendo, quod aliqui facere intendunt, nulla datur irregularitas, si dum non adsit aliud medium pro eo impediendo, denunciantur qui volunt malum perpetrare; maxime praemissa protestatione sese non intendere nisi gravi malo obviare. Immo hanc non esse necessariam ex plurimorum opinione jam supra adnotavi.

TRACTATUS QUINTUS

DE BENEFICIIS

ET

HORIS CANONICIS

Post tractatum de legibus, ea, quae pertinent ad censuras, explicavi, cum illae pendeant ex diversis sacrorum canonum sanctionibus. Modo quae de beneficiis et horis canonicis scitu digna sunt ad examen revoco; earum etenim decisio pendet ex iis, quae ss. canones decrevere.

QUAESTIO PRIMA

DE ECCLESIASTICIS BENEFICIJS

CAPUT I.

De natura beneficii ecclesiastici, ejusque multiplici divisione.

Q. I. Quid sit beneficium; et quae requirantur ad illud constituendum.

R. Beneficium in praesenti ita potest definiri: *Jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis ecclesiasticis propter aliquod officium spirituale, auctoritate ecclesiae constitutum, competens personae ecclesiasticae.*

Dicitur *jus* nempe spirituale, quatenus est connexum sive fundatum in officio spirituali; * et eruitur *ex cap. Dilecto de praebend.* s. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. * Jus autem istud debet esse perpetuum, saltem quantum ad eum, cui confertur, nam inter ecclesiam et beneficiatum est veluti quoddam matrimonium spirituale: *can. sicut in unaquaque* 22. *q.* 2. quod ex sua natura petit esse perpetuum. Praeterea hoc est discrimen inter pensionem et beneficium, quod illa durat solummodo ad vitam gravati, vel ad summum pensionarii, ac proinde dicitur extingui; beneficium

vero nunquam extinguitur, ac morte beneficiarii dicitur solummodo vacare. Azor. *p.* 2. *lib.* 2. *q.* 2. §. *Ex his*, Pyrrus *lib.* 1. *prax. beneficiar. c.* 6. *n.* 261.

Praefatum autem jus est quoad *percipiendos fructus ex bonis ecclesiasticis propter aliquod officium spirituale.* Ubi observandum ex Barbosa *l.* 3. *jur. eccles. univ. c.* 4. *n.* 9. primo dari fundamentum ipsius beneficii; nempe officium aliquod spirituale, puta obligatio recitandi horas canonicas, inserviendi alicui ecclesiae. Posito autem hoc fundamento, consurgit beneficium; nam *beneficium datur propter officium cap. ult. de rescript. in* 6. Hoc beneficium proprie est jus percipiendi fructus ex bonis ecclesiasticis, quod jus, ut dixi, spirituale dicitur, quia fundatur in officio spirituali et ipsi connectitur. Fructus demum percipiuntur ex bonis ecclesiasticis, quae talia dicuntur, quia ecclesiae donata, sive Deo dicata fuere. * Haec autem bona ita necessario debent esse Deo aut Ecclesiae dicata, ut aliter non constituatur beneficium; nam non praecise ex relatione divini officii tantum emergit ratio beneficii, sed ex legitima bonorum dedicatione facta Deo, aut ecclesiae. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 5. *n.* 43. Leur. *for. benef. p.* 1. *cap.* 1. *q.* 6. *

Insuper quia usque dum accedat auctoritas episcopi aliquod beneficium erigentis, quae dantur Ecclesiae, dicuntur potius piae donationes, seu pia legata, hinc est non dari beneficium, usque dum jus percipiendi fructus ex bonis ecclesiasticis proveniat ex Ecclesiae auctoritate. Gloss. in Clem. 2. *vers. Si beneficior. in fin. de decim.* Gonzal. *ad reg.* 8. *cancellar. gloss.* 5. *n.* 20. Barbos. *l.* 3. *jur. eccles. univ. cap.* 4. *n.* 16. Hinc capellaniae constitutae sub onere missarum celebrandarum, sed sine episcopi auctoritate, dicuntur laicales. Barbos. *cit. n.* 17. *et* 19. Idem dicas, si quis fundaverit in aliqua ecclesia certas missas sub convenienti stipendio, sed sine episcopi approbatione; atque, ut supra notavi, hujusmodi non beneficia dicenda sunt, sed pia legata seu piae donationes. Barbos. *cit.* Ratio autem est, quia pertinet solummodo ad potestatem ecclesiasticam constituere locum sacrum, vel rem spiritualem: *arg. cap. Ad hoc* 4. *de religios. domib.* * Consensum autem episcopi et auctoritatem sufficere, si sit tacita, ut esset, si episcopus sciens statum, ei conferat capellam jam fundatam seu donatam, tradunt Lotter. *loc. cit. n.* 63. cum rota citata ab Ægid. super hoc *de renunciatione*, Leur. *q.* 14. actus enim conferendi in titulum perpetuum non potest cadere nisi in be-

neficium ecclesiasticum, secus autem si tantum concedat missae celebrationem in tali altari vel capella *

Dicitur demum in allata definitione beneficium; sive *jus percipiendi fructus etc.* competere debere *personae ecclesiasticae* nam cum tale jus sit spirituale sive ecclesiasticum, solummodo personae ecclesiasticae potest convenire: *cap. Causam* 7. *de praescipt. cap. Cum adeo* 17. junct. Gloss. *v. Ne cleric. de rescript.* Hinc collatio beneficii facta ei, qui nondum prima tonsura est initiatus, ab omnibus dicitur ipso jure nulla; et habetur *arg. cap. Ex literis* 6. *de transat.* * Et statuitur a Sixto V. *in constitut.* 92. *cum sacrosanctam bullar. Rom. tom.* 2. *pag.* 658. quae decreto irritante munita est; immo adeo necessaria est prima saltem tonsura, ut impetratio beneficii a Pontifice pro destinato ad clericatum, sed nondum clerico, esset nulla, si in rescripto non fieret expressa ac specialis mentio de hac concessione, ac diceretur e. g. *Mandamus provideri tali cupienti abscribi militiae clericali*. Ita Panormit. *in d. cap. literis* Passerin. *de elect. cap.* 25. *n.* 336. Leur. *cap.* 2. §. 2. *q.* 303. *

Quod si velimus cum canonistis breviter adnotare, quae necessaria sunt ad constituendum beneficium, ea ad sequentia revocanda sunt. Beneficium primo debet esse erectum episcopi auctoritate. Secundo debet habere aliquod spirituale annexum; nam si redditus ecclesiastici dentur propter ministerium mere temporale e. g. aedituo, non proinde iste dicitur obtinere beneficium. Tertio beneficium, cum sit aliquid spirituale, conferendum est non a laico, sed a persona ecclesiastica: *cap. Ex frequentibus* 3. *de instit. can. Si quis deinceps et can. Nullus laicorum* 16. *q.* 7. * Non est negandum autem laicos posse obtinere quandoque a Pontifice privilegium beneficia ecclesiastica conferendi, prout testatur Laym. apud Leur. *p.* 2. *sect.* 3. *c.* 2. *q.* 726. *n.* 6. sed proprie loquendo dici potest, non laicum ipsum conferre, sed Pontificem laici ministerio, itaut non tam laicalis, quam apostolica reputetur collatio. Lotter. *lib.* 1. *q.* 6. *n.* 46. Card. de Luc. *de benefic. disc.* 9. *n.* 12. Leur. *loc. cit. n.* 7. * Quarto conferendum est clerico, utpote cui soli convenit praestare officium spirituale annexum beneficio. Quinto ex dictis debet esse perpetuum. Ultimo non est sibi retinendum a collatore, sed alteri conferendum: *cap. ult. de instit.* His concurrentibus semper verificatur dari beneficium quocumque nomine velit quis illud appellare: Barbos. *p.* 3. *de offic. et potest. episc.* Pyrrh. Corrad. *l.* 1. *prax. beneficiar. c.* 1. *n.* 12. *etc.*

Q. II. Quotuplex sit beneficium ecclesiasticum.

R. Primo beneficia ecclesiastica distinguuntur in majora et minora. Illa sunt papatus, cardinalatus, patriarchatus, archiepiscopatus, episcopatus quibus plures addunt abbatiam. Caetera beneficia minora dicuntur. Beneficia majora in materia odiosa non veniunt communi nomine beneficii quia a ss. canonibus appellantur *culmina dignitatum: cap. Venerabilis de praebend.* Dispensatus proinde ad beneficia obtinenda, non intelligitur dispensatus ad majora; quia dispensatio, utpote vulnerans legem, odiosa est et stricte interpretanda: Fagnanus *in c. Mandato n.* 33. *de simon.* * Et tenuit Menoch. *de arbitr. cas.* 201. *n.* 62. Garc. *de benef. p.* 1. *cap.* 6. *num.* 60. *

Secundo alia sunt beneficia saecularia, alia regularia. Illud dicitur regulare, quod solis regularibus convenit, ut prioratus, abbatia, nec ut beneficium regulare dicatur, satis est, quod a religiosis praesentetur, nisi insuper ab illis administretur. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancellar. gloss.* 8. *n.* 38. Beneficium saeculare illud est, quod conferri solet solis saecularibus clericis. In dubio et usque dum contrarium probetur, omnia beneficia reputantur saecularia quia omnia praesumuntur imitari papatum, qui est beneficium saeculare. Barbos. *de pot. episc. p.* 3. *alleg.* 57. *n.* 167. *et seq.* Garc. *p.* 7. *cap.* 10. *n.* 1. Mascard. *de probat. conclus.* 172. *n.* 1. et communiter. Probantur vero beneficia esse regularia; vel quia fundator expresse voluit per regulares administrari, vel quia per quadraginta annos pacifice illud administrarunt; nam tunc saltem per praescriptionem fit regulare, ut notat Gloss. *in cap. Cum de benefic. de praebend. in* 6. * Castropal. *de benef. disp.* 1. *p.* 2. *n.* 2. Sanch. *in decal. lib.* 7. *cap.* 29. *n.* 15. * Pariter nisi aliud probetur beneficia fundata in ecclesiis regularium regularia praesumuntur, cum non appareat verosimile fundatorem voluisse ab eis regulares excludere. Mascard. *cit. conclus.* 172. *n.* 17. Engel. *in* 3. *decret. tit. de capell. monach. n.* 1. *v. Porro.* * Rebuff. *in prax. benefic. p.* 1. *tit. Quotuplex sit beneficium n.* 6. * Caeterum possessio beneficii danda est secundum ultimum ipsius statum; nam ratione possessionis secundum ipsius ultimum statum judicandum est, donec contrarium probetur; ac proinde si beneficium vacavit per obitum regularis, judicandum est regulare, et e contra. Barbos. *de potes. episc.* 3. *p. alleg.* 57. *n.* 168. Garzias *de benef. p.* 7. *c.* 10. *n.* 34. * Nihil magis protritum, quam at-

tendendum ultimum beneficii statum, et peue innumerae de hoc decisiones occurrunt, quas cumulat Rot. *p.* 2. Recent. *decis.* 737. *

Remanet denique adnotare saecularia beneficia conferenda esse saecularibus, et regularia regularibus: *ex cap. Cum ad nostram* 37. *et cap. Officii* 28. *de elect.* juncto Trident. *sess.* 14. *de reform. c.* 10. *et sess.* 25. *de Regular. cap.* 21. Et re vera inconveniens videtur, ut in eadem ecclesia socientur homines disparis professionis, et habitus, ut ex Clem. 1. *de elect.* communiter notant canonistae. Concedunt tamen ss. canones, ut regularis ad dignitatem episcopalem eligi possit: *cap. Si abbatem, cap. S. religiosus, cap. Quorundam de elect. in* 6. et Clem. 1. *de elect.* Hinc canonistae considerant episcopatum tamquam beneficium abstrahens a saeculari et regulari, et eo magis, quia ut notat Glossa *in cap. Nullus religiosus de elect. in* 6. episcopus religiosior debet esse monacho. Insuper non repugnat, ut religiosus sit ad tempus adjutor beneficiarii curati, ut docent canonistae. Necessaria tamen est non solum licentia sui praelati, sed etiam episcopi. * Azor. *p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 2. *q.* 8. *Sanch. *l. c. n.* 84. citantes Abbatem *in cap. Consultationibus de cleric. aegrot.* *

Tertio alia sunt beneficia *duplicia*, alia *simplicia*. Duplicia primo sunt ea, quae important praecedentiam cum jurisdictione. Et quidem tales deberent esse omnes dignitates, ut constat ex Gloss. *in cap.* 1. *de consuet. in* 6. et Rebuf. *in prax. beneficiar. tit. saecul. benefic. quotuplex n.* 7. Nihilominus et illa censetur dignitas, adeoque beneficium duplex, quamvis careat jurisdictione, quae ex primaeva fundatione talis est reputanda; ut si in erectione alicujus beneficii cautum sit, quod sit dignitas. Mascard. *de probation. conclus.* 515. *n.* 5. Item reputatur dignitas illud beneficium, quod vere habet nomen, cui de jure communi dignitas annexa est, quale est nomen archidiaconi, quod censetur designare primam dignitatem post episcopum: *cap.* 1. *et cap. Ad haec de offic. archidiac.* Secundo dicitur beneficium *duplex* illud, quod praecedentiam importat, quamvis nullam habeat jurisdictionem. Hujusmodi beneficia appellantur *personatus*, et taliter se habet primiceriatus, cui debetur sedere ante alios canonicos. Tertio dicitur beneficium duplex illud, quod annexam habeat administrationem rerum ecclesiasticarum, uti se habent sacrista, thesaurarius etc. Distinctio inter dignitates, personatus, et officia innui-

tur *cap. De multa* 28. *de praebend. et cap.* 1. *de consuet. in* 6. Quarto dicitur beneficium duplex illud, quod annexam habeat curam animarum, quapropter dicitur curatum. Quamvis autem ex textu *in cap. Dudum* 54. §. *Sed cum in jure de elect.* videatur dici posse beneficium curatum etiam illud, quod solum habet jurisdictionem in foro externo, seu contentioso, ut notat etiam Barbosa p. 3. *de offic. et potest. episc. alleg.* 57. *n.* 163. nihilominus stricte illud dicitur beneficium curatum, quod potestatem habet in foro poenitentiali ligandi, atque solvendi, et administrandi sacramenta suis subditis. Mascard. *de probat. concl.* 469. *n.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 6. *n.* 69.

Beneficium simplex nil habet ex iis, quae diximus annexa esse beneficiis duplicibus, sed solum sunt instituta ad preces Deo persolvendas, aliaque divina officia peragenda. De his dumtaxat beneficiis intelligenda sunt rescripta papalia, quae volunt cuipiam provideri de simplici beneficio; et nullatenus extendenda sunt ad beneficia, quae aliqua ratione sint duplicia; non solum quia diligenter observandi sunt fines mandati apostolici: *cap. Cum dilecta* 22. *de rescript.* sed etiam quia rescripta, quoad beneficia obtinenda, considerantur ut ambitiosa, adeoque limitanda; *cap. Quamvis plenissima de praebend. in* 6.

Quarta beneficiorum divisio est in beneficia electiva, collativa, et mixta. Collativa sunt ea, quae conferuntur libera et absoluta voluntate Superiorum. Electiva dicuntur ea, quae conferuntur per electionem legitimam a Superiore confirmatam. Mixta conferuntur praevia praesentatione patroni, et praelati institutione (1). Alias beneficiorum divisiones referunt canonistae apud ipsos videndas, cum parum ad praxim conducant.

Q. III. Quid sit canonicatus, et an sit beneficium.

R. I. Canonicatus, sive canonia est jus spirituale, quod provenit ex electione, sive receptione alicujus in canonicum. Propter tale jus debet habere sedem, sive stallum in choro: vox autem in capitulo non conceditur ex jure Tridentini

(1) Dividuntur insuper beneficia in compatibilia, et incompatibilia. Primi generis ea sunt, quae personalem non exiguut residentiam, nec idem onus, nec idem officium eodem tempore persolvendum. Secundi vero generis sunt ea, quae annexam habeot curam animarum, vel quae personalem expostulaot residentiam, ut duo beneficia curata, vel quae in eadem ecclesia ad eumdem finem sunt instituta, et habeot idem onus, idemque officium eodem tempore persolvendum, qualia sunt duo beneficia conformia sub eodem tecto.

sess. 22. *de reform.* nisi habenti sacrum ordinem subdiaconatus. * Ex consuetudine aliquarum ecclesiarum tum cathedralium, tum collegiatarum non conceditur nisi completa residentia primi anni. Engel. *in* 3. *decret. tit.* 5. *num.* 1. Reiffenst. *ib.* §. 3. *n.* 58. * Ex jure debet canonico tribui praebenda, seu competens portio fructuum canonicalium: *cap. Relatum* 9. *cap. Dilectus* 19. *de praebend.* Quod si ob modicitatem fructuum canonicalium consuetudo sit in aliquibus ecclesiis, ut aliqui canonici careant praebenda, sive iisdem fructibus, id non improbatur a praefatis juribus, et sat est, si illis conferantur statim ac opportunitas tulerit. * Videantur Gonzal. et Barbos. *in d. cap. Dilectus*, Azor. *p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 11. *q.* 6. *.

R. II. Canonicatus obtentus sub expectatione praebendae, vel fructuum percipiendorum, proprie non habet rationem beneficii; cum nondum annexum illi sit jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis ecclesiasticis propter officium spirituale; et id requiri ad rationem beneficii constat ex ipsius definitione supra allata. Tunc ergo proprie obtinet rationem beneficii, quando ex accessione praebendae, vel fructuum canonicalium acquiritur tale jus. * Barbos. *jur. ecclesiasti. univers. lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 52. citans *cap. Postulastis de voto.* *

Q. IV. Quid sit vicaria, et an sit beneficium.

R. I. Ille dicitur vicarius ecclesiae, qui vice principalis rectoris illi deservit. Id autem potest pluribus ex causis evenire. Primo quia ecclesia, vel parochia fuerit incorporata ecclesiae cathedrali, capitulo, seu monasterio, de qua re Trid. *sess.* 7. *cap.* 7. *de reform. et sess.* 24. *cap.* 13. *et* 15. *de reform.* Secundo potest assignari vicarius alicui ecclesiae etiam vivente principali rectore, nempe ratione aegritudinis istius, ut ex pluribus capitibus *tit. de cleric. aegrot.*: ratione justae absentiae rectoris ab episcopo approbatae: *can. Non oportet de consecr. dist.* 5. ratione peregrinationis ad loca sancta: *cap. fin. de voto*, et ratione occupationum sui muneris, et officii. Barbosa *jur. eccl. lib* 3. *c.* 6. *n.* 52. citans *cap.* 1. *de celebr. missar.* Ipse parochus non potest sine licentia episcopi vicarium ad longum tempus constituere, bene tamen ad breve, puta quindecim dies: *cap. Cum. ex eo de elect. in* 6. * Videantur Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 5. §. 3. Azor. *p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 1. alios casus prosequentes, in quibus licet parochis vicarios constituere; videantur pariter Reiffenst. *in* 3. *decret. tit.* 4. §. 3. *n.* 78. *cum. seq.* Barbos.

de potest. episc. p. 3. *alleg.* 53. *n.* 106. qui putant, hoc posse parochum per septem aut octo dies tantum. *

R. II. Vicariae perpetuae sunt proprie beneficia, non vero temporales. Quod vicariae perpetuae sint vere et proprie beneficium, habetur per textum expressum *in cap. Postulasti de rescri. et notat ibi* Gloss. *v. beneficium.* Hinc vicarii perpetui ecclesiarum parochialium aequiparantur ipsis parochis: Clem. unic. *de offic. vicar.* Et re vera, quia vicaria perpetua est vere beneficium, confertur cum canonica institutione et erectione tituli vicariae; et canonice institutus nequit amplius amoveri, nisi aliquid committat, ex quo sit dignus depositione: *cap. Ad haec* 3. *de offic. vicar.* Ex hoc autem insuper sequitur habere vicarium jus perpetuum percipiendi ex bonis ecclesiasticis fructus propter officium spirituale, quod exercet; adeoque ex dictis ab initio hujus capitis nihil deest, quin vicariatus habeat veram rationem beneficii.

E contra cum vicaria temporalis non afferat tale perpetuum jus, et possit talis vicarius ad libitum amoveri, certe non habet rationem beneficii, de cujus ratione est, ut in eo institutus perpetuo duret: *can. Sanctorum dist.* 70. et communiter. Caeterum magis conferre videtur ad commodum ecclesiarum, si vicarii sint perpetui; nam tunc magis eas diligunt, cum tamquam proprias considerent. Gonz. *ad reg.* 8. *cancel. glos.* 6. *n.* 206.

Q. V. Quid sit capellania; et an sit beneficium.

R. I. Capellania est beneficium simplex fundatum in capella, seu ecclesia cum auctoritate, et consensu episcopi. Si igitur aliqua capellania erigatur sine auctoritate episcopi, vel alterius superioris ecclesiastici cui competat, eadem capellania nullatenus erit beneficium, nec vera capellania, sed solummodo pium legatum, et pia donatio; unde episcopus non habet jus instituendi in talibus capellaniis etc. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancel. glos.* 5. *n.* 35.

R. II. Si capellania sit perpetua fundata auctoritate episcopi, et concessa in titulum, ex pluries dictis habet rationem beneficii, cum importet jus perpetuum aliquid exigendi ex bonis ecclesiae propter officium spirituale * Gloss. *in Clement.* 2. *de decimis verb. Beneficiorum* et alii passim apud Azorium *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 8. *quaest.* 3. * Si vero non sit perpetua, neque habeat rationem beneficii, immo si erat perpetua, et fiat ad nutum amovibilis, desinit esse beneficium, ut notat Fagnan. *in cap. Ad audientiam num.* 120. *de rescript.* * Et valde probant Navar. *lib.* 1. *cons.* 9. *vel*

11. *de offic. ordinar.* Card. de Luc. *de jurepatr. disc.* 15. *n.* 11. ubi testatur, se pluries consuluisse volentibus pie disponere, ut a beneficiorum erectione abstinerent, et capellanias manuales et amovibiles fundarent. * Ad summum istae capellaniae amovibiles (idem dic de vicariis) considerantur ut beneficia in materia favorabili. Fagnan. *loc. cit. n.* 118. vel etiam contineri poterunt in dispositionibus editis ob publicam utilitatem; unde poterit in eis committi simonia confidentialis, cum ea prohibita sit ob publicam utilitatem. Pyrrh. Corrad. *l.* 1. *prax. benef. c.* 6. *n.* 286. Garz. *p.* 1. *de benef. c.* 2. *n.* 69.

Q. VI. Quid sit commenda; et an sit beneficium.

R. Olim commenda nil aliud erat, quam custodia ecclesiae alicui commissa. Gloss. *in cap. Nemo v. commendare de elect. in* 6. Hinc commendatarius, qui erat tantum custos ecclesiae, nullum habebat jus in ecclesia, nec faciebat fructus suos, sed quod supererat ad sui sustentationem et ministrorum, convertendum erat in ecclesiae utilitatem, ut notat Glossa citata. Ecclesiae autem curatae ad sex menses et non ultra poterant ab ordinariis concedi in commendam, si ita necessitas vel utilitas exposcebant: *cap. Nemo de elect. in* 6.

Modo solus Papa confert in perpetuum personis qualificatis, ac de ecclesia bene meritis ecclesias in commendam; et id non principaliter in bonum ecclesiarum, ob quarum utilitatem antiquitus commendatario ipsorum custodia commendabatur, sed principaliter conferuntur commendatario, ut ex ipsius fructibus commodius sustentetur. Ex hoc autem non parum detrimenti accessit monasteriis, quae conferuntur in commendam, non solum in temporalibus, sed etiam in spiritualibus, ut notat Fagnan. *in cap. Cum ad nostram n.* 14. *de elect.* ecclesiae vero curatae non amplius conferuntur in commendam, sed cum vacant, debent in eis vicarii designari juxta Trident. *sess.* 24. *c.* 18. *de reform.* et decisum fuit a s. congregatione, pront refert Barbos. *in collect. ad cap.* 18. *cit.* et Fagnan. *in cap. Dudum il* 2. *n.* 44. *de elect.*

R. II. Commendae temporales utique non habebant rationem beneficii, ut constat ex supradictis; unde nil obstabat, quin ab eodem una ecclesia obtineretur in titulum, altera in commendam, ad simplicem nempe custodiam: *cap. Dudum* 54. §. *Suggessit de elect.* Verum commendae perpetuae, quae modo conferuntur a Papa, habent ratio-

nem veri beneficii, cum tribuant jus perpetuum percipiendi fructus ecclesiasticos propter officium spirituale, ob custodiam nempe exhibitam ecclesiae. Hac ratione Tridentinum prohibet habere plura beneficia etiam *commendata*: *sess.* 7. *cap.* 2. *et* 4. *sess.* 24. *c.* 17. *de reform.* et id intelligendum est, quamvis unum haberetur in titulum, et alterum in commendam, ut decisum testatur Fagnan. *cap. Dudum il* 2. *n.* 37. *et seqq. de elect.* * Alia quae spectant ad commendas perpetuas, videri possunt apud Gonzal. *ad reg.* 8. *cancellar. gloss.* 5. §. 8. *a n.* 7. *ad* 33. et Barbos. *jur. ecclesiast. lib.* 3. *cap.* 9. *a n.* 31. et praecipue 36. ubi docet, in commendis hujusmodi posse cadere simoniam *.

Q. VII. Quid sit praestimonium; et an sit beneficium:

R. I. Praestimonia sunt quidam annui proventus detracti ex redditibus beneficiorum, qui solent dari canonicis vel aliis clericis in vitae subsidium, et praecipue ut operam studiis impendant. Layin. *l.* 4. *tr.* 2. *cap.* 5. *n.* 5.

R. II. Si praestimonia conferantur ad tempus determinatum et limitatum, utique non sunt beneficia ecclesiastica, sed mera stipendia; cum de ratione beneficii sit dare jus perpetuum ad percipiendos fructus ex bonis ecclesiae. Si vero conferantur in titulum et in perpetuum, dumtaxat vacatura morte illius cui dantur, sunt re vera beneficia; nam tunc conferunt praedictum perpetuum jus, et illud ratione spiritualis officii, v. g. recitationis horarum, ad quam tenentur obtinentes hujusmodi praestimonia. Hinc ea inter beneficia adnumerantur: *cap. ult. de concess. praebend. in* 6. et a Tridentino *sess.* 14. *c.* 9. *de reform. et sess.* 23. *c.* 18. Item quia sunt vere beneficia, s. Pius V. in sua constitutione, quae incipit *Ex proximo bullar. to.* 2. *pag.* 344. obligat habentes praestimonium ad restitutionem fructuum, si non recitent divinum officium.

Q. VIII. Quid sit pensio et quotuplex; et an sit beneficium.

R. Pensio communiter definitur: *jus percipiendi fructus aliquos ex alieno beneficio*. Garz. *de benef. cap.* 5. *n.* 170.

R. II. Pensio divitur in laicalem et clericalem. Laicalis est, quae confertur ob ministerium et causam mere temporalem, sive conferatur laico, sive ecclesiastico. Hujusmodi esset pensio, quae ministraretur oeconomo ecclesiae, cantori, aedituo, pulsanti organum etc. Pensio ecclesiastica ea est, quae solis ecclesiasticis personis competit, et haec pariter duplex est. Alia quae competit solis personis ecclesiasticis,

sed quia datur ex titulo mere temporali, dicitur mixta. Ita se habet pensio, quae confertur clerico pauperi, ut alatur, vel parocho impotenti beneficio deservire. Ad hanc reducitur pensio, quae si datur ob officium spirituale, datur tantum ad tempus, ut quae datur oeconomo parochi impotentis, ut exerceat curam animarum, quoadusque ille vivat. Alia est pensio, quae non solum datur solis ecclesiasticis et ob officium spirituale, sed insuper datur in perpetuum titulum; ut quando ex aliquo pingui beneficio detrahitur certa portio fructuum, et assignatur alicui clerico vel in perpetuum praestimonium vel in titulum beneficii perpetui e. g. vicariae. Haec autem assignatio non obstat ss. canonibus; nam ut bene notant canonistae, et inter alios Fagnanus *in cap. Ad audientiam n. 41. de rescript.* ss. canones solum prohibent, ne tales pensiones in fraudem assignentur, non vero si intercedat aliqua justa causa.

R. III. Sicut certum est pensiones laicales non esse beneficium, quia non habent sibi annexum officium spirituale; ita et certum est habere rationem beneficii eas pensiones; quae dantur in perpetuum titulum ob officium spirituale, ut constat ex supradictis de vicariis et praestimoniis. De his pensionibus videndus Fagnanus *loc. cit. n. 44. etc.* * Barbos. *l. c. cap.* 11. *

Aliae pensiones, quae licet solis dari possint ecclesiasticis, nihilominus vel non dantur in perpetuum titulum, vel dantur ob solum motivum temporale, non habent rationem beneficii; quia non verificatur importare jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis ecclesiae propter officium aliquod spirituale, ut exposcit ratio beneficii. Hinc tales pensiones non indigent institutione, sicut beneficia; nec dicuntur, sicut beneficia, vacare morte possidentis, cum beneficia ita dicantur vacare, ut per alios possint possideri; pensio vero cessat morte pensionarii, et ad alios non transit. Quod si sanctus Pius V. in sua constitutione, quae incipit *ex proximo bull. t. 2. p. 344.* obligat hujusmodi pensionarios non recitantes officium divinum ad recitationem officii parvi B. Virginis cum obligatione restituendi fructus si non recitent, hoc idem probat, hujusmodi pensiones non esse beneficium; nam si fuissent beneficium, ante hujusmodi constitutionem pensionarius recitare debuisset horas canonicas. Demum de hujusmodi pensionibus, veluti de re a beneficio distincta, loquitur *cap. Quamvis plenissima 4. de praebend. in 6. et* Trident. *sess.* 22. *c.* 2. *sess.* 23. *c.* 18. *sess.* 25. *c.* 15. *de reform.* et

notat Fagn. *in c. Cum in cunctis n.* 106. *de elect.* Hinc quamvis ex Tridentino *sess.* 23. *l.* 6. *de reform.* nullus obtinere possit beneficium ante annum 14. id non valet de pensionibus ex declaratione s. congreg. apud eumdem Fagnanum *loc. cit. num.* 12. Remanet ergo, hujusmodi pensiones solummodo in materia favorabili posse venire aliquo modo sub nomine beneficii, ut notat Fagnan. *in c. Ad audientiam il* 2. *n.* 74. *et seq. de rescrip.*

* Ex veterum canonum dispositione can. *In Parochia caus.* 16. *q.* 1. *cap. Quod Dei timorem de statu monachor.* orta jamdudum fuit gravis quaestio, an scilicet religiosi professi, etiam monachi, quin et mendicantes, nec non canonici ac clerici regulares beneficia saecularia cum animarum cura, vel sine, obtinendi capaces sint citra ullum privilegium, atque sedis apostolicae dispensationem. Et quidem innumeri fuere doctores tum veteres tum recentiores; qui illorum canonum auctoritate ducti haec illis permiserunt, videndi apud Barbosam *in d. cap. Quod Dei timorem*; quinimmo quoad clericos et canonicos regulares ultra progredientes, tam ea, quae ad patronos sive ecclesiasticos sive laicos, quam quae ad liberam ordinariorum collationem etiam per concursum spectant, nec non quosque canonicatus, beneficia simplicia, ecclesiasticas pensiones assequi eodem modo posse docuerunt. Verum jure novo Tridentini citra privilegium aut apostolicum indultum monachi habere nequeunt beneficia saecularia etiam curata, prout pluries declaravit s. congregatio allata a Corrad. *in prax. dispens. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 1. *n.* 18. et a Fagnan. *in cit. cap. Quod Dei etc. n.* 17. et tenent Castropal. *loc. cit. p.* 3. *n.* 10. Card. Petra *ad Constit. Anastasii IV. sect.* 1. *n.* 14. Inter monachos autem non comprehendi a Tridentino canonicos regulares adhuc sustinuerunt quamplures, quorum rationes videre est apud Leur. *de for. benef. q.* 53. et Petr. *l. c. n.* 38. *et seqq.* Hodie vero omnem quaestionem abstulit, omnique controversiae finem imposuit Benedictus XIV. sua constitutione *Quod inscrutabili bullar. tom.* 1. *pag.* 536. ubi re mature discussa et doctissimorum virorum consilio adhibito, declaravit non posse canonicos regulares Lateranenses neque ss. Salvatoris beneficium quodlibet ecclesiasticum saeculare, sive cum adnexo animarum curae onere; sive simplex, et sine cura, neque canonicatum, neque pensionem aliquam ecclesiasticam percipere cum sola superioris, aut abbatis generalis licentia, absque apostolico indulto, neque

eis prodesse jus commune, Tridentini decreta, ullam consuetudinem, possessionem, aut titulum; decretis tamen aliquibus regulis servandis in casu, quo contingat eos provideri de aliquo beneficio, quae videri possunt in eadem constitutione *a* §. 17. *ad* 26. Ab hujus vero sanctionis observantia exceptos voluit idem Pontifex alia constitutione *Oneroso bullar. tom.* 3. *pag.* 302. canonicos regulares Praemonstratenses, non obstantibus praedictis, in qua definit eos capaces beneficiorum parochialium, et vicariarum tam saecularium quam regularium, etiam non intercedente apostolica dispensatione *.

* Quae de rescriptis ad obtinenda beneficia simplicia dicta superius sunt *q.* 2. §. *Beneficium simplex*, vera sunt quando agitur de rescripto ad beneficium obtinendum concesso ad petitionem et supplicationem alterius, non autem si res sit de beneficio a Pontifice collato motu proprio; tunc enim ambitionem non redolens, rescriptum esse late interpretandum docent Passerin *in d. cap. n.* 9. Leur. *q.* 34. *n.* 3. et alii apud Garciam *p.* 1. *cap.* 6. *n.* 57. etsi ipse tunc censeat excipienda beneficia curata. *

* Inter alias beneficiorum divisiones liceat hic adnotare illam, quam tradunt communiter, in beneficia manualia et non manualia. Illa dicuntur, quae conferuntur revocabiliter, et ad nutum conferentis auferri possunt ex aliis causis quam a jure permissis. Gloss. *in clement. Et si principalis de rescriptis* Azor. *p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 1. *q.* 4. Non manualia ea sunt, quae conferuntur irrevocabiliter, in titulum scilicet perpetuum, quaeque auferri minime possunt nisi ex causis in jure expressis juxta cap. *Ut canonum de constit.* *

* Canonicatus autem expectatio licet non sit beneficium; et olim permissa fuisset, ut ex multis juribus decretalium et sexti videre est, hodie tamen amplius non licet ex decreto concilii Tridentini *de reform. sess.* 24. *cap.* 19. ex quo decreto censuit sacra congregatio, testante Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell.* §. 1. *proem. n.* 64. *et seq.* non posse amplius erigi canonicatum supra numerum cum spe futurae praebendae. Haec autem dictis non adversantur, neque enim hoc decreto sublatae sunt consuetudines immemoriales, si quae sunt, illarum ecclesiarum eligendi aliquos in canonicos, antequam vacent praebendae, qui in proximam vacaturam praebendam succedunt, ut respondit sacra congregatio apud Garc. *de benef. p.* 6. *cap.* 1. *n.* 5. tunc enim non eliguntur supra numerum. *

* Ut superius dictum est, breve tempus quo possunt parochi, relicta paraecia, vicarium statuere sine licentia episcopi, limitatur ad septem vel octo dies. Verum hac in re cujuscumque dioecesis consuetudo et leges attendendae. In nostra dioecesi Lucensi consulant parochi ultimam synodum *p.* 3. *cap.* 2. *n.* 3. ubi decernitur eos non abesse debere a paraecia ultra biduum, sine archiepiscopi aut vicarii generalis licentia, et quoties abfuerint, ibidem sacerdotem relinquere, qui approbatus vices suas gerat. Ex quibus inferendum videtur, non posse vicarium statuere nisi ad biduum sine licentia. *

* Ex praeallatis juribus, quae vicarios perpetuos in ecclesia parochiali constitutos veris parochis aequiparant, inferre debemus, omnia quae in veris parochis locum habent, valere etiam in hujusmodi vicariis. Hinc inter alia superius dicta observandum quoque erit, quod vicarius perpetuus ante vigesimum quintum aetatis annum saltem inchoatum, beneficium consequi nequeat quod intra annum sacerdotio initiari debeat, quod eodem tempore plurium ecclesiarum vicarius esse nequeat, *cap. Veniens de offic. vicar.* Licet autem citata Clementina in praedictis casibus tantum parochis vicarios perpetuos aequiparet et ideo Barbos. *jur. ecclesiast. lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 17. doceat extra illos non comprehendi sub nomine parochorum praecipue in materia poenali et odiosa, attamen Gloss. *in d. Clement. v. Amittendi etc.* Fagnan. *in cap. Ex parte de offic. vicar. n.* 22. et ipse Barbos. *loc. cit. n.* 22. poenae inflictae in extravag. *Execrabilis* Joannis XXII. *de praebend.* subjectos volunt, nempe quod secundam vicariam retinere praesumentes, utramque amittant, et ad alia beneficia fiant inhabiles. *

* Ex eo autem quod habeant jus percipiendi fructus ex ecclesiae bonis, non sequitur quod vicariis perpetuis debeantur omnes fructus ecclesiae, sed congruens tantum portio, accedente ordinarii auctoritate et arbitrio juxta personae qualitatem, ecclesiae facultatem, regionis consuetudinem, situm beneficii assignanda, prout decrevit Tridentinum pluribus in locis, et praecipue *sess.* 7. *cap.* 5. *et* 7. *de reformatione.* Attendenda quoque nostris temporibus, in hac portione fructuum assignanda, obligatio videtur, qua gravantur hodie hujusmodi vicarii a Benedicto XIV. sua constit. *Cum semper bullar. to.* 1. *pag.* 366. applicandi singulis festis diebus de praecepto missam pro commisso sibi grege, ut scilicet

aliquo modo hujus gravaminis compensatio fiat, augendo etiam ultra taxam a s. Pio V. sua constit. *Ad exequendum* statutam fructuum portionem ipsis tribuendam, pro quo episcopis necessarias omnes et opportunas tribuit facultates, et quascumque appellationes, privilegia et exemptiones aufert. Cujus obligationis rationem praecipue habendam esse cum iis vicariis, qui praeficiuntur ecclesiae vacanti, insinuat idem Pontifex eadem constit. §. 9. monens episcopos ut curent, quod ii, qui vacantis ecclesiae redditus exigunt, congruum aliquod augmentum praebeant pro hoc onere missas applicandi pro populo diebus festis.*

*De obligationibus quae inhaerere possunt capellaniis, vide dicenda inferius *tract.* 18. *q.* 2. *cap.* 8.*

*Plura novissime decrevit de pensionibus Benedictus XIV. in constit. *In sublimi bullar. tom.* 1. *pag.* 71. et primo prohibet, ne beneficia resignantes sub pensione, clam pactum cum resignatario ineant de cedenda illis pensione, seu commodo exigendi ejusdem pensionis fructus, soluta anticipata pecunia. 2. Hujusmodi pactum omnino irritum ac inane declarat. 3. Resignatarios ac resignantes ab omni beneficii jure ipso facto absque alia judicis declaratione decisos, atque pecuniam acceptam sub gravi peccato restituendam, atque ordinarii arbitrio locis piis applicandam, vel pauperibus personis distribuendam decernit. 4. Eisdem poenis subjectas voluit omnes pensionum extinctiones, factas intra sex menses a die receptae beneficii possessionis per resignatarium computandos, etiamsi nullum praecesserit pactum, et extinctiones hujusmodi sequutae sint vigore supplicationis summi Pontificis manu signatae. Supradicta autem omnia habere locum statuit etiam ultra sex mensium spatium, si hujusmodi detestabile pactum praecessisse constiterit.*

CAPUT II.

De obligationibus beneficiatorum

Q. I. Quae sint onera, sive obligationes beneficiatorum.

R. Onera beneficiis annexa, sunt sequentia. Obtinens beneficium debet recitare officium divinum, de qua obligatione infra late agemus. Tenetur facere fidei professionem. Tenetur residere in loco beneficii, vel etiam assistere divinis officiis. Tenetur recipere ordines de jure annexos suo beneficio.

Q. II. Quales beneficiati teneantur ad fidei professionem.

R. Ex decreto Tridentini *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* tenentur ad fidei professionem omnes beneficiati habentes curam animarum intra bimestre a die pacificae possessionis, eamque emittere debent in manibus episcopi, aut ejus vicarii, vel officialis. Item ex vi ejusdem decreti tenentur facere fidei professionem coram episcopo et capitulo, omnes canonici ecclesiae cathedralis, et dignitates illius. Additur insuper praefatis haec poena, ut nisi intra bimestre a die pacificae possessionis fidei professionem faciant, non faciant fructus suos.

Hinc oritur controversia inter DD. an omittentes dictam fidei professionem teneantur in conscientia dictos fructus restituere etiam ante omnem judicis sententiam. Et quidem non desunt affirmantes expectari posse sententiam declaratoriam criminis, in eo fundati, quod nemo tenetur in se ipsum exequi poenam a lege inflictam, nisi post talem sententiam. At meo videri, potius sequi debemus contrariam sententiam; nam similes leges non sunt in toto rigore poenales, sed potius dicendum est inducere inhabilitatem ad aliquid consequendum: sicuti non recitans horas canonicas inhabilis est ad obtinendam portionem fructuum eis correspondentem. Porro dum lex aliquos inhabilitat ad aliquid possidendum, non debet expectare judicis sententiam, ut illud non percipiat, et ut illud dimittat, si percepit dum erat inhabilis ad possidendum. Et de facto vult concilium *illis possessionem non prodesse*, unde eodem modo se habent, ac si possessionem beneficii non haberent. Item dici potest tales leges non esse poenales, sed conventionales, seu conditionales, itaut velint non posse aliquid adipisci, nisi posita conditione a lege statuta; dum autem ad aliquid juste possidendum deest conditio necessaria, non est expectanda judicis sententia ad dimittendam rem, quam quis non potest obtinere sine tali conditione. Azor. *t.* 2. *l.* 7. *cap.* 2. *q.* 1. Garzias *de benef. p.* 3. *c.* 3. *n.* 45. Filliuc. *tr.* 22. *c.* 3. *n.* 97. Immo quia professio fidei consideratur, ut conditio necessaria ad faciendos fructus suos, non desunt qui velint a die transacti bimestris etiam inculpabiliter omittentem fidei professionem non facere fructus suos. Ledesm. 2. *p. tr.* 1. *c.* 4. *concl.* 10. *dif.* 2. Nihilominus aliud sentiendum puto, ut in simili dicam infra *quaesit.* 7. cum tunc bene possit praesumi aliam esse mentem ecclesiae.* Videantur Barbos. *de offic. et potest. episc. p.* 3. *allegat.* 61. Sanch. *in* 1. *decalog. praecept. lib.* 2. *cap* 5.*

Q. III. Quid importet residentia, ad quam tenentur beneficiati: qui ad eam teneantur; et quo jure teneantur residere.

R. I. Residere in ecclesia per ss. canones, idem est ac eidem personaliter deservire in divinis officiis per *text. in cap. Conquerente de cleric. non resid.* ac proinde onus residentiae intelligendum est cum effectu: *cap. Relatum* 4. *ibid.* neque enim prodesset praesentia clerici in loco beneficii, si quae sui beneficii sunt, non praestaret, ut notat Glossa *in cap. unic. v. praesentes de cleric. non resid. in* 6. Neque hic valet regula 68. juris in 6. *Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum;* nam fallit haec regula, quoties electa est industria, et fides personae, cui aliquid committitur: *cap. ult.* §. *Is autem de offic. jud. deleg. et cap. Is, cui* 12. *eodem tit. in* 6. et in beneficiis censetur electa industria , et fides personae, cui conferuntur: *c. Quia nonnulli* 3. *de cleric. non resid.* junct. *can. Metropolitano dist.* 64. *et can. Licet.* 8. *q.* 1. Et quidem, maxime ad beneficia curata, necesse non esset eligere digniores et utiliores ecclesiae , ut vult Tridentinum *sess.* 24. *c.* 18. *de reform.*, si pro inserviendo ecclesiae non eligeretur fides, et industria personae electae .

R. II. Episcopi, aliique beneficiati curam animarum habentes, tenentur jure divino et naturali ad residentiam personalem. Ratio est, quia cum ex pluribus s. scripturae locis habeatur, pastores debere oves suas agnoscere, easque pascere, istarumque indigentiis invigilare , nec eas mercenariorum more deserere; et cum haec praestare haud possint, si non resideant, sequitur, pastores jure divino naturali debere apud suum gregem residere. Hinc concilium Tridentinum *sess.* 23. *de reform.* dicit, omnes habentes curam animarum teneri ad residendum penes suum gregem. Notandum tamen est cum Fagnano *in cap. Ex parte n.* 18. *et* 19. *de cleric. non resid.* quod cum Tridentinum non posuerit hanc doctrinam inter canones ad dogmata fidei pertinentes, consequens est non esse de fide, habentes curam animarum jure divino ad residentiam teneri. Videantur Fagnanus *loc. cit.* Garzias *par.* 3. *de benef. cap.* 2. *n.* 16. Barbos. *p.* 3. *de offic. et potest. episc. alleg.* 53. *n.* 2.

Ex dictis sequitur, primo Romanum Pontificem, cum ex jure divino sit episcopus Romae; et jure divino pariter ad ibi residendum teneri. Barbos. *de potest. et offic. episc. p.* 1. *tit.* 3. *c.* 2. *n.* 12. *et* 13. Eamdem obligationem extendunt ad cardinales s. Romanae ecclesiae, utpote quia con-

siderantur quasi compastores cum Papa totius ovilis Christi. Secundo jure divino tenentur residere episcopi. Et quidem residere debent in loco ecclesiae cathedralis; ut ex ss. canonibus animadvertunt canonistae, ex eo maxime quod cum episcopus sit sponsus suae ecclesiae, debet penes eam residere; nec satis est, si in dioecesi resideat. Barbos. *p.* 3. *de offic. et potest. episc. alleg.* 53. *n.* 3. Fagnan. *in cap. Qualiter n.* 27. *et* 34. *de cleric. non resid.* Quamvis autem ex quibusdam canonistis, quos sequitur Barbosa *loc. cit. n.* 13. episcopi cardinales possint residere Romae, et non apud suam ecclesiam, nihilominus theologi communiter docent oppositum; cum non omnes cardinales necessarii reputentur Romae ad assistendum Pontifici, et aliunde jus divinum obliget unumquemque pastorem ad suum gregem gubernandum. Id etiam colligitur ex Tridentino *sess.* 23. *c.* 1. *de reform.* neque ipsos cardinales a personali residentia excusante, et conformiter Tridentino ad residendum illos obligavit Urbanus VIII. in sua constit. quae incipit: *Sancta synodus etc. Bull. t.* 4. *pag.* 202. Videatur inter alios Hurtad. *de resid. lib.* 2. *resol.* 8. *n.* 25. Excusantur tamen communiter a residentia illi cardinales, qui habent suas ecclesias prope Romam; nam ex una parte facile illas gubernant etiam Romae residendo, et ex alia parte praestant debitam assistentiam s. Pontifici.

Observare tamen est, extra tempus adventus et quadragesimae et festorum solemniorum, posse episcopos spatio duorum vel trium mensium a suis ecclesiis abesse, dummodo id sit absque gregis detrimento, et hoc possunt facere absque ulla superioris licentia, cum id illis concedat Tridentinum *sess.* 23. *c.* 1. *de reform.* Et ratio est, quia talis absentia respectu totius anni, si ex ea detrimentum gregis sequi non possit, brevis absentia reputatur. Barbos. *in collect. ad cit. cap. Trid. n.* 15. Fagnan. *in cap. Qualiter n.* 38. *et* 39. *de cleric. non resid.* Notat autem *ibid.* Fagnanus *n.* 40. *et seqq.* absentiam trimestrem unius anni ex declaratione s. congregationis non esse conjungendam cum absentia trimestri alterius anni; nam cum tunc episcopus per sex continuos menses abesset, non verificaretur ipsius absentiam esse brevem.

Secundo sequitur, parochum jure divino teneri ad residendum in sua parochia, utpote quia et ipse est pastor, qui debet cognoscere, pascere et invigilare supra suum gregem. Et revera etiam quoad parochos, omnesque curam

animarum habentes id expresse decrevit Tridentinum *sess.* 22. *c.* 1. §. *Eadem omnino de reform.* Ex hujusmodi conciliari doctrina asserunt DD. parochum nullatenus abesse debere a suis ovibus sine justa et rationabili causa, quarum una certe est honesta recreatio, non vero animus vagandi, et multo minus extra parochiam pergere ad ludendum. Observant etiam DD. aequum esse, ut parochus resideat in parochiali domo, cum conveniat sponsum apud suam sponsam residere. Barbôs. *in conc. sess.* 23. *cap.* 1. *et tr. de paroc. p.* 1. *c.* 8. *a n.* 34. *et de offic. et potest. episc. alleg.* 33. *a n.* 71. Th. Hurtad. *lib.* 3. *de resid. paroch. resol.* 3. *n.* 1. Interveniente autem justa et legitima causa, relicto tamen idoneo vicario, potest absque alia licentia usque ad septem dies abesse; nam hoc videtur paulisper abesse, et qui paulisper abest, abesse non dicitur, ut dicit ipsum Tridentinum *sess.* 23. *c.* 1. *de reform.* et habetur ex *text. leg. Quidquid in calore ff. de reg. jur.* Non conceditur autem parochis abesse etiam ex justa causa a propria parochia per integram hebdomadam, sive per octo integros dies nisi petita et obtenta licentia ab episcopo, ex declaratione s. congregationis apud Fagnan. *in cap. Relatum de clericis non resid. n.* 33. et apud Garziam *p.* 3. *de benef. cap.* 2. *n.* 19. *et* 23. Unde non amplius habere potest locum illa opinio, qua dicebatur posse parochum ex justa causa ad bimestre a sua parochia abesse, etiam absque ordinarii licentia, cum declaratum sit ex jure non posse neque per integram hebdomadam abesse sine licentia, quam vult Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.* non esse ultra bimestre concedendam, *nisi ex gravi causa*. * Rationes autem, cur hodie admittenda non sit antiquior illa opinio, videri possunt apud Reiff. *in* 3. *decretal. tit.* 4. §. 3. *a n.* 69. qui illius fundamenta penitus evertit *.

* Insuper advertendum in facultate esse episcopi sub poena pecuniaria, non vero excommunicationis latae sententiae, prohibere parochis, ne ultra biduum a sua ecclesia absint. Ita declaravit s. congregatio apud Garciam *p.* 3. *de benef. c.* 2. *n.* 23. et apud Barbos. *p.* 1. *de offic. paroch. c.* 8. *n.* 45. Semper tamen meminisse debet parochus in sui absentia relinquere debere idoneum vicarium, ut decernit Trident. *loc. cit.* Nec satis tutam judicet opinionem, qua illi conceditur abesse, non constituto vicario, per duos aut tres dies, quamvis non sit infirmus in paroecia; nam saepe accidit in puncto, quod non contingit in anno. Hinc Barbosa,

qui alias indulgentior fuerat in parochos, nescit laudare absentiam parochi vel per solum diem, addens esse gravem culpam per duos vel tres abesse, etiam nullo infirmante: *p.* 1. *de offic. paroch. c.* 8. *n.* 44. * Videantur dicta paulo superius pro nostra dioecesi *in reg. pract. cap.* 1. *

Q. IV. Quae sint justae causae excusantes a residentia.

R. Justae causae excusantes episcopos a residentia, et proportione servata etiam parochos, ad sequentes reducuntur ex concilio tridentino *sess.* 23. *c.* 1. *de reform.* Prima est *charitas christiana*, ut si e. g. episcopus vel parochus absint a propria ecclesia ad opitulandum alteri ecclesiae, quae necesse habeat ipsorum praedicatione et assistentia, ut non inficiatur haeresi, vel ut a gravibus sceleribus populi emendentur. Idem dicatur, si necesse foret eos abesse ad graves inimicitias componendas, maxime inter personas potentes. Providendum tamen interim est, ne propria ecclesia grave patiatur detrimentum. Barbosa *p.* 3. *de offic. et potest. episc. alleg.* 53.

Secunda est *urgens necessitas*, quando nempe ob suam valetudinem servandam vel recuperandam, necesse haberent episcopus vel parochus aeris mutatione, vel ob principis seu aliorum malitiam opus illis esset se subducere ad vitae defensionem. Non possunt autem episcopus, vel parochus se subducere, etiamsi sint in periculo vitae, dum ipsorum praesentia necessaria foret ad populos in fide confirmandos, vel ad ministranda ipsis sacramenta: atque ita saepius s. congregatio declaravit non posse parochum tempore pestis a sua ecclesia abesse; cum ex vi sui pastoralis officii teneatur suis ovibus etiam cum gravi vitae discrimine succurrere, quamvis concedat posse sacramenta baptismi et poenitentiae per alios conferre, ut ipse se servet incolumem ad superstites regendos, et ne sani ab ipso abhorreant. Fagnanus *in cap. Clericos num.* 38. *et seqq. de cleric. non resid.* Quod si parochus cogatur abesse ratione gravis inimicitiae, vult s. congregatio, ut, constituto idoneo vicario, illi concedatur manere in loco tutiori ad sex menses; et quod eadem licentia ad alios sex menses prorogetur, si nondum sedatae fuerint inimicitiae. Si vero nec intra tale tempus ita componantur res, ut parochus tuto possit residere, tunc vult inducendum essse parochum ad permutandum vel resignandum beneficium, ut curae animarum consulatur. Fagnan. *loc. cit. n:* 25. *et* 26. * Eruitur *ex cap. Ad supplicationem de renuntiat.* *

Tertia est *debita obedientia*, dum scilicet episcopus, vel parochus absunt, ut pareant justis mandatis suorum respective superiorum. Ubi observandum saepe declaratum esse a s. Congregatione, non posse episcopum ultra bimestre a concilio Tridentino permissum uti opera parochi, vel in visitatione, aut alio servitio suae ecclesiae, vel in proprio, sive etiam in servitio ecclesiae cathedralis. Has declarationes legere est apud Pignattellum *tom.* 7. *consult.* 4. *n.* 3. 4. et apud Barbos. *de offic. et potest. episc. p.* 3. *alleg.* 53. *n.* 86. apud Gonzal. *ad reg.* 8. *cancellar. gloss. n.* 258. Hoc etiam tradit Benedictus XIV. *instit. eccles.* 107. *n.* 59. ubi de canonicis loquens, cum sacra Congregatione *in Sulmonensi* 5. *Decembris* 1626. amittere eos dicit distributiones quotidianas, et duas tantum partes lucrari, si omnes fructus in iis consistant.

Quarta *evidens ecclesiae utilitas*, ut quando episcopus abest pro synodo provinciali, seu parochus pro synodo dioecesana. Idem dicas, si absint pro lite suae ecclesiae, pro obtinenda a superioribus reformatione etc. Ubi notandum, quod etsi episcopi abesse possint a suis dioecesibus pro evidenti temporali utilitate regni aut reipublicae, id intelligi debet, si alii non sint, qui aeque bene praestare non possint munera, quae ipsi assumunt: nam si alii idonei inveniantur, non verificatur, ipsorum absentiam posse deservire utilitati reipublicae. Contra hos episcopos, qui sine necessitate inserviunt principibus in negociis temporalibus, insurgit Trident. *sess.* 6. *cap.* 1. *de reform.* et Urbanus VIII. in sua constit. incip. *Sancta synodus bullar. Rom. to.* 4. *pag.* 202. et vult nulli patriarcharum etc. licere a propria ecclesia discedere, non obtenta ab ipso Romano Pontifice licentia. Videatur Fagnanus *in cap. Qualiter n.* 12. *et seqq. de cleric. non resid.*

An vero studiorum causa justa censenda sit, ut possit episcopus concedere parocho licentiam non residendi in propria ecclesia, controvertunt DD. Verum post Tridentinum videbatur lis cessare debere, nam cum velit concilium non concedendas esse ecclesias parochiales, nisi iis, qui per concursum magis idonei judicantur, non debet esse necessitas; ut causa studiorum postea recedant a sua ecclesia. Ideo hanc non esse parocho justam causam a sua ecclesia discedendi censuit s. Congregatio apud Gonzal. *supra* 8. *regul. cancellar. Gloss.* 6. *num.* 251. et apud Garziam *de benef.* 3. *p. cap.* 2. *n.* 81. Videantur etiam Barbos. *de off. et pot.*

episc. d. allegat. 53. *n.* 77. *et de off. par. p.* 1. *cap.* 8. *n.* 27. Riccius *in prax. for. eccl. resol.* 403. *edit. Venet. ann.* 1646. * *Pax Jordan. elucubr. div. lib.* 10. *tit.* 40. *n.* 50. Leur. *de for. benef. to.* 1. *sect.* 3. *cap.* 1. *q.* 381. *

Q. V. Quibus poenis subjaceant episcopi et parochi non residentes.

R. Ultra culpam gravem, quam incurrit parochus, si per tres aut quatuor dies sine justa causa absit, tenetur ad restitutionem fructuum pro rata absentiae. Ita Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.* ubi primo vult episcopum non legitime absentem teneri ad restitutionem fructuum pro rata absentiae, ac deinde idem decernit quoad parochum.* Difficultas aliqua oriri posset circa superioris Tridentini decreti intelligentiam, nam videtur esse contrarietas aliqua inter hoc et decretum sessionis 6. *cap.* 1. sub. Paulo III. ubi statutum fuit quod episcopus per sex menses absens a dioecesi sine legitima causa amittat tantum quartam partem fructuum unius anni, fabricae ecclesiae, vel loci pauperibus applicandam. Sed omissa responsione Palai *tract.* 3. *disp.* 5. *p.* 3. *n.* 2. qui vult prius decretum intelligendum de fructibus tempore residentiae perceptis, posterius de fructibus tempore absentiae percipiendis, melius concordari videntur dicendo cum Lessio *de just. lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 29. *n.* 157. quod prior poena jam inflicta in *cit. cap.* 1. *sess.* 6. aucta et aggravata postea fuit per posterius decretum sessionis 23. *c.* 1. *de reform.* * Nec pro restitutione horum fructuum expectanda est judicis sententia; nam vere tam episcopus quam parochus non faciunt fructus suos ex defectu non adimpletae conditionis, sine qua non vult Concilium tales fructus acquirere; unde quod suum non est, retinere non possunt sed restituere debent ecclesiae vel pauperibus; sicut sine alia sententia restituere debet ille, qui non adimplevit conditionem, sub qua testator illi legatum reliquit. Savar. *in man. c.* 25. *n.* 118. Quod si episcopus non legitime absens, monitus non resipiscat, vult Concilium causam deferendam esse s. Pontifici, qui poterit providere ecclesiam de pastore utiliori. Trid. *sess.* 6. *de reformat. cap.* 1. Decernit pariter Tridentinum posse episcopum animadvertere in parochum absentem contumacem per censuras ecclesiasticas, sequestrationem, et subtractionem fructuum, aliaque juris remedia usque ad privationem.

Hinc etiam notandum, quod licet non desint excusantes a restitutione fructuum supradictos, si in dioecesi vel paro-

chia resideant, quamvis per alios omnino munera episcopalia sive parochialia exerceant. Garzias *p.* 3. *de benef. cap.* 2. *n.* 53. nihilominus id sustineri non potest respectu illorum, qui nec personaliter resident in loco sui beneficii, quamvis esset consuetudo immemorabilis, ut parochus inserviret beneficio curato per vicarium, ac interim in absentia fructus perciperet. Ratio est, quia contra jus divinum, quo jure tenentur episcopi et parochi ad residendum et ad exercendum per seipsos proprium officium, nulla potest praevalere consuetudo. Tum quia nullatenus est attendenda consuetudo, quae irrationabilis est, et corruptela, et talis esset praefata consuetudo, utpote periculosa animabus parochianorum; ac proinde merito a Tridentino *sess.* 23. *c.* 1. corruptela nuncupatur. Fagnan. *in cap. Ex parte n.* 27. *de cleric. non resid.* * Videantur insuper Pax Jord. *l. c. n.* 58. et alii ab eo relati.

Q. VI. An caeteri beneficiati teneantur ad residentiam, et quo jure.

R. I. Ut constat ex Tridentino *sess.* 24. *c.* 12. *de reform.* tenentur ad residendum obtinentes in cathedralibus, aut collegiatis, dignitates, canonicatus, praebendas, aut portiones. Idem dicendum de mansionariis et cappellanis obtinentibus in cathedralibus aut collegiatis alia beneficia, quae sunt perpetua, et habent annexum servitium in choro; ita etenim censuit s. Congregatio declarans praecitatum caput concilii Tridentini ut videre est apud Garziam 3. *p. de benef. c.* 2. *num.* 475.

Caeteri omnes obtinentes simplex beneficium, nullum servitium habens annexum in ecclesia cathedrali seu collegiata, ad residentiam non tenentur sed possunt per substitutum eidem beneficio deservire; dummodo aliter fundator disertis verbis non praescripserit. Ita habetur ex generali consuetudine totius ecclesiae, quidquid fuerit de jure antiquo, ut videre est apud Fagnan. *in c. cum omnes n.* 14. *de constit.* apud Zerolam. *p.* 1. *prax. episc. v. beneficium* §. *Ad septimum v. octava conclus.* apud Garziam *de benef. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 3. 11. 12.

R. II. Illi beneficiati, qui non habent actualem curam animarum, et aliunde ex dictis tenentur ad residendum; hanc obligationem habent ex solo jure ecclesiastico. Ratio est quia ea non oritur ex jure divino imponente eis pascere et gubernare; cum non habeant oves, sed ex jure ecclesiastico ex quo ortum habent ipsorum beneficia, et quo prae-

scriptus est modus eis inserviendi. Fagnan. *in cap. Extirpandae* §. *Qui vero n.* 28. *de praebend.*

Q. VII. Quae causae excusent a residentia canonicos, aliosque curam animarum non habentes, qui nihilominus ex dictis tenentur residere.

R. Ultra causas supra allegatas excusantes episcopos et parochos, observandum est Tridentinum *sess.* 24. *c.* 12. *de reform.* concedere canonicis etc. posse abesse per tres menses, et id intelligendum est, vel illi sint continui vel interpolati. Garc. *p.* 3. *c.* 2. *n.* 305. Barbos. *p.* 3. *de offic. et potest. epis. alleg.* 53. *n.* 120. Fagnan. *in cap. Licet n.* 54. *de preben.* et cum haec licentia concedatur a jure, ex praefatis DD. non est necesse pro ea ad superiorem recurrere. Verum tamen est quod si nulla alia detur causa absentiae, quam animum relaxare, pro eo tempore non lucrabuntur distributiones quotidianas. Fagnan. *cit. num.* 92 *et* 93. Gonz. *ad reg.* 8. *cancell.* §. 7. *proem. num.* 82. Ne tamen ecclesia debito servitio destituatur, non debet eodem tempore major canonicorum pars abesse; item cavere debent canonici, ne absint tempore maximarum solemnitatum, ut observavit s. congregatio apud Barbosam *cit. n.* 119. Item vult Tridentinum, ne tanto tempore absint, si constitutiones particularium ecclesiarum tale exigant servitium, ut non possint per tres menses abesse. Immo si tunc non resederint per totum tempus, quod exigit tale servitium, subjacent poenis, de quibus infra. Garcias *cit. n.* 144. allegans declarationem s. congregationis. * Si vero constitutiones vel alicujus ecclesiae consuetudines requirant servitium totius anni, tunc etsi videatur habere locum ratio Tridentini ecclesiarum constitutiones praeservantis, nihilominus oppositum dici potest, et canonici trium mensium absentia gaudere valent, tum quia residentia totius anni nimis dura videtur; tum quia ita censuit sacra congregatio apud Reiffenst. *in* 3. *decret. tit.* 4. §. 4. *n.* 121. et Leur. *de for. benefic. t.* 1. *sect.* 3. *cap.* 1. *q.* 401. * Caeterum episcopus ob legitimam causam potest concedere canonico, ut ultra tres menses per alterum mensem absit. Ita ex s. congregationis declaratione Barbos. *de offic. episc. alleg.* 53. *n.* 123. Garc. *p.* 3. *de benef. c.* 2. *n.* 411. *et* 413. Fagnan. *in cap. Licet n.* 47. *de praeben.*

Potest pariter beneficiatus abesse causa studiorum si a suo praelato licentiam obtineat. Revocata quidem est a Tridentino facultas, quae olim competebat praelatis, concedendi

nempe licentiam etiam parochis ob hujusmodi causam a propria ecclesia discedendi, ut supra notavi, nihilominus quoad reliquos beneficiatos integra perseverat apud episcopos potestas ipsis a jure concessa, ut nempe possint eis permittere, ut per septemnium absint causa studiorum: *cap. Relatum 4. de cleric. non resid. et cap. Cum ex eo 34. de elect. in* 6. Ut videre tamen est apud Garciam cit. ultra licentiam episcopi, requiritur ut beneficiatus non praetergressus fuerit annum trigesimum, quamvis possit studium absolvere, si antea incoeperit. Item oportet beneficiatum incumbere studio theologiae vel ss. canonum, et id in loco saltem per consuetudinem ad publicum studiorum exercitium deputato: * *cap. Tuae fraternitatis de cleric. non resident. cap. Super specula de magistris.* *

Item possunt duo canonici abesse a loco sui beneficii, si absint pro inserviendo ipsi episcopo quatenus episcopus est: *cap. De caetero 7. de cleric. non resid. et cap. Ad audientiam* 15. ibid. Fagnanus *in cap. de caetero num. 4. et* 12. Barbos. *de canon. et dign. c.* 25. *n.* 5. Hi autem DD. cum aliis ab ipsis citatis dicunt esse in potestate episcopi non solum eligere duos canonicos ex cathedrali, sed etiam ex alia quacumque ecclesia collegiata. Et merito, quia cum ita decreverint ss. canones principaliter ob bonum ecclesiarum et ob servitium episcopis praestandum, hujusmodi dispositiones utpote favorabiles sunt potius ampliandae.

* Inter canonicos, quos sibi adjungere non potest episcopus, accensendae sunt dignitates aut canonici coadjutores prout censuit s. congregatio ann. 1659. * An vero ratione consuetudinis possint dignitates et canonici abesse a suis ecclesiis ultra tres menses, modo negative respondendum est, cum per concilium Tridentinum *sess.* 24. *c.* 12. sublata fuerit talis consuetudo etiam immemorabilis; ut notat Fagnan. *in c. cum omnes n.* 21. *et* 22. *de constit.* et Garcias *p.* 3. *de benef. c.* 2. *n.* 197. ex sent. s. Congr. Ubi ergo recepta est talis Tridentini constitutio, omnino negative respondendum est. Secus si non fuisset recepta; nam tunc posse valere talem consuetudinem notat etiam Fagnan. *loc. cit. n.* 18.

Illud certum est, quod si sermo sit de beneficiis simplicibus, quamvis in fundatione imposita fuerit beneficiato obligatio inserviendi per seipsum, v. g. per seipsum missas celebrandi, nihilominus adversus talem personalem obligationem praevalere potest longaeva consuetudo legitime praescripta, maxime si id non cedat in magnum ecclesiae prae-

judicium: *ar. cap. Cum omne* junct. Gloss. *fin. de const. in* 6. et pluribus citatis Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 5, *n.* 107. afferens declarationem s. congregationis.

Q. VIII. Quas poenas incurrant beneficiati non residentes.

R. Dignitates, canonici, aliique habentes personale ministerium in ecclesia cathedrali, seu collegiata, si primo anno non resideant, privandi sunt dimidia parte fructuum si secundo anno, omnibus fructibus, ac denique si tertio anno, privari possunt ipsis beneficiis. Trident. *sess:* 24. *cap.* 12. *de reform.* Ubi observandum est non dicere concilium hujusmodi canonicos non residentes non facere fructus suos, ut loquitur de episcopis et parochis, *sess.* 23. *cap.* 1. *de roform.* unde cum solum decernat concilium tales beneficiatos esse privandos fructibus, quos fecerunt suos etiam ratione praebendae etc. sequitur non teneri ad eos restituendos ante sententiam judicis condemnatoriam. Garc. *p.* 3. *de ben. c.* 2. *n.* 151. Barbos. *de canonic. c.* 20. *n.* 22.

* Ex superiori Tridentini statuto inferri potest quod ad dictam poenam privationis fructuum incurrendam a canonicis, non sit opus praevia monitione ut resideant, ut decisum fuisse a sacra congregatione concilii verba declarante refert Garc. *loc. cit. n.* 145. sed tantum citandi sint ad allegandum, quare non debeant puniri juxta concilii decretum. Reiffenst. *in* 3. *decret. tit.* 4. *n.* 126. Bene vero adhibenda est monitio seu citatio adversus canonicum tertio anno non residentem, ut in termino, arbitrio episcopi praefigendo redeat, personalis quidem, si sciatur ubi existit, per trinum edictum valvis ecclesiae affigendum, si nesciatur ubi sit, et expectari post ultimum debet sex mensium spatium: *cap. Ex parte vestra c. Clericos, c. Ex tuae de cleric. non resident.* Reiffenst. *loc. cit. n.* 132. Quibus autem privandi sunt, fructus sunt praebendae; qui applicari per episcopum debent, videri etiam possunt binae constitutiones Pii IV. et Urbani VIII. relatae a Fagnano *in cap. Clericos de cleric. non resident. n.* 11. *et seq.* *

Q. IX. Quam obligationem habent beneficiati suscipiendi ordines beneficiis annexos.

R. I. Si episcopus, postquam est electus et confirmatus a s. Pontifice, intra tres menses non consecretur, debet restituere fructus jam perceptos, et si intra totidem menses id facere negligat, ipso jure ecclesia sua remanet privatus. Trident. *sess.* 23. *c.* 2. *de refor.* Neque ex dictis supra, expectanda videtur judicis sententia ad fructus restituendos, vel

ad ecclesiam dimittendam; nam istae non tam sunt pœnae, quam conditiones, quas vult concilium adimpleri, ut possint fructus, et ecclesiae retinéri. Secus dicendum, si episcopus ex infirmitate, vel alia rationabili causa differat consecrationem, ut ex *can. Quoniam dist.* 75. et tradit Barbos. *de potest. episc. p.* 1. *cap.* 5. *nu.* 1. *et p.* 2. *allegat.* 1. *n.* 39. *et* 40. cum multis aliis.

R. II. Electus ad beneficium curatum intra annum tenetur promoveri ad sacerdotium, et nisi hoc faciat, nulla alia monitione praemissa, privatus remanet beneficio: *c. Licet, et c. Commissa* 35. *de elect. in* 6. Garc. *p.* 3. *c.* 4. *n.* 3. *et n.* 52. Barbos. *de parocho p.* 1. *c.* 5. *n.* 1. Ex citato autem capite *Commissa*, annus, intra cujus terminum tenetur parochus ad sacerdotium promoveri, computandus est a tempore suscepti regiminis, et illius pacificae possessionis. Excusandus tamen ipse esset, si ex justo impedimento non potuisset intra annum ad sacerdotium promoveri; nam impedito non currit tempus, ut dicitur *c. Quia diversitatem de concess. praeben.* Non esset tamen excusandus, si ipse ex sua culpa apposuisset impedimentum eo fine, ut ordinem non acciperet; nam tunc plene per ipsum stetisset, non potuisse promoveri. Secus, si impedimentum eo fine non apposuerit: et ita privandus non esset beneficio, qui ex infirmitate, quae ex sua culpa non provenerit, evehi non potuit ad sacerdotium. Barbosa *cit. n.* 20. * Leur. *de for. benefic. sect.* 2. *cap.* 2. *q.* 320. ubi post conciliata jura, quae pugnare inter se videntur, animadvertit quoad poenam privationis beneficii, quod qui semel ob non susceptum intra annum sacerdotium privatus fuit beneficio, non possit amplius idem obtinere, etiam cum dispensatione episcopi, et hoc ex citato *cap. Cum commissa*, et Clement. *Ne in agro de statu monachor.* Passer. *de elect. cap.* 25. *n.* 373. *

R. III. Habentes in cathedralibus dignitates, canonicatus etc. aliaque beneficia aliquem ordinem exigentia, tenentur intra annum illum suscipere. Trid. *sess.* 22. *de ref. c.* 4. alias habere non possunt vocem in capitulo, et privandi sunt dimidia parte distributionum, ut dicitur in Clement. *Ut ii de aetat. et qualit.* quam ipsum Tridentinum innovavit. Poterit etiam episcopus simul cum canonicis, ut praescribitur a Trid. *sess.* 25. *de reform. c.* 6. eos beneficiis privare; nam Clementina citata alias poenas in suo robore relinquit. Garc. *p.* 3. *c.* 4. *n.* 16. Barbos. *de canonic. c.* 36. *n.* 20.

R. IV. Dubium est inter DD. an debeat esse sacerdos, vel saltem teneatur intra annum ordinari ille, cui confertur capellania, vi cujus capellanus debet celebrare, aut tot missas dicere in singulis hebdomadibus. Et mihi arridet sententia negativa; nam interpretandum est voluisse fundatorem erigere capellaniam juxta jus commune, et universalem receptam consuetudinem, *leg. 2. Ad jus retulit. C. de haered. instituend.* et de jure communi est, ut quodcumque simplex beneficium conferri possit habenti aetatem 14. annorum; et insuper quod unusquisque satisfacere possit per alium oneribus annexis simplici beneficio. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancel. num.* 74. *gloss.* 5. Barbos. *de offic. et potest. episc. alleg.* 24. *n.* 43. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 14. *n.* 2. * Lotter. *de re benef. lib.* 2. *q.* 47. *n.* 35. * Immo Garc. *p.* 7. *c.* 1. *a n.* 85. refert decisum a s. congregatione neque teneri per seipsum celebrare obtinentem capellaniam, in cujus fundatione dispositum fuerit, ut ipsemet rector celebret; nam oneribus missarum recte satisfit per substitutum. Contrarium vero senserat s. congregatio apud eumdem Garciam *n.* 58. in casu, quo fundator praescripsisset, quod ad suam capellaniam praesentaretur sacerdos; nam tunc nullatenus adimpleretur voluntas fundatoris, si non sacerdos praesentaretur. * Et tradunt Gonzal. *ad reg.* 6. *cancell. gloss.* 5. *n.* 105. Lotter. *l. c. n.* 10. *

Regulae in praxi observandae.

I. Cum ex jure divino teneantur parochi residere, nec residere dicantur, si et ipsi per se parochialia munera non praestent, videat parochorum ruralium Confessarius in quanto salutis discrimine plures parochi versentur. Quidam sunt, qui fere singulis hebdomadibus, nulla justa causa cogente, ad civitatem per duos vel tres dies accedunt, et ita verificatur singulis annis per plures menses abesse. Anne confessarius hos in conscientia tutos debet judicare? Alii sunt, qui saepissime per totam hebdomadam in civitate degunt, ut laxiorem vitam ibi protrahant, solumque festis diebus ad propriam ecclesiam revertuntur. Et hi miserrimi parochi, proh dolor! habent a quo sacramentali absolutione donentur. Alii demum reperiuntur, qui materialiter quidem in parochia resident, ac totum, seu fere totum regendarum animarum onus aliorum humeris imponunt; et hi etiam quasi propriae satisfaciant conscientiae, absolutione donantur, quotidie celebrant etc. Bene ergo animadvertat Confessarius

hos parochos a sacramentis arcendos, si non rite munere suo fungantur; simulque cogat ad restitutionem fructuum pro rata, si saepe absint sine justa causa.

Insuper Confessarius moneat parochum, quod licet ex quacumque justa causa, puta invisendi parentes, peregrinandi etc. possit de licentia episcopi per bimestre abesse, nihilominus ultra tale tempus abesse non debet, nisi ex aliqua gravi causa; nam solum, tali gravi causa existente, adnuit Tridentinum, ut episcopus possit illi concedere licentiam discedendi ultra bimestre.

II. Notet insuper Confessarius, non satisfacere propriae obligationi illos canonicos, aliosque, qui in cathedralibus, aut collegiatis exhibere debent aliquod ministerium, si illud non adimpleant per se; nam residentia, ad quam tenentur, exigit, ut per se ipsos propria munera adimpleant. Hinc Tridentinum *sess.* 24. *c.* 12. *de reform.* vult quod omnes divina per se, et non per substitutum compellantur obire officia. Quid vero dicendum de contraria consuetudine, innuam quaestione sequenti.

* In nostra Lucensi dioecesi tenentur fidei professionem emittere intra duos menses a die acceptae possessionis non solum provisi de canonicatibus et dignitatibus in cathedrali, sed etiam ii, qui hujusmodi canonicatus ac dignitates obtinent in quibuscumque dioecesis collegiatis, prout, antiquorum Synodorum statuta renovans, decrevit ultima Synodus *p.* 1. *cap.* 1. *n.* 6. Obligatio autem haec ita personalis est, ut nequeat suppleri per procuratorem, ut censuit sacra Congregatio in *Valentina an.* 1610; hincque factum est, quod eadem congregatio licet concesserit facultatem, ut Romae existentes provisi de aliquo beneficio parochiali, vel canonicatu, neque intra bimestre in manibus episcopi et coram capitulo fidei professionem emittere valentes, eam facerent Romae coram cardinali vicario; hanc tamen conditionem adjectam voluit, ut eam repeterent coram ordinario simul ac ad residentiae locum pervenerint, ut testatur Benedictus XIV. *instit.* 60. §. 3. et habetur ex foliis s. Congregationis in *Capuana profess. Fidei* 6. *Decemb.* 1738. *

* Transacto autem bimestre qui dictam professionem non emiserint, non ideo ab hac obligatione eximuntur, quia tempus non ad finiendam, sed ad sollicitandam obligationis impletionem adhibitum est. Debet igitur post bimestre semper emitti, sed ea non prodest ad recuperandos fructus jam deperditos, sed ne in posterum deperdantur. Azorius *lib.* 7.

cap. 2. *quaest.* 4. *et* 5. Sanchez *in* 1. *decalog. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 5. Quod si inquiras quid de fructibus in hujusmodi bimestre perceptis sentiendum? Respondendum cum Sanchez. *loc. cit. num.* 10. illos suos fecisse, et Tridentini decretum intelligendum de perceptis post bimestre ante fidei professionem. Nomine autem fructuum, quibus spoliantur a Tridentino, non comprehendi distributiones quotidianas ratione servitii, et choro adsistentiae acquisitas, tradit idem Benedictus *loc. cit.* §. 11. ex pluribus declarationibus s. Congregationis, nisi tamen fructus in solis distributionibus consistant, ut docent Sanchez *loc. cit.* Barbosa *de offic. et potestat. episc. p.* 3. *allegat.* 61. *n.* 30. *

* Quoad absentiam parochi, seu alterius curam animarum gerentis per bimestre notandum venit, quod non sufficiat episcopi licentia ob quamcumque justam causam petita, nisi etiam fuerit obtenta, neque valeat tacita, sed requiratur expressa, et in scriptis data, prout declaravit s. congregatio apud Benedictum XIV. *instit. eccles.* 17. §. 11. et tenent Barbosa *loc. cit. n.* 95. *et seqq.* Fagnanus *in d. cap. Relatum n.* 12. *et* 13. Permittitur vero recursus ad Superiorem in eo casu, quo episcopus injuste eam denegaret. Quod si gravis abeundi causa ex improviso accidat, neque tempus absit licentiam petendi, tunc parochus relicto idoneo vicario poterit quidem absque licentia praehabita abire, sed quamprimum monere debebit episcopum de sua absentia, deque ejus causa, ac necessitate. Fagnanus *loc. cit. n.* 14. 15. 33. *et* 45. Garc. *p.* 3. *c.* 2. *n.* 34. Sola vero distantia loci ab episcopo, praecisa necessitate moram non patiente, non excusat a dicta licentia petenda. Fagnan. *loc. cit. num.* 27. *

* Ex facultate a Tridentino episcopis tributa mulctandi parochos absentes, nostra synodus loco superius citato, ultra poenas ab eodem Tridentino inflictas, pro prima vice inobedientes tribus aureis nummis, secunda et tertia duplo plectendos statuit. *

* Alias ulterius poenas inflictas in non residentes, nec non privilegia residentibus concessa, videre est in constitutionibus Pii IV. *De salute* et *in suprema bullar. Rom. tom.* 2. *p.* 19. *et* 131. et s. Pii V. *Cupientes eod. tom.* 2. *pag.* 261. nec non Urbani VIII. *Sanctissimus tom.* 4. *pag.* 26. in quibus prae caeteris alternativae mensium in conferendis beneficiis privilegio donantur episcopi residentes, et eo spoliantur residentiae legem non servantes. Insuper privantur facultate

testandi, si qua gaudent, de redditibus ecclesiasticis, casu quo extra residentiam absque licentia morantes obire contigerit, sed omnia apostolicae camerae, ut spolia, cedere debent, quod ultimum etiam parochos afficit. *

* Restitutio fructuum sicut per episcopos facienda est ecclesiis, aut pauperibus dioecesis, ita per parochos pauperibus suae paroeciae, vel fabricae ejusdem ecclesiae. Neque ab ea obligatione se subducere valent, eo quia non sint pauperes in ea; tunc enim omnimode ecclesiae fabricae, etsi non indigenti, applicandi sunt, saltem quoad ornamenta, prout declarasse s. congregationem refert Garc. *p.* 3. *cap.* 2. *n.* 31.*

* Ex ea ratione, quae superius innuitur, ne scilicet ecclesia debito servitio privetur, non possunt canonici ob vacationem a choro abesse ultra tertiam partem, neque tempore Adventus, aut Quadragesimae; et quamvis ad vacationem trium mensium episcopi licentia non indigeant, ea tamen requiritur, si a dioecesi eo tempore discedere velint, prout haec omnia saepius decrevit s. congregatio apud Benedictum XIV. *instit. eccles.* 107. *n.* 34. *et seqq.* *

* Annus, intra cujus spatium debet ad parochialem promotus ad sacerdotium ascendere, computandus quidem est a die susceptae possessionis; quod si negligens fuerit in ea acquirenda, tunc numeratur ab ea die, in qua per ipsum stetit, ne possessionem acciperet, ut ex eod. *cap. Commissa* Passerin. *loc. cit. n.* 368. *

CAPUT III.

De qualitatibus, quae requiruntur in iis, quibus beneficia conferuntur.

Q. I. Quae sint qualitates, quae esse debent in eligendis ad beneficia.

R. Hae qualitates reducuntur ad sequentes; aetas, scientia, probitas morum, debita intentio, et aliquando consanguinitas respectu eorum, qui beneficia propriis bonis fundarunt. Quando vero ratione censurae seu irregularitatis reddatur quis incapax ad beneficia obtinenda, dictum est in tractatu de censuris et irregularitate.

Q. II. Quae aetas requiratur in eligendis ab beneficia.

R. I. Quoad summum Pontificem nulla determinata aetas in jure requiritur, unde semper cum non habeat ex jure naturali impedimentum, et alias electus fuerit a duabus partibus cardinalium, rite electus censendus est. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 5. *q.* 5.

R. II. Eligendus ad episcopatum debet habere trigesimum annum completum *cap. Cum in cunctis de elect.* Trident. *sess.* 7. *cap.* 1. *sess.* 22. *c.* 2. *et sess.* 24. *cap.* 1. *de reform.* * Et firmavit Gregorius XIV. in constit. *Onus apostolicae bullar. t.* 2. *pag.* 705. * Et revera haec aetas necessaria est ad obtinendam eam probitatem morum, prudentiam et scientiam, sine quibus sublimia episcopatus munera adimpleri rite non possunt. Barbos. *de potest. episc. p.* 2. *alleg.* 1. *n.* 26. Eamdem aetatem vellet Tridentinum in promovendis ad cardinalatum: *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform.* quamvis Sixtus V. in sua constitutione de cardinalium numero, ordine, aetate, tempore, qualitate et officio non requirat in cardinali diacono nisi annum 22 completum.

R. III. Pro eligendis ad dignitates in cathedralibus, si annexam habeant curam animarum, opus est attigisse annum vigesimum quintum; vel complevisse annum vigesimum secundum, si talem curam annexam non habeant. Trident. *sess.* 24. *c.* 12. *de reform.* Eligendus in canonicum poenitentiarium ex eodem Tridentino ibidem *cap.* 8. debet esse aetatis 40 annorum, quamvis sufficiat fuisse incoeptos: cum nullum verbum sit in Tridentino, quo indicetur debere esse completos. Barbos. 3. *p. alleg.* 55. *n.* 8. et in Trid. *loc. cit. n.* 18. Verum tamen est, quod si in dioecesi non reperiatur aliquis aptus ad hoc munus jam habens annos 40, tunc non est attendenda haec aetas in eo eligendo. Garcias *p.* 7. *c.* 4. *num.* 33. afferens declarationem s. congregationis. Eo ipso autem quod aliquis electus sit in poenitentiarium, tunc velut parochus totius dioecesis potest omnium confessiones audire ex facultate illi tradita a Tridentino, non tamen absolvere a casibus reservatis sine licentia ordinarii, ut aliis citatis, docet Barbos. *p.* 3. *allegat.* 55. *n.* 23. et *de canon. c.* 25. * Et tradit Benedictus XIV. *de syn. dioeces. lib.* 5. *cap.* 5. §. 8. referens decisionem s. congregationis *

Quoad reliquos canonicatus in ecclesia cathedrali, ea requiritur aetas, qui qui electus fuerit, possit saltem intra annum promoveri ad ordinem, quem exposcit ille canonicatus; et cum in cathedralibus canonici saltem subdiaconi esse debeant, eligendus saltem inchoare debuit annum 21. Garcias *p.* 7. *c.* 4. *a n.* 22. plures afferens decisiones s. congregationis. Zerol. *in prax. episc. p.* 1. *v. Beneficium* §. 2. *et* 3. Barbos. *de canon. c.* 13. *n.* 9. Cum vero circa canonicos aliarum ecclesiarum nil innovaverit Tridentinum, si aliunde non habeant annexum ordinem sacrum, vel aliud

non ferant statuta ecclesiarum, standum est juri antiquo, et sufficiet aetas 14 annorum. Barbos. *cit. n.* 14. Garcias *p.* 7. *c.* 4. *n.* 36. Gonzal. *ad* 8. *regul. cancell. gloss.* 5. *in princ. n.* 6.

R. IV. Eligendus in parochum debet attingere saltem annum 25. *cap. Licet canon. de elect. in* 6. Idem dicendum de vicariis perpetuis ecclesiarum parochialium ex Clement. *un. de offic. vicar.* Coadjutor etiam parochi debet esse sacerdos, alias non posset illum adjuvare in suo ministerio, sicut etiam obtinens aliquam parochiam in commendam, ut possit ei deservire. Barbos. *de potest. paroch. p.* 1. *c.* 5. *n.* 4. *et alleg.* 59. *n.* 23.

R. V. Ad alia beneficia simplicia et capellanias ex Tridentino *sess.* 23. *c.* 6. requiritur aetas 14. annorum, et satis est si sint incoepti. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 5. *n.* 9. Barbos. *alleg.* 60. *n.* 78. et in Concil. *loc. cit.* Hoc tamen ex eodem Gonzalez. *n.* 91. et Barbosa in Concil. *n.* 7. non attenditur, si fundator praescripserit conferri etiam posse minori 14 annorum; nam hujusmodi fundatorum voluntati Tridentinum non derogavit. Observari etiam est, aetatem ad beneficia requisitam numerandam esse a tempore nativitatis; ita declaravit s. congregatio apud Barbosam *tr. de canonic. c.* 13. *n.* 19. Item eligendus ad beneficium habere debet necessariam aetatem tempore praesentationis et impetrationis; nam tunc jus acquirit ad beneficium. Ricc. *p.* 4. *decis.* 343. Garcias *p.* 7. *c.* 4. *n.* 85. Barbos. *alleg.* 60. *n.* 78. Ubi etiam videtur velle aetatem legitimam etiam requiri tempore oppositionis; nam alias non esset legitimus oppositor. Quod si dies vel hora deficiat aetati quam requirunt ss. canones et concilia, electio utpote facta in persona inhabili, nulla est: *c. Cum in cunctis de elect.* et ex Trid. *sess.* 22. *c.* 4.

Q. III. Quae scientia requiratur in promovendis ad beneficia.

R. I. Ex Tridentino *sess.* 22. *c.* 2. episcopus debuisset esse studiorum magister in aliqua universitate, sive doctor aut licentiatus in s. theologia, vel jure canonico; aut saltem habere deberet testimonium alicujus academiae, quo declaretur idoneus ad alios docendos; et si fuerit regularis, tale testimonium habere debet a suis superioribus. Merito autem Tridentinum hujusmodi scientiam in episcopis exoptat; nam idonei esse debent ad alios etiam in rebus difficilioribus edocendos, utpote quia sunt judices et magistri to-

tius dioecesis. * Videantur Less. *de just. lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 24. Azor. *p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 28. *et lib.* 6. *cap.* 6. *q.* 11. et alii ap. Leur. *sect.* 2. *cap.* 1. *q.* 247. * Eamdem scientiam optaret Tridentinum *sess.* 24. *c.* 1. in cardinalibus s. Romanae ecclesiae, utpote quia coadjutores sunt Pontificis et consiliarii pro decidendis difficilioribus negociis totius ecclesiae.

R. II. Archidiaconi, qui in jure dicuntur oculi episcopi, ex Trident. *sess.* 24. *c.* 12. *de reform.* deberent esse magistri in theologia, seu doctores, aut licentiati in jure canonico. At observant DD. hanc scientiam requiri in archidiacono, qui habeat curam animarum et jurisdictionem, ut supponitur in titulo *de officio archidiaconi:* Barbos. *in Conc. n.* 6. *et de canon. c.* 5. *a n.* 6. Vult etiam idem concilium *sess.* 23. *c.* 18. officia et dignitates illas, quae scholasticae dicuntur, non esse conferendas nisi doctoribus vel magistris aut licentiatis in sacra pagina, aut jure canonico, seu iis, qui possint per se munus illis annexum exercere; et provisiones aliter factas annullat. Notant vero DD. quod cum ita dispositum sit in ordine ad erudiendos degentes in seminario, dispositio Tridentini non attenditur, vel ubi non est seminarium, vel ubi jam designati sunt alii praeceptores. Barbos. *in Conc. n.* 53. Garcias *p.* 7. *c.* 7. *n.* 35.

R. III. Parochi ex eodem Tridentino *sess.* 24. *c.* 18. *de reform.* debent tali doctrina praediti esse, ut possint in christiana doctrina oves sibi creditas instruere, evangelium ipsis declarare, rite administrare sacramenta et maxime poenitentiae, distinguendo inter lepram et lepram. Alii beneficiarii talem habeant scientiam, ut possint satisfacere muneri suo beneficio annexo; et si nullam obligationem habeant nisi recitandi divinum officium, linguam saltem latinam scire deberent, ut possint legere et recitare sine errore. Garcias *p.* 7. *c.* 7. *n.* 8.

Caeterum observare hic est quod collatio beneficii facta prorsus illiterato, est omnino nulla: *can. Illiteratos dist.* 36. *can. Poenitentes dist.* 55. *can. Praecipimus dist.* 34. et ex Trident. *sess.* 22. *c.* 4. Ut autem eligendus ad simplex beneficium non dicatur prorsus illiteratus, non putarem satis esse, si sciat scribere et latine legere, si ulterius saltem mediocriter non intelligat significationem eorum, quae faciliora sunt in psalmis, homiliis, seu lectionibus, et orationibus breviarii; nam prorsus illiteratus dicendus videtur, qui non percipit faciliora, quae exercet in adimplendo suo mu-

nere. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancellar. gloss.* 4. *n.* 48. Barbos. *de potest. episc. p.* 2, *alleg.* 46. *n.* 5. *et* 10. Sanchez *consil. lib.* 7. *cap.* 1. *dub.* 45. *n.* 3. Illiteratus pariter omnino censendus est parochus, si saltem mediocriter nesciat per seipsum munus suum exercere, adeoque collatio beneficii ipsi facta nulla est. Quod si beneficium conferatur non prorsus illiterato, quia saltem mediocriter scit quae sunt sui muneris, tunc collatio non est irrita, sed irritanda ex Trident. *sess.* 7. *c.* 3. *de reform.* et electus tenetur dimittere beneficium, quia non valet, quantum satis est, suo muneri satisfacere; et si nolit dimittere, debet quantocyus curare sese idoneum reddere. Sanch. et Garc. cit. Barbos. *alleg.* 93. *num.* 1. * Advertunt tamen supracitati doctores, quod licet illiteratorum promotio sit omnino nulla, possit tamen valde probabiliter episcopus cum eis dispensare, si modicum quid sciant, et adsit spes in futurum literas addiscendi maxime cum juvenibus et bonae indolis *.

Q. IV. Quae probitas requiratur in eligendis ad beneficia.

R. I. In eligendis ad episcopatum ea deberet esse probitas morum, ut jam essent in statu perfectionis; nam episcopus ex vi sui officii debet esse tamquam lucerna ardens et lucens, adeoque perfectorum operum exemplo aliis anteire. Hinc Apostolus ad *Timoth.* 3. vult episcopum esse *irreprehensibilem*, aliasque habere praeclaras virtutes, quas ibidem recenset. Quod si aliqui non perfecti cupiant episcopi dignitatem, et recte se desiderare arbitrentur, quia Apostolus 1. *ad cor.* 3. dicit: *qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*: animadvertant eo tempore appetere episcopatum, non aliud fuisse, quam optare primum esse ad martyrium subeundum. Caeterum optare episcopatum propter honorem et bona temporalia tamquam finem, grave crimen esset; nam rem spiritualem ad temporalem ordinarent. Secus dicendum, si honor et bona tēmporalia dumtaxat essent causa impulsiva; at in praxi fortasse difficillimum erit ea considerari pro sola causa impulsiva ab eo, qui ambitiosus esset, et temporalium cupidus. Praesumptuosum est etiam episcopatum appetere, cum onus episcopale vires ita praesumentis semper excedat. Solummodo laudabile potest esse appetere episcopatum, ut quis totus incumbat proximorum utilitati: si tamen et hic non appareat manifesta necessitas, nec poterit talis appetitus a praesumptione excusari, cum praesumptuosum sit credere se ea pollere probitate, ut possit, sicuti episcopo convenit, proximorum saluti de-

servire: videatur s. Th. 2. 2. *q.* 85. *a.* 1. De probitate, quae in episcopo requiritur, late disserit Barbosa *de offic. et potest. episc. p.* 1. *tit.* 2.

R. II. Licet non tanta morum probitas necessaria sit in parocho ac in episcopo; nihilominus, heu quam perperam sibi blandiuntur parochi, qui nullatenus ad perfectionem assequendam conantur! Non satis est, si a gravi culpa sint immunes; nam cum ex officio teneantur populos edocere etiam vitae exemplo, debent in ipsorum operationibus exercitia virtutum elucescere, et tamquam super candelabrum positi, sanctae conversationis luce populo sibi credito salutis viam demonstrare. Legant quaeso parochi Augustum Barbosa *de parocho p.* 1. *cap.* 6. * Aliae beneficiatorum qualitates cum sint communes sacros ordines suscipere volentibus, videri possunt in *tract. IV. q.* 7. per totum *et tract.* 20. *q.* 2. *cap.* 3. et apud canonistas in 1. *decret.* *

R. III. Caeteri beneficiarii illam haberet debent probitatem, qua possint rite et laudabiliter sua munera exercere.

Q. V: Quae intentio requiratur ad beneficia recipienda.

R. I. Ex jure, ut videre est *cap. Commissa de elect. in* 6. eligendus in parochum debet habere intentionem ascendendi intra annum ad sacerdotium, alias tenetur restituere fructus perceptos. Qui autem non haberet talem intentionem, ultra praefatam restitutionem, peccaret graviter utpote non obediens in re gravi ss. canonibus, et graviter officiens ecclesiae, quae diu proprio viduaretur pastore. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 9. *q.* 1. Palaus *tr.* 13. *d.* 4. *p.* 7. *n.* 3. Eodem modo discurrerem de eo, qui haberet animum dubium ascendendi ad sacerdotium; nam qui pendulus remanet inter utramque partem, sine ulla determinatione ad suscipiendum vel non suscipiendum sacerdotium, non verificatur habere intentionem illud suscipiendi, sicut exigunt ss. canones. * Sanch. *lib.* 7. *de matrim. disp.* 45. *n.* 10. Palaus *l. c. p.* 5. *n.* 5. Passerin. *de elect. cap.* 25. *n.* 396.

* Excusarem autem illum, qui haberet saltem conditionatam intentionem illud suscipiendi, v. g. si non moriatur primogenitus, vel majus aliud commodum non accedat; nam iste licet non habeat intentionem perfectam, qualis est absoluta; nihilominus verificatur habere intentionem, sicut in jure reputatur vera promissio, quae conditionalis est. §. *Omnis instit. de verbor. obligat. c. Si pro re de rescipt. in* 6. Praeterea non est verosimile ecclesiam concedentem integrum annum ad sacerdotium suscipiendum, ita voluis-

se arctare electum in parochum, ut neque ob majus commodum vel aliam justam causam posset beneficium deserere. Less. *de just. lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 26. *n.* 131. *et* 133. Sanch. *loc. c.*

Disputant hic etiam DD. inter se more solito divisi, an teneatur restituere fructus electus in parochum, si quamvis ab initio non habuerit voluntatem ascendendi ad sacerdotium intra annum, mutet deinde voluntatem; vel si habita voluntate ab initio ascendendi ad sacerdotium, nihilominus nolit postea ascendere. At ego in neutro casu obligarem illum ad fructus restituendos. Non in primo, quia *cap. Commissa* privatur fructibus beneficii, *nisi voluntate mutata* promoveatur ad sacerdotium: cum ergo si mutetur voluntas, indiscriminatim concedantur fructus beneficii, non est cur aliquis obligandus sit ad restituendos fructus, quos percepit antequam mutaret voluntatem: et eo maxime quia sermo nobis est de lege poenali, quae non est extendenda ad casum in ea non expressum. Ulterius dum parochus mutata voluntate fit intra annum sacerdos, cessat fraus ecclesiae damnosa, quam vitare intendit jus canonicum, adeoque et ratio privandi ipsum fructibus perceptis. Gloss. *in d. cap. Commissa v. Mutata*, *et v. Promovendum*, Less. *l. c. n.* 133. Garc. *p.* 3. *cap.* 4. *n.* 51. et plures alii apud Passeriu *n.* 401.

Non in secundo, quia canones loquuntur de eo, qui recipit beneficium curatum sine intentione assumendi sacerdotium intra annum, et lex poenalis non est extendenda de casu ad casum, etsi in utroque eadem curreret ratio, ut dixi agendo de lege poenali. Ulterius non est eadem ratio in isto casu, ac in casu quo recipitur beneficium sine dicta intentione; nam dolose et non sine gravi fraude accipitur beneficium, dum accipitur sine intentione recipiendi sacerdotium: talis autem dolus et fraus utique non apparet in eo, qui illud recipit cum intentione assumendi sacerdotium quamvis postea mutet voluntatem, unde haec mutatio, si fiat sine causa, erit solum culpa venialis. Demum per mutationem talis voluntatis utique non amittit beneficium rite acceptum; et cum aliunde ex nullo textu juris ipsius fructibus privetur, non est cur adigendus sit ad eos restituendos. Less. *de just. lib.* 2. *c.* 34. *d.* 26. *n.* 134. Sanch. *de matr. l.* 7. *d.* 45. *n.* 11. Palaus *tr.* 13. *d.* 4. *p.* 3. *n.* 9. * Hic addit Palaus ex Guttier. contra Garc. quod etiam in contraria sententia deducendum esset stipendium, quod vicario concedi solet *.

Multo magis certum est non peccare, nec teneri ad fructuum restitutionem illum parochum, qui recepit beneficium curatum animo ad aliud transeundi, vel permutandi, vel resignandi, cum sibi bene visum fuerit. Ratio est, quia nullo jure id prohibetur, et aliunde vinculum, quo parochus nectitur suae ecclesiae, non exigit de sua natura perpetuitatem, sicut vinculum matrimonii carnalis propter bonam prolis educationem, aliasque causas, quae afferuntur in tractatu de matrimonio. Sanch. *de matr. l.* 7. *d.* 45. *n.* 12. Less. *de just. l.* 2. *c.* 34. *d.* 26. *n.* 136.

* Adversus hanc sententiam facere videtur constitutio decimasecunda Pauli IV. *Inter caeteras bullar. tom.* 1. *pag.* 821. ubi sub poena excommunicationis latae sententiae prohibetur recipere beneficium pro seipso principaliter cum animo, et intentione illud resignandi alicui alteri. Sed multi multa afferunt pro vera hujus constitutionis intelligentia, videnda si libet apud Passerin. *loc. cit.* a *num.* 383. Garc. Bonac. Dian. apud eumd. *num.* 388. dicunt intelligendam esse de eo, qui beneficium reciperet animo resignandi ad favorem alicujus sub onere pensionis, aut alicujus temporalis commodi spe, non vero de eo, qui haberet animum resignandi absolute, ut eamdem consideranti facillime patebit *.

R. II. Eligendus ad simplex beneficium, cui annexus sit ordo sacer, debet sub gravi habere intentionem illum recipiendi. Ratio est manifesta, quia assumens voluntarie aliquod munus, debet ex jure naturali et divino velle tali muneri satisfacere; et cum in casu nostro non possit eidem satisfacere absque eo quod assumat ordinem sacrum, inde est teneri ad habendam intentionem illum assumendi. Sanch. *cit. n.* 14. Palaus *tr.* 13. *d.* 4. *p.* 7. *n.* 14. communiter.

R. III. Qui assumit simplex beneficium non habens annexum ordinem sacrum animo illud solum ad tempus retinendi, secundum aliquos graviter peccat, secundum alios leviter, et secundum alios neque leviter. Ideo aliqui censent graviter peccare, quia dicunt ab his perverti ordinem naturalem et divinum; nam beneficia dantur, ut quis Deo famuletur, non vero ut ad tempus ipsorum fructus percipiat. * Sot. *lib.* 10. *de just. q.* 5. *art.* 6. Tolet. *in sum. lib.* 3. *cap.* 18. *n.* 4. et alii apud Leur. *q.* 320. *n.* 3. * Verum haec ratio non satis me movet; nam si beneficium non habeat annexum ordinem sacrum, non videtur de sua natura exposcere, ut quis perpetuo Deo famuletur, retinendo illud beneficium, sed solum ut praestet talem famulatum eo tem-

pore, quo illud retinet; quia integrum ei est redire ad statum saecularem, cum ordo minor talem libertatem relinquat: *cap. Joannes cap. Diversis fallac. de cleric. conjung.* Meo ergo videri solum venialiter peccaret propter animi levitatem, si dum beneficium assumit, intenderet illud sine prudenti causa dimittere. Caeterum nullus horum teneretur ad fructuum restitutionem; cum jus id imponat solum parocho recipienti beneficium sine animo ascendendi ad sacerdotium intra annum. Sanch. *l.* 7. *de matr. disp.* 45. *n.* 19. Palaus *cit. n.* 16. et DD. sup. cc.

Q. VI. Quae attendenda sint, quando vocantur ad beneficium seu capellaniam consanguinei fundatoris.

R. I. Quamvis non desint qui doceant sufficere, si praesentetur aliquis ex consanguineis * Card. de Luc. *de jurepatr. disc.* 45. *n.* 3. et tamquam probabile traducit Palaus *l. c. p.* 9. *n.* 5. *; nihilominus communior sententia est, praefereodum esse propinquiorem fundatori, dummodo sit dignus; tum quia hic praesumitur ab eo magis dilectus, adeoque voluisse aliis praeferendum; tum quia cum sit magis propinquus, reputatur majus jus habere, nam jus ad tale beneficium oritur ratione propinquitatis. Sanch. *in cons. l.* 2. *c.* 1. *dub.* 10. *n.* 16. Garc. *p.* 7. *cap.* 15. *n.* 17. * Guttier. *can. qq. lib.* 15. *cap.* 11. *n.* 38. *et consil.* 26. *n.* 11. * Quod si ad instar majoratuum ad hujusmodi beneficium vocentur per verba de futuro posteri de familia, et cognatione fundatoris, tunc videtur praeferendus proximior ultimo beneficiario seu capellano. Garc. *n.* 19.

R. II. Si a fundatore vocentur ad beneficium a se descendentes, possunt praesentari descendentes, sive ex linea masculina, sive foeminina; nam omnes sunt ab eo descendentes. Sanch. *cit.* Neque puto, caeteris paribus, praeferendos descendentes ex linea masculina descendentibus ex linea foeminina; nam hic non agitur de conservanda agnatione, sed de exhibendo Deo cultum, et de suffragando defunctis, in quo munere pares possunt esse agnati sive cognati adeoque praeferendus ille erit, quem patronus sive patroni praesentaverint. Garc. *n.* 21. Lambert. *de jur. patron. l.* 2. *p.* 3. *q.* 5. *a.* 18. *et* 21.* Hoc tamen intelligendum juxta cc. AA. dummodo descendentes per foeminam aeque propinqui sint ac descendentes ex masculina *.

Quod si non omnia paria sint, tunc praeferendus qui in aliquo aliis praeest. Hinc praeferendus, qui fundatori dupli-ci consanguinitatis nexu est conjunctus, ei qui unico tantum

illi conjungitur. Garc. *n.* 22. Praeferendus item qui probitate, ingenio et literis pollet, ut probat *text. in c. De multa in fin. de praebend.* et ratio etiam suadet; nam hi magis idonei sunt ad Dei ministerium. Praeferendus pariter est consanguineus legitimus consanguineo illegitimo, etsi iste sit in gradu proximiori, nam propinquitas, quae provenit ex legitimitate est generis altioris et magis repraesentat nobilitatem et genus fundatoris, adeoque reputatur ab eo magis considerata et dilecta. Palaus *tr.* 13. *disp.* 4 *p.* 9. *n.* 13. Guttier. *pract. qq. lib.* 2. *q.* 67. *n.* 4. Porro quamvis illegitimi non reputentur de familia, agnatione, cognatione, consanguinitate, genere, stirpe, parentela etc. fundatoris: *leg. Spurius ff. unde cognatis*, §. *Vulgo quaesitos instit. de success. cognator.* nihilominus vere sunt ipsius cognati, liberi, nepotes, descendentes, consanguinei, conjuncti; unde si his verbis fundator exprimat, quos velit praesentari ad beneficium, bene praesentari possunt etiam illegitimi, si auferatur impedimentum illegitimitatis. Multo autem magis id verificatur, si illegitimi fuerunt legitimati a Pontifice vel a principe; nam tunc reputantur de familia, parentela, genere, agnatione, etc. fundatoris, et ita absolute intelliguntur vocati ad beneficium relictum pro iis, qui sunt de genere et familia fundatoris. Garc. *p.* 7. *de benef. c.* 5. *n.* 46. Palaus *tr.* 13. *d.* 4. *p.* 9. *n.* 11.

Demum notandum est, quod si fundator non parificaverit agnatos et cognatos, his praeferendi sunt agnati. Tunc autem non reputatur parificasse, quando illos sub disjunctione nominavit, vocando e. g. *agnatos*, vel *cognatos*; nam tunc primo nominati sunt praeferendi secundo nominatis, quamvis proximioribus, quia ita praesumitur mens testatoris: *leg. Haeredes mei* §. *fin. ff. ad Trebel.* Verum talis modus graduationis potius potest esse ex phrasi notariorum quam ex mente testatoris, unde non satis me convincerent istae formulae testamentorum, quoties ex aliis circumstantiis non satis intelligeretur praeferre voluisse agnatos cognatis.

Regulae in praxi observandae.

I. Animadvertat quaeso Confessarius non tam raro accidere beneficia curata conferri iis, qui non habent scientiam sufficientem pro satisfaciendo suo officio; nam bene accidit, ut quamvis haec beneficia per oppositionem conferantur, aliquis non satis doctus fortuito bene respondeat, atque ita beneficium curatum assequatur. Si iste beneficii proventibus

illectus illud acceptaverit, ipsius Confessarius curare debet, ut vel illud renunciet, vel statim quam maxime studeat ut se reddat idoneum, alias in statu aeternae damnationis versatur. Multo autem magis id verum esset, si tam rudis esset ingenii, ut non posset assequi scientiam sufficientem. Neque ipsi nimis indulgeat, si quamvis capax, dum assequutus fuit beneficium, negligat deinde studere. Experientia constat istos parochos oblivisci eorum, quae necessaria sunt ad rite administranda sacramenta et ad alia sua munera obeunda, adeoque non raro errant. Moneat ergo serio Confessarius hujusmodi parochos suae obligationis; et si studium fere omnino dimisere, sine absolutione dimittat, quoadusque resipiscant.

II. Probe scire debet Confessarius, quae observare debent ecclesiastici et maxime parochi, ut vitam suam recte instituant. Quantum abstinere debent a veste nimis sordida, utpote quae reddit parochum despicabilem, ita a veste usque ad affectationem composita; nam haec effoeminati animi indicium est. Non solum incontinentiam, sed etiam omnem ipsius suspicionem debent evitare: unde et removere debent a sua habitatione mulieres vel suspectas, vel juvenilis adhuc aetatis; nec debent cum foeminis sine necessitate commorari. A conviviis, ubi nimis indulgetur cibo et potui, quam maxime abstineant, ac abhorrere debent usum illum, quo in conviviis se invitant ad bibendum, illique plauditur qui foecundiores calices exhaurit, aliosque inebriare facit. Certe si ecclesiasticus et maxime parochus suspectus sit de crapula et ebrietate, quam plurimum suo exemplo populo officiet. Abstinere debent ecclesiastici et maxime parochi a ludendo: quomodo enim hoc vitium, quod tam perniciosum est animabus, redarguere poterunt illi, qui per multas diei horas et etiam ad longam noctem ludum protrahunt? Praeterea an possit saepe ludere aleis sine peccato, dicam in tractatu de contractibus, ubi agam de ludo. Absint a locis ubi aguntur choreae et saltationes, si non potuerunt illas impedire; dum etenim illis intersunt, eas probare videntur. Quam maxime abstineant ab iis quae ingerere possunt suspicionem illos nimis divitiis accumulandis inhiare. Ita se haberet negociari, quando necessitas ad id eos non cogeret: res proprias nonnisi rigorosiore pretio vendere velle: non solum vinum suum vendere minutatim, quod non improbo, sed ad illud majore pretio vendendum, quamdam tabernae speciem in domo suo habere, ubi ebrietate, verbisque ob-

scenis et detractoriis quam saepe Deus offenditur: durum se praebere erga pauperes; et tenaciori manu illis eleemosynam praebere.

Haec praecipua sunt, quae Confessarius debet ab ecclesiasticis, maximeque parochis removere. Immo perpendat Confessarius non satis bene judicare, eo quod sibi videatur parochos in praefatis solum leviter peccare. Impertietur e. g. absolutionem, quia licet ecclesiasticus, sive parochus frequenter degit cum mulieribus, non tamen turpiter agit, vel obscoene loquitur; quamvis frequenter bibat, non tamen usque ad perfectam ebrietatem; ostendit quidem magnam propensionem ad accumulandas divitias, sed in vendendo non excedit limites justi pretii etc. Profecto si Confessarius haec solum attendat in gubernanda ecclesiastici et maxime parochi conscientia, et fallit, et fallitur. Attendere praecipue debet, ne parochus ita suam vitam instituat; ut non possit suas oves, ut par est, regere et gubernare. Utique parochus potator vini, licet non usque ad ebrietatem; parochus lubentissime, et frequenter versans cum foeminis, quamvis non obscoene; parochus frequenter et diu incumbens ludis, licet non prohibitis; parochus sordido quaestui quamvis non injusto addictus; parochus, inquam, iste frustra in concionando, in administrando sacramento poenitentiae, et in quibusvis aliis occasionibus vitia redarguet, monita salutis intonabit; solent etenim rudes populi magis quam ad verba in eorum exempla intendere; ac ex iis sumunt quod imitentur. Quamvis ergo ea, quae agunt, videantur ex se non excedere culpam levem, nihilominus quia reddunt parochum inhabilem ad satisfaciendum suo officio, ideo ex hoc capite est in statu gravis culpae, et debet Confessarius illum sine absolutione dimittere, si non emendetur.

* Talis ac tanta est obligatio in parocho restituendi fructus sine animo sacerdotii suscipiendi perceptos, ut teneatur post annum elapsum in conscientiae foro eos restituere, nulla expectata judicis sententia; licet enim beneficii collatio ita valida fuerit, ut si suae fraudis promotum poeniteat, et ad sacerdotium ascendat, nedum beneficium, sed fructus retinere queat, attamen collatio et eorumdem fructuum perceptio est tantum conditionalis et valida tantum in casu, quo infra annum promoveatur, qua conditione deficiente, invalida fit collatio, indeque fructuum perceptio, ut cum Navarro *in manual. cap.* 25. *n.* 118. Guttierez. *lib.* 2. *canonic. quaest. c.* 5. *n.* 20. Sanch. *lib.* 7. *de matrim. disp.*

45. *n*. 3. Palao *loc. cit. p*. 7. *n*. 6. sentiunt Passerin. *n*. 403. Leur. *q*. 320. *n*. 2. Non vero tenebitur restituere eos ad ratam temporis, quo in hoc animo perseveraverit, si intra debitum temporis lapsum sacerdos factus fuerit. Haec restituendi seu potius ecclesiae indemnis servandae, in quantum laesa fuit, obligationem in defectum parochi non restituentis, et Dei offensam in se suscipiet, qui beneficium scienter contulit ei, qui animum suscipiendi sacerdotii non habebat. Laym. *theol. mor. lib*. 3. *tract*. 4. *cap*. 16. *n*. 12. juxta toties allatum *cap. Commissa* et Gloss. *v. Indemnem* *

* Duo hic adnotanda mihi videntur, quae non ignorata deservire possunt, ne multae intententur lites: 1. Propinquitas computanda potius videtur juxta juris civilis, quam canonici dispositionem; nam licet capellania non jure successionis conferatur, conferenda tamen est fundatori proximioribus, ad quam proximitatem investigandam, non tam canonica, quam civilis et legalis computatio deservit: ita Garc. *p*. 7. *cap*. 15. *n*. 15. Castropal. *loc. cit. n*. 10. Leur. *de for. benefic. p*. 2. *sect*. 1. *cap*. 2. *q*. 156. *n*. 4. Quod locum habet, nisi testator consanguineos intra quartum gradum determinavit; quia in eo casu canonica attendenda computatio, quam respexisse putandus est testator, quaeque ad quartum tantum gradum extenditur. Videantur doctores allati *l. c*. et Garc. *n*. 27. Secundo animadvertendum proximiorem intelligendum eum, qui est habilis tempore praesentationis, etsi attenta graduum numeratione remotior esset, et habilitas superveniens proximiori quoad gradus, praesens remotiori non tollit ei jus quaesitum, quoties agitur de iis, quae suspensa remanere nequeunt. Card. de Luc. *de jurepatr. disc*. 45. *n*. 6. Leur. *n*. 5. Rota *p*. 3. Recent. *decis*. 206. quae reputatur in hac re magistralis *.

CAPUT IV.

De modis, quibus beneficia acquiruntur

Q. I. Quot modis beneficia acquirantur.

R. Beneficia tribus sequentibus modis canonice acquiruntur: praesentatione patroni et institutione subsequuta, electione et confirmatione, libera collatione; et de his omnibus in hoc capite agendum est.

Q. II. Quid sit juspatronatus; et quomodo canonice acquiratur.

R. Juspatronatus communiter ita definitur: *potestas nominandi, seu praesentandi aliquem instituendum ad beneficium*

ecclesiasticum vacans. Ita communiter DD. ut videre est apud Laym. *l*. 4. *tr*. 2. *c*. 13. *q*. 1 *etc*. nec talis definitio indiget explicatione.

R. II. Juspatronatus duplex est, ecclesiasticum nempe, et laicale. Ecclesiasticum acquiritur, vel dum ex bonis ecclesiasticis fundatur seu dotatur ecclesia; vel dum annexum est dignitati ecclesiasticae, quam quis obtinet, vel si donatum est alicui ecclesiae, vel monasterio, quamvis ex sua institutione primo fuerit laicale. Laicale est, quod convenit alicui personae sive laico sive clerico; quia ex propriis bonis aliquam ecclesiam construxerit, dotaverit etc. Docent tamen communiter canonistae ad acquisitionem juspatronatus ex praefatis titulis necessarium esse episcopi consensum, cum non conveniat, ipso non consentiente, ecclesiam sive construere, sive alterius juri subjicere. Sufficit nihilominus si accedat post factum, quia ex juris dispositione retrotrahitur. Barbos. *p*. 3. *de potest. episc. alleg*. 70. *n*. 20. Garcias *p*. 5. *cap*. 9. *n*. 71. Palaus *tr*. 13. *disp*. 2. *p*. 2. *n*. 8.

* Datur ulterius juspatronatus mixtum, quod partim ratione ecclesiae ad clericum, partim titulo saeculari ad laicum, vel etiam clericum pertinet, quale esse censetur, si ecclesia ex suis bonis fundet ecclesiam, et laicus ex suis eam dotet. Hinc vero advertendum, quod, ut dicatur vere mixtum, debet aequaliter tam uni quam alteri competere. Lotter. *lib*. 2. *q*. 10. *n*. 67. Leur. *loc. cit. cap*. *q*. 17. et alii apud ipsos. Insuper dividitur juspatronatus laicum in haereditarium et gentilitium. Haereditarium est, quod transit ad quoscumque haeredes etiam extraneos: Barbos. *jur. eccles. lib*. 3. *cap*. 12. *n*. 20. Lotter. *de re. benefic. lib*. 2. *q*, 11. *n*. 19. et tale esse plerumque praesumitur in dubio, nisi aliter clare constet. Barbos. *n*. 21. cum pluribus Rotae decisionibus. Gentilitium seu familiare illud est, quod fundator ad gentem seu familiam suam pertinere voluit: DD. citati apud Leur. *de for. benefic. p*. 2. *sect*. 1. *cap*. 1. *quae*. 21. Demum dividi quoque potest in personale et reale. Illud est quod independenter a re aliqua vel loco patroni personae adhaeret, ubicumque existat, hoc alicui certae rei vel loco, e. g. castro, praedio annexum est, et cum eo transit ad quemvis etiam non haeredem, in quem tale castrum, praedium etc. transit, *arg. c. Ex literis de jurepatr*. Fagnan. *ibi* Reiffenst. *eod. tit*. §. 3. *n*. 46.*

R. III. Juspatronatus primo acquiritur fundatione, si nempe assignetur fundus ad ecclesiam construendam: *cap. Nobis*

de jur. patron. ac idem dicendum, si inscio domino, aut dein adnuente, in ejus fundo construatur. Barbosa. *cit. num.* 3. * Idem quoque dicendum etiamsi qui ecclesiam fundavit, expresse juspatronatus sibi non reservavit, dummodo non remiserit, quia ad hoc necessaria non est expressa reservatio, sed sufficit tantum tacita; cum juris ministerio, seu jure ipso acquiratur illi juspatronatus; textu expresso *cap. Nobis de jurepatron.* ita Castropal. *tract.* 13. *disp.* 2. *p.* 2. *nu.* 4. Card. de Luc. *de jurepatron. disc.* 55. *n.* 2. *et* 3. *et disc.* 69. *n.* 11. Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 19. *q.* 9. vocantes communissimam ac receptissimam conclusionem, ac in dubio de reservatione pro fundatore praesumendum esse putantes hac valida conjectura ab eo ducta, quod ita communiter et ut plurimum fieri soleat. *. Secundo acquiritur constructione, dum nempe quis propriis sumptibus ecclesiam aedificat: *cap. Nobis cit. can. Monasterium, can. Filiis* 16. *q.* 7. Hoc non verificatur de simplici reparatione, si talis non sit, quasi de novo ecclesia aedificetur. Barbosa *cit. n.* 7. Lambert. *l.* 1. *p.* 1. *q.* 6. *a.* 5. Ut acquiratur tamen juspatronatus ratione constructionis ecclesiae, oportet simul dotare, alias non haberet rationem beneficii. Immo fundator ecclesiae, vel ejus haeredes compelli possunt ad eam dotandam. Barbos. *alleg.* 70. *n.* 4. Ric. *in prax. resol.* 11. *n.* 6.* Castrop. *l. ci. n.* 5.*; vel etiam episcopus, si permisit construi ecclesiam sine dote. Barbos. *n.* 29. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *cap.* 19. *q.* 4. Tertio acquiritur sola dotatione: *can. Nemo de consecr. d.* 1. *can. Filiis cit.* Quod si dos non sufficiat pro qualitate ecclesiae, tunc eam dotans non dicitur patronus, sed benefactor. Barbos. *p.* 3. *de potest. episc. alleg.* 70. *n.* 11. *et* 12. et plures ab eo citati. Caeterum vel dos assignetur ante, vel post constructionem ecclesiae, semper sufficiens titulus reputari debet ad acquirendum juspatronatus. Trident. *sess.* 14. *c.* 12.* Ad hoc autem ut ex dotatione acquiratur juspatronatus, necesse adhuc est, quod haec fiat saltem tacito animo dotandi, alias cum vocaretur donatio, largitio vel legatum, non praestaret juspatronatus: jura enim illud dotanti, non benefactori vel leganti largiuntur: *Leur. q.* 42. *n.* 2. Reiffen. *loc. cit.* §. 1. *n.* 9. et plures Rotae decisiones apud ipsos.*

Aliis item modis acquiri, seu transferri potest juspatronatus. Evenire id potest ex successione haereditaria tam ex testamento, quam ab intestato; et non solum ad agnatos, sed etiam ad externos sive masculos, sive foeminas. Nihi-

lominus ut ex successione juspatronatus transferatur, necesse est qnod successio sit in universitate bonorum; *arg. c.* 7. *de jurepatron.* non vero si aliquis haeres instituatur in re certa et determinata, nisi forte eidem rei certae et determinatae annexum esset juspatronatus. Barbosa *in d. cap.* 7. *Ex literis* Fagnanus *ibid. n.* 3. et alii apud ipsos.

* An autem confiscatis patroni bonis ob aliquod delictum, quibus annexum est juspatronatus, hoc transeat ad fiscum vel haeredem, videri potest apud Barbos. *loc. cit. n.* 9. *et de potest. episc. allegat.* 71. *n.* 45. apud Leur. *q.* 55. *n.* 1. *et* 2. sed amplius apud Sanch. *in decalog. lib.* 2. *cap.* 19. *per tot.* ubi rem hanc plene pertractat.*

Item acquiri, seu transferri potest juspatronatus donatione, dum nempe quis jus suum alteri donat. Quod si donet laico, vel clerico, ut personae privatae, accedere debet consensus episcopi: *cap. un. de jur. patr. in* 6. Barbos. *de offic. et potest. episcop. alleg.* 71: *n.* 2. Hic tamen non requiritur, si laicus patronus laico compatrono donet. Barbos. *cit. allegat* 71. *n.* 28.* Azor. *lib.* 6. *cap.* 20. *n.* 6. et habetur decisio Rotae, quae est 707. apud Farinac. *p.* 1. *tom.* 2. licet affirment conveniens esse, ut ordinarii consensus intercedat. Neque obstant *cap. Quod autem, cap. Cura de jurepatr.* in quibus videtur talis donatio vetita etiam pio loco sine episcopi consensu; canones enim illi non de solius jurispatronatus, sed de ipsius ecclesiae et beneficii donatione quoad proprietatem loquuntur. Reiffenst. *num.* 26. et notant communiter doctores ibidem *. Multo minus requiritur, si donetur ecclesiae vel pio loco, ut clare habetur *cap. Illud* 8. *de jur. patr.*

Acquiritur pariter, seu transfertur juspatronatus permutatione, non quia ipsum juspatronatus cum re temporali permutari valeat, quia id fieri non potest absque simonia, sed quia etiam absque episcopi auctoritate permutari potest res temporalis, cui annexum sit juspatronatus, et tunc cum eadem re accessorie in alium transit: *ar. c. Ex. lit.* 7. *de jurepatr.* ibique Fagnanus *n.* 3, et communiter DD. Caeterum ipsummet juspatronatus cum alio jurepatronatus, seu alia re spirituali potest commutari, accedente consensu episcopi: *arg. c. Quaesitum* 5. *de rer. permut.* Et putat Barbos. *de offic. et potest. episc. alleg.* 71. talem consensum non requiri, si ex tali permutatione juspatronatus transferatur in ecclesiam, seu locum pium.* Ad hoc autem ut licite juspatronatus permutari possit pro rebus temporalibus, ac in

alium transire, advertendum est, quod hoc in aestimationem rei, cui est annexum, non veniat, ita ut res illa ratione illius pretiosior, quam res permutanda requiratur et exigatur. Reiffenst. *n.* 27. Castropal. *disp.* 2. *p.* 4. *n.* 10. Azor. *cap.* 20. *q.* 8. et alii communiter ob easdem rationes, quibus carius vendi non posse statim dicitur *.

Demum juspatronatus acquiritur venditione, non quidem quia sine simonia vendi possit jus patronatus, sed quia vendi potest res, cui juspatronatus adhaeret, et tunc transit ad emptorem illius rei ex communi regula, quod accessorium transit cum suo principali: *arg. cap. Cum secundum* 13. *et c. Ex literis* 7. *de jur. patr.* semper tamen advertendum est, ne pretium augeatur ratione jurispatronatus. Neque meo videri refert annexum esse universitati bonorum, vel alicui rei particulari; nam etsi ista res particularis vendatur, puta particulare praedium, necesse est verificari, et cum eo transire id, quod est illi connexum; ex qua ratione in confesso est apud omnes DD. cum universitate bonorum etiam transferri juspatronatus, ratione nempe alicujus connexionis cum illis. Barbos. *in cap. Ex literis cit. num.* 2.

* Putant autem Leur. *q.* 67. *n.* 5. cum Suarez. *de relig. to.* 1. *lib.* 4. *cap.* 28. *n.* 19. Castropal. *n.* 11. Barbos. *alleg.* 71. *n.* 33. et alii haec habere locum, si agatur de jurepatronatus reali, non vero de jurepatronâtus personali, si illud non cohaereat bonorum universitati, nec ulli determinato praedio, sed personae venditoris; dum enim bonis venditis accessorie non inhaeret, sed sit jus omnino ab iis separatum, non potest venditione pro translato haberi, aut in venditione comprehenso *.

Q. III. An patrono competat praesentare ad beneficium; et quo tempore fieri debeat talis praesentatio.

R. I. Patrono competit jus praesentandi ad beneficium; et semper cum idoneum praesentet, episcopus, vel quivis alius, ad quem spectat institutio, debet eum admittere: *arg. cap. Nobis*, et ex tot. tit. *de jur. patron.* Ita etiam competit patrono jus praesentandi, ut collatio beneficii fieri nequeat sine ipsius consensu: *arg. cap. Ex insinuat. de jurepatron.* et ibi Barbos. *n.* 1. cum communi DD. An vero collatio facta beneficii patronati absque consensu patroni sit irrita vel irritanda, non consentiunt DD. ut videre est apud Barbosam *de offic. et potest. episc. alleg.* 72. *n.* 107. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 56. *n.* 78. *etc.* Garc. *de benef. p.* 5. *c.* 9. *n.* 232.

R. II. Patronus ecclesiasticus habet sex menses ad praesentandum: *cap. Eam te* 22. *de jur. patr. et cap. unic. eod. tit. in* 6. Laicus quatuor tantum menses: *cap.* 3. *et cap. Cum propter* 27. *de jur. patron., et cit. cap. unic. in* 6. Si vero sit juspatronatus mixtum, quale est, quod convenit e. g. ecclesiae et laico, tunc uterque patronus, si uterque eadem vice praesentet, habet semestrem ad praesentandum; nam in materia individua, quod competit privilegium uni ex sociis, ad alios extenditur, ut pluribus exemplificat apposite ad casum nostrum Fagnan. *in cap. Cum propter num.* 26. *et n.* 53. *cum seq.* * Gloss. communiter recepta *in cap. Si laicus de jurepatr. in* §. *v. Ecclesiasticus* *.

Hic etiam advertendum, tempus non currere patrono, nisi a die notitiae certae vacationis beneficii: *arg. cap. Praesumitur de reg. jur.* Barbos. *de offic. et potest. episcop. alleg.* 72. *num.* 35. *et* 36. *et n.* 134. Item quamvis sciverit patronus vacationem beneficii, tempus illi non currit, si fuerit impeditus a praesentando: *arg. cap. Quia diversitatem de concess. praebend.* Barbos. *loc. cit. num.* 138. *et de jur. eccles. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 170. * Porro impedimenta justa varia enumerat Garc. *p.* 10. *cap.* 2. *n.* 18. Card. de Luc. *de jurepatr. disc.* 64. *n.* 15. Barbos. *d. alleg.* 72. *num.* 163. inter quae computandum illud est, dum facta praesentatione in tempore de persona idonea, illa acceptare renuit, vel dum citra patroni culpam praesentatio effectum sortiri non potuit *. Elapso vero tempore, quod habent patroni ad praesentandum, statim pro ea vice collatio beneficii devolvitur ad illum, ad quem pertinet institutio: *arg. c. Eam te, c. Cum propter de jurepatr.* Barbos. cit. *alleg.* 72. *n.* 141. *et* 168. cum communi. Neque enim convenit, ut ex diuturniori absentia beneficiati, ecclesia vel beneficium dispendium patiantur. Potest tamen episcopus prorogare patronis tempus ad praesentandum: *arg. c.* 2. *de suppl. neglig. praelat.* Ricc. *in prax. resol.* 195. Barbos. *cit. num.* 170. non tamen ultra sex menses: *arg. cap.* 2. *de concess. praebend.* Palaus *p.* 2. *tract.* 13. *disput.* 2. *p.* 5. *num.* 8.

Notandum etiam patronum ecclesiasticum variare non posse, si praesentavit idoneum, quamvis alterum adjungere possit, remanente in episcopo libertate, quem maluerit, instituere: *cap. Cum autem* 5. *cap. Cum autem* 24. *cap. Pastoralis* 29. *de jur. patr.* et ex communi Fagnan. *in cit. c. Cum autem n.* 6. Ratio cur patronus ecclesiasticus excludere haud possit primum a se praesentatum, est quia talis praesenta-

tio, utpote facta nomine ecclesiae, videtur praeferre vim electionis. Cum haec ratio non aptetur praesentationi factae a laico, ideo ei competit variare electionem, tum quia cum gravetur in uno, in hoc scilicet, quod solum habeat quadrimestre ad praesentandum, aequum est in alio relevari, in facultate nempe variandi praesentationem: *leg. Eum qui ff. de jurejur. et famos. libell.* * Ratio ista ab electione desumpta, quae passim ab auctoribus affertur, minus probatur Gonzal. *in c. Quod autem de jurepatr. n.* 4. tum quia ex nullo jure eruitur ecclesiastici patroni praesentationem electionis vices gerere, tum quia etsi ut talis habenda esset, tantum jus ad rem produceret, non jus in re, ob quod citati doctores volunt non admittendam variationem, prout cum Sanch. *lib.* 2. *consil. cap.* 3. *dub.* 66. docent plures. Majus igitur robur habere putat alteram a gravamine deductam, quo tenetur laicus intra quadrimestre praesentandi, ob quam rationem minus habet temporis ad mature deliberandum, et aliunde patronum ecclesiasticum minus decet instabilitas, ut tradit Clement. unic. *de renunciat.* *

Q. IV. Quid sit institutio; quomodo facienda; et a quibus.

R. Praesentationi factae a patrono succedit institutio. Non sumitur autem hic institutio late, seu prout comprehendit quodcumque jus legitime collatum in ecclesiam, vel ecclesiasticum beneficium, quo modo sumitur institutio *reg.* 1. *jur. in* 6. ut notat ibi Glossa. Sermo ergo est de institutione proprie, et specialiter accepta, et definiri solet: *concessio beneficii alicui facta ad patroni praesentationem*, ut ex communi notat Barbos. *de offic. et potest. episc. p.* 3. *alleg.* 72. *n.* 172. Ea autem concessio non est libera, ut evenit in simplici collatione beneficii, sed necessaria; nam ex dictis necessario instituendus est clericus praesentatus a patrono, si fuerit idoneus * *cap. Ex insinuatione de jurepatr. cap. Decernimus caus.* 16 *q.* 7. et si aliter attentetur, institutionem clerici non praesentati in eodem beneficio factam ad instantiam patroni contradicentis annullandam, ac irritandam esse tradunt Barbos. *loc. cit.* Garc. *p.* 5. *cap.* 9. *n.* 232. *

R. II. Praesentati ad beneficia ex Trid. *sess.* 7. *cap.* 13. *de reform. et sess.* 25. *c.* 11. *de reform.* examinandi sunt quoad ipsorum idoneitatem, antequam instituantur. Verum loquendo de praesentatis ad beneficium simplex notat Barbos. *de offic. et potest. episc. alleg.* 60. *n.* 86. receptissimum esse institui absque examine, quoties constat de ipsorum idoneitate, et certe constare potest, si post praevium examen ad

missi fuerunt ad ordines, quos exposcit ipsum beneficium. Caeterum promoti ad beneficium parochiale omnino sunt examinandi, nec excipiendi doctores, licentiati in theologia, sive jure canonico, graduati in publica universitate, ut ex decisione s. Congregationis notat inter alios Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 4. *n.* 90. 91.

R. III. De jure communi solus episcopus instituere valet praesentatos ad beneficia: *cap. Ex frequentibus* 3. *de instit. cap. Cum satis de offic. archidiac.* et ex communi docet Fagnan. *in c. Eam te n.* 6. *de aetat. et qualit. ord. et cap. Auditis n.* 2. *de praescript.* Barbos. *p.* 3. *de offic. et potest. episc. alleg.* 72. *n.* 175. *et seqq.* Item ex delegatione competit vicario generali, nam nisi expresse limitetur, solet illi committi omnimoda potestas jurisdictionis, ad quam potestatem spectat institutio in beneficiis. Gloss. in *cap. Ex frequentibus cit. v. Officialium* Barbos. *alleg.* 54. *n.* 70. Capitulum pariter sede vacante instituere potest praesentatos ad beneficia: *cap. unic. de instit. in* 6. * Quod de episcopi vicario dictum est, locum habet in vicario capituli sede vacante, eo enim ipso quod a capitulo eligatur, in ipsum transfertur tota jurisdictio capitulo competens, nisi per ipsum capitulum limitetur ejus potestas, ac reservetur in aliqua parte. Garc. *p.* 5. *cap.* 7. *n.* 30. et alii apud Leur. *p.* 2. *sect.* 1. *cap.* 3. *q.* 171. *num.* 2. contra aliquos, qui nolunt talem vicarium pendere ab auctoritate capituli, cum datus sit auctoritate Tridentini, quos refutat Suar. *tom.* 5. *disp.* 7. *sect.* 3. *num.* 13. *. Praelati inferiores solum ex privilegio, aut praescriptione habere possunt jus instituendi in beneficia, atque ita *cap. Super eo* 15. *de offic. deleg.* supponitur institutionem pertinere posse etiam ad archipresbyterum vel archidiaconum, quod ut concordentur jura juribus, non potest intelligi ipsis convenire, nisi ex privilegio, seu speciali commissione, ut *ex c. Cum satis* 4. *de offic. archidiac. cap. Ex insinuatione* 3. *de instit.* junct. Gloss. *v. Officialium*. Quod autem obtinere possunt inferiores praelati ex privilegio, idem eis competere potest ex legitima consuetudine: *arg. c. Dilecto* 10. *de offic. archidiac.* Fagnan. *in c. Eam te n.* 7. *de aetat. et qualit.* seu etiam quocumque alio legitimo titulo: *cap. Cum venissent* 6. *de instit.* Sancivit nihilominus Tridentinum *sess.* 14. *c.* 12. *de reformat.* ne postea in casu fundationis, seu dotationis, jus instituendi alteri quam episcopo reservaretur. * Et hoc habere locum in ecclesiis etiam exemptis, nisi rector illius ordinaria fungatur

jurisdictione, patet ex declaratione sacrae congregationis relata a Fagnano *in cap. Cum ecclesia Vulterrana de elect. n.* 31. *et seq.* *

Unus ex titulis, quo inferiores praelati obtinere possunt jus instituendi, ex communi DD. est etiam praescriptio. Quamvis autem multi velint debere esse immemorabilem ap. Barbos. *d. alleg.* 72. *n.* 184. nihilominus non desunt, qui refragentur; cum non adsit jus clarum tollens hanc praerogativam praescriptioni quadragenariae. Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 22. *q.* 3. Fagnan. *in cap. Auditis de praescript. n.* 6.

Denique institutio ad beneficia competit praelatis regularibus in ecclesiis, quae pleno jure ipsis sunt subjectae. Clem. un. §. *Quidam praeterea capellanos de excess. praelat. et c. Cum et plantare* 3 §. *In ecclesiis de privil.* junct. Glos. *v. Pleno jure* Barbos. *p.* 3. *de offic. et potest. episc. allegat.* 72. *n.* 184. Fagnan. *in cap. Cum venissent n.* 14. *de instit.* Porro illae ecclesiae dicuntur pleno jure ad aliquem pertinere, quando eidem sunt subjectae in spiritualibus et temporalibus. Gloss. in *d. cap. Cum et plantare*. Barbosa *allegat.* 89. *num.* 4. * Engel. *de privil. monaster. privil.* 46. §. *De unione pleno jure*, ubi ex professo hanc materiam tractat *.

Q. V. Quid sit electio; cui competat; et quomodo facienda.

R. I. Electio ex Gl. *cap. Quia propter de elect.* ita communiter definitur: *Canonica vocatio alicujus personae ad dignitatem pastoralem ecclesiae vacantis, auctoritate superioris confirmanda*. Dicitur *canonica vocatio*, quia debet esse facta secundum sacros canones, tum respectu formae electionis, tum respectu eligentium, tum respectu electi. Dicitur *vocatio*, quia ex electione non consurgit jus in re, cum non det possessionem beneficii, sed solum jus ad rem: accedente vero Superioris confirmatione, electio habet suum complementum, et electus acquirere potest jus in re ad praelaturam. Eo quod addatur *ad dignitatem pastoralem*, significatur secundum sacros canones nomine beneficii electivi solum venire praelaturas, dum scilicet eligitur sponsus ecclesiae vacantis, ut evenit in electione episcopi vel abbatis. Azor. *tom.* 2. *l.* 6. *c.* 14. *q.* 2. nihilominus, late sumpta electione, beneficium electivum appellatur omne illud, ad quod alicui tribuitur jus per suffragia, et alterius confirmationem. Gloss. *in c. Quia propter de elect. v. Ecclesiis viduatis*. Quae proinde dicentur de forma electionis, servata proportione, possunt et debent aptari electionibus inferiorum beneficiatorum.

Liceat etiam hic breviter notare in subsidium electionis adinventam fuisse postulationem. Postulantur autem ii, qui secundum canones non possunt eligi, ac proinde postulatur a Superiore, ut cum postulato dispensative procedat. Hinc quia electio est personae habilis ad dignitatem, dicitur quod juri innititur; postulatio vero, quia est personae habentis aliquod impedimentum ad electionem, innititur gratiae. Ita Glossa communiter recepta *in c. unic. v. Eligo postulando de postulat. in* 6. Advertendum etiam, quod quamvis ad legitimam postulationem satis sit, si concurrat major pars capituli; nam ordinarie ad gesta capituli non requiritur, nisi quod major pars consentiat: *cap.* 1. *de his, quae fiunt a major. part. capituli;* nihilominus si postulatio concurrat cum electione, quia scilicet una pars capitularium quempiam postulet, altera alium eligat, tunc ad legitimam postulationem duae saltem ex tribus partibus eligentium requiritur: *cap. Scriptum est* 40. *de elect.* * Haec quidem locum habent, si postulatio concurrat cum electione, non autem si una postulatio concurrat cum altera postulatione, si nempe capitulares in diversas personas postulantes abeant, satis erit, quod facta sit a majori parte capituli, neque opus habet duabus tertiis partibus. Neque obstat *cap. Bonae memoriae de postulat.* ibi enim agitur de postulatione facta nec a tertia parte, sed ab alia adhuc minori. Reiffenst. *in* 1. *decret. tit.* 5. *n.* 24. *

R. II. Jus eligendi praelatos de jure communi spectat ad capitulum, collegium, sive communitatem, cujus est praelatus. Ita Fagnan. *in cap. Cum ecclesia Vulterrana n.* 39. et alii communiter: atque ita in Germania viget consuetudo, ut episcopi a capitulo eligantur, et circa hoc nil innovare voluit Tridentinum *sess.* 24. *de reform. c.* 1. Nihilominus quia ex talibus electionibus quam plurimae discordiae oriebantur, ideo ubi talis non est consuetudo, Pontifex sibi reservavit electionem praelatorum ad omnes ecclesias patriarchales, archiepiscopales et episcopales: *extrav. Ad regimen de praebend. et reg.* 3. *cancell.* Item si episcopus, ubi talis est consuetudo, intra tres menses a capitulo non eligatur, illius electio ad Pontificem devolvitur: *cap. Ne pro defectu de elect.* * ibique DD. communiter. Rationes autem, quae adversus textum hunc adduci possent, et earum solutio, nec non aliorum jurium concordantia videri possunt apud Gonzal. *in d. cap. Ne pro defectu.* Isti autem tres menses non computandi nisi a die vacationis, neque currunt pro justo

impedimento, ne eligant, detentis *. Ibidem etiam dicitur abbatis electionem ad legitimum superiorem devolvi, si pariter intra tres menses non eligatur. Provisio aliarum dignitatum et beneficiorum sub eadem poena facienda est intra sex menses: *cap. Nulla* 2. *de concess. praebend.* Barbos. *de offic. et potest. episc. p.* 1. *tit.* 1. *c.* 3. *n.* 13.

R. III. Forma electionis ad praelaturas, *ex cap. Quia propter* 42. *de elect.* sequens est. Necesse est, ut electores collegialiter, sive capitulariter congregentur, et non singulariter tantum. Fagnan. *in cit. c. n.* 15. Vocandi sunt ad electionem celebrandam omnes qui habent jus eligendi, et si unus solus contemnatur, agere potest de electione irritanda: *cap. Quod sicut* 28. *de elect.* Illorum autem, qui interesse nolunt, ratio habenda non est: *cap. Cum nobis* 19. *de elect.* Gloss. v. *alienos*, possunt enim qui volunt juri suo renunciare, nec possunt compelli ad interessendum capitulo, si ita non exposceret commune bonum ecclesiae. Passer. *de elect. cap.* 11. *q.* 4. *n.* 28. Item non officit electioni, quod aliqui vocales a capitulo egrediantur, et nolint redire quia ita agendo se faciunt alienos a capitulo, et a jure electionis: *cap. Cum nobis de elect.* unde quamvis protestentur et appellent, si ii, qui recedunt, non sint major pars capitularium, illi, qui remanent, procedere possunt ad electionem. Passer. *c.* 11. *de elect.* Cardin. de Luc. *disc.* 27. *de canonic. n.* 9. Idem dicendum, si aliqui ex vocalibus remanentes in capitulo, nolint votare. Barbos. *l.* 1. *jur. eccles. cap.* 19. *n.* 224. Cardin. de Luc. *disc.* 53. *de regul. n.* 8. Pariter ratio habenda non est eorum, qui commode vocari nequeunt: *arg. cit. cap. Quia propter*, quod pertinet ad judicis arbitrium decernere, spectatis maxime particularibus consuetudinibus. Barbos. *in cit. c. Quia propter in collect. n.* 12. Ubi etiam adnotandum censeri vocatos, qui sciunt vacationem ecclesiae et diem indictae electionis: nam qui certus est, non amplius debet certiorari: *cap. Eum qui certus est* 31. *de reg. jur. in* 6. et ulterius cum solemnitas vocationis suppleatur per certam notitiam aliunde acquisitam, qui ita est certioratus, si absit, censetur adesse noluisse. Passer. *de elect. c.* 11. *quaest.* 7. *n.* 66.

Eligentes capitulariter congregati eligere debent tres scrutatores, qui debent secreta exquirere vota singulorum, ita ut nec unicum votum praetermittatur illorum, qui sunt praesentes ad electionem: alias nulla esset electio, ut inter alios notat Fagnanus *in c. Quia propter n.* 49.

Publicato scrutinio, tenentur scrutatores, nullo actu intermedio, vel obstaculo appellationis apposito, statim procedere ad faciendam collationem votorum: *cap. Quia propter cit.* junct. Gloss. *v. Sanior*, Fagnan. *cit. n.* 57. *et* 58. Quod si differant electionem, nominatus et quicumque alius de capitulo, potest procurare ut compellantur scrutatores ad procedendum ad electionem, simulque velle, ut quaecumque alia, quae facta fuisset electio, irrita declaretur: *c. Pubblicato* 58. *de elect.*

Demum ad valorem electionis requiritur, ut facta fuerit a majori et saniori parte capituli. Cum autem ex dictis nulla ratio habenda sit absentium, si fuerint sufficienter vocati, major pars capituli censetur ea, ubi est major pars eligentium respectu capituli praesentis. Sufficit autem quicumque excessus ultra medietatem etiam unius medii voti; nam jura volunt valere electionem factam a majori parte: *cap. Cumana* 50. *de elect. cap. Si cui* 23. *de elect. in* 6. * Card. de Luc. *de paroch. disc.* 1. *n.* 18. * nec ullibi dicitur excessum esse debere integri voti: Passerin. *de election. cap.* 19. *n.* 18. * Notandum hic est, quod electio facta a minori capituli parte non tantum est invalida, sed insuper per subsequentem consensum aliorum ratificari non potest, prout habetur in *cap. Auditis eod. tit.* ob rationem ibi allatam, nempe *ex post facto nequit convalescere, quod ab initio ipso jure non valuit.*

At quia non sufficit electionem factam esse a majori parte capituli, nisi etiam facta sit a saniori parte, et e contra: *cap. Quia propter, cap. Ecclesia vestra* 57. *de election. et cit. cap. Cumana* et DD. passim, duo hic advertenda sunt. Primum quod in dubio ea pars praesumitur sanior, ubi major est numerus: *cap. Ecclesia vestra cit.* Fagnan. *in cap. Cum in cunct. n.* 4. *de his, quae fiunt a major. part capitul.* Et hoc maxime verum est, si numerus multum excedat, et electus vere sit idoneus; nam tunc non consideratur qualis sit zelus et meritum alterius partis: *arg. cap. Si quando* 9. *de elect. in* 6. ibique Layman cum aliis ab eo citatis. Secundum quod si numerus eligentium parum excedat, et e contra altera pars constet viris majori pietate ac prudentia praeditis, seu qui validiori utantur ratione, ita ut sanioritas talis partis multum excedat, tunc electio non confirmanda est, sed cassanda, utpote quae non facta est a majori simul, et saniori parte: *cit cap. Ecclesia vestra* §. *Nos ergo*: secus si sanioritas parum excedat; neque enim propter modicum

excessum, qui non solet considerari, recedendum est a generali regula, quod valeant gesta per majorem partem capituli: *cap. 1. de his, quae fiunt a maj. part. capitul.* Laym. cit.

Caeterum in electionibus regularium non solet considerari nisi numerus, quia praesumendum est omnes moveri ex consideratione meriti eligendi, adeoque majorem numerum semper etiam esse saniorem partem capituli, nisi clare constet de indignitate nomioati. Passer. *de elect. c. 19. n. 7.* Et quidem ita certe agere deberent regulares, memores pro Christo omnibus, quae mundi sunt renunciasse, Deique solam gloriam prae oculis ab ipsis habendam esse.

Illud etiam hic obiter animadvertendum, concilium Tridentinum *sess. 25. cap. 6. de regular.* velle electionem superiorum regularium faciendam esse per vota secreta, ita ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Bene autem potest sustineri, servari formam Tridentini, etsi eligentes viva voce vota sua scrutatori, sive scrutatoribus exprimant, semper cum nomina eligeotium non publicentur: Passer. *cap. 17. de elect. num. 5.* Tambur. *tom. 1. de jur. abb. disp. 5. qu. 6. num. 10.* cum hujusmodi forma eligendi semper reputata fuerit secreta, et canonica. Ita autem Tridentinum vult superiores regulares eligendos esse per vota secreta, ut electio aliter facta sit irrita. Id tamen intelligendum est, si vel unus ex eligentibus votum suum publicet, permittente capitulo, et non monente, ut secrete det votum. Gar. *par. 5. de benef. cap. 4. num. 183.* Barbos. *lib. 1. jur. eccles. cap. 19. num. 205.* Secus, si unus ex electoribus, vel per malitiam, vel per inadvertentiam, publicaret suum votum, capitulo non consentiente; cum defectus clandestinus unius nocere haud debeat toti capitulo ipsum ignoranti: *arg. cap. ult. de procur.* Praeterea non debet esse in potestate uoius malitiose jure suo electum privare. Barbos. *ubi sup. n. 209.* Roderic. *to. 2. qq. regular. q. 52. art. 9.** Navarr. *et alii apud* Reiffenst. *in 1. decret. tit. 6. n. 346.**

*Quod hic dictum est de superiorum regularium electione, aptatur etiam electioni abbatissarum, et aliarum praepositarum monialium; nam harum electio facienda est per vota secreta, sed taliter fieri intelligitur, cum vota monialium eligentium oretenus proferuntur, et ab episcopo, vel alio superiore ante cancellorum fenestellam audiuntur, ut saepius declaravit s. congregatio, testante Garc. *loc cit. n. 190. et 191.* Et quae afferuntur ejusdem congregationis declarationes contrarium statuentes, sunt recipiendae de iis electionibus,

quae fiebant per vota oretenus a superioribus accepta coram duobus testibus, per quos facilius electiones publicari poterant. Ultra relatos videantur Reiffenst. *in* 1. *decret. tit.* 6. *n.* 333. Leur. *de for. ben. sect.* 2. *cap.* 2. *q.* 344.*

De obligatione eligendi digniorem, plene agam capite sequenti.

Q. VI. Quid praestet confirmatio post electionem facienda; quomodo facienda sit; et a quibus.

R. I. Cum electio solum tribuat jus ad rem, seu ad beneficium; hinc est electum ante confirmationem nullatenus posse se ingerere beneficii administrationi, alias remanet privatus omni jure, quod acquisierit per electionem: *cap. Nosti, cap. Qualiter de elect., et cap. Avaritiae de elect. in* 6.* Immo non poterit amplius ad eamdem vel aliam praelaturam eligi; quia prior electio censetur cassata vitio personae, et ipsi obstat *cap. Super eo de elect.* vi cujus semel rejectus ob vitium sui ab una electione, redditur ineligibilis per alias electiones *. Hoc igitur praestat confirmatio, quod tribuit confirmato plenum jus ad beneficium, seu dignitatem, ad quam fuerit electus: *cap. Nihil est de elect.* Unde non dicitur vacare beneficium per mortem electi, sed solum si moriatur ille, qui etiam fuit confirmatus. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 15. §. 2. *n.* 2. Quod si confirmatus possessionem etiam beneficii acceperit, in quam tamen possessionem mittendus est auctoritate ordinarii: *c. Cum Bertholdus de sent. et re judic.* potest tunc exercere munera omnia, quae jurisdictionis sunt, non tamen quae ordinis ante consecrationem: *cap. Transmissam de elect. ibique* Barbosa *etc.*

* Haec autem sententia communior et probabilior videtur, licet non desint, qui contrariam valide tueri nitantur variis juris canonici textibus moti, apud Reiffenst. *loc. cit. a n.* 30. *ad.* 36. *et* Leur. *cap.* 3. *q.* 424. et praecipue cit. *cap. Nihil est*, et *cap. Cum. delicta de confirmat. util.* in quibus jus tribui videtur electis administrandi beneficium; nam ad *cap. Nihil* respondetur, non omnibus generaliter electis, sed tantum remotis et extra Italiam constitutis haec facultas tribuitur ex Pontificis dispensatione, et ob ecclesiarum necessitatem, vel utilitatem, ut legentibus facile patebit. In cap. autem *Cum dilectae* loquitur Innocentius III. de confirmatione privilegiorum, ex qua jus novum non acquiritur, sed antiquum conservatur, non vero de electionis confirmatione. Reiffenst. *n.* 35. Variae autem limitationes hujus sententiae videri possunt apud Leur. *q.* 431. et Reiffenst. *n.* 45.*

R. II. Antequam confirmator electum confirmet, debet prius validitatem electionis explorare, et inquirere de persona, et qualitatibus electi: *cap. Nihil est* 44. *de elect.* Si id non praestet, mortaliter peccat, eo quod se periculo exponat indignum confirmandi. Tambur. *tom.* 1. *disp.* 6. *q.* 2. *n.* 6.* Palaus *tract.* 13. *disp:* 2. *p.* 11. §. 6. *n.* 4. *ex cap. Indemnitatibus* §. *ult. de elect. in* 6.*, et communiter. Ad confirmationem autem faciendam nulla ex jure determinata verborum formula requiritur; unde satis est si confirmator aliquo signo demonstret se confirmare electum. Tenetur tamen ante confirmationem electi consensum exigere, ut notat Glossa *in cap. Innotuit. de elect.* ibique canonistae. Et ratio est, quia cum interveniat quoddam spirituale matrimonium inter ecclesiam et electum, hujus consensus est necessarius. Secus dicendum de religioso, qui non habet velle et nolle: *cap. Si religiosus de elect. in* 6. Immo etiam invitus eligi, et confirmari potest ad beneficia regularia. Tambur. *de jur. abb. t.* 1. *d.* 6. *q.* 2. *n.* 13.

R. III. Cum modo electio episcoporum fere omnium pertineat ad s. Pontificem, non indiget distincta confirmatione; quia simul habet plenissimum jus eligendi et confirmandi. Ubi autem adhuc viget mos, ut episcopi a capitulis eligantur, confirmandi sunt a s. Pontifice. Illud tamen observandum, quod licet inferiores praelati negare haud possint confirmationem rite electo; nam habet jus ex vi electionis ad eamdem confirmationem: *cap. Cupientes* 16 *de elect. in* 6. Papa nihilominus, accedente praesertim rationabili causa, quia non habet superiorem in terris, potest alteri quam electo tribuere beneficium; unde omnia beneficia respectu Papae dicuntur libera. Fagnan. *in cap. Consultationibus n.* 29. *de cleric. aegrot.* Ad eumdem Pontificem, sive ejusdem legatum pertinet confirmare abbates saeculares exemptos.

Episcopus confirmat abbates saeculares non exemptos. Tambur. *t.* 1. *de Jur. abb. dis.* 6. *q.* 2. *n.* 1.* Et eruitur ex *cap. Cum monasterium*, et *cap. Cum dilectus de electione*. Ad eumdem pertinet eligere, et confirmare ad beneficia curata suae dioecesis, quamvis dum eligit, et confirmare intelligatur; quia in eo est potestas ad utrumque. Tambur. *cit. q.* 1. *num.* 22. In electione pariter praelatorum regularium confirmatio non solet esse distincta ab electione, quamvis non in omnibus religionibus sit eadem praxis.

Porro quilibet electus, praestito consensu electioni de se celebratae, debet intra tres menses confirmationem petere, et si id absque justo impedimento omiserit, electio eo ipso redditur irrita: *cap. Quam sit* §. *fin. de elect. in* 6. * Barbosa *jur. eccles. lib.* 1. *cap.* 19. *n.* 246. Laym. *in qq. canon. de elect. q.* 108. cum aliis ap. Leur. *quaest.* 450. *et* 452. * Loquendo vero de electionibus ecclesiarum cathedralium et regularium, quarum confirmatio spectat ad sedem apostolicam, ipsarum confirmatio petenda est intra mensem a die habitae notitiae electionis; et si electus comparere non possit per semetipsum, comparere intra tale tempus debet per idoneum procuratorem: *cap. Cupientes* 16. *de elect. in* 6. Clem. *Ne Romani* §. *fin. de elect.*

Q. VII. Quid sit libera collatio, et qui valeat hoc modo beneficia conferre?

R. I. Libera collatio, ad distinctionem institutionis, quae est collatio non libera beneficii, ita communiter definitur: *Donatio beneficii vacantis, libere facta ab habente legitimam potestatem*. Gonzal. *ad regul.* 8. *cancell. gloss.* 16. *num.* 8. et communiter.

R. II. Summus Pontifex, utpote habens a Christo Domino plenissimam potestatem in tota ecclesia, dicitur omnium beneficiorum dominus: *cap.* 2. *de praebend. in* 6. unde valet derogare potestati concessae episcopis conferendi beneficia: *cap. Praesenti*, *cap. Licet de praebend. in* 6. et conferre ea beneficia, quae episcopus conferre potest: *cap. Dudum* 14. *de praeben. in* 6. Multo magis id verificatur, si Papa praevenit ordinarium, quando et hic contulit beneficium; nam habet majorem potestatem: *cap. Dudum cit.* et ulterius, *qui prior est tempore potior est jure*, juxta *reg.* 54. *jur. in* 6. * et pluribus exornat Barbosa *de potest. episc. alleg.* 57. *a n.* 10. Garc. *p.* 5. *cap.* 1. *n.* 9. * Quod si uterque eadem data et die contulit beneficium, et provisus ab ordinario sit in ipsius possessione, tunc iste est praeferendus: *cap. Si a sede* 31. *de prebend. in* 6. et merito; nam habet pro se aequale tempus, et praeterea titulum possessionis, et ita lis deciditur in favorem possessoris: §. *Commodum instit. de interd. c. Ex lit. de prob.* Barbosa *de potest. episc. alleg.* 57. *a n.* 1.

Quamvis episcopus de jure communi potestatem haberet libere conferendi omnia beneficia suae dioecesis, ut late probant Barbos. *cit.* Gonzal. *ad* 8. *reg. cancel.* §. 1. *proem. n.* 21. Garc. *p.* 5. *cap.* 1. *n.* 52. nihilominus tot sunt re-

servationes, quas sibi faciunt ss. Pontifices, ut talis potestas sit valde limitata. De his reservationibus, expectativis etc. videantur scribentes super regulas cancellariae; nam ab hujusmodi materia, utpote non multum conferente nostro instituto, libenter supersedeo. * Hi esse possunt Leur. *de for. benef. p.* 2. *sect.* 3. *cap.* 1. *et* 2. Castropal. *l. c. a p.* 14. Gonzal. *ad reg. cancellar.* Reiff. *in* 3. *decret. tit.* 5. §. 16. Rigant. *Comment. in reg. cancell.* *

Capitulum simul cum episcopo potestatem habet conferendi praebendas et beneficia ecclesiae cathedralis; nam cum episcopus cum suo capitulo perfectum corpus constituant, aequum est ut simul conferant beneficia cathedralis. Lotter. *de re benef. l.* 2. *q.* 21. *n.* 8. Barbos. *de canon. c.* 14. *n.* 2. Omnes tamen conveniunt ex consuetudine, seu praescriptione aliter posse observari; concilium vero Tridentinum *sess.* 14. *c.* 8. *de reform.* reservat episcopo electionem canonici poenitentiarii; et *sess.* 5. *de reform. c.* 1. electionem personae, cui conferenda est praebenda pro lectoribus s. Scripturae. Caeterum capitulum, sede vacante, non potest conferre beneficia ecclesiastica, quae episcopus, si viveret, ex jure conferre posset: *cap. Illa, ne sede vacant. c. Quanto, de his, quae fiunt a praelat. sine cons. capit.* et constat ex *reg.* 2. *cancellariae*.

Haec potestas episcopo attributa una cum capitulo conferendi praebendas et beneficia ecclesiae cathedralis, intelligenda est juxta regulam 8. cancellariae. Quoad modum conferendi praebendam theologalem canonico theologo, vel paenitentiario, videatur constitutio Benedicti XIII. *Pastoralis officii bullar. Rom. tom.* 11. *pag.* 414. in qua statuit indicendum concursum ab episcopo cum quatuor examinatoribus e clero sive seculari sive regulari licentiatis in theologia, et concurrentes debere in sacra theologia doctores esse, vel saltem intra annum doctoralem lauream in aliqua universitate approbata assequi teneri. *

* Quia compatroni inter se convenire possunt juxta Clement. *Plures de jurepatron.* ibique Gloss. communiter recepta, etiam sine episcopi consensu Barbos. *de potest. episc. alleg.* 71. *n.* 28. *et seq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *cancellar. gloss.* 45. §. 1. *n.* 58. ut alternis vicibus uni soli praesentatio competat; hinc infertur, quod si haec conventio fiat in jurepatronatus mixto, pro ea vice, qua patronus ecclesiasticus praesentat, habebitur ut juspatronatus totaliter ecclesiasticum, et juxta regulas pro hujusmodi patronatu traditas superius *quaesit.* 3. *resp.* 2. tractandum; pro ea autem qua

laicus praesentat, reputabitur laicum, et prout tale regulandum. Barbosa *jur. eccles. lib.* 3. *cap.* 12. *n.* 17. Reiffenst. *loc. cit. n.* 53.

* Quaestio gravis inter doctores est, quot vicibus variare queat patronus laicus, et alium adjungendo successive praesentare. Fagnan. *in cit. cap. Cum autem n.* 8. docet non posse variare saepius quam semel, et solide probare nituntur Barbosa *de off. et potest. episc. alleg.* 72. *n.* 161. *et eod cap. n.* 2. Garc. *p.* 5. *cap.* 9. *n.* 214. tum quia *dict. cap.* loquitur de duobus successive, non de pluribus; tum quia variatio odiosa censetur, ideoque restringenda: Clement. *Cum illusio de rnunc.* Alii autem et quidem probabilius tradunt, quod nondum facta ab episcopo, vel ab eo ad quem pertinet, institutione, possit laicus intra quadrimestre comulative variare toties quoties voluerit, ita Castropal. *tract.* 13. *disp.* 2. *p.* 6. *n.* 3. Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 2. *arg. cap. Quod autem*, *cit. cap. Cum autem et cap. Pastoralis de jurepatronat.* quia talis cumulativa variatio non odiosa, sed potius ecclesiae favorabilis dicenda est: quo enim plures praesentantur, eo majorem habent facultatem digniorem beneficii rectorem instituendi. *

* Ex eo quod juspatronatus haereditarium ad haeredes transeat; confessarius graves quandoque lites dirimere poterit, si non tantum sciat ad quos haeredes, sed qualiter ad eos transeat. Hinc igitur aliqua ex Leurenio *q.* 49. proferam, quae ipsum adjuvare poterunt. Casu quo plures sint haeredes, omnibus aequaliter competit, licet in portione inaequali haeredes, cum jura incorporalia indivisibilia sint. Castropal. *p.* 4. *n.* 3. Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *q.* 9. *ex l. Si sepulchrum C. de religios. et sumptib. funer.* Item non succedunt in capita, sed in stirpes, ut ex Clement. *Plures de jurepatr.* et citatis DD. et ex hoc fit, quod si fundator tres relinquat haeredes, inter quos haereditas dividatur, hi tres habent simul praesentandi jus, non quidem unus seorsim ab aliis, et ex his tribus nominationibus consurget unica praesentatio valida, ac canonica. Quod si primi tres haeredes habeant inaequales filios; unus unicum, alter tres tertius quatuor, isti quatuor unico tantum suffragio gaudent, quod non excedit suffragium ac nominationem factam ab aliis tribus, vel ab unico; quia omnes nominant, ut suorum parentum personas repraesentantes. Castropal. *loc. cit.* Gonzal. *ad reg.* 8. *cancellar. gloss.* 45. *n.* 61. Neque ad

hujusmodi translationem ratione haereditatis necessarius est episcopi consensus. Barbosa *de potest. episc. allegat.* 71. *n.* 2. *.

Ultra supra enunciatos modos acquirendi juspatronatus, duobus modis acquiri potest, privilegio nempe, ac praescriptione. Et quidem si summus Pontifex, quippe qui in omnia beneficia potestatem habet: *cap. Non liceat de praebendis*, ob merita in ecclesiam, aliasque causas illud alicui concedit, etsi ecclesiam neque fundaverit, neque extruxerit neque dotaverit. Castropalaus *p.* 2. *n.* 10. Leur. *q.* 44. Reiffenst. *n.* 12. Sed advertendum cum citatis DD. ad hoc ut privilegium Pontificis validum sit, necessario adesse debere clausulam Tridentini *sess.* 25. *cap.* 9. *de reformat.* saltem in genere derogatoriam; quia per ipsum hujusmodi privilegia sublata sunt. Ad acquirendum juspatronatus praescriptione, si agatur contra ecclesiam liberam, seu nondum patronatam requiruntur multiplicatae praesentationes per tempus immemoriale, vel per annos 40 cum titulo, quae duo tamen, multiplicatas nempe praesentationes, et tempus requisitum probare concludenter debet juspatronatus praetendens, prout docent doctores communiter apud Reiffenst. *in* 3. *decret. tit.* 38. *n.* 13. Castropal. *loc. cit. n.* 12. Oliv. *de for. eccl. p.* 1. *q.* 7. *n.* 31. Notant tamen Barbosa 3. *p. de pot. ep. alleg.* 72. *n.* 31. *et in concil. Trident. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 5. *de reform.* Castropal. *loc. cit. p.* 3. *n.* 4. sufficere duos actus ad hoc, ut dicantur multiplicatae praesentationes, quia pluralis locutio duorum contenta est: *l. Ubi numerus ff. de testib. cap. Pluralis de regul. jur. in* 6. licet Castropal. *loc. cit.* Van-Espen. *jur. eccl. p.* 2. *tit.* 25. *cap.* 3. *n.* 19. probabilius censeant tres requiri, forte ex *cap. Cum ecclesia de caus. possess. et propriet.* Excipiendae caeterum sunt communitates seu universitates, in quibus juspatronatus ex usurpatione potius quaesitum praesumi solet; in iis enim plenior et exactior probatio requiritur ad docendum verum titulum, nec eis proderit immemorabilis probatio, nisi praeter alias praesentationes continuatas non minori spatio quam 50 annorum; et effectum sortitas authenticis scripturis probent, prout declaravit Trident. *loc. cit.* Quae autem dicendae sint eae personae et communitates, vide Barbosam *in concil. Trident. loc. cit. n.* 32. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancellar. gloss.* 18. *a. n.* 66. Contra ecclesiam non liberam, seu potius contra patronum, sufficere tempus ordinarium, decem nempe annorum inter praesentes, viginti inter absentes cum titulo; sine titulo vero triginta cum bona fide, et in hujus

tractu temporis unicum actum praesentationis docent communiter doctores apud Reiffenst. *

CAPUT V.

De obligatione eligendi digniorem ad beneficia; et de concursu faciendo in collatione parochialium ecclesiarum.

R. I. Qui reputandi sint digniores in collatione beneficiorum.

R. I. In collatione beneficiorum ille dignior reputandus est, qui magis ecclesiae et fidelibus utilis esse judicatur. Trident. *sess.* 24. *c.* 1. *de reform.* D. Th. 2. 2. *q.* 63. *a.* 2. et cum eodem communiter DD. ut videre est apud Barbosam *p.* 3. *de offic. et potest epis. alleg.* 60. *n.* 101. Hurtad. *resol. moral. pag.* 2. *tr.* 12. *cap.* 1. *n.* 133. Ratio autem est, quia beneficia instituta sunt propter utilitatem ecclesiae, ac proinde ille dignior reputandus est in ordine ad hunc finem, qui magis ecclesiae et fidelium utilitatem valet promovere. Hinc non semper dignior est, qui sanctior, vel etiam qui una doctior sit; cum possit utilior esse ecclesiae, qui sufficienti praeditus probitate et scientia, sanctiorem et doctiorem prudentia non parum excederet. Ita etiam minus doctus, sed majorem habens probitatem, praeferendus est doctiori, dummodo in eo sufficiens scientia reperiatur: nam probitas morum multo magis quam doctrina, ecclesiae et fidelium utilitatem promovet. Conducit etiam nobilitas, et potentia ad constituendum aliquem digniorem; nam hi multum possunt ad compescendos populos, pacemque servandam: sine quibus difficiliter animarum cura administratur. Hinc nobilitatem etiam esse attendendam in judicando de digniore censuit Rota apud Pignatell. *t.* 1. *cons.* 183. et saepe declaravit s. congregatio in una Pistor. *die* 7. *Aug.* 1649 in una Aretin. 9. *Maii* 1651.

Q. II. An ad beneficia curata dignior semper eligendus sit.

R. Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 1. *et cap.* 4. loquendo de promovendis ad episcopatum et cardinalatum, vult esse eligendos digniores, et ecclesiae magis utiles: et cum variae interpretationes ab aliquibus fierent verbis Concilii, *Innoc. XI. sub n.* 47. sequentem damnavit propositionem. *Cum dixit concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, nisi quos digniores, et ecclesiae magis utiles ipsi judicaverint, ad ecclesias promovent; Concilium, vel primo videtur pro hoc* digniores, *non aliud*

significare velle nisi dignitatem eligendorum sumpto comparativo pro positivo; vel secundo, locutione minus propria, ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.

Scribentes deinde in praefatam propositionem, idem quod de episcopis, reputant de parochis dicendum, et eidem subjacere damnationi opinionem asserentem sufficere eligere dignos, omissis dignioribus, ad beneficia curata. Et quidem id multipliciter, et invictissime probatur. Et revera *sess.* 24. *cap.* 18. *de reform.* vult ab episcopo eligendum ad curam animarum, *quem caeteris magis idoneum judicaverit*, et paulo post ad eadem beneficia vult a patrono esse episcopo praesentandum *quem digniorem* inter probatos ab examinatoribus judicabit. Id etiam multipliciter probatur. Primo quia beneficia instituta sunt ad ecclesiae utilitatem: conferenda proinde sunt iis, qui ecclesiae magis utiles sunt, adeoque dignioribus. Secundo beneficia sunt bona communia ecclesiae, et praemia meritorum: exposcit ergo justitia distributiva, ut juxta merita distribuantur, alias habebitur acceptio personarum, ut observat s. Th. 2. 2. *q.* 63. *a.* 2. Tertio, qui non curat, ut committantur pauciora peccata, peccat peccato scandali; et ut dicit Tridentinum supracitatum, communicat alienis peccatis: ita autem evenit, si omittatur dignior; nam minus dignus, minus capax est populorum peccata impedire.

Quod si fiat concursus ad beneficium curatum, ut communiter fieri solet, multo magis id est extra controversiam; nam ecclesia instituit faciendum esse concursum, ut ita melius qui dignior est appareat, ipsique beneficium conferatur, non vero minus digno. Ita communiter DD. qui etiam non immerito notant, quod quando excessus dignitatis in eo qui praetermittitur, est valde modicus, ita ut parum, vel nihil sit considerandus, non peccatur saltem graviter propter parvitatem materiae. Lug. *de just. disp.* 35. *sect.* 3. *n.* 21. Sanch. *l.* 2. *consil. cap.* 2. *d.* 1. *n.* 17. Garc. *p.* 7. *de benef. c.* 15. *num.* 2.

Q. III. Quid dicendum, si beneficia curata conferenda sint personis alicujus loci, vel certo personarum generi.

R. In tali casu satis est, si eligatur dignior inter personas vocatas a fundatore, omissis dignioribus non vocatis. Quod eligendus sit dignior inter personas vocatas, constat ex dictis; quia is eligendus est de jure naturae, qui potest esse magis utilis ecclesiae, et qui propter majora merita ha-

bet majus jus ad beneficium. Quod vero non sit necesse quaerere digniorem extra personas vocatas, patet, quia hujusmodi beneficia non sunt bona communia omnibus, sed solum illis, qui ex aliquo loco, vel familia ad ea vocantur; et ita velle poterat fundator; nam utpote dominus suorum bonorum, limitare poterat quibus vellet ea conferri. Accedit, quia ex hoc homines pii moventur ad fundandas et dotandas ecclesias. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 4. *q.* 25. Sanch. *l.* 2. *consil. c.* 1. *d.* 10. *n.* 18. Garc. *de benef. par.* 7. *c.* 15. *a n.* 1.

Q. IV. An patronus teneatur digniorem praesentare ad beneficia curata.

R. Quamvis non desint qui contradicant, puto quemlibet patronum sive ecclesiasticum sive laicum, debere praesentare digniores ab beneficia curata. Ratio est, quia supposita beneficii fundatione, quilibet patronus habet ab ecclesia auctoritatem praesentandi, adeoque praesentare debet illum, qui majus jus habet*ad bona communia ecclesiae; nam ecclesia non potest illi dare facultatem praesentandi habentem minus jus ad eadem bona. Praeterea quicumque patronus debet ex vi proprii muneris promovere res, et utilitatem ecclesiae, sicut quicumque habens aliquod officium, tenetur promovere quae ad ipsum officium pertinent; nemo autem certe dicetur promovere utilitatem ecclesiae, si prætermittat digniorem, qui fideles notabiliter magis valet ad virtutem excitare, et ad vitia praecavenda. S. Thom. 2. 2. *q.* 185. *art.* 3. Less. *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 14. *n.* 65. Lug. *de just. disp.* 35. *sect.* 4. *n.* 40.* et alii quamplurimi apud Passerin. *de elect. cap.* 30. *n.* 117.*

*Neque satis probanda videtur distinctio allata ab aliquibus apud Pal. *tr.* 13.**d.* 2. *p.* 11. §. 2. inter patronum beneficii fundatorem, qui ex ipsorum sententia non videtur teneri digniorem eligere, sed posse quemlibet modo dignum designare, et patroni successorem, quem volunt ex eligendis digniorem eligere debere ex praesumpta fundatoris voluntate, qui, modum electionis ab ecclesia statutum ab ejus successoribus servandum praescripsisse supponitur. Non satis, inquam, probanda videtur haec distinctio, si agatur de beneficio parochiali, quia Tidentinum *sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* superius allatum docet: *omnes, qui ad promotionem praeficiendorum quodcumqae jus quacumque ratione a sede apostolica habent, aut alioquin operam suam praestant, peccare mortaliter, nisi quos digniores, et ecclesiae magis utiles judi-*

cant praefici diligenter curaverint. Neque haec verba intelligenda tantum sunt de solis eligentibus, ut vult Palaus *loc. cit. n.* 10. sed patronis etiam praesentantibus; nam Concilium loquitur generaliter de omnibus quacumque ratione operam praestantibus, quod certe magis afficit patronum, cujus praesentatio, nisi indigni, reiici nequit. Neque pariter obstat *cap.* 18. *sess.* 24. ejusdem Concilii, ubi parochus a patrono laico praesentatus, non admittendus statuitur, nisi idoneus reperiatur, unde sequitur quod non videatur praesentandus dignissimus, sed dignus. Nam respondetur Concilium non liberare patronos ab obligatione eligendi digniorem, sed solum reservare judicium de majori dignitate ipsis patronis in gratiam fundationis. Lugo *loc. cit. a n.* 40. *ad* 44. Passerin. *n.* 125. Caeterum contrariam huic sententiam habere locum in beneficiis simplicibus, et animarum curam nullam habentibus probabiliter putant Lug. *c. d.* 35. *n.* 20. Less. Garc. et alii *apud* Reiff. *in* 3. *decret. tit.* 6. *n.* 247. Card. *in cit. proposit.* 47. *Innoc. XI. cap.* 1. *n.* 6.*

Q. V. An si patronus praesentet minus dignum debeat in beneficio institui; vel an confirmandus, si minus dignus eligatur.

R. Indigni praesentatio et electio est ipso jure nulla et invalida, ut ex se patet, et decisum est *cap. Dudum* 22. *de elect.* adeoque extra quaestionem est, an sit instituendus et confirmandus. Item certum est subsistere praesentationem et electionem digni, omisso digniore, adeoque, nullo dubitante, talis praesentatus est instituendus, et illius electio confirmanda, et decisum habetur *cap. Cum nobis de elect.* Et re vera si hujusmodi praesentationes et electiones personae dignae nullius forent roboris, omnia implerentur litibus et discordiis, adeoque ratio boni communis exposcit validas reputari: s. Thom. 2. 2. *q.* 63. *a* 2. *ad* 3. Sanch. *l.* 1. *cons. c.* 1. *dub.* 6. *n.* 2. Barbos. *allegat.* 60. *n.* 97.

Dubium ergo solum potest esse, an valida sit praesentatio et electio digni, omisso digniore, ad beneficia curata; nam sicut certum est ad praesentationem validam sequi debere institutionem, sicut et confirmationem ad validam electionem; ita et certum est non posse institui invalide praesentatum, neque confirmari invalide electum; neque enim confirmatur quod nullum est.

Ego autem puto sustinendam esse praesentationem et electionem digni, omisso digniore. Ratio ab intrinseco est, quia cum alias dignus valeat sufficienter suo muneri satisfacere,

jus naturale dictat, ob bonum commune validum etiam habendum esse, quod non factum est juxta omnes regulas rationis, si alias agendo valde litibus et discordiis quies perturbaretur. Ita autem eveniret, si ob omissionem dignioris electio digni non sustineretur; nam cum unusquisque digniorem se reputaret, continuae lites orirentur. Et id maxime locum haberet in praesenti materia; nam dignitas personae, ex dictis initio hujus capitis, ex multis est consideranda. Hanc rationem insinuat s. Thomas loco supra citato, et approbatur a ss. canonibus; nam ut dicitur *cap. Ad apostolicam* 16. *de regul., multa fieri prohibentur, quae si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem*.

Altera ratio est, quia ex utroque jure, ne actus pereat, sustinendus est, ni clare a jure irritetur, ut dictum est *tr.* 3. *q.* 4. *c.* 2. *quaesit.* 2. at in casu nostro non est reperire jus ipso facto irritans electionem digni, omisso digniore. Et primo non sufficienter probatur irritari a Tridentino *sess.* 24. *c.* 18. ubi vult habendas esse tamquam surreptitias provisiones seu institutiones factas, non servata forma ibi praescripta; nam commode Tridentinum explicatur de forma praescripta quoad examen oppositorum. Eodem modo explicari potest constitutio s. Pii V. incipiens: *In conferendis bull. tom.* 2. *pag.* 218. *etc.* nempe dici potest ibidem declarari *irritas, nullius roboris etc.* electiones factas contra formam Tridentini, si nempe omittatur concursus. Et de facto ibi etiam praescribitur, quod provisus a beneficio non amoveatur, usque dum non revocetur electio, quod non obscure innuit validitatem electionis: *can. Nullus dist.* 61. Garc. *par.* 7. *de benef. cap.* 16. *n.* 16. Engel *de elect. n.* 47. Lug. *de just. disp.* 35. *n.* 71. Filliuc. *t.* 3. *tr.* 41. *c.* 4. *n.* 154.

Q. VI. An resignans beneficium, maxime curatum, debeat digniorem quaerere.

R. Multi ita affirmant, sed non minus probabilis est opinio negativa, si resignatarius sit aeque moraliter dignus ac resignans; idem dicas de renunciante et renunciatario. Ratio est quia resignans non est publicus dispensator boni communis, sed beneficii sibi appropriati, adeoque non tenetur quaerere digniorem, sicut tenetur facere collator, dum confert aliquod beneficium per viam vacationis. Quia tamen etiam resignans tenetur cavere damnum ecclesiae, ideo curare debet ne resignatarius sit seipso notabiliter minus dignus, et in hoc puto convenire debere omnes doctores. San-

chez *lib.* 2. *consil. cap.* 1. *dub.* 7. *n.* 4. Lugo *disp.* 35. *sect.* 4. *n.* 50. Hurtad. *tr.* 12. *resol. mor. c.* 1. *ampliat.* 3. *n.* 1572. * Quae de resignante, et renunciante dicuntur, valent quoque in permutante ob easdem rationes. Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 15. *q.* 10. Less. *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 13. *n.* 61. et alii *.

Q. VII. An obligatio digniores eligendi comprehendat etiam praelaturas regulares.

R. Semper credidi peccare graviter electores regulares, si in electione ad praelaturas digniores omittant. Ratio est, quia in conferendis beneficiis curatis digniores sunt praeferendi, quia collator debet attendere ad commune bonum ecclesiae; adeoque si non eligat digniorem, reus erit et omissionis majoris boni, quod promovisset dignior, et illarum culparum, quas idem impedisset. Quis autem non videat etiam electores ad praelaturas regulares attendere debere ad majus bonum, maxime spirituale communitatis, et ad impedienda damna spiritualia ipsius? Certe ex electione minus digni (quando non graviora mala evenirent, ut re vera quam maxime eveniunt) tepescet regularis observantia, tepescent studia, indocti et terentes tempus in vanis loqnutionibus saepe impunes erunt, et heu quot mala ex leviori etiam observantia, et studiorum relaxatione consurgunt! His autem malis certe communicabunt eligentes minus dignum, cum ea debuissent, et potuissent per electionem dignioris impedire. Accedit, quod licet in rei veritate praelaturae regulares, si superior nolit aeternam damnationem incurrere, sint quotidianis angustiis refertae, uti sciunt qui experti sunt, nihilominus considerantur etiam ut honores et dignitates religionis, ad quas ex justitia distributiva majus habet jus, qui majus habet meritum. Sanch. *lib.* 2. *consil. cap.* 1. *dub.* 2. *n.* 27. Anton. a Spir. S. *in direct. regul. p.* 3. *tr.* 5. *disp.* 4. *sect.* 2. *n.* 2. et alii apud ipsum Viva *in prop.* 47. *ex damnatis* ab Innoc. XI. Praeterea praelaturae regulares, quamvis ab aliquibus dicantur esse minus proprie beneficia, quia vel non sunt perpetuae, vel ad eas electi possunt removeri, nihilominus nil obstat quin dici possint proprie beneficia, cum saltem aptitudine sint perpetua, ut probat Barbosa *de jur. eccles. p.* 2. *l.* 3. *c.* 4. *n.* 70. unde et hac ratione ad eas digniores sunt eligendi.

Q. VIII. An etiam beneficia simplicia conferenda sint dignioribus ex his, qui possunt eligi.

R. Quamvis quoad hoc magna sit controversia inter DD. ego nihilominus semper putavi in eligendo etiam ad beneficia simplicia assumendos esse digniores, et sententiam contrariam, si rationes attendantur, carere solida probabilitate. Observandum igitur est, ut supra etiam notavi, duo precipue considerari posse in ecclesiasticis beneficiis. Primum instituta esse in ecclesiae utilitatem; eam etenim primo et per se respexit beneficii fundator, sive collatores decimarum ex quibus fundata fuerunt beneficia. Secundum quod beneficia sunt bona communia ecclesiae, et praemia eorum, qui ipsius bonum promovent. Per electionem autem digni, omisso digniori, etiam in conferendis beneficiis simplicibus haec omnia frustrantur. Deest igitur utilitas ecclesiae, tum quia, quamvis beneficia simplicia annexam non habeant curam animarum, nihilominus si relinquatur dignior, caret ecclesia meliori servitio, quod hic conferret non solum ratione sui beneficii, sed etiam ultronee tamquam fidelis minister peccatores ad Deum revocando. Ultraquamquod ex hoc solum, quod fideles non videant in ecclesiasticis exemplarem virtutem, in propriis vitiis torpescunt: tum quia, eo quod omittantur digniores, multi despondentes animum, sese a studiis avertunt, et renuunt ecclesiae servitio mancipari, ex quo fit dioeceses multoties necessariis ministris carere. Tum quia ex opinione, quod ad beneficia simplicia satis sit eligere dignos, hoc gravissimum consurget incommodum, quod ecclesia indignis ministris replebitur; nam si qui reputantur digniores, multoties vix digni inveniuntur, qui digni censentur, indignos facillime reperiemus, ut nimis ex ipsa experientia constat.

Item per electionem digni omisso digniori ad beneficia simplicia, perperam distribuuntur bona communia ecclesiae, nam collator cum non sit dominus, sed distributor, tenetur ex vi justitiae distributivae attendere merita, cum dignior ad bona communia, quae debent esse praemia, majus habet meritum. Ulterius quomodo collator vitabit vitium acceptationis personarum? si etenim majora merita non respiciat, utique in conferendis talibus beneficiis attendet praecise ad personam. Attendere etiam debent collatores, quam multi scandalizentur ex omissione digniorum, videntes contra regulas justitiae minus dignos assumi: quod scandalum utique episcopi removere deberent, etiam ex eo motivo, ne in multorum opinione ipsorum fama decrescat, atque ita minus utiles dioecesibus reddantur. Nostra senten-

tia roboratur *ex cap. unic. Ut eccl. benef. sine diminut. confer. et cap. Custos de offic. custod.* utrobique enim magis idoneus, seu melior et sanctior dicitur promovendus. Eam etiam docent s. Anton. *p.* 2. *tit.* 1. *cap.* 20. §. 1. Navar. *in man. cap.* 17. *n.* 73. Sanchez. *l.* 2. *consil. cap.* 1. *dub.* 2. *n.* 16. Anton. a Spir. S. *in direct. regul. tr.* 5. *disp.* 4. *n.* 1. et plures apud istos.

Quae dicta sunt de conferendo beneficio personae dignae, omissa digniori, bene aptantur patrono praesentanti dignum, omisso digniore; nam non agit utiliter et fideliter negotia ecclesiae, ut ex vi proprii muneris tenetur. Quod si diversi patroni aequales in votis, inaequales in meritis praesentent, tunc digniorem esse instituendum decisum videtur *can. Si fort. dist.* 62. Videatur Barbosa *alleg.* 72. *n.* 200. et in Trident. *sess.* 24. *cap.* 1. *n.* 4. *et cap.* 18. *de reform. n.* 126. et in collect. ad *cap. Cum nobis* 19. *de elect. n.* 4.

Illud etiam monitum velim contrariam opinionem frustra sibi praesidium quaerere ex Tridentino, eo quod aliquibus in locis videtur tantum dicere eligendos esse dignos et habiles. Mens igitur Tridentini non est decidere, quod sufficiat eligere dignum, omisso etiam digniore, sed monere de obligatione excludendi indignos. Praeterea ut advertit Passerinus *cap.* 30. *de elect. n.* 62. concilium confundit hos terminos dignus et dignior, unde cum *cap.* 1. *sess.* 24. dixerit a principio eligendos *bonos pastores et idoneos*, subdit graviter peccare eum, qui omittit *digniorem, et ecclesiae magis utilem*.

*Fundamenta, quibus nituntur contrariae sententiae sectatores, videri possunt ap. Lug. *l. c. n.* 20.*

Q. IX. Quomodo instituendus sit concursus ad conferenda beneficia curata; et an semper ista conferenda sint habito concursu.

R. I. Cum quammaxime expediat ut ecclesiae parochiales per digniores administrentur, hinc est Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 18. ad dignoscendos digniores praescribere, ut per concursum conferantur. Ut rite autem fiat iste concursus, debent ab episcopo intra tempus determinatum aliqui clerici idonei ad regendam ecclesiam coram deputandis examinatoribus nominari, seu pro more regionis vocare per edictum eos, qui volunt examinari. Transacto autem constituto tempore, examinandi sunt ab episcopo, eoque impedito, a vicario generali, et tribus saltem examinatoribus. Peracto examine, renuntiandi sunt ab examinatoribus quotcumque ad

regendam ecclesiam idoneos invenere non solum scientia, sed etiam *aetate*, *moribus*, *prudentia*, aliisque necessariis dotibus. Denique inter illos, quos examinatores idoneos renuntiarunt, episcopus debet eligere, quem judicaverit magis idoneum. Haec omnia constant ex Tridentino loco citato.

Hic autem consurgit difficultas an examinatores debeant episcopo renunciare magis idoneum, vel satisfaciant suo muneri, si renuncient qui sibi idonei videantur. Quamquam autem multi putent satis esse, si idoneos episcopo renuntient, Garc. *de benef. p.* 9. *c.* 2. *n.* 108. Lug. *de just. disp.* 35. *sect.* 5. *n.* 66. Barbos. *in Concil. loc. cit. n.* 123. ego nihilominus putarem, mentem fuisse concilii, ut ab examinatoribus, qui magis sint idonei, renuntientur; nam non praescripsit examen seu concursum, ut praecise idonei adinveniantur, sed ut magis idonei; ergo voluit concilium examinatores esse media, quibus episcopus digniorem agnoscat; quamquam ipsi reservetur ultimum judicium de majori idoneitate. Axor *p.* 2. *l.* 6. *cap.* 15. *q.* 11. Zerola *in prax. episcop. p.* 1. *v. Parochia* §. 2. et plures alii. Credo tamen non solere episcopos ab examinatoribus exquirere, qui sint digniores.

R. II. Plures dantur casus, in quibus episcopus non tenetur concursum indicere. Primum si ecclesia sit jurispatronatus laicalis; nam licet quando est jurispatronatus ecclesiastici, debeat servari aliqua forma concursus, et patronus teneatur praesentare, *quem digniorem inter probatos ab examinatoribus judicabit*, nihilominus patronus laicus, absque eo quod plurium praemittatur examen, unum praesentat, qui examinandus est, an sit idoneus. Trid. *sess.* 24. *cap.* 18. *de reform.* * Quod de patronatu laico dictum est, extendendum quoque videtur ad ea beneficia curata, quae patronatus mixti sunt, ne jura laici ob consortium cum ecclesiastico ulla ex parte laedantur: ita censuit s. Congregatio 5 Februarii 1628 apud Benedictum XIV. *de synod. dioeces. lib.* 4. *cap.* 8. §. 9. et Barbos. *de offic. par. p.* 1. *cap.* 2. *n.* 126. * Secundo omitti potest concursus, si ecclesiae parochiales adeo tenues sint, ut nullus reputetur se velle examini per concursum subjicere; vel si ex concursu reputentur oritura dissidia, factiones etc. Trid. cit. Tertio vicariae perpetuae incorporatae aliis ecclesiis, monasteriis, collegiis etc. non sunt conferendae per concursum; nam hujusmodi ecclesiae parochiales, cum sint accessoriae iis, quibus fuerunt incorpo-

ratae, inducunt naturam ecclesiae principalis: *arg. Clem. Per literas de praeben.* Gloss. *in cap. un. v. Uniendo, ne sede vacante*: unde nec vacare censentur. Clem. un. §. *Quidam etiam ecclesias de excess. praelat.* Conferendae ergo sunt ad nominationem seu praesentationem illorum, quorum dignitati, ecclesiae seu monasterio fuerunt incorporatae. Barbosa *de offic. et potest. episc. alleg.* 60. *n.* 31. et est communis. Videnda etiam quoad hoc constitutio 47. s. Pii V. *Ad exequendum etc. bull. tom.* 2. *p.* 242. Quarto dignitates habentes curam animarum in ecclesiis cathedralibus, vel collegiatis non conferuntur per concursum, ut decisum fuisse a s. congregatione refert Fagnan. *n.* 19. *et* 22. *in cap. Cum sit ars de aetat. et qualit.* Et ratio videtur esse, quia dum Concilium disponere vult de dignitatibus et ecclesiis collegiatis, solet de illis expressam facere mentionem. Idem proinde dicendum videtur de beneficio curato, quod vere dignitas sit, et de dignitatibus, quae accessorie sibi habent unitam ecclesiam parochialem. Barbos. *p.* 3. *de offic. et potest episc. alleg.* 60, *n.* 25. *et seqq.* Garc. *p.* 9. *cap.* 2. *num.* 193.* Hic tamen notandum cum Cardin. de Luc. *de parochis disc.* 36. *num.* 36. Leur. *de for. benef. p.* 1. *cap.* 3. *q.* 120. *n.* 3. *et* 206. *n.* 7. Corrad. *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 5. habere locum quod de dignitatibus curam animarum habentibus dicitur, quando dignitas seu canonicatus stant principaliter de per se, et unio est facta, ita ut beneficium curatum qualitatem beneficii principalis induit, non vero quando parochialis esset dignitati aeque principaliter unita. *Quinto in permutationibus ecclesiarum parochialium non requiritur concursus, cum conferri non possint, nisi volentibus permutare. Potest tamen examinari ille, qui permutat cum alia parochia habente numerum valde majorem parochianorum, vel si antea nunquam fuit examinatus ad curam animarum. Garc. *cit. n.* 165. Barbos. *cit. n.* 23.

Regulae in praxi observandae

I. Cum soli digniori conferenda sint beneficia et maxime habentia curam animarum, Confessarius omnino removeat a quaerendis similibus beneficiis, qui possunt evidentissime se minus dignos, et fortasse indignos, cognoscere: ni forte concurrant, ut ostendant suum ingenium, absque ulla spe consequendi beneficium. Nec satis se excusant dicendo ipsos velle concurrere, ac deinde relinquere episcopo electionem: dari etenim potest casus episcopum ignorare quam parum

in studiis profecerint, et judicium de ipsorum scientia formari ex responsionibus, quas in concursu seu examine tradidere, quibus solum fortuito non errarunt. Quoties etiam accidit episcopum ignorare pravos ipsorum mores, cum in iis occultandis fuerint vigilantissimi? Quoties ipsorum latet imprudentia; dum publicam occasionem non habuerunt ostendendi se parum dociles, discordias non vitare, nec scire populis morem gerere, ut ipsos lenitate ad fas et justum perducant? Si ergo isti ad beneficia concurrant, dum spes est fore eligendos, ultra praejudicia quae dignioribus afferunt, praebere possunt occasionem, ut eligantur maximo ecclesiarum nocumento. Nec satis est respondere renunciaturos suae electioni: qui enim sunt isti, et laudabimus eos? Certe concursui seu examini non se exponerent, si vellent renunciare. Videat ergo Confessarius, ut longe absint a beneficiis quaeritandis, alias illos peccati gravissimi reos pronunciet.

II. Advertat Confessarius quam plurimum suo officio deesse patronos, qui tenentur aliquos ex agnatione seu cognatione ad beneficium nominare. Qui inter agnatos seu cognatos magis commendatur; qui magis diligitur ab uxoribus patronorum, seu qui habet inter ipsos majores divitias, caeteris praefertur. Id ne est eligere digniorem? Admoneantur ergo patroni de sua obligatione quaerendi digniores ad beneficia maxime curata, neque respiciendum majori clientelae; sicut nec praeferendos eos, qui magis commendantur praecipue a mulieribus, sed qui magis utiles esse possunt ecclesiae, ac promovendae fidelium saluti; alias rei erunt ipsi illarum culparum et peccatorum, quae ex hujusmodi electionibus oriuntur.

De eodem moneantur a pio Confessario patroni, qui etiam extra agnatos et cognatos possunt praesentare.

III. Admonere etiam debet Confessarius patronos et quoscumque jus habent conferendi beneficia, ne antequam vacent illa alicui promittant; nam hujusmodi pacta, cum dent occasionem optandae mortis beneficiato ea possidenti, omnino reprobantur a jure: *cap. Nulla* §. 1. *de concess. praebend.* Hac in re propter ignorantiam maxime patroni saeculares non raro errant.

IV. Facillime etiam peccatur in resignatione beneficiorum. Multoties quod magis in iis resignationibus observatur, est resignare in favorem illius, qui magis vult tribuere resignanti titulo alimentorum, seu pensionis etc. An vero resi-

gnatarius frequens se habeat inter mulieres, an lusibus addictus, an a libris abhorreat, de hoc minime curat resignans. Interim adinveniunt complacentes Confessarios, qui et resignantem et resignatarium neque de culpa commissa, seu quam committere meditantur, admoneant. Aliquando etiam Confessarius frustra enititur removere resignatarium, quem fortasse, avaritia consanguineorum impellente, uti omnibus numeris absolutum ordinario repraesentarunt.

V. Mallem etiam pium Confessarium animadvertere quam facile committatur peccatum in conferendis etiam simplicibus beneficiis, ut ab eo removere possit patronos, si illorum confessiones excipiat. Validissimae utique rationes probant, omnia etiam hujusmodi beneficia dignioribus esse conferenda, et maxime si agatur de conferendis dignitatibus, canonicatibus etc. At si sermo de his conferendis cum patrono instituatur, simulque dignissimus, qui eligi possit, repraesentetur, statim abnuit. Quod si causa abnuendi quaeratur, respondit esse quemdam inter suos consanguineos vel affines qui beneficium exposcit, adeoque caeteris praeferendum. At iste est juvenis crassissimae minervae; mores ipsius non omnimode innocentiam redolent; vel si parum loquatur, insipiens, seu etiam insipientissimus appareat. Nihil refert. Consanguineus est. Affinis est. Et haec ratio sat est, ut ecclesiae beneficia ipsi tribuantur, et ut Confessarius sese patrono indulgentem ostendat.

Quid postea dicendum, dum pinguiora etiam beneficia non adhuc puberibus conferrentur, qui solum aliena voluntate fiunt clerici, quorum mores nondum possunt considerari, et an studiis vacaturi, nescitur? Digniores utique non sunt: an digni, alii videant. Certe in hac nostrorum temporum corruptela plures ex his videntur egregie postea cicisbejorum munera adimplere. En qui possident pauperum adeoque et J. Christi patrimonium.

VI. Examinatores synodales videant tanta praeditos esse doctrina, ut bene possint suum munus adimplere. Certe quandoque accidere potest ab iis approbari, qui male responderunt, quandoque reprobari eos, qui juxta opinionem vere probabilem responderunt, quam tamen examinatores vel ignorabant, vel non probabilem reputabant ex nimio affectu ad propriam sententiam. In his graviter peccari posse nemo non videt, cum ita agendo arcere possint dignos, vel approbare indignos.

* Non omnino improbanda videtur distinctio allata a Lugo *l. c. n.* 46. *et* 47. a Sylvio *in* 2. 2. D. Thom. *q.* 63. *art.* 2. *quaesit.* 4. *conclus.* 5. et ab Azor *p.* 2. *cap.* 26. *q.* 12. aliisque, de beneficiis minoribus, ut capellaniis et canonicatibus exigui momenti, pro quibus admitti posse putant, sententia asserens mortale peccatum non committi promovendo dignum praetermisso digniore, et de aliis beneficiis majoribus, quae licet nullam animarum curam, neque specialem in spiritualibus gubernationem habeant, majoris tamen sunt momenti, quia suffragium in electionibus ad dignitates, aut officia animarum curam habentia, vel in regimine bonorum ecclesiasticorum habent, et excusare a gravi peccato eligentes vel praesentantes dignos, relictis dignioribus difficile fore docent. *

* Pro concursu ad beneficia curata habendo, et pro appellatione ab irrationabili examinatorum judicio, videatur novissima constitutio Benedicti XIV. *Cum illud bullar. tom.* 1. *pag.* 220. in qua innovatis ac confirmatis tum concilii Tridentini, tum s. congregationis decretis, praecipue quoad examen non oretenus, sed in scriptis exarandum, nonnulla addenda putavit, et praesertim ne recipiantur post concursum attestationes et fides tam judiciales, quam extrajudiciales de qualitatibus et meritis concurrentium, derogando in hoc decretis sacrae congregationis. *

* Advertant concurrentes in nostra Lucensi dioecesi edictum jam olim editum ac confirmatum in nostra ultima synodo *p.* 3. *cap.* 8. *n.* 10. non deferendi secum in concursu, non legendi, non ministrandi aliis libros, folia edita, vel manuscripta aliqua ad theologiam moralem, vel ad concursus examen quomodocumque spectantia, sed neque cum aliis responsa communicandi, nisi postquam scripta responsa omnes confecerint, atque exhibuerint *.

CAPUT VI.

De diversis modis, quibus vacant beneficia.

Q. I. Quot modis vacent beneficia.

R. Beneficia vacant per obitum beneficiati; per resignationem beneficii, per permutationem, per contractum matrimonii, per ingressum religionis, per assecutionem alterius beneficii incompatibilis, per promotionem ad praelaturas, per delicti commissionem.

Q. II. Quomodo per mortem beneficiati dicantur vacare beneficia.

R. Per mortem beneficiati beneficia vacare dicuntur de jure et de facto. Utique de jure; cum etenim per mortem omnia solvantur, uti dicitur Auth. *de nupt.* §. *Deinceps, collat.* 4. mortuus nullum jus retinet ad beneficium, ut patet etiam ex *cap. Susceptum de rescript. in* 6. Hinc communiter docent doctores, quod si beneficiatus mortuus miraculose resurgeret, nullum jus haberet ad beneficium, quod antea obtinebat. Lotter. *de re benefic. l.* 3. *q.* 10. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 2. *n.* 1. Constat etiam vacare de facto, nam qui mortuus est, non amplius retinet ipsius possessionem.

Caeterum advertendum hic obiter aliquando beneficia vacare de jure et non de facto, quando quis amisisset jus ad beneficium, eo quia e. g. assequutus esset aliud beneficium incompatibile cum primo, et, nihilominus adhuc illud retineret: * *cap. licet episcopus de praebend. in* 6. * Vacaret e contra de facto, et non de jure; quando quis e. g. injuste expoliatus fuisset possessione sui beneficii, adeoque adhuc jus ad illud retineret: *cap. Acceptat cap. Olim de restit. spol.* *. Sub nomine mortis venire solet etiam mors civilis quae caeteroquin naturali non aequipollet, nisi in casibus in jure expressis. Laym. *in cit. cap. Susceptum n.* 9. Card. de Luc. *de benefic. disc.* 16. *n.* 6. In aliis autem casibus beneficium per beneficiati obitum non vacare dicitur, nempe quando beneficium est suppressum, vel alteri unitum ab habente ad id potestatem. Gonzalez *in reg. cancellar. gloss.* 15. *n.* 7. Barbos. *de potest. episc. alleg.* 57. *n.* 199. vel quando beneficium est de mensa praelati, seu capituli; neque enim tunc, obeunte ei inserviente, beneficium vacat. Gonzal. Barbos *ubi supra*. Denique quando beneficium est situm in ecclesia non numerata, ut habetur *in cap. Dilecto filio de praeb.* et docet Gonzal. *gloss.* 9. §. 3. *a n.* 9. *

Q. III. Quando intelligatur vacare beneficium per renunciationem, seu resignationem; ex quibus causis possit fieri; et coram quibus.

R. I. Tunc aliquis dicitur renunciare, seu resignare beneficium, quando voluntarie et legitime, illud coram ordinario dimittit, unde renunciatio beneficii ita definitur: *voluntaria dimissio beneficii, legitime facta coram ordinario.* Tunc fit expresse, quando expressis verbis jus beneficii dimittitur: *cap.* 1. *de renunciat. in* 6. et Clem. *eod. tit.* Tunc vero tacite fit; quando fit aliquid cum beneficio incompatibile, ut si clericus ducat uxorem, profiteatur in aliqua religione etc.

* Sumendo renunciationem latiori sensu, adhuc dicitur tacita beneficii renunciatio, quando jura non inducunt quidem vacationem, sed tantum ex beneficiarii facto praesumunt in eo voluntatem beneficium dimittendi. Neque cum priori confunditur; quia talis praesumptio potest per contrariam protestationem elidi, non tamen privatio beneficii a jure contra aliquid facientes, vel facere intermittentes inducta. Hujus posterioris tacitae renunciationis exemplum habetur in *cap. Ex ore de his quae fiunt a major. part. capit.* ubi litigantem super quadam praepositura, ex eo quod collitigatori suo debitam praeposito reverentiam exhibuerit, juri suo renunciasse decrevit Innocentius III. et in *cap. Ex transmissa de renunciat.* ubi clerico bona ecclesiae donata repetenti, ecclesiam veluti dimissam auferendam censuit Alexander III. *

R. II. Causae, ob quas admittenda est resignatio, ad sequentes reducuntur. Si beneficiarius sit senex, valetudinarius, corpore impeditus, seu vitiatus, itaut praestare non valeat sui beneficii munera; vel si praestet, ea non peragat sine indecentia. Si nequeat beneficio deservire, puta, quia est bannitus; vel non debeat, quia e. g. scandalose vivat. Si commisit crimen, ratione cujus possit beneficio privari. Si censura est innodatus, cujus absolutio sit difficilis. Si habeat plura beneficia incompatibilia, vel quorum quodlibet sufficiens sit ad decentem sustentationem. Si est proximus ad professionem emittendam in aliqua religione, de qua re infra. Si matrimonium contraxit. Si ob inimicitias non valeat tuto residere in loco beneficii. De causis, quibus possunt resignationes ab ordinariis admitti agitur *cap. Nisi cum pridem de renunciat.* et in bulla s. Pii V. *Quanta ecclesiae bullar. tom. 2. pag.* 252. etsi absque aliqua ex causis istis resignatio acceptetur, nulla est ex eadem bulla. Videatur Barbosa *lib.* 3. *jur. eccl. cap.* 15. *a num.* 69. Jubet insuper Pontifex, ut in renunciationibus sequentia serventur. Si resignans est in sacris constitutus, debet aliunde habere, ut decenter vivat. Beneficia resignata non conferenda sunt, vel dimittenda consanguineis, vel affinibus, vel familiaribus, alias vult collationem vires et effectum non habere, quae conditio certe ubi usu recepta est, omnino est observanda. Barbos. *cit. n.* 48. Resignantes non debent designare successores in beneficiis, nec promissio, aut intentio ulla intercedere debet inter ipsos et collatores, seu praesentatores.

R. III. Resignationes conditionales, puta ut beneficium determinatae personae conferatur, ut reserventur resignanti aliqui fructus; seu ut illi aliqua pensio conferatur, fieri solum possunt coram s. Pontifice, et ille solus potest illas admittere: *cap. Cum pridem*, *cap. fin. de pact. et constit. cit. s. Pii V.* Aliae resignationes purae et non conditionales, faciendae sunt coram eo, qui potest beneficium conferre, et adimere. Et quidem faciendas esse coram aliquo ordinario constat *ex cap. Nisi cum pridem de renunc.* et bene cautum est, esse invalidas, si non fiant auctoritate Superioris; alias beneficiarii libere disposuissent de beneficiis, veluti de bonis patrimonialibus. * Et tenent communiter DD. *in cap. Quod in dubiis de renunciat.* * Debet autem ille, coram quo fit resignatio, posse beneficium adimere, cum sit quaedam depositio beneficii. Hinc quamvis capitulum sede vacante, non possit conferre beneficia, quae ad episcopum attinebant, quia potest ea adimere, valet acceptare resignationes. Gloss. *in Clement. unic. de renunc.* Garc. *p.* 11. *c.* 3. *a n.* 251. Barbos. *alleg.* 69. *n.* 4. * Videatur Leur. *de for. benefic. p.* 3. *sect.* 1. *cap.* 4. *q.* 391. ubi plene fundamentis contrariis respondet *. Usque dum autem ordinarius acceptet resignationem, resignans retinet jus in beneficio: *cap. fin. de renunciat. et cap. Inter* 17. *de praebend.* Nec pariter amittit idem jus, usquedum acceptetur a resignatario, et proinde retinet beneficii administrationem, donec hic possessionem acquirat beneficii. Barbos. *alleg.* 59. *n.* 56. *et* 58. Demum post factam et acceptatam resignationem, resignans debet supervivere viginti diès, computando eos de momento in momentum, idque non solum valet de resignante infirmo, sed etiam bene valente, ut ex reg. 19. cancellariae edita a Bonifacio VIII. notat Palaus *tr.* 13. *disp.* 6. *p.* 2. §. 3. *n.* 3. atque ita saepe decisum apud Rotam Romanam referunt auctores.

Q. IV. Quid sit permutatio; quibus ex causis fieri debeat; et coram quibus.

R. I. Permutatio communiter ita definitur: *mutua et reciproca beneficiorum resignatio, quae ad invicem fit inter permutantes*. Ita communiter DD. *ex cap. unic. de rer. permutat.* et Clement. *eod. tit.* Eo quod dicatur *mutua resignatio* significatur beneficium vere vacare, facta resignatione ratione permutationis in manibus ordinarii, et acceptata, secus si fieret resignatio in manibus Papae; nam tunc non intelligitur auferri jus a resignante, si permutatio non ha-

beat effectum. Garc. *de benef. p.* 11. *cap.* 4. *n.* 5. *et* 7. Ulterius quia resignatio seu permutatio non datur, nisi de re, quae sit propria, hinc est beneficium, quod quis vult permutare, debet esse proprium permutantis: Garc. *cit. n.* 16. Sanch. *l.* 3. *consil. cap.* 3. *dub.* 37. *n.* 6. * Et habetur *cap. Si princeps de rer. permut.* et *l. Sicut aliud ff. eod.* * Et ulterius ita debet quis illud pacifice possidere, ut nullatenus sit litigiosum; nil enim permutatur quod pacifice non possidetur; ultraquamquod, lite pendente, beneficia conferri non possunt *ex cap.* 1. *et* 2. *Ut lite pendente in* 6. et notat inter alios Barbos. *alleg.* 69. *n.* 19. * Caeterum nihil obstare videtur, quominus beneficium litigiosum permutari possit cum alio beneficio pacifice possesso a collitigante; cum possit in ejus favorem cedi beneficium litigiosum, et sic litigiosi vitium purgetur, et lis extinguatur, ut eidem jam conferri valeat etiam ab ordinario. Leur. *loc. cit. q.* 825. *n.* 5. *

Caeterum ut sit valida mutua resignatio causa permutationis, non est necesse beneficia esse aequalia, sed bene potest pingue beneficium cum tenui permutari; cum quilibet possit renunciare juri, quod habet ad pinguius beneficium. Oportet tamen primo, ut talis permutatio non sit fraudolenta, qualis *ex cap. Si te praebendam de renunc. in* 6. reputaretur permutatio facta a consanguineo sene de pingui beneficio cum tenui, quod possideret consanguineus juvenis, vel amicus: et quia fraudolenta reputatur, est etiam illicita. Idem dicas de similibus renunciationibus. Azor. *l.* 7. *p.* 2. *cap.* 29. *q.* 10. *et* 30. Filliuc. *tr.* 21. *cap.* 9. *q.* 5. *n.* 11. * Excludi tamen has fraudis praesumptiones aliis praesumptionibus in contrarium ait Leur. *q.* 827. *num.* 1. cum Ventrigl. *tom.* 2. *annot.* 4. §. 2. *n.* 40. Riccio in *prax. p.* 3. *resolut.* 334. *n.* 3. ut esset si habens pingue permutet ob aeris intemperiem, ob non tutum accessum etc. * Secundo observandum est, ne fiat aliqua compensatio temporalis illi, qui dimittit pinguius beneficium. Ratio est, quia obtinens beneficium in titulum, non est dominus agrorum et possessionum beneficii: item nec dominus est futurorum redditaum, cum solum sibi eos acquirat, dum retinendo beneficium, eosdem percipit. Si ergo compensationem temporalem exigat ratione beneficii, cum non possit exigere pro eo quod temporale est in beneficio, ut dictum est, exigeret ratione ipsius beneficii, adeoque simoniam committeret. Contraria sententia dicitur falsa, periculosa,

et plena fraudibus a Barbosa *in cap. Ad quaestiones de rer. permut.* n. 1. Secus esset, si ecclesiae, seu beneficia possideantur jure proprietatis, ut dum monasteria, collegia, seu capitula habent aliquas parochias sibi incorporatas; nam cum monasterium etc. sit dominus possessionum, agrorum etc. potest ratione eorum temporali compensatione pacisci. Si autem non fiant duo contractus, in quorum uno permutentur ipsa beneficia, in altero ipsorum possessiones, in eo solo contractu, quo hujusmodi permutatin perficitur, exprimendum est; compensationem pecuniariam solummodo exigi pro abundantioribus possessionibus. Suarez *l.* 4. *de Simon. cap.* 34. *n.* 13.

Additur in allegata definitione: *quae ad invicem fit inter permutantes*, ad designandum beneficia resignata causa permutationis, ea resignatione semel admissa, conferenda esse ab ordinario permutantibus; hac etenim ratione reciproce beneficia resignant; et si alteri conferat, ac permutantibus, collatio est nulla ex Clement. unic. *de rer. permut.* Si tamen permutans infirmus sit, supervivere debet 20. dies post permutationem, alias beneficium vacat per obitum *ex reg.* 19. *cancell. de infirm.*

R. II. Cum permutationes sint odiosae, et a jure prohibitae: *cap. Majoribus de praeben.* in eis concedendis debet justa causa intervenire: *cap. Quaesitum de rer. permut.* alias permutatio erit nulla. Garc. *p.* 2. *de benef. c.* 4. *n.* 44. Barb. *l.* 3. *jur. eccl. univ. cap.* 15. *n.* 172. Has causas videre est quaesito superiori, ubi exposuimus causas admittendae resignationis. Caeterum non est necesse, ut aliqui opinantur, hujusmodi causas esse debere necessitatis, vel utilitatis ecclesiarum, sed satis est, si sit personarum permutantium; et illis enim consulere volunt ss. canones; unde *cap. Cum universorum de rer. permut.* legitur facta permutatio, eo quod *utilitati utriusque permutantis imminere crederetur*, et tradit ibi Gloss. *verb. Utilitati*. Videndi etiam Garc. *cit. n.* 46. Barbos. *n.* 172. Immo notat Garc. *n.* 49. satis esse si justa causa occurrat ex parte unius tantum ex permutantibus, dummodo ex absentia alterius beneficium, quod possidet, non patiatur grave damnum. * Notant autem Castropalaus *disp.* 6. *p.* 3. §. 1. *n.* 4. Azor. *p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 30. *q.* 4. cum aliis supra relatis, plerasque ex supranumeratis causis, etsi permutantium utilitatem respiciant, ad ecclesiae tamen utilitatem reduci; quod sufficere ajunt etiam aliqui ex contrariae sententiae sectatoribus. *

R. III. Cum permutationes beneficiorum, utpote a jure prohibitae, non possint fieri propria auctoritate: *cap. Majorib.* 8. *de praebend.*, *cap. Cum olim de rer. permut.* adeoque ex hoc capite privandi sint beneficiis qui ea propria auctoritate permutarent, sequitur hujusmodi resignationes causa permutationis faciendas esse auctoritate ordinarii: *cap. Quaesitum de rer. permut. v. Si autem episcopus*. Hic autem, si justam causam adinveniat, admissa resignatione, debet permutantibus facere novam collationem beneficiorum, quae permutarunt: arg. Clem. unic. *de rer. permut.*, *ipsis permutare volentibus conferantur*, et notat Barbos. *cap.* 15. *cit. n.* 183. Ille autem censetur ordinarius, qui habet jus conferendi, instituendi, et amovendi beneficiatum a beneficio: *cap. Quaesitum de rer. permut. v. Si autem episcopus, et cap. unic. eod. tit. in* 6. et ex bulla s. Pii V. quaesito superiori citata.

Ultra auctoritatem et consensum ordinarii, si beneficium sit jurispatronatus, requiritur etiam consensus patroni, cum aequum sit ipsum videre cui conferatur. Garc. *p.* 11. *cap.* 4. *n.* 72. Barbos. *alleg.* 69. *n.* 20. Quod si permutatio fiat, non expectato tali consensu, ad instantiam patroni est annullanda, ut inter alios docent Azor. *l.* 7. *c.* 29. *q.* 5. Less. *l.* 2. *cap.* 34. *dub.* 35. * Et hoc habere locum tam cum patronus est ecclesiasticus, quam cum est laicus, asserunt Pirh. *de renunc. n.* 13. et alii apud Leur. *q.* 294. *n.* 3. dummodo tamen permutatio fiat coram ordinario; si enim fieret coram Pontifice, probabilius negant necessitatem de jurepatronatus ecclesiastico mentionem faciendi, aut eidem derogandi tradit Garc. *p.* 11. *cap.* 3. *n.* 16. citans seipsum *p.* 1. *cap.* 1. *n.* 506. *

Si velit quis permutare beneficium cum pensione, haec permutatio fieri non potest sine Papae auctoritate; cum etenim haec materia sit odiosa, non est extendenda ultra proprietatem verborum: adeoque dum permittitur episcopis resignationes causa permutationis admittere, id intelligendum est de beneficio cum beneficio, non vero de beneficio cum pensione. Barbos. *l.* 3. *jur. eccles. univ. c.* 15. *n.* 178. Auctoritate pariter solum s. Pontificis permutari possunt beneficia ipsi reservata: ipse etenim solus potest ea conferre, adeoque auctoritatem dare permutationi. Ubi etiam observandum, quod saltem ex stylo curiae, qui beneficium resignat coram Papa, mentionem facere debet aliorum beneficiorum, quae possidet. Garc. *p.* 11. *c.* 4. *n.* 89. * De sty-

lo curiae testantur plurimi apud eumdem. Verum non solum ex stylo curiae, sed et de rigore juris faciendam hanc mentionem, tradunt expresse Castropal. *loc. supracit.* §. 4. *n.* 3. et Garc. *num.* 94. *et* 95. ubi oppositae sententiae fundamenta evertere conantur.

Q. V. Quando intelligatur beneficium vacare ratione contracti matrimonii.

R. Intelligitur vacare beneficium, si quis valide contrahat matrimonium, non vero si nulliter, sive culpabiliter, sive inculpabiliter. Inter diversas sententias hanc sequutus sum, praecipue ex ea ratione, quia versamur in odiosis, et poenalibus, adeoque privatio beneficii extendenda non est ultra casus in jure expressos: *arg. can. Apostolus dist.* 81. junct. Gloss. fin. Rebuff. *in prax. benef. tit. de mod. amit. benef. n.* 62. Gonzal. *in reg.* 8. *cancell. glos.* 15. *num.* 136. citans alios; cum autem jura loquuntur de vacatione beneficii ratione matrimonii, loquuntur de matrimonio legitime contracto, ut constat *ex cap.* 1. *et* 3. *et ex cap. Diversis fallaciis de cleric. conjug.* Et ratio hujus vacationis est, quia per matrimonium derelinquitur ecclesia, et assumitur status incompatibilis cum ecclesiastico, adeoque conveniens non est, ut contrahens matrimonium de bonis ecclesiae alatur.

Probatur ulterius non vacare beneficium ratione matrimonii nulliter contracti; nam vacare non debet ipso jure ratione delicti, si contrahatur mala fide; nam tunc saltem requireretur sententia declaratoria criminis, ut dixi *tr.* 3. *q.* 2. *c.* 2. *quaesit.* 4.: non vacare debet ratione status assumpti; quia cum matrimonium sit nullum, non ponit in statu incompossibili cum beneficio, nec dat posse vacare voluptatibus carnalibus, qua ratione clericus contrahens matrimonium privatur beneficio: *cap. Quod a te de cleric. conjug.* Et hoc magis dignoscitur, si mala fide matrimonium nulliter contrahatur; nam certe tunc contrahens matrimonium non potest velle assumere statum incompossibilem cum clericatu, sed potius illudere uxori. Denique non vacat beneficium per matrimonium nulliter contractum, quasi ita contrahens matrimonium videatur beneficio renunciare, si etenim *ex c. Quod in dubiis de renunc.* non valet renunciatio expressa inducere vacationem beneficii, nisi fiat in manibus legitimi superioris, multo minus eam inducere valet renunciatio tacita. Sanchez *lib.* 7. *de matrim. disp.* 43. *n.* 3. Castropalaus *tract.* 13. *disp.* 6. *p.* 6. *n.* 4. Less. *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 21. *n.* 113.

* Alteram quaestionem agunt doctores quoad beneficii vacationem per matrimonium, an scilicet per hoc legitime celebratum inducatur jure ipso vacatio, vel expectanda sit judicis sententia. Et quidem non desunt sententes, hanc vacationem non induci ipso jure, moti auctoritate textuum in *cap. Si qui clericorum et cap. Quod a te* et cit. *cap. Diversis de cleric. conjugat.* ubi statuitur hujusmodi clericos compellendos ad beneficia relinquenda, spoliandos beneficiis. Nihilominus communior sententia docet, ipso jure privatos existere beneficiis sic contrahentes absque ulla judicis declaratione; quia haec beneficiorum privatio non inducitur ob delictum, sed ob statum incompatibilem assumptum. Sanchez *loc. cit. disp.* 42. *a n.* 4. Gonzal. *ubi sup.* n. 43. Barbos. *de potest. episc. allegat.* 57. *n.* 202. Leur. *q.* 36. et alii plurimi apud Palaum *loc. cit. n.* 2. et ad textus allatos responderi potest cum Leurenio, intelligendos esse de privatione, et expulsione facienda quoad factum, et possessionem, cum sint injusti possessores.*

Q. VI. Quando vacet beneficium per ingressum in religionem.

R. Beneficium ecclesiasticum vacat eo instanti, quo clericus expresse, vel tacite profitetur in aliqua religione: *cap. Beneficium de regular. in* 6. et communiter DD. ut videre est apud Garc. *p.* 11. *c.* 9. *n.* 2. Et quidem cum solemnis professio veluti mors reputetur, congruum erat per eam vacare omnia beneficia. Menoch. *de praesumpt. l.* 6. *praesumpt.* 82. Garc. *cit. n.* 1. Azor. *instit.* 2. *p. lib.* 7. *cap.* 16. *q.* 4. Quia tamen beneficia non vacant nisi propter religiosam professionem, ideo novitii percipere possunt fructus beneficiorum, demptis fructibus, qui conferendi sunt beneficio inservientibus. Garc. *cit. n.* 31. Palaus *tr.* 13. *disp.* 6. *q.* 3. §. 7. *n.* 5.

Obiter hic advertas quamplures DD. velle renunciationem beneficiorum factam a novitiis non valere, nisi fiat intra duos menses ante professionem, et cum conditione, ut non sortiatur effectum, nisi sequuta professione; ut de renunciationibus novitiorum decernit Trid. *sess.* 25. *cap.* 16. *de regul.* Videantur Salmant. *tr.* 15. *cap.* 3. *n.* 122. *et tr.* 28. *append. de benef. eccles. cap. unic. punct.* 16. *n.* 624. Verum adhaererem contrariae opinioni ex eo principio, quod juris correctio non est inducenda, si de ea expresse non constet, ut dixi *tr.* 3. *q.* 4. *cap.* 2. *quaesit.* 5. Cum ergo jus concedat novitio posse beneficium resignare, ut constat

ex cap. Ex transmissa de renunc. et cap. Beneficium de regular. in 6. neque huic juri expresse derogatum fuerit a Tridentino, cum commode intelligi possit Concilium loqui de renunciatione bonorum temporalium, optime sustineri potest renuntiatio facta beneficii, etiam ante tempus, quod praescribit Tridentinum; Barbos. *alleg.* 99. *n.* 19. *in fin.* Garc. *p.* 11. *cap.* 9. *n.* 12.

Q. VII. Quando vacet beneficium per assecutionem alterius incompatibilis; et quae sint ista beneficia incompatibilia.

R. I. Quidquid fuerit de jure antiquo, ubi non semper per assecutionem secundi beneficii incompatibilis vacabat prius, sed aliquando dabatur optio unum vel alterum retinendi, ut constat *ex cap. Referente* 7. *de praebend.* modo ex jure novo Tridentini *sess.* 7. *c.* 4. *de reform.* dicendum est per assecutionem secundi incompatibilis semper vacare prius. Id primo constat; nam Concilium non solum subjicit hujusmodi privationi habentem plura beneficia curata, sed etiam recipientem plura beneficia *alias incompatibilia*, quae loquutio generalis est, et comprehendit omnia talia beneficia. Hinc ita saepe declaravit s. congregatio apud Fagnanum *in cap. De multa de praebend. n.* 3. *et seqq.* ac proinde hanc sustinet sententiam, sicut etiam Barbos. *p.* 3. *de offic. et potestat. episc. alleg.* 62. *n.* 6. et in cit. *cap. De multa.* Garc. *p.* 11. *de benef. c.* 5. *n.* 310. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 15. *n.* 16. et docuit Rota *p.* 1. Divers. *decis.* 483. *n.* 4.

Illud tamen observandum est, ad inducendam vacationem prioris beneficii per assecutionem alterius incompatibilis, necesse esse istius possessionem haberi. Gloss. *in cap. De multa de praebend. v. Post receptionem*, et notant cum aliis ibi Barbos. *num.* 8. et Fagnan. *n.* 9. Garc. *p.* 11. *c.* 5. *a n.* 100. Card. de Luc. *de benef. disc.* 56. *n.* 5. Et ratio est, quia ss. canones et concilium Trident. *sess.* 7. *c.* 4. volunt vacare prius beneficium, si *recipiatur* secundum incompatibile; verba autem juris intelligenda sunt cum effectu, ut dicitur *cap. Relatum* 4. *de cleric. non resid.* junct. Gloss. *v. Cum effectu.* Item oportet talem possessionem esse pacificam: *cap. Licet episc.* 28. *de praeb. in* 6. et notat Fagnan. *cit. n.* 10.* Azor. *p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 16. *n.* 9. Castropal. *disp.* 6. *p.* 4. *n.* 20. et alii plures, qui tamen limitant cum communi, dummodo per provisum non stet, quominus possessio recipiatur; ita ut si acceptato secundo beneficio, nolit ejus possessionem apprehendere dum potest, nihilominus

vacet prius habitum: non secus ac si possessionem accepisset, ne fraus et dolus ei faveat juxta textum notabilem in d. *c. Licet. episcopus* *. Tunc autem habetur possessio pacifica; quando quis dum adit beneficium vel paulo post, nullam patitur vel juris vel facti controversiam: ne autem dicatur pacifica, sufficiunt etiam molestiae extrajudiciales, ut notat Card. de Luc. *supra cit.* Quod si quis post mensem e. g. ab adepta pacifica possessione, vel jure vel facto super ea molestetur, non proinde dici potest pacificam possessionem non habuisse; ut notat Glossa *in c. Commissa v. Pacificam de elect. in* 6.* Expectandos saltem duos menses volunt Lotter. *de re benefic. lib.* 3. *q.* 23. *n.* 19. Garc. *p.* 11. *cap.* 5. *n.* 113. citans alios; ita ut si intra hoc tempus lis aliqua moveatur super possessione secundi beneficii, dici nequeat pacifica possessio, si vero nulla molestia afferatur, tunc prius beneficium vacasse non a puncto temporis, quo elapsi sunt duo menses, sed a principio captae possessionis. Sed quid de ista doctrina sentiendum sit, videantur Card, de Luc. *de benefic. disc.* 54. *n.* 8. *et* 9. ubi praxim adducit datariae, quae nullo termino expectato, illico ac saepius confert beneficium. Leur. *de for. benefic. p.* 3. *cap.* 2. *q.* 100. *n.* 2. * Demum ut per pacificam possessionem posterioris beneficii incompatibilis prius vacare intelligatur, oportet provisum istius fructus percipere posse: *cap. Si tibi concesso de praebend. in* 6. et notat ibi ex communi Barbosa; neque etenim aequum est, ut non habeat ex quo sustentetur, quod eveniret, si prius dimittere deberet, et fructus secundi non posset obtinere.* Quod superius dictum est de possessione capienda, dicendum pariter est de fructibus percipiendis, nempe quod per provisum non steterit quominus haberet. Reiffenst. *in* 3. *decret. tit. de praebend. n.* 322. Leur. *de for. benefic. p.* 3. *cap.* 2. *q.* 101.*

Verificatis autem omnibus praedictis, cum ipso jure prius beneficium vacet, incontinenti dimittendum est: Garc. *p.* 11. *de benef. cap.* 5. *num.* 36. quod licet juxta boni viri arbitrium intelligendum sit: *arg. l. Ratum, et leg. Quod dicimus ff. de solut.* aegre tamen patiuntur multi DD. ad mensem ipsius dimissionem posse differri. Caeterum quamquam collator teneatur intra sex menses conferre prius beneficium, ut supra dimittendum: *cap. De multa* 28. *de praeb.* nihilominus antequam tribuat possessionem novo beneficiario, debet prior vocari: *cap. Licet episcopus* 28. *de preben. in* 6. nam potest dicere nondum fructus secundi

posse percipere, seu cum ipso dispensatum esse, ut possit utrumque retinere. * Neque obstat, quod vacatio prioris beneficii ipso jure inducta sit, ac per consequens is, cui collatum est, possit etiam libere in ejus possessionem immitti: vacatio enim illa intelligenda est quoad titulum, seu jus beneficium retinendi, non vero quoad possessionem, a qua dejiciendus non est, nisi eo citato, et causa cognita, quod etiam patet *ex cap. Cum nostris de concess. preben.* Quae dicta sunt de collatione prioris beneficii per alterius incompatibilis pacificam possessionem adeptam vacantis, aptantur quoque aliis casibus, in quibus beneficium jure ipso vacare contingit. Fagnan. *in d. cap. De multa n.* 16. *

R. II. Beneficia incompatibilia sunt sequentia. Primo omnia beneficia, quae exigunt residentiam; cum etenim nemo in duobus locis possit residere, neque potest duo hujus generis beneficia retinere. Ita se habent duo episcopatus, duae abbatiae, duo beneficia curata. Idem dicendum de duobus beneficiis simplicibus in diversis ecclesiis existentibus, si ex fundatione, statuto, aut consuetudine exigant residentiam. Eadem ratione sunt incompatibiles duae dignitates, personatus, canonicatus; nam ex jure residentiam requirunt: *cap. Ad haec, c. Praeterea: cap. De multa de praeben.* et Trid. *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.*

Item sunt incompatibilia duo beneficia uniformia sub eodem tecto. Illa autem dicuntur beneficia uniformia, quae habent prorsus eumdem finem, et onus eodem tempore adimplendum, ut sunt duo canonicatus; secus si haberent onus diverso tempore adimplendum: et ita non diceretur habere duo beneficia uniformia, qui haberet duas capellanias cum onere, ut in eodem etiam altari bis ex vi unius capellaniae celebraretur, et ter ex vi alterius, diebus tamen diversis. Garc. *p.* 11. *de benef. cap.* 5. *n.* 225. 229. Gonz. *ad reg.* 8. *cancel. gloss.* 10. *n.* 33. *et* 35. Laym. *lib.* 4. *tr.* 2. *cap.* 8. *n.* 7. Tunc autem dicuntur esse sub eodem tecto, quando sunt intra eamdem ecclesiam, vel claustrum aut caemeterium, si sint ecclesiae contigua, secus si non sint contigua. Barbos *p.* 3. *de offic. et potestat. episc. alleg.* 62. *n.* 15. Garc. *cit. n.* 259. Quod autem obtineri non possint duo hujusmodi beneficia uniformia sub eod. tecto, habetur *ex cap. De multa* §. *Hoc idem*; *de praeb. ex cap. Literas* 9. *de concess. praeb.* junct. Gloss. ex Clem. ult. *de praeb.* et tradunt communiter DD. qui addunt nec posse obtineri ex episcopi dispensatione, utpote qui non valet di-

spensare contra ss. canones, nisi in casibus in jure expressis *cap. Dilectus* 15. junct. Gloss. *v. Permissa, de temp. ordin.* Barbos. *cit. n.* 12. immo nec suffragari potest consuetudo contraria, licet immemorabilis: *cap. Literas de concess. praebend.* junct. Gloss. *v. Ex consuetudine*; nam ut corruptela consideratur. Et merito, si etenim considerentur duo beneficia uniformia sub eodem tecto; e. g. duo canonicatus, minueretur numerus ministrorum, adeoque cultus divinus. Garc. *cit. n.* 180. Hinc dispensatus a Papa ad habenda duo beneficia, non intelligitur dispensatus ad duo uniformia sub eodem tecto, nisi manifeste fuerit expressum. Barbos. *p.* 3. *de offic. et potest. episc. alleg.* 62. *n.* 15. *et* 16. et communiter * Videatur Reiffenst. *in* 3. *decret. tit. de praebend. a n.* 242. *ad fin.* ubi primos doctores affert. *

Duo autem beneficia difformia sub eodem tecto possunt retineri, si illorum unum non sufficiat ad convenientem sustentationem; nam eo ipso quod sint difformia, potest beneficiarius utrorumque munera obire, vel quia haberent diversa munera, vel quia sunt diverso tempore adimplenda. Hinc neque necessariam esse de jure communi episcopi dispensationem sustinent non pauci DD. Fagnan. *in cap. Cum jamdudum n.* 49. *de praeb.* Garc. *p.* 11. *de benef. c.* 5. *n.* 231. *et seqq.*

Item sunt incompatibilia duo beneficia, si secundum recipiatur habito uno, quod sufficiens sit ad honestam clerici sustentationem. Gloss. *in cap. Dudum* 2. *v. Retinere, de elect.* Axor. *p.* 2. *l.* 6. *cap.* 10. *q.* 2. *et* 7. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *cap.* 8. *n.* 2. Barbos. *p. de offic. et potest episcopi alleg.* 62. *n.* 6. Ratio etiam suffragatur, quia si assecuto uno beneficio sufficienti ad decentem sustentationem, alterum quis recipiat, fit contra intentionem fundatorum, qui beneficia fundantur, ut ecclesia novum ministrum haberet, itemque fraudarunt alii idonei clerici, cum non possint obtinere beneficium, quo idonee sustententur. Hinc s. congregatio, et Rota apud Fagnanum *in cap. De multa de praebend. n.* 3. *et seqq.* saepe decidit per assecutionem secundi beneficii primum vacare; et id etiamsi secundum beneficium sit insufficiens, ut ex eadem s. congregatione tradit idem Fagnanus *in cap. Jamdudum n.* 43. *et* 69. *de praeb.* Ibi autem etiam notat Fagnanus *a n.* 56. per assecutionem secundi beneficii sufficientis non vacare primum, quod erat insufficiens, nam habens beneficium insufficiens non potest dici ex avaritia, seu ambitione appetere secundum, ut evenit in eo,

qui ex primo beneficio habet, unde honeste sustentetur, ac proinde per assecutionem secundi sufficientis, non est dicendum vacare primum insufficiens.

Demum jure novo Tridentini *sess.* 24. *c.* 17. si alicui habenti duo beneficia insufficientia ad honestam sustentationem, conferatur ab episcopo tertium, per assecutionem istius, si sufficiens sit ad honestam sustentationem, vacant duo priora, et si non sit sufficiens, provisus debet unum ex prioribus dimittere. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 5. *n.* 310. Barbos. *de potest. episc. p.* 3. *alleg.* 62. *n.* 6. *et jur. eccles. lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 180. Fagnan. *in cap. Jamdudum. n.* 71. ex pluribus decisionibus s. congregat. Quamvis ergo Concilii verba loco citato quoad hoc non tam clara viderentur, nihilominus constat de ejus mente ex tot declarationibus s. congregationis; unde cum dicendum sit Concilium statuisse nulli tria beneficia quamvis insufficientia esse conferenda, remanet, ut episcopus quoad hoc non possit dispensare. * Sed requiri Pontificis dispensationem, sive hoc tertium sit liberae collationis, sive de jurepatronatus etiam laicorum, testantur decisum a sacra congregat. et ab eadem in praxi teneri allati doctores *ll. cc.* neque valere consuetudinem, aut statutum contrarium etiam juramento firmatum docent Garc. *n.* 248. Reiffenst. *loc. cit. n.* 211. *ex cap. Consuetudine de consuet. in* 6. *et* Gloss. *fin. in Clement. ult. de praebend.* *

Expostulare etiam hic quis posset, quid juris de eo, qui duo beneficia incompatibilia retineret. Et respondendum saltem ex jure novo Tridentini utroque beneficio ipso jure privari, ut ponderat Fagnan. *in cap. De multa n.* 7. *et* 8. *et cap. Super inordinata n.* 9. *de praebend.* Idem etiam ex variis declarationibus s. congregationis tenet Garc. *p.* 11. *de benef. cap.* 5. *a n.* 94. *et n.* 381. Barbos. *p.* 3. *de offic. et potest. episc. alleg.* 54. *n.* 30. *et alleg.* 62. *num.* 29. Quia tamen Concilium ita decernit respectu illius, qui duo beneficia incompatibilia retinere *praesumit*, ideo iste excusaretur etiam ratione ignorantiae crassae, et supinae vel etiam affectatae, ex dictis *tr.* 4. *quaest.* 1. *cap.* 5. *quaesit.* 1.

Q. VIII. Quando vacent beneficia ob promotionem ad episcopatum, abbatiam, seu praelaturam ecclesiae collegiatae habentem quasi episcopalem jurisdictionem.

R. Quod per promotionem ad episcopatum vacent omnia beneficia etiam simplicia, habetur ex *cap. Cum in cunctis* §. 2. *de elect.* * et Trident. *sess.* 7. *cap.* 9. *et sess.* 23. *cap.* 2. * Sicut etiam deficiunt pensiones, et facultas illas transfe-

rendi, ut docet Barbosa *de offic. et potest. episc. alleg.* 57. *n.* 71. *et* 73. Item vacant per promotionem ad abbatiam tum saecularem, tum regularem, et ad aliquam praelaturam, si habeant jurisdictionem quasi episcopalem: *can. Presbyter.* 16. *q.* 1. *et reg.* 1. *cancel.* Garc. *p.* 11. *de benef. cap.* 7. *a n.* 1. Palaus *tr.* 13. *disp.* 6. *p.* 5. *n.* 7. De jure communi non vacarent quidem alia beneficia, nisi post secutam consecrationem electi ad episcopatum, vel nisi post elapsum tempus praefixum ad obtinendam consecrationem, quod est spatium trium mensium numerandum post confirmationem: *cap. Cum. in cunctis* §. *Cum vero de elect.* Barbos. *ibid. n.* 29. *et p.* 3. *de offic. et potest. episc. alleg.* 57. *n.* 67. Nihilominus aliud dicendum est de stylo curiae; nam Papa in promotione ad episcopatum concistorialiter facta decernere solet beneficia praehabita vacare a die promotionis: et si hoc decretum vacationis non intercederet, standum esset juri communi, ut notat Barbos. cit. Eidem juri communi standum est circa vacationem beneficiorum propter promotionem ad abbatiam, seu praelaturam, et observanda quae supra dicta sunt. Caeterum, si promotus ad episcopatum illius possessionem accipere non valeat, ut si quis promoveatur ad episcopatum existentem in terra infidelium, vel nequeat episcopatus fructus percipere, non intelliguntur vacare praehabita beneficia. Barb. *loc. cit. n.* 74. Garc. *p.* 11. *de benef. cap.* 6. *n.* 24.* Dictum est superius per promotionem ad episcopatum vacare cum beneficiis etiam pensiones, quoad has tamen notandum, quod si juxta curiae stylum decernerentur vacare beneficia, absque eo quod fieret expressa pensionum mentio, decretum illud non se ad eas extenderet, cum pensio non sit beneficium, et diversa sit ratio in pensionibus, ac in beneficiis. Garc. *p.* 11. *cap.* 6. *n.* 27. Leur. *q.* 156.*

Q. IX. Quando intelligantur vacare beneficia ratione delicti, et quae sint ista crimina.

R. I. Supposito quod dupliciter vacare possint beneficia ratione delicti, nempe ipso jure, et per sententiam judicis, diversimode de hujusmodi vacationibus est discurrendum.

Si igitur vacent beneficia ipso jure in poenam commissi criminis, non adest obligatio ea dimittendi, nisi post sententiam declaratoriam judicis super commisso crimine. Id probatur, quia non tenemur subire illas poenas, quae requirunt externam executionem, nisi accedat sententia declaratoria criminis, ut saepe dictum est *ex cap. Cum secundum*

19. *de haeret. in* 6. et docent in praesenti inter alios Azor. *p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 13. *q.* 8. Zerol. *in prax. episc. p.* 1. *v. Privatio* §. *Ad quintum*. Id autem non valet in aliquibus casibus, et inter alios excipiendus est casus, quo per simoniam realem assequutus quis esset beneficium; nam simoniaca receptio plenissime annullatur, et praecipue extrav. *Cum detestabile de simon.* An vero sequuta sententia declaratoria criminis, fructus percepti sint restituendi a tempore commissi criminis, variant DD.; nam multi volunt dictam sententiam declaratoriam quadam juris fictione retrotrahi ad tempus sceleris commissi, adeoque ab eo tempore fructus esse restituendos.* Sententiam hanc fuse probat, ac valide tuetur inter alios Reiffens. *in* 1. *decret. tit.* 2. *n.* 230. *et* 231 *et seqq.* ob differentiam, quae intercedit inter sententiam condemnatoriam judicis, ac sententiam declaratoriam criminis; illa enim cadit super ipsam paenam, et ea juxta legum praescripta reus afficitur, ideoque primum incurritur, cum sententia fertur a judice. Posterior vero non cadit super poenam, sed super crimen declarando revera patratum, qua declaratione facta, subintrat eo ipso poena jam a jure imposita, unde nil mirum, quod sententia declaratoria retrotrahi censeatur, et poena a die commissi criminis debeatur. * Caeterum etiam probabilis est contraria opinio; nam cum quis non privetur possessione beneficii, nisi post sententiam criminis declaratoriam, non satis patet, maxime cum simus in odiosis, cur ante talem sententiam non fecerit fructus suos. Lotter. *de re benef. lib.* 3. *q.* 18. *n.* 60. *et q.* 33. *nu.* 72. Barbos. *alleg.* 57. *n.* 254. Caeterum verum est quod etiam non sequuta sententia criminis declaratoria, beneficium ipso jure vacans ratione delicti, non potest in alterius favorem resignari; quia nemo potest dare resignando, seu permutando, quod non habet, ut docet Gloss. *in can. Gratia* 1. *q.* 7. *v. Possunt.* Item ante talem sententiam, beneficia ipso jure vacantia possunt impetrari: *cap. Licet episcopus* 2. *de praeben. in* 6. et docet Barbosa *allegat.* 57. *num.* 255.

Quod si beneficium non vacet ipso jure, sed vacare debeat per sententiam, tunc expectanda est sententia judicis, qua aliquem in poenam commissi criminis beneficio privet. Quia igitur ante talem sententiam, neque a jure, neque ab homine privatus est beneficio, ideo potest illud in favorem tertii resignare, nullatenus potest impetrari, ac in om-

nium sententia facit fructus suos. Barbosa *p.* 3. *de offic. et potest. episcop. alleg.* 57. *n.* 253.

R. II. Plura dantur delicta, quorum ratione ipso jure vacant beneficia: magis nota enumerabo. Vacant ob realem simoniam commissam in consecutione beneficii: extrav. *Cum detestabilis de simon.* sicut et ratione simoniae confidentialis ex constit. 85. Pii IV. *Romanum Pontificem*, et ex constit. 85. *Intolerabilis* s. Pii V. *bullar. Rom. to.* 2. *pag.* 119. *et* 282. Vacant, quamvis aliqui contradicant, ob crimen haeresis: *cap. Ad abolendum* 9. *cap. Cum secundum leges de haeret. in* 6. *arg. cap. Ut commissi ibid.* et ex constit. 29. s. Pii V. incipiente: *Cum ex Apostolatus, eod. bullar. p.* 213. Videantur Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 15. *n.* 65. Garc. *p.* 11. *de benef. cap.* 10. *n.* 60. *et* 66. Falsificantes literas apostolicas ipso jure beneficiis privantur: *cap. Ad falsariorum de crimin. fal.* Vacant ipso jure beneficia percutientis, aut capientis cardinalem etc. *cap. Felicis* §. *Si qua vero de poen. in* 6. Sicuti et percutientis etc. episcopum, quoad beneficia obtenta in ipsius ecclesia: Clem. *de poen.* Idipsum procedit quoad occidentem, vel mutilantem rectorem, aut alium clericum suae ecclesiae: *arg. cap. In quibusdam* §. *Sacri de poen.* Id tamen intelligas de beneficiis, quae habet in ea ecclesia, quam offendit percutiendo illius rectorem, seu clericum. Vacant ipso jure beneficia clerici ob crimen assassinii etiam procurati, vel mandati: *cap.* 1. *de homic. in* 6. Item si offendantur litigantes in Romana curia, eorumque judices, procuratores, advocati, testes etc. ex const. Alex. VI. *In eminenti* §. 4. *bullar. Rom. to.* 1. *pag.* 474. Item vacant beneficia clerici inferioris clericum carceratum tenentis, seu captivum, donec resignet suum beneficium, vel ne citatus venire possit ad sedem apostolicam. Clement. *Multorum* §. *Quod si inferiores de poen.* Vacant ipso jure beneficia ob nefandum sodomiae crimen; clerici hoc crimine inquinati sunt degradandi, et tradendi brachio saeculari, ex const. 72. *Horrendum illud* s. Pii V. *eod. bullar. to.* 2. *p.* 267. Vacant ipso jure beneficia illorum, qui pro obtinendis beneficiis pro aliis, seipsos pro illis examini supponunt, ex const. Pauli IV. *Inter caeteras eod. bullar. to.* 1. *pag.* 821. Vacant ipso jure beneficia, et pensiones clerici tonsuram, et habitum clericalem non deferentis, ex const. Sixti V, *cum Sacrosanctam eod. bullar. to.* 2. *pag.* 658. Vacant ipso jure beneficia collata a Pontifice, si quis ante expeditionem literarum, sese in illius pos-

sessionem intrudat, ex constit. Julii III. *Sanctissimus* edita die 7 Maii an. 1553. Similiter vacat beneficium, si electus, post consensum praestitum electioni, illius confirmationem non exposcat: *cap. Quam sit* §. *Caeterum de elect. in* 6. vel si intra mensem a die electionis, vel a tempore sibi praestito, non consenserit electioni: *ibid.* §. *Electos vero.* Similiter vacat ipso jure beneficium, si beneficiarius, omissa necessaria solemnitate, alienet res ecclesiae, sive ipsius beneficii: extrav. *Ambitiosae*, §. *Inferiores de reb. eccl. non alien.* De his, aliisque criminibus, quorum ratione vacant ipso jure beneficia, videndi Barbos. *p.* 3. *de offic., et potest. episc. alleg.* 57. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 15. Azor. 2. *p. l.* 7. *cap.* 16. Garc. *p.* 11. *cap.* 10.

Crimina vero, ob quae clerici per sententiam privandi sunt beneficiis, sunt perjurium, blasphemia, induratio ultra annum in excommunicatione, sacrilegium ob clerici percussionem, perseverantia in concubinatu post tertiam monitionem, nolle residere etc. De his, aliisque agit Gonzal. *cit.* Garc. *p.* 11. *cap.* 10. Azor. *cit. cap.* 18.

Quaestio autem est inter DD. an privatio beneficiorum inducenda sit extra casus in jure expressos. Et videtur adhaerendum sententiae negativae: *arg. can. Apostolus dist.* 81. junct. Gloss. *fin.* tum quia ex notis regulis juris odia sunt restringenda, et in poenis benignior interpretatio facienda est.

* Quoad beneficiorum resignationem sub pacto solvendae pensionis videnda quae superius diximus *in reg. cap.* 1. ex const. *In sublimi* Benedicti XIV. *

* Resignatum beneficium in manibus ordinarii vel collatoris nequit ipse illud conferre consanguineis, affinibus, vel familiaribus suis, neque resignantis, etiamsi beneficium conferendum sit per concursum, ut clare eruitur ex bulla s. Pii V. *Quanta ecclesiae* §. *Docet, cum Fagnano in cap. Non sine de arbitris n.* 53. et cum s. congregatione Benedictus XIV. *instit. eccl.* 91. §. 11. *et de synod. dioeces. lib.* 13. *cap.* 24. §. 2. ubi mendosam asserit evulgationem ipsius constitutionis, in qua pro *admittentium consanguineis*, legendum esse ait *dimittentium consanguineis etc.* *

* Nonnihil variant doctores in assignanda ratione computandi viginti dies, quos vivere debet resignans post dimissum beneficium: aliqui cum Rebuff. *in prax. benefic. tit. reg. de infirm. benef. resignantib.* asserunt diem consensus praestiti non computandum in termino 20 dierum, sed eo

excluso, computum incipiendum a die sequenti: *arg. cap. Statutum de praebend. in* 6. junct. Gloss. *in Clement. Sicut appellationem verb. a die appellat.* Alii vero cum Pirh. *de renunciat. n.* 34. Castropal. *de benefic. disp.* 6. *p.* 11. §. 3. *n.* 10. affirmant etiam diem consensus includi in numero viginti. Juxta hanc sententiam valida erit resignatio facta e. g. die decima Decembris hora septima matutina, si resignans moriatur die vigesimanona hora octava, quia revera intercessissent viginti dies naturales, et ita salvatur valor resignationis, simulque restringitur juris communis correctio facta per regulas cancellariae. Reiffenst. *in* 1. *decret. tit.* 9. *n.* 73. *et* 74. •

• Quamplurimis simoniae periculis obnoxiae esse possunt renunciationes, et permutationes beneficiorum, de quibus fusius agitur *in tract.* 7. *q.* 3. *cap.* 3. ubi de simonia in materia beneficiorum. •

• Ultra praedicta omnia ad evitandas fraudes et mala avertenda, quae ex clandestinis resignationibus beneficiorum oriri possent, statuit Gregorius XIII. in sua constitutione *Humano bullar. Rom. tom.* 2. *pag.* 468. quod quorumcumque beneficiorum resignationes, etiam in manibus Pontificis ex quacumque causa quolibet modo factae, etiam permutationis gratia, et provisiones et quaelibet aliae dispositiones ab illo admissae, publicari debeant una cum literis apostolicis intra sex menses, si beneficia citra montes, et novem, si ultra montes sint, in ecclesia ipsius beneficii, et in cathedrali, et intra idem respective spatium provisi beneficii possessionem apprehendere debeant. His omnibus innovatis et confirmatis, addendum ulterius duxit Benedictus XIV in constitutione *Ecclesiastica ministeria bullar. to.* 2. *pag.* 61. quod ubi justis de causis prorogatio aliqua ad publicandam resignationem, vel possessionem capiendam postulari contigerit, permittit, ut docto prius officio subdatarii de literis apostolicis expeditis fiat prorogatio pro prima et secunda vice, sublati somnibus ulterioribus prorogationibus. Si vero legitimum impedimentum perdurare concludenter apud Datarium probaretur, facultatem tribuit eidem Datario tot prorogationes concedendi ad exequendas apostolicas literas, quot necessariae sunt ad impedimentum removendum; quo tandem sublato, gratia irrita censeatur, si adhuc earum executio differatur. •

• Permutandi beneficia modus iste traditur a doctoribus infra citandis. 1. Debent clerici beneficia permutare volen-

tes, ea in manibus ordinarii loci resignare, adjecta expressa declaratione id praestandi causa permutationis. Debet insuper ordinarius videre, an talis resignatio admittenda sit, et ea admissa illis beneficia resignata denuo conferre, ita ut aliter facta collatio non teneat: Clement. unic. *de rer. permutatione*. Denique accedere prius debet eorum consensus, qui praesentandi, eligendi, vel conferendi jus habent. Barbosa *jur. eccles. lib.* 3. *cap.* 15. *n.* 171. Garc. *p.* 11. *cap.* 4. *n.* 44. *et seqq.* cum aliis. *

* Quoad beneficia ab ingressuris religionem obtenta, idem Pontifex in literis ad Card. Quirinum *Ex quo dilectus to.* 2. *pag.* 169. statuit, quod tempore intermedio inter ingressum et professionem, episcopus idipsum agat in beneficiis curatis, quod praestaret cum parocho impedimento aliquo detento, in beneficiis choralibus, relictis tyroni religioso ipsius beneficii fructibus, de distributionibus ita statuat, prout jura praescribunt juxta praxim communiter receptam, de qua Suar. *de relig. tom.* 3. *lib.* 5. *cap.* 16. *n.* 12. Quocumque autem tempore ingressurus religionem, beneficium dimittat ad tramites concilii Tridentini *sess.* 25. *cap.* 16. *de regularibus*, intra duos scilicet menses ante professionem, vel ante ingressum, quod praestare possit, superius demonstratum est; omnia in suspenso remanere debent, neque potest episcopus ad beneficii ita dimissi collationem devenire, nisi post solemnem professionem a dimittente factam. Ita Pontifex ex docto, et peritissimo Rigantio: *comment. ad reg. cancellar. tom.* 3. *reg.* 46. *a n.* 2. *ad fin.* *

* Dispensatio quaecumquae super beneficiis, praesertim vero super ipsorum pluralitate, debet stricte interpretari, nec est extendenda ultra verborum proprietatem, tum quia generaliter loquendo hoc locum habet in caeteris rescriptis ad beneficia, textu expresso *in cap. Quamvis plenissima de praebend. in* 6. tum quia dispensatio est vulnus juri communi inflictum, et omnis a jure recessus est odiosus, et nequaquam ad consequentiam trahendus *cap.* 1. *Si qui defectum* §. *de filiis praesbyteror. in* 6. Hinc dispensatus, quod non obstante defectu aliquo promoveatur ad beneficium etiamsi curatum, non poterit talis dispensationis favore, nisi unicum beneficium obtinere *d. cap. Si qui.* Dispensatus a Pontifice, ut possit habere unum beneficium curatum, non poterit illo dimisso secundum obtinere; per adeptionem enim primi beneficii dispensatio completa est, ac proinde veluti odiosa non est extendenda ad aliud beneficium *arg. cap.*

non potest de praebend. in 6. Reiffenst. *loc. cit. n.* 250. *et seqq.* Barbosa *de potest. episc. alleg.* 45. *n.* 37. Dispensatus per Pontificem ad habenda duo beneficia, non poterit duo uniformia obtinere in eadem ecclesia, nisi istud expressum fuerit. Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 11. *q.* 1. Barbosa *allegat.* 62. *n.* 15. *et* 16. *

* Nonnulla attingere liceat de episcopi translatione ex Benedicto XIV. *de syn. dioeces. lib.* 13. *cap.* 16. in ordine ad vacationem prioris ecclesiae, et illius fructuum perceptionem. Priorem igitur vacare eo temporis articulo decretum est, quo Pontifex episcopum in concistorio a prioris ecclesiae vinculo solvit, etsi nondum literae apostolicae super alterius ecclesiae provisione expeditae fuerint, et ejus possessionem apprehendere non liceret. Et ita resolutum a s. congregatione die 20 martii an. 1625, approbante Urbano VIII. refert idem Benedictus *loc. cit.* §. 7. Fructus autem ac redditus prioris percipere, ac retinere poterit usque ad illud tempus, eos vero quos postea perceperit, restituere tenebitur; neque enim justum est, ut fructus habeat legitimo titulo destitutus, ut cum Garc. *p.* 2. *cap.* 6. *n.* 41. et aliis animadvertit idem Pontifex *loc. cit.* Haec autem habere locum demonstrat §. 13. ex ejusdem Urbani literis, si loquatur de episcopo, qui in suam translationem sciens vel expresse vel tacite consenserit, non vero quando hujusmodi vinculi solutio fiat eo plane inscio, vel nondum consentiente; tunc enim non obstante prioris vinculi memorata dissolutione in concistorio facta, recte episcopus et fructus percipere, et alia episcopalia munera exercere poterit, quoadusque enunciatae sibi translationi consensum praestiterit, vel summus Pontifex eumdem suppleverit. Videatur Barbosa *de potest. episc. alleg,* 119. *n.* 7. *et seq.* *

CAPUT VII.

Quo jure prohibita sit pluralitas beneficiorum: quibus ex causis possit cohonestari: ad quos pertineat circa eamdem dispensare

Q. I. Quo jure fuit prohibita beneficiorum pluralitas.

R. I. Negari non potest pluralitatem beneficiorum esse jure canonico prohibitam. Id primo constat ex iis canonibus, ubi dicuntur singula beneficia singulis esse conferenda: *can. Sanctorum dist.* 70. *can. Singula dist.* 89. Item quia apud ss. canones pluralitas beneficiorum dicitur continere certum

periculum animarum : *can. Clericus cum seqq.* 21. *q.* 1. *cap. Quia in tantum.* 5. *de praebend.* Expresse autem pluralitas beneficiorum reprobatur a Jo. XXII. extrav. *Execrabilis*, *et* a conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 7. *de reform.*

R. II. Pluralitas beneficiorum secundum se accepta jure naturali prohibetur. Id tam validis rationibus suadetur, ut non videantur attendenda, quae aliqui dicunt pro contraria opinione. Primo ergo negari non potest de jure naturali esse servandum id, quod intellexit fundator in fundatione beneficii: constat autem, fundando beneficium de se sufficiens ad honestam sustentationem, velle ecclesiam novum habere ministrum, qui illi inserviat, quod omnino frustratur, si in una persona plura beneficia coacerventur. Ex hac altera similis ratio consurgit, nempe de jure naturae esse, ut uni non conferantur, quae pluribus debentur, vel tamquam stipendia, vel tamquam praemia; ita autem se habent beneficia, quae debentur pluribus; et si uni plura assignentur, necesse est plures clericos literatos et pios, multoties carere necessaria sustentatione, quando forte aliqui indocti et parum honesti, non pie dispensant redditus quamplurium beneficiorum. Ex jure item naturae est ecclesiam habere ministros sibi debitos, alias ipsius cultus minuitur: unumquodque autem beneficium suum exposcit ministrum, unde si uni plura assignentur, caret ecclesia illis ministris, qui ei deberent deservire.

Demum jus naturae exposcit, ut ea removeantur, quae origo sunt plurium inconvenientium; quam maxima autem oriuntur ex pluralitate beneficiorum, ut observat Jo. XXII. in extravaganti citata, et ea sunt quod plura beneficia conferantur uni, cui vix unum debetur, quod exinde plures optimi clerici mendicent, quod ministrorum diminutione, et divinus cultus minuatur, quod dum unus plura habet beneficia, parum curet de servandis eorum juribus, de reparandis ecclesiis. Quis praeterea non videat multiplicitatem beneficiorum ingens fomentum esse ambitionis, et ut beneficiarii vitam in deliciis agant, omni commoditati, et aliquando etiam vitiis indulgeant? Hinc pluralitatem beneficiorum esse contra jus naturae docet s. Th. *quodlib.* 9. *a* 15. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 11. *q.* 5. Flamin. Paris. *l.* 5. *de resign. benef. q.* 7. *n.* 115. Barbosa *q.* 3. *de offic. et potest. episcop. alleg.* 62. *n.* 9. et plures apud ipsum.

Q. II. Ex quibus causis cohonestari possit pluralitas beneficiorum.

R. I. Observare primum est, quod licet jus naturae prohibeat pluralitatem beneficiorum, haec tamen non ita est mala, ut non possit ex pluribus circumstantiis cohonestari. Quapropter s. Thomas supra citatus dicit, quod sicut jus naturae vetat homicidium, nihilominus in diversis circumstantiis est licitum, ita ex diversis circumstantiis licita reddi potest pluralitas beneficiorum.* D. Thomae doctrinam sequuntur Less. *de just. lib.* 2. *cap.* 34. *n.* 137. Hurtadus *de resid. lib.* 6. *resolut.* 6. *n.* 1. Fagnan. *in d. cap. Quia in tantum de praeben. n.* 11. Altera etiam ratio peti potest ex ipso jure canonico, in quo reperire est, dari aliqua beneficia, quae non sunt inter se incompatibilia, prout in *cap. Gratia de rescript. in* 6. ubi dicitur: *Si talia sint beneficia, quae simul nequeant de jure teneri*, et supponere videtur idem concilium Tridentinum *sess.* 7. *cap.* 4. *de reform.* ubi haec habentur verba: *Plura curata vel alias incompatibilia beneficia*, ergo dantur quaedam inter se compatibilia*.

Et quidem primo licita est pluralitas beneficiorum, si non exposcant residentiam, quando unum non est sufficiens ad necessariam sustentationem: nam aequum est, ut qui ecclesiae inservit, ab eadem sufficienter sustentetur. Hanc beneficiorum pluralitatem concedit Trid. *sess.* 24. *c.* 17. *de reform.* Ex hac ratione, ubi viget consuetudo, permittitur aliquem habere in eadem ecclesia dignitatem, seu personatum etc. et insimul canonicatum, ut nempe obtinentes dignitates decentius sustententur. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 5. *n.* 246. *et seqq.* Ex eadem ratione Tridentinum *sess.* 24. *de refor. cap.* 15. concedit episcopo, ut si in ecclesia cathedrali, seu collegiata praebendae adeo sint tenues, ut simul cum distributionibus non sufficiant ad decentem clericorum sustentationem, possint aliqua simplicia beneficia eis uniri, unde tunc poterunt duo beneficia retineri.* Immo si istud non sufficiat, neque alia succurrendi via suppetat, posse etiam, servatis servandis, aliquas ex dictis praebendis supprimere, caeterisque applicare docet Reiffenst. *in* 3. *decr. tit.* 5. *de praebend. n.* 207. ex concilio Tridentino superius allata, Castropalaus *tract.* 13. *disp.* 6. *p.* 9. *n.* 2. *ex cap. Cum accessissent de constit.* Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 30. *q.* 12. Garc. *p.* 12. *cap.* 1. *n.* 2. Barbos. *de potest. episc. allegat.* 67. *n.* 1.*

R. II. Si episcopus tamquam delegatus sedis apostolicae, ex aliqua causa a jure permissa, uniat duo beneficia sive curata sive non curata, ut expresse illi concedit Tridenti-

num *sess.* 21. *c.* 5. *de refor.* tunc utrumque potest retinere; neque etenim amplius considerantur ut duo beneficia, sed ut unum; quia beneficium accessorie unitum induit naturam illius, cui unitur.* Garc. *p.* 12. *cap.* 2. *n.* 14. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancellar. gloss.* 5. §. 3. *n.* 48. *et* 49. Barbosa *de potestat. episcop. allegat.* 57. *n.* 158. *

R. III. Licita est pluralitas beneficiorum, si accedat dispensatio ratione necessitatis vel utilitatis ecclesiae, seu ob evidentem praerogativam meritorum: *arg. can. Tali conjugio* 1. *q.* 7. Et quidem si aliqua ex praefatis causis detur, cum tunc dictet ratio bonum esse alicui plura conferre beneficia, non est quare tunc pluralitas beneficiorum sit improbanda. Tunc daretur necessitas uni conferendi duo beneficia incompatibilia, quando non essent alii sacerdotes, quibus conferrentur, vel si essent, non essent idonei. Tunc interveniret utilitas, quando status alicujus beneficii exposceret, ut conferretur alicui singularis prudentiae, auctoritatis, seu potentiae, et alii non essent qui possent talibus praerogativis beneficium tueri, administrare etc. Intervenit demum evidens praerogativa meritorum, dum aliquis esset valde de ecclesia benemeritus, vel multa doctrina, prudentiaque praestaret; convenit enim ecclesiam horum meritis gratificari. Abbas *in cap. De multa n.* 7. *de praeb.* Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *c.* 12. *n.* 6. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 8. *n.* 2. * Non desunt, qui has causas quidem dispensandi admittunt in beneficiis alias non incompatibilibus ratione curae animarum, residentiae, voluntatis testatorum; non in iis quae residentiam exigunt de jure, vel voluntate testatorum, vel alias jure divino vel canonico incompatibilia sunt, sed eodem modo de omnibus dicendum est; jura enim generaliter loquuntur, et in generali superiores causas assignant, et DD. passim de omnibus sentiunt. Leur. *quaest.* 73. *n.* 4. *

Q. III. An propter longaevam consuetudinem licitum sit plura beneficia retinere.

R. I. Loquendo de pluralitate beneficiorum curatorum, non video quomodo ratione consuetudinis etiam immemorabilis sustineri possit pluralitas talium beneficiorum. Jam vidimus supra in electione ad beneficia curata eligi industriam personae, quae illis inserviat etc: ac proinde hoc est de jure naturae; cum jus naturae dictet, ut quis satisfaciat per se officio, quod assumpsit, si illud exposcat, ut adimpleatur per eamdem personam, quae illud habet. Praeterea vidimus esse de jure divino parochum ex semetipso de-

servire suo beneficio. Cum igitur id praestare non possit si duo habeat beneficia curata, disparata maxime et inter se absentia, nescio videre quomodo excusari possit ratione cujusvis immemorabilis consuetudinis; cum omnis consuetudo contra jus naturale et divinum sit irrationabilis, et manifesta corruptela, adeoque reprobata: *cap. ult. de consuet.* cum quo concord. abbas *in c. Extirpandae in repetit.* §. *Qui vero n.* 36. *de praeben.* Rebuff. *in prax. benef. tit. Dispensatio de non residendo n.* 66. Ac proinde Fagnan. *in cap. Ex parte n.* 27. *de cleric. non resid.* vult habendam ut corruptelam consuetudinem immemorabilem inserviendi beneficio curato per vicarium; et hujusmodi immemorabiles consuetudines, utpote reprobatas ab omni jure, non habere vim privilegii docet in *cap. Cum contingat n.* 8. *et* 11. *de for. compet.* Numquam proinde probabilem quorumdam contrariam opinionem reputavi.

R. II. Neque etiam ex immemorabili consuetudine licitum est retinere duos canonicatus, duas dignitates, duas praeposituras etc. nam hujusmodi pluralitas corruptela vocatur: *cap.* 1. *de consuet. in* 6. ibique Gloss. et communiter DD. Et quidem cum hujusmodi beneficia residentiam exposcant, repugnat duo retineri; cum utrique non possit unus deservire. An vero simul cum dignitate liceat habere canonicatum, dictum est supra.

R. III. Neque consuetudo immemorabilis suffragari potest, ut quis retineat duo beneficia, si illorum unum sufficiat ad honestam sustentationem. Ratio est, quia talis consuetudo, utpote repugnans juri naturali, ex dictis supra, et utpote inducens multa inconvenientia, est manifeste irrationabilis corruptela, adeoque impraescriptibilis. Fagnan. *in cap. Quia in tantum n.* 17. *de praeb.* Flamin. Paris. *lib.* 5. *de resign. benef. q.* 6. *n.* 115. Barbos. *p.* 3. *de offic. et potest. episc. alleg.* 62. *n.* 9. Quae vero attendenda sint in determinanda congrua sustentatione, dicam in *tr.* 13. *q.* 1. *cap.* 6. *q.* 4. ubi de dominio clericorum in bona ecclesiastica.

Q. IV. An Papa possit quacumque ex causa dispensare in pluralitate beneficiorum; et an obtenta dispensatio reddat dispensatum tutum in conscientia.

R. I. Certum est posse Papam ex quacumque justa causa dispensare in beneficiorum pluralitate; nam si adsit aliqua justa causa, ut vidimus supra, cessat illa deordinatio, quae consurgit ex pluralitate beneficiorum contra jus divinum et naturale. Aliunde autem Papa habet in beneficiis plenissi-

mam potestatem et plenariam dispositionem: *cap.* 2. *de praeb. in* 6. et Clem. unic. §. *fin. Ut lite pendente*. Porro justa causa semper praesumitur adesse, cum Papa dispensat motu proprio: *can. Si Papa dist.* 50. et notant canonistae, et praecipue Piasecius *p.* 2. *prax. episc. cap.* 5. *art.* 3. *n.* 76. Secus si dispensatio concessa fuerit ad instantiam partis; semper enim tunc subintelligitur ea conditio: *si preces veritati nitantur. cap. Ex parte* 2. *de rescrip.*

R. II. Ubi non adsit justa causa dispensandi, dispensatio in conscientia non suffragatur pro retinendis pluribus beneficiis incompatibilibus, seu pluribus, quorum unumquodque sufficiat ad honestam sustentationem. Ratio est, quia hujusmodi pluralitas ex validissimis rationibus est contra jus naturale et divinum, in quo neque valide potest dispensare Pontifex, nisi aliqua detur causa, seu circumstantia, cujus ratione cesset illa deordinatio, quae consurgit ex pluralitate beneficiorum. Abbas *in cap. Conquerente n.* 2. *de cleric. non resid. et in cap. Quia in tantum n.* 2. *de praeb.* Fagnan. *ibid. n.* 14. *et* 15. Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 12. *q.* 7. Tolet. *lib.* 5. *de instruct. sacerd. c.* 8. *n.* 4. Bellarm. *in instruct. ad nepot.* Nec refert quandoque conferri plura beneficia, quae superant necessariam beneficiarii sustentationem; nam ut notat cum aliis Garc. *de benef. p.* 11. *cap.* 5. *n.* 330. id faciunt Superiores, quia non potest aptari regula certa pro congruenti sustentatione; unde id relinquunt conscientiae beneficiarii.* Videatur Cajetanus in *summo v. Beneficium n.* 10. ubi postquam Papae dispensationem super jus positivum, non super jus divinum et naturale cadere, et beneficiorum pluralitatem sine rationabili causa habitam contra jus naturae esse dixit, et postquam Confessarium monuit de non praecipitando judicio super eo, qui cum dispensatione sine rationabili tamen causa plura beneficia obtinet, demum duo vult pensanda: *primum est damnum ecclesiarum; secundum inaequalitas distributorum beneficiorum . . . notabilis damni ecclesiae continuatio voluntaria absque rationabili causa non est absque peccato mortali; ex parte autem iniquae distributionis post factum tria pensanda sunt, damnum ecclesiarum, damnum clericorum, qui debent ex his beneficiis pasci, scandalum bonorum omnium . . . qui haec parvipendit, absolvendus non est.**

Q. V. An episcopus ex justa causa dispensare valeat circa pluralitatem beneficiorum.

R. Ut constat *ex can. Sanctorum dist.* 70. olim episcopus poterat dispensare quoad duas ecclesias curatas retinendas; quia exposcere poterat publica utilitas, ut diversae ecclesiae curatae uni pastori qualificato gubernandae traderentur; at non poterat dispensare quoad diversas praebendas retinendas, quia hae respiciunt privatam canonici utilitatem.

Modo tamen episcopus non potest dispensare circa plura beneficia curata, circa plures dignitates, aut personatus etiam curam animarum non habentes; nam *cap. De multa* 28. §. *fin. de praebend.* dicitur circa haec dispensandum *per sedem apostolicam*, *cum ratio postulaverit*. Ex hoc autem sequitur per inferiores praelatos non posse dispensari; nam quod de uno conceditur, de altero negatur, ut bene Barbos. *ibid. n.* 22. *et axiom.* 196. *n.* 20. Garc. *p.* 11. *de benef. cap.* 5. *n.* 337. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *cap.* 12. *q.* 6. Quapropter Tridentinum *sess.* 24. *c.* 17. *de reform.* vult habenti unum beneficium non sufficiens ad congruam sustentationem, solum aliud beneficium simplex addi posse.

Potest vero episcopus concedere ob justam causam, e. g. ob insufficientiam honestae sustentationis, ut quis simul cum praebenda canonicali habeat dignitatem, praepositurам etc. Nisi velimus dicere nec esse necessariam dispensationem, cum ex jure concessum videatur: *cap. unic. de consuet. in* 6. junct. Gloss. *v. Nisi unicum*, Rebuff. *in prax. benef. tit. de dispens. n.* 29. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 7. *n.* 9.

Item potest episcopus habenti unum beneficium non sufficiens ad honestam sustentationem aliud simplex addere, ut concedit Trident. *sess.* 24. *cap.* 17. *de reform.* Non tamen debent ista duo beneficia esse uniformia sub eodem tecto: nam id a ss. canonibus prohibetur, nempe: *cap. De multa* 28. §. *Hoc idem de praeben. et cap. Literas* 6. *de concess. praeben.* episcopus autem non valet dispensare contra sacros canones, nisi in casibus a jure permissis, ut alias dictum est: * *cap. Dilectus.* juncta Gloss. *v. Permissa de temporibus ordinat.* et tradunt in praesenti Barb. *p.* 3. *de potest. episc. allegat.* 62. *n.* 12. Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 12. *n.* 6. Garc. *p.* 11. *cap.* 5. *n.* 371. citans alios plurimos. Neque admitti debet exceptio allata ab Abbate *in cap. Extirpandae* §. *Qui vero n.* 38. *de praebend.* Rebuff. *in prax. benefic. tit. de dispensat. ad plura beneficia n.* 30. magnae scilicet necessitatis vel utilitatis, et quando Pontifex non potest consuli, neque ab eo peti dispensatio; nam ut bene notant Garc. *loc. cit. n.* 340. Laym. *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 7. *n.* 9. ista ne-

cessitas rarissime accidere potest, et si detur, per vicarium temporalem, qui donec dispensatio petatur, ecclesiae vacanti inserviat, satis commode necessitati provideri potest. * Ultra duo autem beneficia, quamvis sufficientia non essent ad congruam sustentationem, non potest episcopus dispensare, ut tria retineantur. Observat igitur Fagnanus *in cap. Cum jam dudum n.* 31. *et seqq. de praeb.* quod dum Trident. *sess.* 24. *c.* 17. *de reform.* statuit, *ut in posterum* habenti beneficium non sufficiens ad congruam sustentationem *aliud simplex* addi possit, jus novum constituit, adeoque quidquid fuerit de jure antiquo, modo tertium ab episcopo addi non posse. Et quando verba Concilii omnino clara non essent, modo de ejus mente dubitari non potest; cum pluries id declaratum fuerit a s. congregatione, ut videre est apud eumdem Fagnanum apud Garc. *p.* 11. *de benefic. c.* 5. *n.* 30. et apud Barbos. *p.* 3. *de offic. et potest episc. alleg.* 62. *n.* 6. *et lib.* 3. *jur. eccles. cap.* 13. *n.* 180.

Potest tamen ordinarius habenti duo beneficia tertium conferre, dum post adeptam hujus pacificam possessionem unum ex prioribus dimittat. Ita etiam declarasse s. congregationem refert Garc. *loc. cit. n.* 310. * Barbos. *d. allegat.* 62. *n.* 6. cum quibus animadvertit Reiffenst. *in* 3. *decret. tit.* 5. *n.* 273. *et* 300: quod si ordinarius tertium alicui beneficium conferat de per se ad honestam ejus substentationem sufficiens, vaceut illa duo priora beneficia. *

Regulae in praxi attendendae

Cum pluralitas beneficiorum, si non suffragetur illi vera et justa causa, tam validis rationibus impugnetur, et tam male audiat apud ss. canones et ss. patres, ideo semper suaderem confessario, qui excipit confessiones illorum beneficiariorum, qui insimul plura beneficia possident, ut bene examinet, an revera redditus ecclesiastici illis supersint; et in eo casu optarem non facilem esse in concedenda illis sacramentali absolutione. Meminerit animadvertere auctores non satis tutum esse in conscientia ob obtentam dispensationem, cum dispensator relinquat conscientiae dispensati considerare, an plus quam aequum sit de ecclesiasticis bonis obtineat. Insuper non tam facilis sit in credendo vere probabilem esse quamcumque opinionem, quae in contrarium afferatur; nam bene examinatis ipsius fundamentis, ruinosam esse fortasse adinveniet. Ego utique inter meos poenitentes hujusmodi ecclesiasticos non admitterem.

* Ad hoc ut episcopus potestatem praebendas aliquas supprimendi exercere valeat ad distributionum augmentum, constare debet nulla potuisse eis beneficia simplicia unire; nam Tridentinum hoc prius tentandum esse decrevit illis verbis, *vel si hac ratione*. Deinde debet consensus adesse patronorum, si de laicorum patronatu sunt, nec non capituli cathedralis: Clement. 2. *de reb. eccl. non alienand.* et illius ecclesiae, in qua praebenda supprimitur, si sit ecclesia collegiata extra cathedralem, prout declaratum a sacra congregatione refert Barbos. *loc. cit.* Tenuitas autem redditıum accipienda non est simpliciter, sed habita ratione quantitatis in fundatione assignatae, qua praedecessores diuturno tempore contenti fuerunt. Tenuitas ergo ea accipienda erit, quae contigit post fundationem, nimirum diminutis post eam redditibus, vel mutatis temporum circumstantiis, vel etiam quae perpetua judicetur, non quae temporalia propter sterilitatem aliquam licet extraordinariam vel alios casus fortuitos. Lotter. *lib.* 1. *q.* 28. *a n.* 81. Ventrigl. *tom.* 2. *annot.* 8. §. 1. *

* Potest quoque pro justa causa dispensationis ad plura habenda beneficia afferri beneficiati paupertas habentis parentes, fratres, sorores pauperes, quos oportet eum alere, collocare, etiamsi unum haberet de se sufficiens ad sui substentationem; ut enim beneficium dicatur sufficiens, debet ex ejus fructibus posse accipere, quod non tantum sibi, sed etiam suis, ad vitae substentationem necessarium est; eo autem ipso, quod habeat parentes egentes, beneficium, quod alias ei soli sufficeret, non potest amplius dici sufficiens: ita tenent Navarr. *miscellan.* 17. *n.* 76. *et miscellan.* 44. *n.* 76. Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 12. *q.* 4. Castropalaus *disp.* 6. *p.* 4. *n.* 14. Leur. *de for. benefic. p.* 3. *sect.* 1. *cap.* 2. *q.* 77. *n.* 1. quia his omnibus alimenta debentur. Neque obtenta hujusmodi dispensatione, tenetur postea beneficiatus alia superflua renunciare, eo quia mortui sint ii, quos alere tenebatur, retento eo solo, quod ad congruam sui substentationem sufficit; jus enim naturale et canonicum cum eo dispensatum est, quae dispensatio cum non sit conditionalis, semper perseverat etiam cessante causa, immo causa illa dispensationis ad legitimam beneficiorum distributionem, non ad conservationem pertinebat: ita Leuren. *loc. cit. quaest.* 80. Caeterum quod verum est, debet hujusmodi beneficiatus fructus illorum, quae intuitu parentum egenorum data fuere, illis deficientibus in usus pios erogare.*

Alia, quae de beneficiis tractant praecipue canonistae, ut de eorum extinctione, alteratione, aliisque videri possunt apud eosdem: neque enim multum conducunt ad necessariam instructionem confessarii.

QUAESTIO II.

DE HORIS CANONICIS

Cum beneficia obtinentes horas canonicas debeant recitare, hinc, quaestioni de beneficiis, quae de obligatione recitandi horas canonicas scire debet Confessarius, annecto. Verum tamen est non ex solo titulo beneficii hujusmodi consurgere obligationem.

CAPUT I.

De obligatione publice recitandi officium canonicum; qui ad illud teneantur; et quomodo hujusmodi obligationi satisfaciendum

Q. I. An extet praeceptum publice recitandi horas canonicas; et qui ad eas publice recitandas teneantur.

R. I. Cum instituta sit publica horarum recitatio non solum ad promovendam ecclesiasticorum devotionem, sed etiam ad excitandum populum, ut Deum laudet etc. hinc est Ecclesiam voluisse publice a suis ministris divinum officium recitari; et id non solum constat ex receptissima consuetudine, sed etiam *ex cap. Dolentes de celebr. miss.* et Clem. 1. *eod. tit.*

R. II. Attento rigore juris divinum officium publice dicendum esset in omnibus ecclesiis cathedralibus, collegiatis, regularibus et parochialibus: ita ex supracitatis juribus *cap. Presbyter de celebrat. miss. can. Si quis presbyter dist.* 92. Quia tamen hoc habetur ex jure positivo, ideo bene potuit praevalere adversus illud consuetudo, qua vel ob tenuitatem stipendii, vel ob paucitatem ministrorum in aliquibus ecclesiis, et maxime in parochialibus, omnino cessaverit talis obligatio, vel solummodo partialiter eidem satisfit. Suar. *l.* 4. *de hor. canon. cap.* 10. *n.* 3. Palaus *t.* 2. *tr.* 7. *de orat. disp.* 3. *p.* 1. *n.* 4. Bonac. *de hor. canon. disp.* 2. *quaest.* 1. *p.* 1. *n.* 2.

Illud autem hic observare est, quod licet singuli beneficiarii choro deputati habeant in particulari obligationem pu-

blice recitandi horas canonicas, quia singuli in ordine ad hunc effectum distributiones recipiunt; respectu nihilominus regularium haec obligatio solum respicit communitatem, non vero religiosos in particulari. Et re vera, id non constat ex jure; etenim qui afferuntur canones, loquuntur de praefatis beneficiariis, neque respectu regularium inducta est consuetudo obligans sub gravi nisi communitatem. Suar. *cit. n.* 16. *et* 18. Palaus *n.* 12. Bonac. *n.* 10. *et* 11. Immo si vel tam pauci sint religiosi in aliquo monasterio, seu ita impediantur infirmitatibus, aut alia justa causa, ut quatuor saltem vel quinque non sint expediti ad persolvendas horas canonicas, cessat obligatio eas recitandi: dum etenim saltem non sint quatuor, non censetur sufficiens communitas ad intentum. Bordon. *resol.* 30. *n.* 8. Anton. a Sp. S. *in direct. tract.* 3. *disput.* 6. *n.* 159. * Tres tantum sufficere ad hoc, ut a publica horarum recitatione non excusentur religiosi putat Henno *in praecept. decal. dist.* 1. *q.* 3. *art.* 1. *conclus.* 2. sed probabilior est et communior nostri auctoris sententia; non satis enim decenter cum paucioribus quam quatuor potest ea compleri, in decenti autem et decora cantantium alternatione chori essentia consistit. Videantur auctores citati et alii apud Spor. *p.* 1. *theolog. sacrament. in append. cap.* 1. *n.* 17. *

Q. II. Quo ordine et tempore recitandae sint in choro horae canonicae, et quod peccatum sit debitum ordinem et tempus non servare.

R. I. Non solum *ex cap. Presbyter. de celebr. miss. c. Dolentes* et Clement. *Gravi eod. tit.* sed etiam ex constitutione *Quod a nobis* s. Pii V. *bullar. Rom. tom.* 2. *pag.* 259. in praefata horarum recitatione servandus est ordo et tempus. Ordo consistit, ut recitentur horae canonicae juxta ordinem praescriptum, adeoque prius recitetur matutinum, deinde laudes, postea prima etc. Tempus ita designatur in cit. cap. *Presbyter.* Matutinum cum laudibus recitandum est a solis occasu usque ad ortum, immo proxime post mediam noctem; prima post ortum solis; tertia, sexta, et nona ante seu circa meridiem, excepto tempore Quadragesimae; vesperae inclinante jam die; completorium prope noctem. Ratio autem cur servandus sit talis ordo et tempus, est, quia in horis canonicis mentio fit temporis, in quo decantandae sunt; unde est quaedam incongruentia quod alio tempore decantentur, ut observat s. Th. *quodlib.* 3. *artic.* 29. Praeterea quaelibet hora designat aliquod mysterium passionis Christi,

unde recitanda est circa illud tempus, in quo venit; mysteria autem, quae designantur ab horis canonicis, declarantur a Gloss. *in cap. Dolentes cit.* sequentibus versibus:

Haec sunt, septenis propter quae psallimus horis.
Matutina *ligat Christum, qui crimina purgat.*
Prima *replet sputis: causam dat* Tertia *mortis.*
Sexta *cruci nectit: latus ejus* Nona *bipartit.*
Vespera *deponit; tumulo* Completa *reponit.*

R. II. Ubi invaluit consuetudo, ut publica horarum recitatio non fiat tempore supradicto, ut fere ubique evenire solet quoad matutinum, primam, et completorium, nullum peccatum est non servare tale tempus; nam quod hoc vel illo tempore horae canonicae recitentur, est a jure positivo, contra quod potuit legitima consuetudo praevalere. Tambur. *tom.* 2. *disp.* 10. *q.* 4. *n.* 3. Reginal. *in prax. lib.* 18. *n.* 179. Item puto nullum esse peccatum per horam praevenire, aut postponere horarum canonicarum recitationem; nam tempus talis recitationis habet latitudinem, et usus obtinuit, ut quae recitantur horae in una ecclesia, in alia vel jam fuerint recitatae, vel postponantur, et id non tam in ecclesiis saecularibus, quam regularibus.

Multo minus erit peccatum non servare tempus et ordinem, si adsit justa causa. Item sine justa causa invertere vel tempus vel ordinem non plus, quam ter vel quater in anno, communiter DD. praeciso scandalo, a culpa gravi excusant.

Difficultas igitur reducitur ad hoc, an notabilis inversio ordinis vel etiam temporis contra consuetudinem officium recitandi crebro facta, sit grave peccatum, sentientibus multis non excedere culpam levem; quia ordo et tempus, vel non cadunt sub praecepto vel sunt purae caeremoniae accidentales, quarum inobservantia non videtur importare gravem deformitatem.* Ita sentit Bonac. *de hor. can. disp.* 1. *q.* 3. *p.* 3. *n.* 7. cum Valent. et Cajet. * Verum in publica horarum recitatione non satis agnosco quomodo praefata inversio satis excusari possit a culpa gravi. Ratio est, quia ordo eas recitandi et tempus, ut juxta consuetudinem recitentur, expresse praecipitur in juribus supra citatis; aliunde non videtur tale praeceptum esse de re levi, cum sit de modo publice orandi ad excitandam etiam devotionem fidelium; valde proinde et saepe invertere talem ordinem grave quid videtur. Praeterea notabilis antepositio vel postpositio temporis

in re tanti ponderis, non video quomodo excusari posset a notabili deformitate et scandalo. Suarez *tom.* 2. *de relig.* *l.* 4. *cap.* 15. *n.* 11. Azor. *p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 9. *q.* 1. Tambur. *tom.* 2. *disput.* 10. *q.* 6. *n.* 4.

Propter notabilem etiam deformitatem et scandalum, quod facile apprehenditur in non recitando publice, ut par est, horas canonicas, merito censent plures theologi, quod ea omissio, quae in privata recitatione levis esset, gravis sit in eadem publica recitatione. Palaus *t.* 2. *tr.* 7. *d.* 3. *p.* 5. *n.* 1. Suar. *de relig.* *t.* 2. *l.* 4. *c.* 10. *n.* 3.

Q. III. Quo in loco publice recitandae sint horae canonicae.

R. Adest praeceptum de publica horarum recitatione facienda vel in choro vel in ecclesia: *can. fin. dist.* 92. Clement. 1. *de Celebr. miss.* Hinc. nisi gravis necessitas vel consuetudo aliud suadeat, in sacristia vel alibi non sunt persolvendae. Si tamen sacristia ita sit ecclesiae conjuncta ut moraliter pars ipsius ecclesiae reputetur, tunc ibi possent persolvi horae canonicae; nam pars in toto reputatur juxta *reg.* 86. *jur. in* 6. Et id maxime locum haberet, si aliqua interveniret justa causa, qualis esset etiam asperitas brumalis. * Hoc fieri permisit etiam s. Congregatio in quadam causa Florentina *die* 18. *Novemb. ann.* 1645. apud Benedictum XIV. *instit. eccles.* 107. *n.* 19. * Insuper hanc obligationem de recitandis horis canonicis vel in choro vel in ecclesia reputant esse gravem DD. cum Ecclesia non mota sit ex levibus momentis ad id praecipiendum, ob majorem nempe Dei cultum et fidelium aedificationem. Sanch. *consil.* *tom.* 2. *l.* 8. *c.* 2. *dub.* 44. Palaus. *de orat. disp.* 3. *p.* 5. *n.* 2. Bonac. *disp.* 1. *q.* 3. *p.* 5. *n.* 1.

Q. IV. Quinam teneatur recitare in choro horas canonicas; et an huic obligationi satisfieri possit per alium.

R. I. Quid sit de jure antiquo, contra quod praevalere potuit contraria consuetudo, modo certum est, ut supra etiam notavi, canonicos et praebendatos ecclesiarum cathedralium et collegiatarum teneri ad recitandas horas canonicas in choro juxta consuetudinem suae ecclesiae; ad hunc etenim effectum accipiunt stipendium et distributiones, ac proinde ex justitia tenentur choro interesse. Suar. *lib.* 4. *c.* 10. *n.* 17. Palaus *disp.* 3. *p.* 1. *n.* 13. Bonac. *disp.* 2. *q.* 1. *pag.* 1. *num.* 2. *et* 3.

Quamvis autem non pauci excusent a peccato mortali canonicum et praebendatum, si absit a choro animo non percipiendi distributiones, meo videri, excusari non potest, si

tam jus, quam ratio attendantur. Si attendatur jus, suspendi potest et excommunicari clericus choro non assistens in sua ecclesia; immo et valde reprehenditur, si tarde accedat ad chorum, et officium in choro mutilet, aut recitet syncopando, aut confabulando: *can. Clericus disp.* 91. *can. Si quis praesbyter disp.* 92. *cap. Dolentes de celebr. miss.* et clement. 1. *eod. tit.* Haec autem omnia supponunt gravem obligationem choro interessendi. Concilium item Tridentinum *sess.* 6. *cap.* 1. *sess.* 20. *cap.* 3. *sess.* 22. *cap.* 3. *sess.* 23. *cap* 1. obligat sub gravi beneficiarios et praebendatos ad residendum in propria ecclesia, et vult cogi posse etiam sub poena excommunicationis et privationis beneficii; haec autem gravis obligatio residendi, non respicit nisi obligationem choro interessendi. Ratio etiam id suadet; quia praebendati et beneficiarii non solum tenentur ad chorum ratione distributionum, sed etiam beneficii; cum primo et per se fundatum fuerit, ut publice in ecclesia divina officia persolverentur: non eximitur proinde ab hac obligatione eo quod intendat non recipere distributiones. Suar. *l.* 4. *c.* 10. *n.* 17. *et cap.* 13. *n.* 5. Palaus *disp.* 3. *p.* 2. *n.* 3. Garc. *de benef. p.* 3. *c.* 2. *n.* 322. Cum tamen haec obligatio choro interessendi non adeo stricta sit, sicut obligatio recitandi horas canonicas, ac proinde a jure concedatur absentia a choro tribus mensibus in anno; hinc est non reputandam gravem culpam ter aut quater in anno, ultra tempus praedictum, a choro abesse.

R. II. Ex jure obligatio choro assistendi est personalis: ac proinde Trid. *sess.* 24. *c.* 12. *de reform.* vult canonicos compellendos esse, ut per se ipsos assistant et inserviant. Fatendum tamen est contra tale jus positivum praevalere potuisse consuetudinem; nam cultui divino et servitio ecclesiae parum obest, quod intersit vel unus vel alter canonicus; et aeque bene potest unus alterius ministerium supplere. Et ita, si praevaluit contraria consuetudo, possunt dari distributiones absentibus, si per alium inserviant. Palaus *tract.* 7. *disp.* 3. *p.* 3. *n.* 5. et alii, quos refert, et sequitur Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *p.* 5. *et q.* 5. *p.* 6. *n.* 17. Adderem tamen ego hanc consuetudinem sustineri non posse, si nimis esset frequens absque justa causa; nam canonici et beneficiarii ecclesiarum cathedralium et collegiatarum tenentur ex jure per seipsos ecclesiae inservire; ac proinde si valde frequenter inservirent omnino per alios, talis consuetudo ut irrationabilis, et ut corruptela esset consideranda. *

Hanc facultatem choro inserviendi per alium non esse a Tridentino sublatam saepius declaravit s. Congregatio apud Benedictum XIV. *loc. cit. n.* 17. *et* 18. sub quibusdam tamen conditionibus ibi videndis. * Vide etiam quae dicam *cap.* 3. *quaes.* 2.

Q. V. Quomodo persolvendae sint in choro horae canonicae.

R. I. Tenetur beneficiarius choro addictus ita canere, si ex aliqua causa non impediatur ut ab altera parte possit audiri. Multi refragantur huic obligationi, cum satis illis sit, ut illa pars chori, in qua iste reperitur, ita dicat, ut ab alia audiatur, nam tunc censentur omnes ita dicere, cum mutua communicatione se juvent. Verum haec ratio non satis me convincit: nam addictus choro, ut satisfaciat suo muneri, ac proinde distributiones percipiat, debet choro inservire, prout exigit tale servitium; servitium autem chori exposcit, ut ita quis recitet, ut ab altera parte possit audiri. Praeterea quilibet addictus ministerio alicujus communitatis debet ex sua parte tali ministerio conferre, ita autem certe non facit, qui ita dicit horas canonicas, ut non possit audiri a comparte. Ex his rationibus communis opinio est saltem non satisfacere publicae recitationi, qui ita submissa voce recitat, ut perinde se habeat, ac si privatim recitaret; ac proinde privandus esset distributionibus. Bonac. *disp.* 1. *q.* 3. *p.* 2. §. 1. *n.* 17.

R. II. Canonicus in choro canere debet cum aliis, nisi aliud probetur ex legitima contraria consuetudine (1). Ratio est, quia chorus institutus est, ut commune etiam aliis sit divinum officium: si proinde quis non cantet, dum officium solemniter canitur, vel clara voce non recitet, dum versatim recitatur, jam non satisfacit chori obligationi, cum non reddat aliis commune divinum officium. Hinc hujusmodi obligationem, quam habent canonici per se ipsos canendi, saepe saepius s. congregatio confirmavit, ut notat Garc. *p.* 3. *cap.* 2. *n.* 513. Barbos. *de canonic. cap.* 34. *n.* 9. Fagnan. *in cap. Licet de praebend. n.* 89. Quia tamen solemniter canere de jure mere ecclesiastico statutum est, ideo potuit contra hanc obligationem consuetudo praevalere, ut

(1) Memoratam ab Auctore consuetudinem, abusum et corruptelam potius jure ac merito vocat Benedictus XIV. in sua Constitutione *LXIX.* §. 6. *et seqq. pag.* 315. utpote absonam ab ecclesiastica disciplina, et canonicis ordinationibus contrariam ideoque penitus evellendam, et eradicandam optimo sane jure decernit laudatus summus Pontifex.

de facto praevaluit in pluribus ecclesiis, in quibus sunt ministri et capellani deputati ad psallendum, alii autem ad assistendum et decorandum sua praesentia cantum divinorum officiorum. Id proinde nullam videtur indecentiam praeseferre, sed potius splendorem specialem in ipsis ecclesiis. Sanch. *tom.* 1. *cons. lib.* 2. *cap.* 2. *dub.* 99. Suarez *tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 12. *n.* 11. Palaus *tr.* 7. *disput.* 3. *p.* 3. *n.* 5.

Ex eadem ratione non tenentur canonici canere, dum capellani et mantionarii solent canere soli antiphonas, responsoria, versiculos, etc. et in missa graduale, offertorium etc. sicut inter alios advertit Moneta *de distrib. p.* 2. *q.* 2. *n.* 8.

Q. VI. An recitantes in choro divinum officium debeant attendere ad eam partem, quae in alio choro recitatur.

R. I. Cum beneficiarii sive religiosi debeant totum officium sive canere sive recitare, necesse est facere suam etiam eam partem, quam alter chorus recitat; illam autem non possunt facere suam, si ad eam non attendant, cum illam non recitent. Eodem modo tenentur attendere ad illos versus, quos cantores alta voce pronunciant, dum pulsantur organa; et si non essent cantores, qui eos pronunciarent, ex communiori opinione deberent id singuli facere submissa voce, cum totum officium sit recitandum. Excusarem tamen illum, qui faceret quantum posset ut aliam partem audiret, et tamen non posset vel ex strepitu, qui supervenit, vel quia surdus est; nam non videtur esse mens ecclesiae, quod isti et teneantur in choro recitare, et simul aliam partem audire, quando sine propria culpa impediuntur. Caeterum si surdus posset privatim matutinum recitare, non bene ageret cum alio recitando, quem non potest ullo pacto audire; quia tunc nil communicat de ea parte, quam alter recitat. Secus si saltem audiat in confuso. Sanch. *t.* 2. *consil. lib.* 7. *cap.* 2. *dub.* 13. *n.* 1. Trullench. *lib.* 1. *in decal. cap.* 7. *dub.* 19. *n.* 9. *etc.*

Item omnino excusantur ab attendendo parti, quam recitat alter chorus, qui impediuntur ob aliquod servitium, quod praestant in choro, puta pulsando organum, libros transferendo, thurificando etc. Immo ex communiori doctrina non tenentur hi postea supplere eam partem, quam ob has causas omittunt, vel non audiunt. Ratio est, quia cum occupentur in his quae pertinent ad divinum officium, intelliguntur illi satisfacere adimplendo munus, quod ipsis incumbit; neque etenim verosimile est velle Ecclesiam simul adimpleri duo munera in-

compossibilia. Laym. *lib.* 4. *tr.* 1. *cap.* 5. *n.* 7. Azor. *p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 13. *q.* 20. Anton. a Sp. S. *in direct. regular. tr.* 3. *disp.* 6. *n.* 1599. An vero non attendentes recitationi officii lucrentur distributiones, dicam infra de iis agendo.

Q. Ultimo. An ultra consuetas horas canonicas detur aliqua alia obligatio in choro canendi.

R. Qui utuntur breviario Romano possunt sine peccato omittere officium defunctorum et B. M. V. diebus in eo praescriptis, cum talem obligationem abstulerit s. Pius V. in bulla, quae initio breviarii solet apponi. Remanet ergo solum obligatio recitandi in choro et extra chorum officium defunctorum die 2 Novembris, et litanias die s. Marci et diebus Rogationum. Constat id ex receptissima consuetudine, ex qua tales preces reputantur, ut pars officii illius diei. * Advertendum tamen, quod s. Pius V. supradictam obligationem auferre non intendit in iis ecclesiis, in quibus fuisset praecedens antiqua consuetudo B. M. V. officium recitandi. *

Regulae in praxi observandae.

I. Confessarius beneficiariorum, si diligenter proprio muneri satisfaciat, facile aliquos adinveniet, qui vel ut rure degant, vel ob aliam causam, neque per se neque per alios choro assistunt, et tutos se putant in conscientia; quia animum habent dimittendi distributiones. Haec opinio neque auctoritate, neque ratione satis fulcitur; ac proinde diligens sit Confessarius in praesentando hujusmodi beneficiariis suam obligationem, nec facile in ea adimplenda negligentes absolvat.

II. Utinam et non darentur beneficiarii etiam ita irreverentes et irreligiosi, ut crebro in ecclesia seu choro fabularentur, ac magna oculorum libertate omnes ecclesiae angulos perlustrarent. Id maxime sequitur illis festivitatibus, quibus in cantu figurato aliqua officii pars persolvitur, vel dum mansionarii et capellani antiphonas, responsoria etc. canunt. Moneant Confessarii hujusmodi beneficiarios duplici gravi culpa posse suam conscientiam illaqueare, et quia non persolvunt, ut convenit, horas canonicas, et quia retinent omnes distributiones, quas retinere non possunt, cum non adfuerint praesentia saltem externe pia et humana, ut amplius infra explicabo. Non facile etiam admittant hos poenitentes; nam hujusmodi indevotio designat aliis pluribus vitiis esse inquinatos.

• Dictum est superius, debere, choro addictos, recitare cum aliis horas canonicas, atque aliorum cantum sociare, neque suae satisfacere obligationi, si tantum adsistant. Hanc obligationem stricte interpretandam esse voluit Pius V. in sua constitut. *Ex proximo bullar. Rom. tom.* 2. *pag.* 344. ita ut aliter facientes distributiones lucrari nequeant, quod saepius declaravit sacra congregatio apud Benedictum XIV. *loc. cit. n.* 16. Hanc pariter obligationem asseruit idem Benedictus in sua constitut. *Cum semper ejusdem bullar. tom.* 1. *pag.* 366. §. 24. ac eis nullam inveteratam contrariam consuetudinem, nullum peculiare statutum, nullum ecclesiae suae privilegium suffragari posse decrevit, nisi sit apostolicum, non praesumptum, neque abrogatum, sed legitimum, ac vigens. •

• Adeo gravis est habita ab Ecclesia irreverentia illa, quam admittunt jocos, risus et confabulationes in choro admiscentes, ut concilium Lateranense sub Innocentio III. relatum in *cap. Dolentes de celebrat. missar.* suspensionis poena mulctandam duxerit, et licet haec poena ferendae sit, non latae sententiae, ut explicavit Honorius III. in *c.* 3. *de vit. et honest. clericor.* inserto in quinta decretalium compilatione, prout testatur Gonzal. *in cit. cap. Dolentes*, attamen ex hoc colligitur, pro gravi crimine a Lateranensibus patribus accepta. •

CAPUT II.

De causis, quae excusant absentes a choro, ne distributiones amittant.

Q. I. Quae sint causae, quae excusant absentes a choro.

R. Tres adinveniuntur causae apud sacros canones, quibus quis abesse potest a choro, absque eo quod deperdat distributiones: infirmitas: justa et rationabilis corporis necessitas: evidens utilitas ecclesiae: • *cap. Consuetudinem de cleric. non resid. in* 6. et habetur ex conc. Tridentino *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* • His addendum privilegium choro non interessendi, et quaedam aliae causae, de quibus in fine hujus capitis.

Q. II. Qualis debeat esse infirmitas, ut aliquis abesse possit a choro, et insuper lucrari distributiones.

R. Quamvis apud ss. canones dicatur debere esse gravis, nihilominus fatendum est omnem infirmitatem non permittentem sine gravi incommodo ad chorum accedere, ad hunc

effectum gravem reputari; nam lex ecclesiae cum tali gravi incommodo non obligat. Inter has infirmitates recensetur podagra, quae ex motu potest augeri, et gravem dolorem afferre; gravis senectus; sicut et caecitas. Non facile autem excusarem surdum, quia hic videtur posse interesse sine gravi incommodo. Barbos. *de potest. episc. p.* 3. *alleg.* 53. *n.* 166. Monet. *de distrib. p.* 2. *q.* 6. Bonac. *d.* 2. *q.* 5. *p.* 1. Dian. *p.* 5. *tr.* 6. *resol.* 14. In dubio autem an infirmitas judicanda sit gravis vel levis, ad hunc effectum standum est arbitrio boni viri, vel medici; et si res in judicio agatur, tunc de ea debet judicare judex competens, adhibito consilio medici etc. Monet. *cit. n.* 24. Menoch. *lib.* 2. *cas.* 60. *n.* 5. *et cas.* 429. *n.* 14. * Barbos. *in d. cap. Consuetudinem n.* 28. Fagnanus *in cap. Licet de praeb. n.* 141. *et seq.* *

Puto autem quod ad effectum lucrandi distributiones debeat etiam considerari, an infirmitas sit causa non interessendi choro; nam si ex ea non oriatur absentia a choro, non video quomodo possit esse titulus sufficiens ad percipiendas distributiones. Id meo videri, quidquid plures in contrarium asserant, evenit in eo, qui non est solitus choro interesse, nec interveniret, etiamsi non esset infirmus. Barbosa *d. allegat.* 53. *n.* 167. Monet. *de distrib. p.* 2. *q.* 5. *n.* 22. Bonac. *l. c. n.* 10. Guttier. *qq. canon. lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 138. *et* 139. * Rot. *in una Hispal. distribut.* 2. *Maji* 1603. cor. Cocc. et plures s. congregat. declarationes apud Benedictum XIV. *d. instit.* 107. *n.* 47. * Hinc si canonicus infirmetur illis tribus mensibus, quibus ex Tridentino licet a choro abesse, adeoque abesse volebat, non potest ratione infirmitatis distributiones percipere, utpote quia infirmitas non est causa, cur absit a choro. Bene vero ratione infirmitatis percipere posset, si morbus ultra tres menses durasset. Ita ex declaratione s. congreg. Fagnanus *in cap. Licet de praeb. n.* 140. *et* 149. supposito tamen quod post dictos tres menses infirmus ad servitium chori rediisset. Si vero infirmus non consuetus interesse choro in infirmitate, ita mutaret propositum, ut vere interesset choro, si convalesceret, percipere tunc posset distributiones; nam mutato proposito, vera causa non interessendi choro esset infirmitas, et ita retinere in conscientia posset distributiones correspondentes tali tempori. Caeterum non mihi satis probatur non posse percipere distributiones illum, qui infirmatur extra locum beneficii, a quo abest extra tres menses vacationis,

vel absque legitima causa; nam si vere, dum infirmitate retinetur, rediisset, et choro interesset, praecise verificatur ab infirmitate impediri ne choro inserviat, in quo casu nolunt ss. canones privandum esse distributionibus. Solum ergo infirmus absens a loco beneficii non debet obtinere distributiones, quando ita abest; ut etiam sanus choro non deservisset. Fagnan. *cit. n.* 148. Barbos. *in cap. un. de praeb. in* 6. *n.* 16. * Et habetur declaratio s. congregationis *In nullius distributionum* 12. *Decemb.* 1666. apud Benedictum XIV. *loc. cit. n.* 46. ubi etiam alia affertur declaratio ejusdem congregat. 15. *Aprilis* 1611. in qua non solum adjiudicantur hujusmodi infirmis distributiones suae, sed etiam augmentum, quod dimanat ex distributionibus absentium sine causa. *

Addunt communiter DD. non esse privandum distributionibus, qui causam dedit propriae infirmitati, intemperate e. g. vivendo etc. cum re vera absit ratione infirmitatis; alias aperiretur via pluribus scrupulis. Garc. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *n.* 362. *etc.* ubi affert declarationem sacrae congregationis, Monet. *de distrib. p.* 2. *q.* 6. *n.* 12. Bonac. *disp.* 2. *q.* 5. *p.* 1. *n.* 7. Fagnan. *in cap. Licet de praeb.* Addit Bonaccina non amittere distributiones, qui data opera infirmatur, ne choro adsistat, quia adhuc verificatur abesse ratione infirmitatis, quam jura respexerunt. Verum cum omnia jura clament fraudem et dolum nulli debere patrocinari, et ex ecclesiae dispositione proveniat infirmum absentem lucrari distributiones, non satis video quomodo intendere possit Ecclesia hujusmodi dolosam infirmitatem infirmo suffragari.

Q. III. Quae corporalis necessitas excuset a praesentia in choro.

R. Per corporalem necessitatem, qua quis potest a choro abesse, absque eo quod amittat fructus beneficii et distributiones, intelligitur grave damnum imminens praebendato in vita, honore, aut fortunis, si choro assistat. Hujusmodi necessitatem patitur, qui discessit ob timorem pestis; qui timet insidias inimici, si ad chorum pergat; qui injuste detinetur in carcere, aut probabiliter timet ne injuste incarceretur; qui injuste cogitur exulare; qui injuste est excommunicatus, ac proinde non potest choro assistere. Hi omnes legitimum habent impedimentum, adeoque privandi non sunt nec fructibus beneficii, nec distributionibus. * Videantur his super causis declarationes s. congregationis apud Benedictum XIV. *loc. cit. n.* 50. *et seqq.* Sed de peste agens

eadem s. congregatio, declaravit, non excusari choro addictum, eo tempore absentem, nisi adsit consuetudo legitime introducta, ut absentes ex justa causa distributiones percipiant, ita refert Fagnan. *in cap. Licet de praeben. n.* 95. Quoad injustam detentionem in carcere, injustitia illa desumenda est ex sententia in ejus favorem lata, quae in rem judicatam transierit; si appellatio enim interposita fuerit, tunc exitum appellationis expectandum docet idem Benedictus *n.* 52. cum sacra congregatione. Sententia vero tunc dicitur in rei favorem lata, quando per eam reus ut innocens absolvitur per sententiam definitivam, seu quando declaratur innocens *ex hactenus deductis*, vel demum quando adhibetur clausula *non molestetur*, non vero quando absolvitur cum verbis *ex quo satis*. Haec omnia ex variis declarationibus ubi supra *n.* 53. *

Si vero aliquis juste timeat incarcerari, vel si juste fuit incarceratus, expulsus in exilium, sive excommunicatus, aut suspensus, vel interdictus, bene privatur distributionibus; quia non abest a choro ob corporalem necessitatem, sed ob suam culpam et malitiam. Quod si aliquis detentus fuit in carcere ob suspicionem commissi criminis, et postea innocens reperiatur, tunc concedendae illi sunt omnes distributiones; quia re vera per ipsum non stetit quin choro interesset: et ita declaravit sacra congregatio apud Garc. *p.* 3. *c.* 2. *n.* 352. Plures etiam volunt, excommunicatum illicite choro assistentem, non esse ipso jure privatum distributionibus, sed solum eisdem privandum. Verum huic opinioni videtur omnino refragari caput *Pastoralis* §. *Verum de appellat.* et canonistae in illud scribentes.

Ad hanc corporalem necessitatem reduci potest sumptio medicinae, convalescentia, gravis senectus, ad balnea, seu ad salubriorem aerem per aliquod tempus se conferre. Melius tamen meo videri hujusmodi reducuntur ad causam infirmitatis. Quoad supradicta videantur Barbos. *de potest. episc. p.* 3. *allegat.* 53. *n.* 169. Garc. *cit.* Monet. *de distrib. p.* 2. *q.* 5. *et* 6. Bonac. *disp.* 2. *q.* 5. *p.* 2. *et seqq.* Fagnan. *in c. Licet de praeb. a n.* 150.

Q. IV. Quando absens ob utilitatem ecclesiae non amittat distributiones; et quando censeatur hanc utilitatem adesse.

R. I. Ut initio hujus capitis innui, qui a choro abest pro ecclesiae utilitate, non amittit quotidianas distributiones; cum aequum non sit, ut damnum reportet propter servitium praestitum propriae ecclesiae. Dixi propriae ecclesiae; nam si ob

servitium alterius abest, ab ea stipendium accipere debet: et ita etiam colligitur *ex cap. De caetero et cap. Ad audientiam de cleric. non residen.* * Erui etiam posse *ex cap. Cum dilectus et gloss. ibi v. Fructus* testatur Fagnanus *in c. cap. Licet numer.* 69. *et* 160. asseritque omnium consensu approbatam. * Secus dicendum, si abesset ob servitium ecclesiae universalis; nam bonum et utilitas ecclesiae universalis ad ecclesias etiam particulares pertinere reputatur. Moneta *p.* 2. *de distribut q.* 11. *n.* 33. Bonac. *q.* 5. *p.* 3. *num.* 5.* Sententia ista, quam tenere videtur etiam Palaus *disp.* 3. *p.* 9. §. 3. *n.* 1. acriter reijcitur a Passerino *in cap. Consuetudinem in* 6. *de cleric. non resid. reg.* 7. *n.* 108. et Fagnan. *loc. cit. n.* 180. quia distributiones dantur pro actuali servitio praestito illi ecclesiae, ad quam spectant; unde licet qui est in servitio Pontificis, Ecclesiae universali inservire dicatur, tamen retentis praebendae fructibus, non lucratur quotidianas distributiones, nisi apostolico privilegio munitus sit, textu expresso *c. Cum dilectus de cleric. non residen.* juncta Glossa, Barbos. *ibi n.* 4. * Caeterum, si absit a choro ob bonum et utilitatem suae ecclesiae, non adhaererem illis, qui volunt non abesse debere a loco beneficii. Ratio mihi est, quia *cap. unic. de cleric. non resid. in* 6. absque ulla limitatione conceduntur distributiones clerico absenti ob utilitatem suae ecclesiae. Huic doctrinae refragari videtur *cap. Cum non deceat de elect. in* 6. in quo auferuntur distributiones canonico, qui accessit ad sedem apostolicam pro utilitate suae ecclesiae. Verum ex declaratione s. congregationis apud Fagnan. *in cap. Licet de praeb. n.* 159. textus capitis citati intelligendus est, quando adest consuetudo, ut absentes ob ecclesiae utilitatem distributiones non percipiant. Ubi advertendum, quod licet per statutum capituli non possent ob recensitas causas absentibus auferri distributiones, quia inferior non valet juri communi derogare, bene tamen illi derogare potest consuetudo legitima, quia includit consensum saltem legalem principis, ut suo loco dictum est; ac proinde praefatam consuetudinem admisit s. congregatio apud Garc. *p.* 3. *de benef. c.* 2. *n.* 361. * Sacrae congregationis declarationem ad Paulum V. delatam eam approbasse testatur idem Fagnan. ubi supra. *

R. II. Censetur abesse ob utilitatem suae ecclesiae, qui abest missus a suo episcopo ad limina ad instruendum Pontificem de statu dioecesis, ut ex constitutione Sixti V. *Romanus pontifex*, * quam allegat Benedictus XIV. *de syn.*

dioeces. lib. 13. *cap.* 6. *n.* 2. in qua eodem privilegio gaudere decernit etiam illos, qui episcopum in hac visitatione comitantur, et ex decisione pluries repetita sacrae congregat. clare habetur *, et docet Garc. *de benefic. cap.* 2. *n.* 349. Id vero locum non habet, si mittatur ad limina ab alio quocumque episcopo, quam ab eo in cujus dioecesi habet beneficium. Garc. *cit. n.* 350. Barbos. *de potest. episcop. p.* 3. *alleg.* 53. *n.* 159. Jam autem ibi *n.* 158: adnotaverat, non amittere distributiones, qui mittitur a capitulo ad concilium generale seu provinciale, ut theologus, canonista, vel procurator suae ecclesiae. Idem dicendum, si ferat consuetudo, ut in aliquibus circumstantiis aliquis canonicus mittatur a capitulo, ut legatus ad Pontificem, vel alium principem; hi etenim omnes abesse censentur ob ecclesiae utilitatem.* Barbos. *l. c. et de canonicis cap.* 24. *n.* 8. *et* 10. Passerin. *l. c. num.* 117. et apud Palaum *disp.* 3. *p.* 9. §. 3. *n.* 5.*

Item, ut de se patet, censetur abesse ob ecclesiae utilitatem, qui tempore chori occupatur in sumendis de mandato capituli rationibus reddituum, bonorum ecclesiae, vel in defendendis juribus ecclesiae, sicut etiam in defendendis juribus sui beneficii; quia id resultat in utilitatem ecclesiae. Non vero si defendat jus, quod habet ad beneficium adversus alterum; quia tunc vere abest ob propriam utilitatem. Barbos. *alleg.* 53. *num.* 172. Volunt quamplures, absentem ob dictas causas lucrari distributiones, etiamsi alio tempore posset id commode praestare, cum semper verificetur abesse, quia eo tempore occupatur in ecclesiae utilitatem. Monet. *p.* 2. *de distrib. q.* 5. *n.* 47. Palaus *disp.* 3. *p.* 9. §. 3. *n.* 6. *et* 13. Bonac. *disp.* 2. *q.* 5. *p.* 3. *n.* 11. *et* 16. Verum haec opinio una ex eis est, quae nunquam satis mihi placuit. Cum etenim ita absentes habeant a ss. canonibus posse lucrari distributiones, non videtur ea potuisse esse mens conciliorum et Pontificum, ut suffragari voluerint illi, qui potest alio tempore commode promovere ecclesiae utilitatem, et de industria expectat tempus chori, ut ita ab interessendo eximatur. Id autem magis mihi imperceptibile redditur in casu, quo quis habet stipendium sui laboris.* Et cum Auctore sentit Barbos. *loc. sup. cit. n.* 12. *et* 23. Passerin. *n.* 118. putantes non posse hujusmodi praestantes distributiones tuta conscientia percipere, nisi eos excuset bona fides.*

Licet vicarius episcopi, si sit canonicus, non lucretur distributiones, quando impeditus a proprio officio abest a cho-

ro, quia potius episcopo quam ecclesiae deservit, nihilominus eas obtinere debet vicarius electus a capitulo, sede episcopali vacante; nam iste proprie occupatur in deserviendo ecclesiae. Nec refert, si obtineat salarium pro suo munere Exercendo; nam illud datur pro laboribus sui muneris, non ut amittat distributiones ex jure sibi debitas: ita etiam de beneficiato, qui habet salarium pro defendendis ecclesiae juribus docent communiter DD. * Leur. *de for. benef. p.* 1. *sect.* 3. *cap.* 1. *q.* 404. *n.* 9. Rebuff. *in prax. de vicar. episc. n.* 5. *

Demum censetur abesse ob utilitatem ecclesiae, qui abest ob exercendam curam animarum, si haec annexa sit suae praebendae, ut habetur ex Tridentino *sess.* 22. *c.* 3. *de reform.* et ex s. Congr. ap. Garc. *p.* 3. *de benef. c.* 2. Ille vero qui abest, ut confiteatur sua peccata, vel causa voti adimplendi, vel etiam celebrandi missam, non intelligitur abesse ob ecclesiae utilitatem. Non negaverim tamen legitimam dici posse eam consuetudinem, qua aliquis ex beneficiariis missam celebrat tempore chori, maxime si non esset qui tunc in ecclesia celebraret, et ita fideles ab audienda missa deberent abstinere. Caeterum si absque ulla necessitate canonici seu beneficiarii vellent tempore chori missam celebrare, non esset id nisi perversus abusus valde officiens servitio chori, adeoque non excusans, nec tolerandus.

Q. V. An detur aliquod privilegium non interessendi choro; et quis concedere valeat hoc privilegium.

R. I. Jam ut alias dictum est, canonici et praebendati possunt singulis annis per tres menses a choro abesse, absque eo quod amittant fructus suorum canonicatuum, aut praebendarum. Tridentin. *sess.* 23. *c.* 1. *de reform. et sess.* 24. *c.* 12. Nec exposcit Tridentinum ullam ordinarii licentiam sicut et plures declaravit s. congregatio ap. Garc. *p.* 3. *de benef. c.* 2. *n.* 314. et Barbos. *de pot. episc. alleg.* 53. *n.* 118. Nec refert an haec absentia sit continua vel interpolata, dummodo non accidat in majoribus solemnitatibus, ut monet eadem sacra congregatio apud Garc. *n.* 316. Item eadem sacra Congregatio apud eumdem *n.* 311. vult privilegium Tridentini solum habere locum in illis ecclesiis, in quibus adest obligatio residendi pro toto anno. Hinc si quis accepisset beneficium, jam medio anno elapso, solum abesse posset uno mense cum dimidio: Bonac *disp.* 2. *q.* 5. *p.* 4. *n.* 9. Denique ex decisione ejusdem s. congregationis apud Garc. *n.* 197. et Zerol. *in prax. episc. p.* 1. *v.*

primum dubium, canonicus, seu praebendatus absens per tres menses a Concilio concessos, potest quidem percipere fructus prebendae, non tamen distributiones quotidianas: * Gonzal. *ad reg. cancell.* §. 7. *proemial. n.* 182. Monet. *de distrib. p.* 1. *q.* 6. et alii ap. Barbos. *de potest. episc. alleg.* 53. *n.* 124. qui omnes tradunt neque posse eis consuetudinem suffragari. * Si vero non alii sint fructus quam distributiones quotidianae, tunc putarem in absentia praedicta percipi posse; nam tunc loco fructuum succedunt. * Barbos. *loc. cit.* Ricc. *in prax. for. eccl. resol.* 390. *n.* 2. Card. Petr. *comment. ad constit. Innoc. III. sect.* 2. *n.* 14. ubi in simili docet nomine fructuum venire distributiones, si omnes fructus in eis consistant, ne alias indultum inutile remaneat, et *ad const.* 2. *Innocentii IV. n.* 20. ubi ex regulari principio a s. congregatione saepius declarato probat, quod in ecclesiis, in quibus omnes canonicatuum fructus in distributionibus quotidianis consistunt, illae loco praebendae succedunt. Bonac. *disp.* 2. *q.* 4. *p.* 1. *n.* 10. qui tamen contrarium sentire videtur. Fagnan. *in cit. cap. Licet de praebend. n.* 124. *et seq.* ap. Reiffenst. *in* 3. *decret. tit.* 4. *n.* 207. ubi tamen putat solum duas e tribus partibus acquirere, tertia amissa, quam interessentibus accrescere dicit, utpote distributionum naturam retinentem *

R. II. Potest Pontifex concedere, ut quis in absentia chori lucretur fructus sui beneficii et distributiones; nam quod haec habeantur propter praesentiam in choro, provenit ex jure positivo, in quo potest Pontifex dispensare. Episcopus et capitulum dispensare non possunt, nisi in casibus a jure permissis vel ad breve tempus; cum non possint dispensare in lege superioris. Insuper ex vi talis dispensationis ad breve tempus non posset beneficiarius percipere distributiones quotidianas; cum ex jure non possit absens illas lucrari, nisi adsit aliqua ex causis initio hujus capitis allegatis. Barbos. *alleg.* 53. *n.* 13. * Habetur textus *in cap. Licet ecclesiarum* 2. *de praebend. in* 6. et Clementin. 1. *ut lite pendente*. *

Hujusmodi autem privilegia strictissime sunt interpretanda, quia cedunt in diminutionem cultus divini. Hinc dispensatus ut in absentia fructus beneficii percipere valeat, non intelligitur dispensatus, ut percipere valeat distributiones quotidianas, ni forte beneficium non haberet fructus ab iis distinctos. Barbos. *alleg.* 53. *n.* 124. * Azor. *p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 7. *q.* 2. Sanch. *resp. moral. lib.* 2. *cap.* 2. *dub.* 89. *n.* 2. et alii quamplures apud Passerin. *l. c. n.* 9. *. Item

dispensatus ut percipere possit in absentia etiam distributiones quotidianas, non intelligitur dispensatus ad percipienda, quae proveniunt ex mortuariis, anniversariis etc. nam hujusmodi sunt veluti salaria et eleemosinae, quae non quotidie distribuuntur, nec pendent ex beneficio, sicut distributiones quotidianae, quae ab eo pendent, et quotidie distribui possunt; unde praefata in rigore non veniunt sub nomine distributionis quotidianae. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. n.* 177. Moneta *p.* 2. *q.* 14. *n.* 21. Bonaccina *disp.* 2. *q.* 5. *p.* 4. *n.* 6.

Q. VI. Quibus aliis de causis tempore absentiae distributiones acquirantur.

R. I. Ex Tridentino *sess.* 24. *cap.* 8. *de reform.* canonicus poenitentiarius cathedralis censetur praesens in choro ad effectum omnia lucrandi, si tempore divinorum officiorum audiat confessiones, quod verum est, etsi vel ibi loquatur cum poenitentibus de rebus ad profectum in via domini pertinentibus; et id enim pertinet ad munus confessarii. Idem dicendum, si moretur in confessionario, ut poenitentes expectet. Id autem privilegium, cum cedat in bonum animarum, tam late interpretatur ut canonicus poenitentiarius praefata in ecclesia praestans, censeatur etiam adesse processionibus, exequiis mortuorum etc. Ultra casus praedictos non lucraretur distributiones. Bonac. *disp.* 2. *q.* 5. *p.* 3. §. 5. Palaus *disp.* 3. *p.* 9. §. 5. * ubi difficultates ex s. congregat. declarationibus in contrarium petitas solvit. * Quod dictum est de canonico poenitentiario habet locum etiam respectu substituti, si poenitentiarius absit, infirmetur, vel mortuus sit; sicut et respectu illorum confessariorum, quos superior ob multitudinem poenitentium daret in adjutorium poenitentiarii. Ratio est, quia subrogatus sapit naturam illius, in cujus locum subrogatur; et multo magis si non subrogetur, sed simul cum illo in eodem munere constituatur; quia non potest illi plene satisfacere. Ita communiter DD. apud Monetam *de distrib. ib. p.* 2. *q.* 11. *n.* 68.

R. II. Canonicus habens praebendam theologalem censetur praesens in choro, dum legit, aut concionatur in propria ecclesia. Item excusatur ab interessendo choro per eam solam diem, qua legit, aut concionatur; cum hujusmodi actio sit laboriosa, et praeparationem requirat. Ita ex concessione Gregorii XIII. apud Fagnan. *in cap. Licet de praebend. n.* 115. *et* 169.

R. III. Ali sunt, qui in absentia lucrari possunt fructus praebendae, non vero quotidianas distributiones. Hujusmodi sunt vicarius episcopi; ejus familiares, examinatores synodales, visitatores dioecesis, duo canonici, qui ex jure possunt in suo servitio deputari. Item canonici et praebendati inservientes summo Pontifici in officio capellani, camerarii, secretarii etc. Barbos *de potest. episc. p.* 3. *alleg.* 52. *n.* 142. *et* 155. Garc. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *n.* 354. Item qui abest a choro causa publice docendi in aliqua universitate, seu studio generali, debet tamen docere jus canonicum, aut theologiam; non vero percipit fructus, si alias scientias doceat. Excipitur solummodo docens in aliqua universitate grammaticam, si non sit parochus, maxime si alius non sit, qui eam doceat, cum necessaria sit ad theologiam et jus canonicum. Gonzal. *in reg.* 8. *cancell.* Barbos. *de potest. episc. alleg.* 56. *n.* 24. Monet. *p.* 2. *q.* 10. *n.* 1.

Item percipit fructus praebendae, non distributiones quotidianas, qui majori parte anni scholas frequentando, studet juri canonico, aut theologiae, non vero si studeat aliis scientiis in aliqua universitate: *cap.* 2. *de privil. in* 6. *cap. Tuae de cleric. non resid.* Monet. *cit. n.* 19. Bonac. *disp.* 2. *q.* 5. *p.* 3. §. 9. *n.* 9. Palaus *disp.* 3. *p.* 9. §. 9. *n.* 5. Quamvis autem, qui abest causa docendi in aliqua universitate, ut dictum est, non indigeat licentia ordinarii, cum habeat a jure, Barbos. *de potestat. episc. alleg.* 56. *n.* 24. eadem indiget, qui vult abesse causa studii ex bulla Pii IV. edita 24 Novemb. ann. 1563. Æquum etenim est, ut ordinarius videat, an habeat capacitatem et aetatem ad studia, an ecclesia privetur necessario cultu etc. Si vero ordinarius in eo adinveniat qualitates necessarias, tenetur licentiam impertiri; quia supposito juris privilegio, non est gratia, sed justitia. Garc. *de benef. p.* 3. *c.* 2. *a n.* 87. Barbos. *de potest. episc. alleg.* 56. *n.* 28. Apud eumdem vero Garc. *n.* 102. declaravit s. congregatio non posse concedere hanc licentiam, nisi ad quinquennium, quia ita habetur *cap. fin. de magis.* quamvis alii dicant concedere posse ad septennium; quia praefato capiti derogari videtur *cap. Cum ex eo de elect. in* 6. Declaravit pariter s. congregatio apud eumdem *n.* 87. causam studii non esse gravem causam, qua episcopus concedere possit parocho, ut absit a propria ecclesia ultra tempus ei concessum a jure, et tenet inter alios Barbos. *alleg.* 56. *n.* 3. Quod si parochus abesse velit, ut doceat in aliqua universitate theologiam, aut jus canonicum, quae absentia

illi etiam a jure conceditur, tenetur tamen obtinere licentiam a suo ordinario; quia ita de eo expresse decernit Trident. *sess.* 23. *c.* 1. *de reform.* * Immo requiri hodie ultra episcopi licentiam, Pontificis indultum docent Pax Jordan. *lib.* 10. *tit.* 40. *n.* 51. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 6. *n.* 254. Barbos. *allegat.* 53. *n.* 76. Leur. *q.* 379. *in fin.* *

Praedicti omnes, non obstante absentia, percipiunt fructus praebendae, non vero quotidianas distributiones; quia non censentur abesse ob propriae ecclesiae utilitatem: *cap. fin. de magistr. cap. Licet de praeben.* Possent et has percipere, si haberent privilegium; vel de eis percipiendis adesset consuetudo legitime introducta. Quod si beneficium non habeat fructus distinctos a quotidianis distributionibus, tunc hae loco fructuum succedunt, dempta tertia parte, ut de absente causa studii declaravit s. congregatio apud Garc. *de benef. p.* 3. *c.* 2. *n.* 113. Barbos. *alleg.* 56. *n.* 16. *et* 20. Fagnan. *in cap. Licet de praeb. a n.* 124.

De quibusdam aliis, qui ex privilegio possunt etiam percipere distributiones, agit Barbos. *de potest. episc. alleg.* 53. *a n.* 165. Monet. *p.* 2. *q.* 11. *a n.* 111.

Regulae in praxi observandae

I. Non tam facilis sit Confessarius in permittendo, ut distributiones retineat, qui eas ratione infirmitatis percepit, dum aliunde sanus choro non interfuisset. Haec quorumdam praxis omnino rationi adversari mihi videtur; nam sacri canones ideo infirmo distributiones concedunt, quia supponunt ratione infirmitatis abesse. Ita etiam semper credidi nunquam ss. canones voluisse distributiones concedi illi, qui aliunde etiam non infirmus choro non deserviret.

Non sit aliunde Confessarius nimis scrupulosus in ordine ad eos, qui fortasse choro interesse potuissent, et nihilominus non adfuerunt, quia illis non satis convaluisse videbatur. Neque enim videtur esse mens piae matris Ecclesiae, ut dum quis adhuc timet nocumentum ex chori labore, velit ad illum accedere. Scio quandoque aliquos reperiri multa melancholia tabescentes, et solummodo a choro abesse, quia sibi obfuturum imaginantur. At et ipsa melancholia morbus exiguus non est, adeoque et hi non facile condemnandi.

II. Animadvertat Confessarius, absentes ob ecclesiae negocia, non raro tempus negociorum protrahere, maxime si ruri sint, ac proinde abesse a choro plusquam ecclesiae utilitas requireret. Hi sunt omnino increpandi, et cogendi ad

restitutionem distributionum pro illis diebus, quibus abfuerunt absque necessitate, eo quod, adhibita convenienti diligentia, multo citius potuissent demandata negocia expedire; maxime si abstinuissent a commessationibus cum amicis, a ludis etc. Scio alicubi vigere consuetudinem, ut qui debet alio proficisci ob utilitatem suae ecclesiae, quibusdam diebus ante discessum, possit abstinere a choro, ut paret necessaria itineri, ac negociis expediendis; sicut etiam quod possit a choro abesse quibusdam diebus post reditum ad vires resumendas propter itineris incommoda. Haec utique consuetudo non reprobatur. Azor. *p.* 2. *l.* 7. *cap.* 7. *q.* 5. Palaus *disp.* 3. *p.* 9. §. 12. *n.* 16. Sed puto attendendum, quando qualitas negociorum et itineris ita exposcat.

III. Si Confessarius examinet suum poenitentem, qui alias teneretur choro interesse; facile adinveniet tempus chori expectare ad expedienda sibi commissa negocia, quando aliunde commodissime alio tempore expedire potuisset. Animadvertat id omnino alienum esse a mente Ecclesiae illum excusantis ab interessendo choro, quoties ad id non cogat utilitas Ecclesiae; et ad id non cogere omnino dicendum est, ni velimus ludere verbis, quoties commode utilitas ecclesiae alio tempore potest promoveri. Multo magis increpandi illi, qui de industria expectant tempus chori ad missam celebrandam.

* Evenire etiam potest ut quis a sua aegritudine non vetaretur aliquandiu exire domo, sed interesse choro non permitteretur, et huuc non tam facile distributionibus privandum esse docuit Passerin. *in cap. Consuetudinem de cleric. non resident. in* 6. *reg.* 4. *conclus.* 5. *num.* 90. sed in hoc prudens boni viri judicium attendendum esse. Ex hoc autem inferre non licet admittendam illorum excusationem, qui cum se infirmos dicant, egrediuntur tamen domo, et per urbem vagantur, qui domi die quidem se continent, sed noctu domo exeuntes in conversationibus et ludis aliquot horas agunt, cum in iis casibus non verificetur aliquantisper exire, prout cum Passerino sentit Benedictus XIV *loc. cit. num.* 48. *

* Quoad absentes a choro pro exercenda animarum cura, ut possint quotidianas distributiones lucrari, advertendum est cum Fagnan. *in cap. Licet de praebend. n.* 67. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 6. *n.* 269. curam animarum debere esse in ea ipsa ecclesia, in qua obtinent canonicatum, vel beneficium chorum requirens; si enim parochia esset quidem beneficio annexa; sed extra ecclesiam vel civitatem,

non possent eam per se ipsos exercere, sed per vicarium juxta *cap. Extirpandae* §. *Qui vero de praebend.* vel si per se exercerent, reciperent quidem fructus praebendae, minime vero distributiones quotidianas. Ita statuisse s. Pium V. in sua constitutione *Cupientes bullar. Rom. tom.* 2. *p.* 261. testantur citati doctores *.

* Consuetudo illa missam celebrandi, vel confessiones audiendi tempore divinorum officiorum absque ulla necessitate valde reprobatur a s. congregatione, prout videre est in pluribus suis declarationibus apud Benedictum XIV. *inst. eccl.* 107. §. 10. *n.* 74 *et seqq.* neque contrariam consuetudinem introduci posse docet Passerin. *loc. cit. n.* 163. praecisa deputatione, vel legitima Superioris licentia; nam ubi ecclesiae utilitas id exposcat, fieri debet cum minori, quoad potest, chori praejudicio. Neque etiam admitti potest pro rationabili causa e choro abeundi, ratio capituli congregationi ad negotia ejusdem peragenda interveniendi, nisi urgeret adeo gravis necessitas illo praeciso tempore capitulum congregandi, ut sine damno in aliud differre non pateretur. Ita s. congregatio in una *Oriolens.* et in una *Turritana die* 2. *Jul. an.* 1633. apud Benedictum XIV. *loc. cit. num.* 73. *

CAPUT III.

De distributionibus (1).

Q. I. Quid intelligatur nomine distributionis quotidianae.

R. Observare est apud sacros canones, collectionem omnium fructuum ad totum capitulum pertinentium appellari mensam communem: *cap. Cum M. Ferrarien.* 9. *de constit.* Ex his autem fructibus dividendis inter canonicos, alii vocantur fructus annui, seu fructus praebendae: *cap. Cum M. Ferra-*

(1) Distributionum origo coepit ab Ivone Carnotensi Episcopo, qui initio saeculi XII. extremum diem clausit: sic enim ipse scribit (Epist. 219.) *Cum in quamplurimis canonicorum Carnotensium desuevisset disciplinae regularis observantia, ut de negligentibus facerem diligentes, de tardis assiduos ad frequentandas horas canonicas, deliberavi apud me, ut darem eis dimidiam praeposituram, ut inde fieret quotidianus panis, quem acciperent assidui, amitterent tardi; ut eos, quos panis dulcedo non movebat, panis corporei refectio provocaret, quamvis eorum annua praebenda eis ad hoc sufficiens esse deberet.* Quod quidem institutum paulatim ad alias Ecclesias deinceps permeavit, itaut tandem pontificio jure constitutae, et confirmatae fuerint distributiones, quales decreto Tridentinae Synodi (*sess.* 21. *de refor. c.* 3.) modo obtinent.

rien. cit. et cap. Cum dilectus 19. *de praeben.* et hi dantur propter residentiam in loco canonicatus, et percipiuntur etiam ab illis canonicis, qui ex causa legitima et a superiore approbata, ab eo absunt. Alii vero vocantur victualia: *cap. De caetero de cleric. non resid.* seu etiam manualia beneficia: *cap. un. eod. tit. in* 6. et sunt illae distributiones quotidianae, quae ex iisdem fructibus dantur iis beneficiariis, qui actualiter praesentes sunt divinis officiis celebrandis. Hae autem quotidianae distributiones institutae fuerunt in ecclesiis cathedralibus et collegiatis, ut clerici habentes ex eis unde substententur et aliqualem remunerationem, sollicitiores sint in promovendo cultu divino. Trident. *sess.* 21. *c.* 3. *de reform.* Quod si in aliqua cathedrali, sive collegiata ecclesia hujusmodi distributiones non sint, seu valde tenues, praecipit Tridentinum *sess.* 23. *c.* 3. *de reform.* ut in eas convertatur tertia pars fructuum canonicatuum et aliorum beneficiorum existentium in ecclesia collegiata, aut ipsis unitorum.

Q. II. Quibus debeantur quotidianae distributiones; et an ex aliqua consuetudine lucrari possint ab absentibus.

R. I. Jam dictum est hujusmodi distributiones institutas fuisse ab Ecclesia ob decentem substentationem actualiter divina officia persolventium, et ut cultus divinus non negligatur; adeoque solummodo actualiter choro interessentibus sunt elargiendae, nisi absentes excusari possint aliqua de causa capite superiori explicata. Immo ex jure absentes distributiones restituere debent, si forte receperint: *cap. unic. de cleric. non resid. in* 6. Trident. *sess.* 24. *c.* 12. *de reform.*

R. II. Ratione consuetudinis etiam statuto firmatae generaliter introduci non potest, ut absentes lucrentur distributiones. Ratio est, quia Bonifacius VIII. non solum derogat consuetudini recipiendi distributiones in absentia, sed etiam resistit tali consuetudini, eamque ut iniquam et irrationabilem reprobat; nunquam autem valere potest consuetudo irrationabilis et iniqua, quamvis immemorabilis: *cap. Cum venerabilis* 7. *et cap. ult. de consuet.* Barbos. *in cap. un. supra citatum n.* 83. Fagnan. *in cap. Licet de praebend. n.* 77. *et* 79. ubi etiam affert decisionem s. congregationis.

Dixi etiam non valere praefatam consuetudinem quamvis statuto firmatam; nam ultraquamquod hujusmodi statuta sublata fuerunt a Tridentino *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* sive hoc statutum ab episcopo, vel a capitulo derivaret, semper esset nullum; cum inferior nequeat tollere legem

superioris, qualis est lex auferens distributiones absentibus: * *can. Inferior. dist.* 21. Clement. *Ne Romani* §. 1. *de elect.* Videantur etiam dicta superius *tract.* 3. *q.* 5. *cap.* 1. *q.* 4. *resp.* 2. *

R. III. Si aliqua consuetudo legitima videatur et rationabilis, ea potest attendi in concedendis distributionibus etiam absentibus. Ratio est; quia tunc non inducitur aliquid aperte contrarium juri communi, sed ex usu declaratur quid faciendum sit. Hinc licet ex rigore juris nnn dandae sint distributiones canonicis tempore pestis absentibus, nihilominus voluit s. congregatio attendendam esse contrariam consuetudinem; nam abesse ob grave periculum mortis, videtur rationabilem reddere talem consuetudinem. Fagnan. *in cap. licet n.* 95. *de praeben.* Garc. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *n.* 362. Barbos. *p.* 3. *de offic. et potest. episc. allegat.* 53. *num.* 170.

Inter has honestas consuetudines illa reputatur, quod acquirat distributiones ille, qui missam celebrat tempore divinorum officiorum. Garc. *p.* 3. *c.* 2. *n.* 401. Palaus *tract.* 3. *disp.* 5. *p.* 9. §. 12. Id autem intelligendum vellem, ut dixi supra, ut non celebretur major missarum numerus, quam exposcat servitium ecclesiae et populi concursus; alias cum ex tali consuetudine minueretur cultus divinus, et relaxationes foverentur, nescirem satis cognoscere quomodo honesta foret et rationabilis. Eodem modo discurrendum de ea consuetudine, qua tribuuntur distributiones canonico ex industria audienti confessiones tempore divinorum officiorum.

Rationabilis etiam reputatur ea consuetudo, qua non solum fructus praebendae, sed distributiones etiam quotidianae conceduntur iis, qui inserviunt Pontifici, vel episcnpo vel etiam iis, qui student, vel docent in aliqua universitate, de quibus omnibus dictum est capite superiori. Et quidem, si ex jure possunt hi omnes fructus praebendae percipere, dici potest legitimam esse consuetudinem, qua conceduntur illis distributiones, quasi fructus convenientes decenti substentationi illius, qui ex consensu Ecclesiae nccupatur in aliqua re, quae redundat, vel redundare potest in ipsius Ecclesiae servitium. Garc. *n.* 333. Monet *de distrib. p.* 2. *q.* 12. *num.* 42.

Idem dicendum de consuetudine, qua dantur distributiones etiam tempore vacationis; nam ubi viget consuetudo, ut canonici et beneficiarii alternatim quindecim diebus cho-

ro inserviant, dicendum est distributiones correspondere illi tempori, quo inserviunt; nam uniuscujusque canonici est aequalis ratio. Praeterea servitium chori alternatim praestandum potuit legitime introduci; nimia enim est defatigatio singulis diebus inservire, adeoque et legitime introduci potuit consuetudo eo tempore lucrandi distributiones. Nullatenus autem approbarem consuetudinem concedentem omnes distributiones solum matutinis interessentibus; nam ex ea quam maxime divinus cultus minueretur.

Difficultas autem est circa eam consuetudinem, qua dantur distributiones illi, qui per alium choro inservit. Scio quamplures hanc sustinere consuetudinem; nam ex una parte Ecclesia non fraudatur debito servitio, et ex alia consuetudo inserviendi choro per seipsum, semper cum chorus debito servitio non fraudatur, solummodo est de jure positivo, contra quod praevalere potuit consuetudo, quam non excludit Tridentinum *sess.* 24. *c.* 12. *de reform.*, sed eam dumtaxat, quae ante ipsum vigebat, Less. *l.* 2. *c.* 34. *dub.* 33. *num.* 158. Monet. *p.* 2. *q.* 11. *n.* 48. Bonac. *disp.* 2. *q.* 1. *p.* 5. *et q.* 5. *p.* 6. *nu.* 17. Videtur nihilominus contrarium sensisse s. congregatio apud Fagn. *in cap. Licet de praeb. n.* 82. ubi tamen notat, eamdem s. congregationem censuisse posse episcopum concedere, ut quis inserviat per substitutum, dummodo tali licentia non abutatur. Quod si aliquis ita per substitutum inserviat, ut postea totidem diebus choro assistat pro eodem substituto, tunc nullam viderem difficultatem, quare non percipere posset omnes distributiones, nam de facto choro inserviret omni tempore, quo inservire teneretur, licet variato ordine temporis, quod de materiali se habet.* Ex eadem ratione legitimae et rationabilis consuetudinis, videntur distributiones deberi iis, qui ob negocia suae ecclesiae iter arduum et longinquum ingressuri per duos aut tres dies a choro absunt; nam qui se ad viam praeparat, in ea esse censetur: *arg. leg. Qui mittuntur ff. Ex quibus causis majores, leg. Legato ff. de legation.* quod etiam extendi posse ad eos, qui ex itinere reversi ad nonnihil quiescendum per duos, aut tres similiter dies officiis divinis personaliter non intersunt. Pirhing. *in* 3. *decret. tit.* 4. *num.* 84. Azor. *p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 7. *q.* 5. Palaus *tract.* 7. *disp.* 3. *p.* 9. §. 12. *n.* 16. Menoch. *lib.* 2. *de arbitr. cas.* 33.*

Idem Fagnanus notat, s. Pontificem censuisse tolerandam esse consuetudinem, qua dantur distributiones iis, qui absunt a choro, postquam per quadraginta annos Ecclesiae inservie-

runt. * Videatur Benedictus XIV. *instit.* 107. *n.* 64. ubi notat s. congregationem die 14 Sept. an. 1718. declarasse hujusmodi beneficiatis non solum dandas suas distributiones, sed augmentum etiam illarum, quod oritur ex aliorum absentia. * Item noluisse s. congregationem decidere, an sublata sit ea consuetudo, qua dantur distributiones absentibus ultra tempus a jure permissum; quia fundator beneficii talem absentiam concessit. Talem autem consuetudinem omnino sustinendam opinor, quia praesumi non potest voluisse concilium invertere testatorum voluntates; nam hoc fundatores averteret a promovenda Ecclesiae utilitate, et ulterius cedit in utilitatem Ecclesiae habere beneficium potius cum aliqua residentia, quam cum nulla.

Ultimo advertendum, sustineri a canonistis eam consuetudinem, qua infirmi privantur distributionibus, si domo egrediantur, vel de sua infirmitate non moneant capitulum et id ad evitandas multas fraudes. Caeterum si talis sit infirmitas, ut clare constet, non posse aliquem choro inservire, bene tamen aliqualiter egredi domo ob aliquod levamen, iniquum esset velle illum cogere ad domi permanendum sub poena amittendarum distributionum etc. * Vide dicta superius. *

Q. III. Quibus accrescant distributiones amissae per canonicos non interessentes divinis officiis.

R. Praefatae distributiones accrescunt interessentibus. Ultra alia jura, habetur id ex Trident. *sess.* 21. *cap.* 3. *de reform.* Cum igitur distributiones quotidianae assignatae sint ut canonici excitentur ad adsistendum divinis officiis, conveniens fuit, ut quas deperdunt absentes, interessentibus tribuantur, ut diligentiores sint, et percipiant aliquod praemium laboris, quem substinere detrectant absentes. Barbosa *de can. et dign. c.* 22. *n.* 14. Azor. *p.* 2. *lib.* 7. *c.* 7. *q.* 8. *et* 9. Garc. *p.* 3. *de benef. c.* 2. *a n.* 445.

Praefata tamen intelligenda sunt de distributionibus proprie dictis, de ea nempe portione, quae singulis non est assignata, sed semota de communi mensa relinquitur distribuenda omnibus, et solis interessentibus divinis officiis. Hinc si detur aliquid detractum ex fructibus debitis alicui dignitati, vel ob ejus absentiam, vel aliam ob causam, id non venit nomine distributionis dividendae inter praesentes, unde hujusmodi essent applicanda ecclesiae, vel alio pio loco. Trid. *sess.* 22. *c.* 3. *de reform.* Item non veniunt nomine

distributionis proprie dictae certae quantitates, aut portiones singulis assignatae, ut si cuilibet assignatus sit ex. gr. nummus aureus, aut tanta quantitas panis in singulos dies; nam tunc interessenti est sua portio determinata, et nihil datur absenti: unde tunc portio absentium pertinet ad utilitatem ecclesiae, vel remanet in mensa communi. Garc. *par.* 3. *cap.* 2. *a n.* 443. Barbosa *de can. et dig. c.* 22. *n.* 16. Ultimo advertendum, distributiones quotidianas tunc solum accrescere praesentibus, quando amissae sunt ob absentiam a choro, non vero si ob aliam causam, puta ob aliquod crimen; istae enim applicandae sunt ecclesiae, vel alio pio loco. Barbosa *p.* 3. *alleg.* 53. *n.* 150. Garc. *cit. n.* 146. Secus dicendum, si consuetudo foret, ut tribuerentur choro interessentibus.

Solet hic etiam inquiri, an nomine praesentium, quibus accrescunt distributiones absentium, veniant etiam illi, qui ob legitimam absentiam ut praesentes reputantur, ac proinde distributiones percipiunt. Seclusa autem contraria consuetudine, responderem negative; nam privilegium, quod habent absentes percipiendi distributiones, utpote cedens in diminutionem divini cultus, est stricte interpretandum, unde intelligi potest de solis distributionibus illis obventuris ut insinuari videtur *cap. un. de cleric. non resid. in* 6. *et a* Trid. *sess.* 21. *c.* 3. *et sess.* 24. *c.* 12. Bonac. *d.* 2. *q.* 7. *p.* 1. *in fin.* * Excipiendi tamen sunt superius relati *n.* 4. et infirmi, prout cap. superiori dixi cum Benedicto XIV.*

Q. IV. An praesentes remittere possint absentibus distributiones, quas ob absentiam deperdunt.

R. Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* vult absentes privandos distributionibus *quavis collusione, aut remissione exclusa*: quibus verbis significat, nolle ut sibi invicem mutuo remittantur; tunc enim daretur *collusio*: nec quod praesentes concedant absentibus, distributiones, ad quas ipsi jus habent ratione ipsorum absentiae, nam tunc daretur *remissio*. Insuper dicendum videtur, talem collusionem et remissionem non solum esse illicitam, sed et invalidam; nam vult concilium non posse tales distributiones retineri, et s. congregatio declaravit esse restituendas; si quis eas perceperit. Garc. *p.* 3. *c.* 2. *n.* 431. Sanch. *consil. t.* 1. *l.* 3. *c.* 2. *dub.* 108. Bon. *d.* 2. *q.* 5. *p.* 7. *n.* 1. Immo eadem s. congregatio declaravit quod si canonici hujusmodi distributiones sibi invicem remitterent, tunc episcopus in eorum poenam debeat applicare fabricae ecclesiae

vel alteri loco pio: Fagnan. *in cap. licet de praebend. n.* 91.

Quamvis autem aliqui dicant, concilium intelligendum esse de distributionibus amittendis, non vero de amissis; meo tamen videri id dicitur contra mentem Tridentini; nam generaliter reprobat omnem collusionem et remissionem, adeoque de distributionibus etiam amissis venit intelligendum. Accedit, hujusmodi praeceptum esse favorabile Ecclesiae, ac divinum cultum fovens; unde non est stricte interpretandum, quamvis videatur odiosum, quatenus adimit potestatem cedendi juri suo, et annullat actum alias validum. Garc. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *n.* 431. Barbos. *de potest. episc. allegat.* 53. *n.* 140. Palaus *tr.* 7. *disp.* 3. *p.* 9. §. 13. *n.* 6. Passer. *in cap. Consuetudinem de cleric. non resid. in* 6. *n.* 128. Caeterum quamvis praesentes non possint concedere absentibus distributiones, quas vice eorum ipsi lucrantur, antequam eas possideant, quia tunc proprie remissio interveniret, nil prohibet quod postquam sunt interessentibus assignatae, et mediante depositario eas possidente, possint tunc absentibus donare; nam donatio non est per Tridentinum prohibita. Palaus *cit. n.* 2. Monet. *de distrib. p.* 3. *q.* 5. *n.* 6. * Advertendum tamen cum Passer. *loc. cit.* et Palao *n.* 7. quod habens probabile aliquod jus ad distributiones, ideoque dubium sit, an sibi debeantur, potest super hoc dubio jure transigere, etiam super acquirendis.*

CAPUT IV.

De his, qui tenentur in particulari recitare horas canonicas; et de obligatione restituendi, quam habent beneficiarii eas omittentes.

Q. I. An clerici teneantur quotidie horas canonicas recitare.

R. Quamvis clerici in minoribus constituti non teneantur ex vi suorum ordinum ad horas canonicas, ad eas tenentur omnes, qui ordinem sacrum receperunt, nempe subdiaconatum. Id autem non tam probatur ex pluribus canonibus, cum non ita clare loquantur, ut non possint intelligi, vel de presbytero parocho, vel de rectore ecclesiae, vel de officio publico, vel de beneficiario, quam ex receptissima consuetudine, quae jura imponentia obligationem recitandi horas canonicas extendit ad omnes habentes ordinem sacrum. Suar. *de relig. t.* 2. *l.* 4. *de orat. c.* 16. *n.* 2. Less. *de just. l.* 2. *c.* 37. *dub.* 9. *n.* 45. Cum igitur saltem ex recepta consue-

tudine obligatio recitandi horas canonicas a receptione ordinis sacri incipiat, hinc communiter DD. dicunt recipientem ordinem sacrum teneri ad recitandam partem officii, quae correspondet tempori sequenti post suam ordinationem; unde si fuit ordinatus post nonam, tenetur eo die solummodo recitare vesperas et completorium. An vero ordinatus teneatur sub gravi recitare nocturnum, quem episcopus injungit, variant DD. Probabilius reputarem teneri sub gravi ad illud recitandum; nam materia de se gravis est, et aliunde episcopus habet obligandi potestatem; nec potest ex aliqua re argui eam recitationem solummodo sub consilio imponere. Suar. *cit. n.* 16. Less. *cit. n.* 46. Laym. *lib:* 4. *tr.* 1. *c.* 4. *n.* 6.

Docent autem communiter DD. excommunicatos, suspensos, interdictos, degradatos teneri ad horas canonicas, ne commodum ex suo delicto reportent. Nec episcopus hos et quoscumque initiatos sacris ordinibus ab obligatione recitandi divinum officium potest dispensare; neque enim inferior potest dispensare in lege Superioris, qualis reputatur lex de recitandis horis canonicis; cum ex consuetudine saltem ita interpretante textus canonicos talis obligatio ex eisdem nascatur. Secus dicendum in casu, quo non facilis esset accessus ad Papam, vel si verificentur ea, de quibus *tr.* 3. *q.* 5. *c.* 2. Solummodo multi DD. excusant a recitatione divini officii damnatos ad triremes, ita interpretantes mentem benignae matris Ecclesiae. quae non videtur velle cum tali obligatione addere afflictionem afflicto, et ludibrio exponere ordinem ecclesiasticum, quod sequeretur, dum viderentur damnati ad triremes divinum officium recitare. Anton. a Spir. S. *in direct. tr.* 3. *disp.* 6. *n.* 1607. Salm. *t.* 4. *tr.* 10. *cap.* 2. *p.* 1. *n.* 4. et alii.

Q. II. An religiosi teneantur divinum officium recitare.

R. Utriusque sexus religiosi choro deputati a tempore professionis tenentur, sive in choro sive private officium recitare. Oritur autem haec obligatio ex recepta consuetudine ad culpam gravem obligante, ut communiter tenent DD. apud Salm. *loc. cit. p.* 2. *n.* 11. et apud Dian. *p.* 4. *tr.* 12. *de hor. can. resol.* 17. Hinc contra aliquos omnino puto teneri ad recitandum divinum officium illum religiosum, qui extra monasterium ex legitima causa degeret, quamvis non esset sacris ordinibus initiatus; quia adhuc verificatur esse religiosum choro deputatum, quamvis extra claustra degeret. Suar. *de relig. t.* 2. *l.* 4. *c.* 17. *n.* 8. Sanch. *con-*

sil. t. 2. *l.* 7. *c.* 2. *dub.* 4. *n.* 9. et alii. Eadem ratione tenetur ad horas canonicas monachus fugitivus, quidquid aliqui sentiant in contrarium. Addendum nunquam esse mentem s. matris Ecclesiae, ut aliquis ex suo delicto eximatur ab aliqua obligatione, nisi aliqua particularis ratio id suadeat, ut dixi de damnato ad triremes. Salmant. *tr.* 16. *de hor. canonic. c.* 2. *p.* 2. *n.* 10. *in fin.* Ibidem autem concedunt exemptionem a recitandis horis canonicis ejecto in perpetuum a religione, si non sit in sacris constitutus; cum non videatur velle s. Ecclesia novum onus imponere iis, qui gravem ejectionis poenam tolerant.

Novitii, quamvis choro deputati, ex communi DD. non tenentur recitare divinum officium; nam respectu eorum non est introducta consuetudo inducens obligationem. Eadem ratione non tenentur illud recitare religiosi choro non deputati, usque dum sacris ordinibus non initientur. Idem dicendum de eo, qui ex dispensatione, vel alia de causa redit ad statum laicorum; cum etenim non amplius sit religiosus, non viget pro eo consuetudo horas canonicas persolvendi. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 10. *c.* 6. *q.* 8. Sanch. *t.* 2. *consil. l.* 7. *cap.* 2. *dub.* 4. *n.* 7.

Q. III. An beneficiarius teneatur divinum officium recitare; quae requirantur, ut habeat talem obligationem.

R. I. Beneficiarius, etiam in sacris non constitutus tenetur sub mortali quotidie recitare horas canonicas. Ita conc. Lateran. sub Leone X. *sess.* 9. *de reform. Curiae*, s. Pius V. in sua constit. *Ex proximo Lateranensi*, et habetur etiam *ex cap. quia per ambitiosam de rescript. in* 6. aliisque juribus. Et hic ergo habet locum illud effatum, *beneficium datur propter officium*; officium autem est beneficiarii etiam recitare horas canonicas. Praefatus autem s. Pius V. habenti pensionem clericalem injunxit officium B. Virginis, ad quod tenetur, si divinum officium non recitet. Suar. *de relig. t.* 2. *lib.* 4. *cap.* 22. *n.* 6. Garc. *de benef. p.* 3. *cap.* 1. *n.* 117. Bonac. *de hor. can. disp.* 1. *q.* 2. *p.* 4. *n.* 2. *et* 8. Notant autem hi DD. pensionarium habentem habitum alicujus ordinis militaris satisfacere solum recitando *Pater noster*, et preces a sua regula injunctas. Porro quid sit beneficium, et quid pensio clericalis dictum est *quaest.* 1. *cap.* 1.

R. II. Ut beneficiarius teneatur horas canonicas recitare, oportet non recepisse beneficium coacte, vel ex gravi metu reverentiali; nam nemo tenetur ad onus, quod libere non suscepit, si alias suscipere non tenebatur. Si tamen frui ve-

lit fructibus beneficii, horas canonicas persolvere tenetur; nam tunc censetur coactioni renuutiare. Salm. *to.* 4. *tr.* 16. *c.* 2. *p.* 3. *n.* 26.

Secundo oportet beneficiarium possessionem habere beneficii (1); unde ab alio impeditus a possessione capienda non tenetur horas canonicas recitare; nam non debet certum onus subire pro incerto stipendio. De Lugo *in resp. moral. lib.* 5. *dub.* 6. *n.* 2. Filliuc. *t.* 2. *tr.* 23. *cap.* 5. *n.* 159. Teneretur tamen beneficiarius, qui ob suam culpam possessionem non reciperet, cum ob ipsius culpam beneficium debito obsequio privandum non sit: * Garc. *l. c. n.* 85. Suar. *cap.* 19. *n.* 7. *et* 8.* Item teneretur clericus, qui non bona fide, sed injuste alium impediret a beneficii possessione; nam debet ipse praestare Ecclesiae obsequium, quod injuste impedit. Ita DD. citati. Caeterum si ille, qui non recitavit ob litem pendentem circa possessionem beneficii, postea vincat, potest facere suos fructus correspondentes tempori, quo non recitavit; nam aequiparatur illi, qui per primos sex menses a receptione beneficii non recitat; vel ei, qui bona fide putavit se non teneri ad recitandum, cum de facto teneretur: sicut etenim hi, quia non peccant omittendo recitationem officii ad restitutionem non tenentur, ita et illi, qui eamdem recitationem omittunt, quia a beneficii possessione impediuntur. De Lug. *in resp. moral. l.* 5. *dub.* 5. *n.* 5. Bon. *de hor. can. d.* 2. *q.* 2. *p.* 5. *n.* 2. *et* 5.

Aliqui etiam putant non teneri ad recitationem divini officii beneficiarium, qui licet habeat possessionem beneficii, eam tamen non habet pacificam, nec percipit fructus sequestratos; cum aequum non sit illi injungere onus certum pro incerto stipendio. Barbos. *in cap. Dolentes n.* 3. *de celebr. Miss.* et alii apud ipsum. Verum haec ratio non valet, vel si interim ex functionibus et servitio, quod praestet beneficio, cujus habet possessionem, emolumentum aliquod accipiat, quo privari non timeat; vel si habeat spem, et mora-

(1) Nec refert, quod tempore collationis, et acceptationis beneficii habeant jus in re, iisque fructus debeantur. Nam ex Martino Becano (*q.* 11. *de Orat. concl.* 2.) persaepe ante captam possessionem, incertum est jus illud: et possunt iidem impediri multis modis, qui primum se produnt, quando capienda est possessio. Ast praeter casum fraudolentae dilationis, alterum addimus, si nempe beneficiarius ante acceptam possessionem beneficii, jam actu perciperet notabilem partem fructuum, sicuti quandoque evenit. Tunc enim utpote habens dominium etiam utile, omnino teneretur officium recitare.

lem certitudinem sibi applicandos saltem fructus debitos pro obsequio praestito; nam tunc non verificatur assumere onus certum pro incerto stipendio. De Lugo *loc. cit. n.* 9. Salm. *t.* 4. *tr.* 16 *c.* 2. *p.* 3. *n.* 38. Eadem doctrina applicanda illi beneficiario, cui post habitam pacificam beneficii possessionem intentatur lis, et fructus beneficii sequestrantur. Iste igitur tenebitur recitare horas canonicas, si, ut dictum est, interim recipiat emolumentum, quo non possit privari; vel moraliter certus sit saltem se recepturum pro servitio et obsequio, quod praestat beneficio, secus si deficiat omnis certitudo praefata percipiendi; nam tempore litis perfectus beneficiatus non reputatur.

Tertio. ut beneficiarius ratione beneficii ad horas canonicas teneatur, oportet fructus beneficii posse percipere; cum hanc obligationem habeat, quia aliquam saltem sustentationem ab Ecclesia reciperet. Hinc non tenetur recitare divinum officium, qui eo quod ex causa legitima non resideat, fructibus privatur. Salmantic. *tr.* 16. *c.* 2. *p.* 3. §. 4. *n.* 40. Item, qui a judice etiam ob propriam culpam fructibus beneficii privatur; cum per ipsum non stet, quin fructus possit percipere. Sanch. *cons. lib.* 2. *c.* 2. *dub.* 74. Idem docet *dub.* 77. de eo, qui absque sua culpa non potest propter defectum ex. gr. aetatis ad ordines promoveri, quapropter cogitur tradere alteri omnes fructus, ut iste beneficio inserviat. Propter rationem primo loco adductam, nec tenetur divinum officium recitare, qui injuste impeditur ab omnium fructuum consecutione. Less. *de just. lib.* 2. *cap.* 34. *n.* 168. Bonac. *de hor. can. d.* 1. *q.* 2. *p.* 4. *n.* 25. Idem dicendum de eo, qui propter sterilitatem, vel alluvionem nullum fructum a suo beneficio perciperet. Salm. *tr.* 16. *c.* 2. *p.* 3. *n.* 43. * Palaus *tract.* 7. *disp.* 2. *p.* 1. §. 2. *num.* 18. ubi contraria Suarez fundamenta reiicit: Bonac. *loc. cit. et disp.* 1. *q.* 6. *p.* 3. *n.* 3. *et* 6. Less. *ubi supra;* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 55. *n.* 27. *et* 28. ubi alios multos affert idem sentientes.

Non vero immunis est a recitatione divini officii, qui ob suam culpam directe fructuum perceptionem excludentem vult illis carere; ut si quis sit excommunicatus, et non curet de absolutione obtinenda. Vel si quis cum esset inhabilis, beneficium nihilominus sibi tradi curavit, vel acceptavit, unde postea tenetur omnes fructus dare illi, qui beneficio inservit. Hi tenentur officium recitare, quia ex una parte beneficii possessionem habent, et ex alia non percipiunt fructus propter culpam, quae directe illorum perceptionem excludit. Less. *de just. l.* 2. *c.* 34. *n.* 168.

Duo supersunt examinanda. Primum an teneatur divinum officium recitare beneficiarius, si consuetudo ex. gr. sit, quod primo anno nullos percipiat fructus, sed in aliquem alium usum applicentur. Secundum, an eamdem obligationem habeat, qui fructus ita exiguos e suo beneficio percipit, ut non sufficiant ad bonam partem sustentationis.

Ad primum videtur omnino affirmative respondendum, quia sciens, et volens tale beneficium recepit; unde cum voluntarie se subjecerit fructuum privationi, non videtur esse immunis ab obligatione divinum officium recitandi. Deinde vel tales fructus applicantur fabricae, et ita persolvit, quod in sequentibus persolvere deberet; vel pro beneficiario post ejus mortem sunt expendendi, et tunc non potest dici fructus non lucrari; vel denique distribuuntur inter alios praebendatos, et cum debeat ipse postea percipere fructus beneficiariorum ingredientium, datur compensatio fructuum, quos primo anno amittit. Garc. *de benefic. p.* 3. *cap.* 1. *n.* 62. *et p.* 11. *cap.* 5. *n.* 137. *et* 138. Laym. *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 5. *n.* 4. Bonac. *de hor. canonic. disp.* 2. *q.* 2. *p.* 4. *n.* 21. Less. *de just. lib.* 2. *cap.* 34. *n.* 170. * Azor. *p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 4. *q.* 4. et expresse Barbosa *in concil. Trident. cit. n.* 3. *et* 8. *et de canonic. cap.* 15. *nu.* 31. Neque ad contrariam astruendam sententiam potest adduci extravag. Joannis XXII. *Suscepti, ne sede vacante inter communes*, neque decretum Tridentini *sess.* 24. *cap.* 14. *de reformat.* neque constitutio S. Pii V. *Durum nimis*, *bullar. tom.* 2. *pag.* 308. et Innocentii XII. *Ecclesiae catholicae tom.* 9. *pag.* 413. ex quibus erui videtur, non esse obligatum; cum supradicta consuetudine reprobata statuitur, ut ibi ultra semestre fructus concessi in pium usum reperiantur, dimidia saltem pars beneficiato tribuatur, ut horarum recitatio non vitetur; in iis enim damnantur illicitae pactiones, atque fructuum erogatio in commodum aliorum canonicorum. Videantur Benedictus XIV. *de synod. dioeces. lib.* 12. *cap.* 7. *n.* 3. et alii plures ab eo citati. *

Ad secundum multi respondent negative; tum quia beneficium tenue reputatur quasi non esset beneficium: *cap. I. cui de praeb. in* 6.; tum quia beneficiarius non obligatur ratione ordinationis, sed ratione mercedis, quam obtinet ab Ecclesia; unde si Ecclesia illum non sustentet, nec videtur velle illi imponere grave onus officium recitandi. Verum istae rationes non satis convincunt; nam jura imponunt beneficiario onus recitandi, non distinguendo inter be-

neficium pingue et tenue, ut videre est ex juribus initio hujus capitis citatis; qui ergo accipit beneficium quamvis tenue, intelligitur et acceptare onus illi annexum, quamvis non recipiat mercedem ipsi oneri correspondentem. Ita qui nomen dedit militiae propter exiguum stipendium, non proinde eximitur a gravibus militiae laboribus; et qui ducit uxorem exigua dote contentus, non proinde eximitur a gravi onere illam sustentandi. Et ratio omnium est; quia cum talia onera voluntarie suscipiant, cedunt juri quod haberent ad majorem mercedem. Accedit, dici non posse habentem beneficium tenue non accipere ab Ecclesia compensationem correspondentem oneri recitationis. Sicut enim in sacris ordinatus obligatur ab Ecclesia ad recitandum divinum officium, quia compensatur tale onus exemptionibus, honoribus, et privilegiis ipsi concessis, multo magis tenebitur beneficiarius, qui ulterius aliquos fructus ratione beneficii percipit. Suar. *de relig. t.* 2. *l.* 4 *c.* 21. *n.* 3. Garc. *de benef.* 3. *p. c.* 1. *n.* 30. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *cap.* 5. *n.* 4. Barbos. *in c. Dolentes n.* 4. *de celebr. Miss.*

Illud solum concederem, non teneri nempe ad recitandum D. officium illum beneficiarium, qui licet aliquos fructus ex beneficio recipiat, illos tamen omnes insumit in satisfaciendo oneribus beneficii; nam beneficium non censetur valere suo possessori, nisi quoad id, quod superest beneficiario, deductis expensis. Less. *de just. l.* 2. *c.* 34. *n.* 172. Si proinde nulli supersint fructus, deductis oneribus, perinde est ac si beneficiarius beneficium non haberet. Id tamen puto non valere respectu illius, qui ex resignatione acciperet titulum; et administrationem beneficii cum onere reddendi omnes fructus in pensionem resignati. Ratio est, quia eo ipso, quod iste administrationem beneficii accipiat, videtur acceptare etiam omnia onera illi annexa, et cedere debito stipendio, sicuti sine eo administrationem suscepit; alias sequeretur Ecclesiam debito obsequio fraudari: nam neque ipse D. officium recitaret, neque pensionarius, cum iste solummodo teneretur ad officium parvum B. Virginis. Secus dicendum, si solummodo beneficii titulum acciperet, relictis pensionario fructibus et administratione, sicut patet ex supra dictis. Suar. *cit. c.* 20. *n.* 2. Garc. *cit. n.* 54. Barbosa *n.* 9. Bon. *d.* 1. *q.* 2. *p.* 4. *n.* 22.

Q. IV. Quot peccata committat beneficiarius omittens D. officium; et ad quam restitutionem teneatur.

R. I. Beneficiarius omittens divinum officium, quamvis in sacris constitutus, unicum tantum grave peccatum committit; nam sicuti Ecclesia ex motivo religionis imponit constituto in ordine sacro recitationem D. officii, ita et beneficiario, supposito titulo beneficii: non multiplicantur autem peccata ratione plurium praeceptorum aliquid praestandi, si sub diversis motivis non praecipiatur, ut dixi *tr.* 2. *q.* 1. *c.* 2. *quaesit.* 1. Ita quamvis sacerdos religiosus omitteret divinum officium, unum tantum committeret peccatum, quamvis ad illud teneatur, et quia sacerdos, et quia religiosus. Si vero talis beneficiarius vellet fructus beneficii retinere, tunc aliud peccatum contra justitiam committeret; et in hoc sensu datur beneficium propter officium, ut qui nempe onus non adimplet, non faciat fructus suos. Garcias *de benefic. p.* 3. *c.* 1. *n.* 125. Azor. *p.* 2. *l.* 4. *c.* 3. *q.* 6. Ant. a Sp. S. *tr.* 3. *c.* 6 *n.* 1644. Neque excusatur a gravi culpa (1) beneficiarius omittens divinum officium cum intentione fructus restituendi: nam datur per se obligatio, qua tenentur beneficiarii divinum officium persolvere, eaque primario voluit Ecclesia, ut beneficiarii omnes cultum Deo exhiberent divini officii recitatione. Haec fuit primaria obligatio independens ab onere restitutionis, quam postea concilium Lateranense, et s. Pius V. imposuit non recitantibus.

R. II. Quamvis beneficiarius peccet mortaliter omittens divinum officium primis sex mensibus, tunc tamen ad restitutionem non tenetur. Si vero post praefatos sex menses officium non recitet, ita restituere tenetur: si omittat totum officium, restituere tenetur fructus omnium beneficiorum, quae habet correspondentes illi diei, quo officium omittit: si matutinum cum laudibus omittat; debet restituere dimidiam partem fructus diei; et idem si alias horas omittat, recitato matutino et laudibus; si vero unam ex singulis horis omittat, sextam partem restituere tenetur: ita s. Pius V. in sua constitutione ab initio citata. Quia tamen ibi excusantur a restitutione omnes habentes legitimum impedimentum, ideo nihil restituere tenetur, qui officium, vel in totum, vel in partem omitteret ex infirmitate, oblivione, et quocumque alio legitimo impedimento; et de facto aequum non esset, ut restitutione gravaretur, qui sine gravi culpa divinum officium omitteret. Suar. *de hor. canon. lib.* 4. *cap.* 30. *n.* 17. Less. *de just. lib.* 2. *cap.* 34. *n.* 181. *et* 183. Bonac. *de hor. can.*

(1) Intellige tum contra religionem, tum contra justitiam.

disp. 1. *quaest.* 1. *p.* 2. *n.* 24. Nunquam tamen adhaesi iis, qui excusant a restitutione beneficiarium una, vel altera die omittentem officium; sicut enim, inquiunt, dominus temporalis nullam exigit restitutionem a famulo, qui una aut altera die cessat a debito obsequio, ita dicendum videtur de benigna matre s. Ecclesia respectu praefati beneficiarii. Verum omnino rejicienda ista sententia; cum s. Pius V. in sua constitutione 138, obliget ad restitutionem, *qui horas canonicas uno vel pluribus diebus intermiserit.* Sicut ergo teneretur ad restitutionem servus, cui dominus expressisset velle non acquirere stipendium, si vel una die a servitio cessaret, ita dicendum in casu nostro. Accedit s. matrem Ecclesiam suam benignitatem ostendere remittendo restitutionem fructuum primis sex mensibus, et concedendo beneficiariis multas exemptiones et privilegia. Suar. *cit. n.* 9. Bonac. *q.* 5. *n.* 2. *et* 8. Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 14. *q.* 7.* Licet fortasse superior doctrina ut probabilis posset admitti, attenta dispositione concilii Lateranensis, non potest tamen ut talis haberi post citatam constitutionem s. Pii V. *

Duo tamen hic observanda sunt. Primum portionem fructuum correspondentem recitationi unius diei tam exiguam esse posse, ut non sit obligatio sub mortali restituendi. Secundum quod licet omittens notabilem partem unius horae juxta probabiliorem sententiam restituere teneatur, ac si totam horam omisisset, sicuti dicitur omisisse missam, qui notabilem ejus partem omittit; nihilominus qui in singulis horis levem partem omitteret, quamvis graviter peccaret, nil restituere teneretur; quia non verificaretur aliquam horam omisisse, in quo solum casu s. Pius V. imponit onus restituendi. Filliuc. *c.* 10. *quaes.* 7. * Ita sentit etiam Palaus *disp.* 2. *p.* 7. *n.* 6. cum Monet. *de distrib. p.* 2. *q.* 3. *n.* 22.*

R. III. Non desunt DD. qui velint beneficiarium habentem alia onera, si non recitet, restituere debere omnes fructus beneficii illi diei correspondentes; cum s. Pius V. nulla facta distinctione inter simplex beneficium, non habens aliud onus nisi recitationis D. officii, et beneficia habentia etiam alia onera, universaliter dicat, non recitantem non facere *suos fructus beneficii, vel beneficiorum.* At fatendum est congruum esse aequitati, ita explicandam esse mentem Pontificis, ut velit beneficiarium restituere debere omnes fructus recitationi correspondentes, non vero aliis oneribus: durum enim esset eamdem imponere obligationem beneficiario plura onera habenti, ac simplici beneficiario non aliud habenti

onus, nisi divinum officium recitandi. Hinc episcopum vel parochum non recitantem, dicunt debere restituere quartam, vel quintam partem; canonicum qui residere debet et choro assistere, tertiam, vel quartam partem; capellanum, vel beneficiarium habentem alia onera praeter recitationem, tertiam partem; simplicem beneficiarium non habentem nisi onus recitandi, omnes fructus. Ita pariter tenentur praefati omnes fructus beneficii simplicis restituere, si praeter beneficium alia onera habens, hujusmodi etiam simplex beneficium obtineant. Sanch. *cons. tom.* 1. *l.* 2. *cap.* 2. *dub.* 83. *n.* 3. Salmant. *tr.* 16. *cap.* 2. *punct.* 4. *a n.* 58. aliique apud ipsos.

Q. V. An restituere teneatur beneficiarius recitans divinum officium voluntarie distractus.

R. Omnes quidem conveniunt, quod si beneficiarius saltem externe devote officium non recitet, ad restitutionem teneatur; nam tunc nullo pacto satisfacit obligationi recitationis ipsi injunctae ab Ecclesia. At si externe devote recitet, multi excusant ab onere restituendi, quamvis sit voluntarie distractus, cum dicant, praeceptum restitutionis impositum esse praecise non recitantibus, non vero distracte recitantibus. Tolet. *lib.* 2, *cap.* 12. *n.* 16. Laym. *lib.* 4. *tr.* 1. *cap.* 5. *n.* 10. Ego vero nunquam satis acquiescere potui huic opinioni, nam ut dicam capite sequenti, Ecclesia dum imposuit recitationem divini officii, imposuit recitationem, quae non fieret animo voluntarie distracto; cum autem voluit beneficiarium non recitantem non facere fructus suos, videtur intellexisse de non recitante eo modo, quo illa praescripsit. Less. *de just. lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 11. *n.* 67. Garc. *de benef. par.* 3. *cap.* 1. *n.* 186. Bonac. *disp.* 1. *quaest.* 5. *punct.* 2. *n.* 17.

Major difficultas esse potest quoad beneficiarium choro interessentem, et externe devote recitantem, sed mente omnino voluntarie distractum. Quamplures huic distributiones concedunt, cum illa externa devota assistentia videatur satis choro deservire. Verum ego iterum dico non satis percipere possum mentem esse Ecclesiae hujusmodi beneficiarium suo muneri satisfacere: cum illa recitatio facta sine necessaria attentione, vere Deo displiceat: cum proinde videatur omnino dicendum, Ecclesiam imponere recitationem Deo gratam, consequens est hujusmodi beneficiarium non satisfacere obligationi ab Ecclesia sibi impositae, adeoque non facere suos fructus, sive distributiones. Navar. *cap.* 13.

n. 15. Bonac. *de hor. canonic. disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 2. §. 2. *n.* 10. (1).

Q. VI. An beneficiarius expectare debeat sententiam judicis antequam restituat, vel an satisfecerit huic obligationi per alias eleemosynas ab ipso factas.

R. I. Ad faciendam praefatam restitutionem non est expectanda judicis sententia, quapropter Alexander VII. sub numero 20 sequentem damnavit propositionem. *Restitutio a Pio V. imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam judicis eo quod sit poena.* Scribentes in praefatam propositionem duplici fundamento demonstrant ipsius falsitatem. Primum est, quia lex qua praescribitur beneficiarium non facere fructus suos, non est mere poenalis, sed etiam conditionalis, quatenus non vult fructus beneficiario conferri, si horas omittat. Sicut ergo legatum sub conditione relictum non acquiritur, nisi adimpleta conditione, ita nec acquiruntur fructus beneficii, nisi adimpleta conditione recitationis divini officii. Secundum est, quia etiam poena exigens hominis actionem a reo per seipsum persolvenda est, si difficillima non sit, non expectata judicis sententia; quo-

(1) Non desunt theologi docentes clericos satisfacere Ecclesiae praecepto, ideoque saltem mortaliter non peccare, nec esse obligatos ad fructuum restitutionem, si beneficiati sint, etiamsi absque ulla interna attentione officii verba psallendo, aut recitando proferant, modo nulla externa actione, quae cum ejusdem officii recitatione incompatibilis sit, se occupent. Verum illorum pace ab eis evulgatam opinionem non possum non dicere aperta refertam fallacia, cum falso penitus innitatur fundamento, et negligentiae, sacrarumque rerum contemptui latam, ac spatiosam adaperiat viam. Quis enim docuit ipsos, certum haud esse Ecclesiam noluisse internam praecipere attentionem, dum praecipit horas recitari canonicas? Oratio namque sine attentione interna non spectat ad genus moris. Nunquam (ut videtur) observarunt illi ejusdem Ecclesiae constitutiones, et praecipue caput *Dolentes in* 6. *de celeb. missar.*, ubi sub suspensionis poena inhibetur, atque districte praecipitur in virtute s. obedientiae, ut divinum officium nocturnum pariter atque diurnum quantum Deus dederit, *studiose* clerici celebrent pariter ac *devote*. Sub quibus verbis notat Glossa, illud *studiose* officium indicare oris; *devote* officium exigere cordis juxta illud Apostoli ad Eph. 4. *Cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino.*

Cum autem Ecclesia praecipiat restitutionem non recitantibus, non dicentibus, vel intermittentibus canonicas horas, ut videre est datum in *Sess. IX.* §. *Statuimus* Concilii Lateranensis sub Leone X. *et in constit. Ex prossimo* s. Pii V., et cum voluntarie distracti recitantes non exequantur illud, quod praecipit Ecclesia, ut nimirum *devote* recitetur officium, jam sequitur ipsos non recitasse, saltem ut debent, atque ideo poenis contra non recitantes statutis obnoxios esse.

ties velit legislator illam incurri, ea non expectata. Id autem in casu nostro verificatur; nam cum tam concilium Lateranense, quam s. Pius V. dicant, injuste fructus retineri post omissam recitationem, satis explicant absque alia sententia velle esse restituendos. Viva *in proposit.* 20. *ex damnatis ab Alexandro VII.*

R. II. Idem Alexander VII. sub numero 33, sequentem damnavit propositionem: *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque eleemosinas, quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerat.* Et quidem imperceptibile est per eleemosinam, quae jam transierat in absolutum dominium pauperis, satisfieri posse obligationi postea contractae, cum etenim dum facta est eleemosyna, nulla adfuerit obligatio, necesse est dicere omnino liberalem fuisse, adeoque nullum debitum potuisse extinguere. Quod si fiat eleemosyna post contractam obligationem restitutionis tunc dici probabiliter posset per talem eleemosynam talem obligationem extingui; cum donans immemor debiti saltem implicite censeatur velle suis oneribus satisfacere. De hac re tamen item redibit fermo in tractatu de justitia et jure.

An vero se eximat ab obligatione restituendi ille, qui die sequenti etiam officium die praecedenti omissum recitat, est in controversia apud DD. nec desunt qui partem affirmativam defendant. Ego vero negativae omnino adhaererem opinioni; nam concilium Lateranense, et s. Pius V. volunt beneficiarium omittentem divinum officium non facere fructus suos pro rata temporis, quo illud omittit. Statim ergo ac una die divinum officium omisit, deperdidit fructus illi diei correspondentes; neque potest dici illos iterum acquirere, si die sequenti recitet officium omissum; nam Ecclesia intendit beneficiarium fructus acquirere, si recitet, quando illa praecipit recitationem, non vero si ex suo libito. Unde non valet in praesenti paritas de illo, qui differt in diem sequentem missam, quae diei praecedenti erat alligata. Non tenetur hic utique restituere eleemosynam pro ea missa acceptam; quia non praesumitur dantem eleemosinam velle, ut sibi restituatur per hoc quod missa in diem sequentem fuerit dilata. At sicut talis eleemosyna esset restituenda, si illam dans expresse dixisset velle sibi restitui si tali die missa non fuerit celebrata, ita videtur dicendum in casu nostro; cum non possim credere mentem esse Ecclesiae, ut iterum acquirantur fructus jam deperditi per re-

citationem, quae non imponitur ab ecclesia; quia fructus correspondent recitationi ab ea praescriptae. Pelliz. *tr.* 9. *cap.* 8. *n.* 221. Dian. *p.* 2. *t.* 12. *resol.* 24.* Contin. Tournel. *t.* 1. *de relig. p.* 2. *cap.* 2. *sect. ult. q.* 2. *

Q. VII. Quibus facienda sit praefata restitutio; et quomodo fieri possit.

R. I. Praefata restitutio fieri potest fabricae Ecclesiae, in qua est beneficium, ut dicitur in bulla s. Pii V. adeoque facienda non est fabricae alterius ecclesiae. Potest etiam beneficiarius impendere fructus, quos restituere tenetur in reparanda domo beneficii, vel in praestando alia, quae ipsi beneficio utilia sint. Suar. *de relig. t.* 2. *l.* 4. *cap.* 30. *n.* 19. Palaus *tr.* 7. *disp.* 2. *p.* 7. Bonac. *de hor. canon. d.* 1. *q.* 5. *p.* 4. *n.* 2. Secundo potest restituere dando fructus deperditos quibusvis pauperibus, adeoque et suis consanguineis, vel etiam sibimetipsi, si vere secundum suum statum sit pauper; cum vere tunc veniat nomine pauperum, quibus fieri potest restitutio. Quia tamen tunc sibi applicaret fructus deperditos nomine s. Pontificis, qui praescribit eos vel fabricae vel pauperibus esse restituendos, ideo non posset sibi vel suis, etiam si pauperes essent, applicare, quoties praetermitteret horas canonicas cum hac intentione, quod fructus sibi vel suis applicabit, nam tunc non potest praesumi velle Pontificem, ut sibi vel suis applicentur. Tolet. *l.* 2. *c.* 12. *n.* 5. Bonac. *l. c. n.* 9. Idem dicunt communiter DD. si extet speciale statutum, aut consuetudo, ut tales fructus alicui particulari necessitati applicentur; nam non praesumitur Pontificem has leges vel consuetudinem tollere voluisse.

R. II. Haec restitutio ex dictis fieri potest primo actualiter dando fructus deperditos, vel fabricae, vel pauperibus. Secundo illos applicando in quolibet pio opere; nam istud etiam sub nomine pauperum intelligunt DD. Veniunt etiam sub eorum nomine animae purgatorii; nam vere pauperes sunt, unde non solum dari possunt in eleemosynam pro ipsis, sed etiam ut pro eis aliqua fiant suffragia. Sicut autem beneficiarius satisfaceret dando aliis fructus deperditos, ut recitarent e. g. officium defunctorum, aliasque orationes pro animabus purgatorii, ita et poterit pro se retinere, si eadem persolvat suffragia. Hac ratione non refragarer, quin recitando officium omissum pro animabus purgatorii, excusaretur a fructuum restitutione. Palaus *tr.* 7. *d.* 2. *p.* 7. *n.* 12. Reginal. *in prax. l.* 30. *sect.* 4. *n.* 45. Bonac. *de hor. canon. disp.* 1. *quaest.* 5. *pag.* 4. *n.* 4.

Regulae in praxi observandae.

I. Accidere potest in praxi, ut propter aliquod infortunium vel propter expensas necessario ratione beneficii faciendas, aliquis beneficiarius in aliquo anno nullum emolumentum ab eodem beneficio obtineat. Raro tunc Confessarius ab officii recitatione illum excuset, propter ignorantiam eorum, quae capite superiori dicta sunt. Sciat proinde illum non teneri ad recitationem divini officii, si non sit in sacris constitutus, adeoque caveat, ne ob suam ignorantiam beneficiarii conscientiam illaqueet:

II. Animadvertat deinde Confessarius ex constitutione s. Pii V. etiam pensionarium non recitantem officium B. Virginis ad restitutionem teneri pro rata temporis, quo illud omittit. Ex ignorantia hujus obligationis quidam pensionarii nimis indulgentes saecularibus oblectamentis, et officium B. Virginis omittunt, simulque restitutionem. Moneat ergo illos Confessarius et de peccato ob officium omissum, et de restitutione facienda.

III. Quia etiam Confessarius a nimio rigore debet abstinere, dum audit parochum beneficiarium choro addictum, vel habentem alia onera praeter divini officii recitationem, officium omisisse, non statim intonet sub gravi teneri ad restitutionem. Facillime accidet tertiam, aut quartam partem fructuum, quam pro officio aliqua die omisso restituere tenetur, ita esse exiguam, ut non capax sit gravis obligationis. Idem dicendum respectu illius, qui teneretur restituere omnes fructus correspondentes tempori omissionis officii, si portio illi correspondens pro sua parvitate gravis obligationis non sit capax.

IV. Tandem consideret Confessarius, quam perperam sibi blandiantur illi indevoti parochi et beneficiarii, qui ita recitant divinum officium, ut nec externe appareat aliqua religiosa recitatio; et ita evenit respectu illorum, qui illud recitant in loco, ubi necessario aliorum collocutionibus vel occupationibus distrahuntur. Ultraquamquod isti peccant propter defectum attentionis, de qua capite sequenti, tenentur ex communi sententia ad restitutionem; quia neque externe, ut par est, officium recitant. Videat etiam ne nimis facile absolvat a restitutione beneficiarium, qui externe tantum aliqua devotione recitat, sed voluntarie distractus; nam plures DD. merito dicunt opinionem illis faventem sibi displicere.

CAPUT V.

De iis quae servanda sunt ut divinum officium rite persolvatur.

Q. I. An divinum officium sit pronuntiandum, et quomodo.

R. I. Cum Ecclesia non praecipiat actus mere internos, immo cum expresse praecipiat vocalem officii recitationem, hinc est hujusmodi recitationi non satisfieri per mentalem recitationem. Sanch. *cons. t.* 2. *l.* 7. *c.* 2. *d.* 8. *n.* 3. Tambur. *de jur. abb. t.* 2. *disp.* 10. *q.* 9. *n.* 1.

R. II. Recitatio primo talis debet esse, ut saltem ab eodem recitante possit audiri. Scio, multos huic refragari opinioni, at videtur eidem ratio manifeste suffragari, etenim ista recitatio debet esse oratio vocalis *ex cap.* 1. *et cap. Dolentes de celebr. miss.* de ratione autem orationis vocalis est, quod sit ab aliquo sensibilis, alias posset solo corde fieri, adeoque debet saltem posse ab ipso recitante audiri. Si proinde quis exposcat, ubi detur hoc praeceptum, ut recitatio debeat saltem percipi ab ipso recitante, respondendum est contineri in praecepto de recitatione vocaliter facienda. Reginal. *in prax. l.* 18. *n.* 174. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 3. *n.* 117. *et cap.* 7. *q.* 8. et alii apud Dianam *p.* 6. *tract.* 7. *resol.* 10. Dixi, ut saltem ab eodem recitante possit audiri; nam non est necesse, ut audiat seipsum, si e. g. sit surdaster, si adsit magnus strepitus, vel si non advertat ad sensibilem recitationem, quia e. g. mente totus est in Deum, vel etiam, quia est involuntarie distractus. Ratio est, quia in his et similibus casibus non potest esse mens Ecclesiae praecipientis vocalem recitationem, ut actu audiat seipsum.

Secundo ita recitandum est divinum officium, ut notabiliter verba non truncentur vel syncopentur. Scio non deesse, qui velint satisfieri precepto de recitandis horis canonicis, quamvis verba truncentur, et notabiliter syncopentur, si verborum sensus aliquo modo retineatur. Verum si non excuset inadvertentia vel linguae impedimentum, non excusarem a peccato gravi syncopationem et truncationem verborum in notabili quantitate. Ratio mihi efficacissima est, quia dum Ecclesia praecepit hanc recitationem per modum orationis vocalis, dicendum est voluisse, ut pronuncientur omnia, quae pertinent ad talem orationem; ac proinde notabiliter voluntarie deficere in pronunciandis omnibus, quae

ad eam pertinent, erit deficere in materia gravi.* Videantur Less. *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 10. *n.* 56. Suar. *de hor. canon. lib.* 4. *cap.* 28. *n.* 6. Castropal. *tract.* 7. *disp.* 2. *p.* 3. *n.* 2. qui docet, quod si talis syncopatio vel truncatio in magna quantitate fiat, repeti debeat officium. *

Q. II. An officium possit interrumpi.

R. Non est dubium posse matutinum a laudibus separari et ita in primitiva ecclesia matutinum canebatur in tribus vigiliis noctis, et laudes in quarta. Sanch. *t.* 2. *consil. l.* 7. *cap.* 2. *n.* 20. Filliuc. *tr.* 23. *c.* 9. *n.* 235. Quando autem matutinum a laudibus separatur, non est necesse illum terminare oratione diei, nisi in nocte natalis Domini, propter specialem rubricam. Item consuetudo erat in primitiva Ecclesia, ut nocturna separarentur, quod demonstrat non fuisse ab Ecclesia ita connexa, ut non possint divisim recitari. Bonac. *de hor. canon. disp.* 1. *q.* 3. *p.* 3. *n.* 13.

Aliae divini officii partes, si separentur sine causa, erit peccatum veniale; nam est quaedam erga Deum irreverentia interrumpere orationem, quam Ecclesia per modum unius instituit, uti se habet quodlibet nocturnum et quaelibet hora, adeoque et erit aliqua inobedientia eidem Ecclesiae. Communiter tamen docent non esse grave peccatum etiam per tempus notabile omittere psalmum in medio; nam quilibet versiculus habet suam completam significationem, sicut etiam quaelibet pars lectionis ita continet moralem instructionem vel s. historiam, ut commode possit etiam post aliquod tempus suppleri quod omissum est. Non ergo in his interruptionibus etiam sine causa factis, gravis indecentia reperitur, semper cum habetur intentio integre postea satisfaciendi horis canonicis, et re vera postea satisfit. Sanch. *t.* 2. *consil. l.* 7. *cap.* 2. *dub.* 19. Laym. *l.* 4. *tr.* 1. *c.* 1. *n.* 6. Palaus *tr.* 7. *disp.* 2. *p.* 3. *n.* 3. Bonac. *disp.* 1. *q.* 3. *p.* 2. §. 1. *n.* 27. Nullum autem erit peccatum praefata interruptio, si aliqua justa causa intercedat, qualis esset dicere missam, audire concionem, obedire superiori, vel aliquid facere sibi aut proximo necessarium, seu utile, ut docent communiter DD.

Q. III. Quo ordine recitandae sint horae canonicae.

R. Ordo, quo recitandum est divinum officium, apparet ex breviario. Si absque causa invertatur, erit peccatum veniale; quia irrationabiliter mutatur, quod praescripsit Ecclesia. At talis inversio, quaecumque illa sit, excusatur a peccato mortali; nam cum quaelibet pars officii habeat suam

significationem independenter ab alia, et potius unum quid sint per aggregationem quam per continuationem, non elucet gravis indecentia et irreverentia per hoc, quod ordo invertatur. Ita non peccaret graviter, qui secluso contemptu etiam sine causa lectiones ante matutinum recitaret, laudes ante matutinum, unum psalmum ante alium, preces ante psalmos, inchoare matutinum diei sequentis, antequam officium antecedens fuerit absolutum etc. Hujusmodi autem ordinem cum causa invertere, nullum est peccatum; nam tunc motivum rationabile aufert omnem indecentiam, quae in tali inversione potest apparere. Suar. *t.* 2. *de relig. l.* 4. *c.* 24. *a nu.* 3. Less. *de just. l.* 2. *c.* 37. *dub.* 12. *n.* 80. Palaus *tr.* 7. *disp.* 2. *p.* 3. *n.* 4. Anton. a Spir. S. *in direct. tr.* 3. *disp.* 6. *n.* 1621.

Q. IV. Quo loco et tempore persolvendum sit divinum officium.

R. I. Officium privatum ubique potest recitari; et quamvis non pauci dicant, nullum esse peccatum, illud etiam in latrinis recitare, ego tamen semper id dissuaderem. Communiter autem DD. docent recitare stando, quando flectendum est; vel sedendo, quando standum est, nullum esse peccatum, secluso contemptu; quia id non praecipitur, sed suadetur ad majorem devotionem.

R. II. Cum divinum officium singulis diebus sit recitandum: *cap.* 1. *de celebr. miss.* et cum dies ex usu Ecclesiae incipiat a media nocte, et duret usque ad mediam noctem subsequentem, sequitur obligationem recitandi officii esse a puncto mediae noctis diei antecedentis usque ad punctum mediae noctis diei subsequentis. Azor. *instit. moral. q. q. l.* 10. *cap.* 9. *q.* 5. Gavant. *t.* 2. *thesaur. sect.* 1. *cap.* 5. *tit.* 6. *n.* 2. Aliqui dicunt satisfacere praecepto recitandi horas canonicas, qui incipit illas recitare paulo ante mediam noctem diei sequentis, quamvis postea post mediam noctem completam prosequatur; cum etenim omnes septem horae sint unica et individua oratio eodem praecepto imposita, sat est si tempore debito incipiatur, ut dicatur rite fieri, quamvis tempore sequenti prosequatur. Haec nihilominus opinio non satis probabilis apparet; nam actus tribuitur tempori, quo perficitur: atque ideo docent jurisperiti, testamento ante mediam noctem inchoato, et post mediam noctem completo, diem sequentem esse adjiciendum. Bald. *in leg. Si quis ff. de vulg. et pub.* Hinc si quis aliquam partem officii recitet post mediam noctem diei sequentis, nun-

quam dicetur satisfecisse obligationi diei antecedentis. Docent proinde passim DD. quod si aliqua hora non fuerit recitata in puncto mediae noctis, non satisfit praecepto, si elapsa media nocte, recitetur. D. Anton. *p.* 2. *tit.* 13. *c.* 4. §. 4. Navar. *in manual. c.* 25. *n.* 97. Trull. *in decal. l.* 1. *c.* 7. *dub.* 18. *n.* 8. Quod et alia ratione probatur; quia Ecclesia obligationem recitandi horas canonicas affixit diei, unde eo elapso, non est amplius locus obligationi satisfaciendi. Neque hic habet locum paritas, quae affertur pro contraria sententia, de sacerdote inchoante missam ante meridiem, et post meridiem illam prosequente; nam hora celebrandi missam ab aurora usque ad meridiem, juxta rubricas missalis, est moraliter accipienda, adeoque latitudinem admittit. At obligatio recitandi officium est quotidiana, adeoque incipit a puncto mediae noctis hodiernae, et desinit in puncto mediae noctis crastinae.

Quoad recitationem autem matutini consuetudo invaluit, ut possit die praecedenti anticipari. Omissis autem tot diversis opinionibus quoad horam, qua die antecedenti recitari potest, mihi valde probabilis est ea opinio, quae affirmat recitari posse hora, qua primae vesperae dicuntur. Ratio est, quia tunc incipit dies festivus crastinus, adeoque recitari poterit matutinum cum laudibus talis diei. Praeterea nullum inconveniens est, si dum jam incoepta est crastina dies festa, anticipetur matutinum illius diei. Sanchez *consil. t.* 2. *l.* 7. *c.* 3. *dub.* 37. *n.* 3. Anton. a Sp. S. *in direct. tr.* 3. *disp.* 6. *n.* 1641. Nullatenus tamen adhaereo iis, qui ob praefatam rationem dicunt ex tunc posse totum officium anticipari. Ratio est, quia anticipatio matutini cum laudibus fundatur in consuetudine, quae rationabilis reddita est ob jam incoeptum diem festum sequentem; at nulla consuetudo est, ut caeterae horae anticipentur, adeoque persolvendae sunt intra diem ecclesiasticum, ut ab initio notatum est.

An vero sit peccatum hujusmodi horas omnino extra tempus conveniens, quamvis intra diei latitudinem, recitare, omnino contra aliquos dicendum est esse peccatum veniale. Quis enim non videat aliquam indecentiam esse, notabiliter ordinem ab Ecclesia praescriptum pervertere? ut si e. g. a puncto mediae noctis omne officium recitetur: si vesperae et completorium in mane, seu prima, aliaeque horae vespere recitentur? Quaecumque autem rationabilis causa a tali peccato excusabit, ut si non recitentur tempore debito

ob majorem studendi commoditatem, ob majorem devotionem, ob superventurum negotium etc. Sanch. *l.* 7. *consil. c.* 2. *dub.* 36. *n.* 4. Azor. *p. p. l.* 10. *c.* 9. *q.* 8. Less. *l.* 2. *c.* 37. *n.* 78. Anton. a Sp. S. *tr.* 3. *disput.* 6. *n.* 1621. *et* 1637.

Q. V. Qua integritate divinum officium sit persolvendum; et quod peccatum sit illud non integre recitare.

R. I. Unusquisque obligatus ad horas canonicas debet eas singulis diebus integre recitare; ita enim praescribunt ss. canones superius citati, et bulla s. Pii V. quae apponi solet initio breviarii. Cum autem unicuique diei correspondeat suum officium specialiter recitandum, ut constat ex breviario, non potest unico officio duplici satisfieri praecepto; unde damnata fuit ab Alexandro VII. illa propositio: *Unico officio potest quis satisfacere duplici praecepto, pro die praesenti et crastino*. Item cum ista obligatio sit personalis, ut constat etiam ex Tridentino *sess.* 24. *c.* 12. non potest illi per alium satisfieri; adeoque idem Pontifex sequentem damnavit propositionem: *Habens capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium ecclesiasticum, si studio literarum vacet, satisfacit suae obligationi, si officium per alium recitet*. Nec refert ex titulo studii beneficiarium a residentia posse excusari; nam studium et residentia sunt in compossibilia, non vero studium et divini officii recitatio.

Ita etiam aliqui interpretabantur obligationem horas canonicas integre recitandi, ut qui non posset majorem partem recitare, ad minorem non teneretur. Sed hanc doctrinam proscripsit Innocentius XI. damnando sub numero 54 sequentem propositionem: *Qui non potest recitare matutinum et laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars ad se trahit minorem*. Ratio etiam demonstrat illius falsitatem; etenim semper cum verosimile est intendere legislatorem partem praecepti esse adimplendam, quamvis totum adimpleri non possit, illa utique pars est adimplenda. In nostro autem casu dicendum est Ecclesiam velle, ut qui non potest totum officium recitare, ad illius partem teneatur; cum etenim singulae horae integram quamdam orationem constituant, adeoque possint seorsim recitari, non est cur praesumatur, Ecclesiam dispensare ab aliqua harum recitanda, si non possint caeterae recitari; cum unaquaeque sit ab alia divisibilis. Praeterea, quando etiam dubium esset, an Ecclesia ab ea recitanda eximeret, omnino foret recitanda; nam lex est in possessione. Suar.

t. 2. *de relig. l.* 4. *c.* 28. *n.* 26. Sanch. *l.* 1. *sum. cap.* 19. Quid autem respectu infirmi dicendum sit, capite sequenti explicabo.

Tunc autem verosimile est, legislatorem non intendere ad partem praecepti obligare, si non possit totum adimpleri, quando materia praecepti est individua, quando scilicet pars, quae poneretur, quia necessario pendet ab alia comparte, nil reddit completum. Si proinde praescriberet jejunium, in ea opinione quod abstinentia a carnibus sit de essentia jejunii, qui non posset ab iis abstinere, neque abstinere teneretur a quantitate; quia una pars ab alia dependet in constituendo jejunio. * De hoc autem videnda, quae dicentur de jejunio ex recent. Benedicti XIV. constitutione. * Qui teneretur recitare septem psalmos poenitentiales, qui ipsorum partem notabilem non posset recitare, nullos recitare teneretur; quia omnes psalmi sunt pars substantialis talis praecepti, et si pars notabilis omittatur, deest essentia praecepti. Idem dicendum, si pars major unius horae non possit recitari, quamvis aliqui velint etiam tunc reliquum ipsius horae esse recitandum. Illud admitterem, quod si quis non possit recitare lectiones matutini, adhuc teneatur ad ipsius psalmos praesertim feriae, et sancti simplicis; cum lectiones non reputentur pars substantialis matutini, nec ex Ecclesiae institutione conflent horam matutini. E contra qui non posset psalmos, nec teneretur lectiones recitare. Caeterum cum tam singula nocturna, quam laudes, quam caeterae horae ita praecipiantur ab Ecclesia recitandae, ut possint separari, ut jam dictum est, una pars ab alia non dependet in ratione integrae orationis, adeoque nullum est fundamentum dicendi Ecclesiam excusare a recitatione caeterarum officii partium illum, qui non potest majorem partem recitare.

Fundamentum contrariae sententiae, quod scilicet major pars trahit ad se minorem; apud ss. canones locum habet in electionibus, non vero in materia divisibiliter praecepta et ita qui non potest majorem quadragesimae partem jejunare, ad minorem tenetur. Neque etiam suffragatur tali opinioni illud axioma: *accessorium sequitur naturam principalis* nam inter alios casus hoc axioma non verificatur de iis quae sunt inconnexa; adeoque qui deberet vaccam et ipsius vitulum, non eximeretur a dando vitulo, eo quod non posset vaccam. Hic potius attendendum illud axioma: *qui non*

potest solvere totum quod debet, tenetur solvere totum quod potest, si hoc sit separabile; et ita qui non potest solvere aureos centum, et potest quinquaginta, ad hos solvendos tenetur. * Ob superiorem propositionem ab innocentio XI. damnatam, caute legendi Navarrus, Lessius, Castropalaus, qui ante eam scribentes, probabiliorem dixerunt sententiam, quae a recitatione minoris partis excusat impotentes recitare majorem *.

R. II. In assignanda parvitate materiae excusante a gravi culpa illum, qui non integre officium recitat, valde discrepant DD. Non pauci apud Dian. *p.* 2. *t.* 12. *resol.* 41. putant, materiam parvam censeri, si aliquid minus dimidiae partis horae brevioris omittatur, puta tertiae, seu quantitas illi aequivalens. Verum non sine probabili ratione asseritur, solum esse materiam gravem, integram horam omittere, vel quantitatem illi aequivalentem. Et quidem integram horam omittere non est reputanda materia levis; etenim quamvis levis reputari posset comparatione ad totum, in se tamen non est exigui momenti, adeoque saltem intensive gravis materia est reputanda. Eo autem ipso quod materia gravis sit reputanda, nullum fundamentum habemus dicendi, Ecclesiam noluisse ad eam sub gravi obligare. Sanch. *t.* 2. *cons. l.* 7. *c.* 2. *dub.* 11. *n.* 2. Less. *l.* 2. *c.* 37. *dub.* 9. *n.* 52. Bonac. *disp.* 1. *q.* 5. *p.* 1. *n.* 2. * Hoc etiam declarasse s. congregationem refert La Croix *lib.* 4. *num.* 1202. *

R. III. Omittens totum officium, unicum peccatum committit. Quidam putarunt, tot committi peccata, quot sunt horae canonicae, cum judicaverint quamlibet diverso praecepto imperari. Verum praecepta non sunt multiplicanda absque manifesta lege et ratione: in nostro autem casu ista diversa praecepta non apparent; cum tam *in cap. Dolentes de celebr. missar.* quam in bulla s. Pii V. simul et simpliciter praecipiatur officium nocturnum, pariter et diurnum. Neque diversitatem praeceptorum exposcit diversitas horarum; etenim cum unicum constituat officium, unico praecepto imperari potuerunt. Sanch. *cit. dub.* 12. *n.* 2. Bonac. *n.* 8. Garc. *de benef. p.* 3. *c.* 1. *n.* 133. Anton. a Sp. S. *tr.* 3. *disp.* 6. *n.* 1643. Verum tamen est eo gravius futurum peccatum, quo major officii pars omittitur. * Ita tenent DD. etc. *

Q. VI. An liceat loco officii currentis, officium diversum recitare.

R. s. Pius V. in bulla posita initio breviarii expresse praecipit, ut recitetur officium canonicum juxta formam praescriptam in ipso breviario, adeoque ibi inter alia haec verba leguntur: *Statuimus quoscumque, qui tenentur ad horas canonicas, teneri ad dicendum ex praescripto hujus breviarii, et neminem ex his nisi hac sola formula satisfacere posse*. Si autem praeceptum est de recitando officio juxta praescriptum breviarii, erit pariter praeceptum de quantitate officii recitandi; dum enim praescribit tali die recitandum esse officium de Dominica, vel de Sabbato, insimul praescribit, quae in iis sint recitanda: sicut etiam erit praeceptum de qualitate officii recitandi; nam breviarium modo praescribit officium de sancto, modo de feria.

Stante igitur hoc praecepto, quo non solum imperatur recitatio officii in genere, sed in specie et in particulari quale officium sit recitandum, primo constat loco officii longioris, non posse valde brevius subrogari; nam tunc omittitur saltem notabilis quantitas officii, quae eo die a breviario praescribebatur, adeoque ejus integra recitatio praecipiebatur. Hinc ab Alexandro VII. sub numero 34 sequens damnata fuit propositio: *in die palmarum recitans officium paschale, satisfacit praecepto*. Praeterea *ex regula* 81. *juris in* 6. quae sunt speciali nota digna, non veniunt in dispositione generali; ac proinde etiamsi valeret illa multorum opinio, qua dicitur, officium pro officio valere, hoc non intelligendum esset de officiis extraordinariis, simulque valde brevioribus paschae et pentecostes.

At si attendatur ratio intrinseca, ad quid nempe obliget supra explicatum praeceptum, puto, praefatam opinionem nullatenus posse sustineri. Ratio est, quia dum s. Pius praecepit officium celebrandum juxta breviarium, necesse est dicere, etiam praecepisse, an officium sit celebrandum de sancto, de feria etc. cum breviarium horum officiorum diversitatem praescribat: variare ergo officium, est hujusmodi praecepto contraire. Ex quo etiam patet, ruere fundamentum contrariae opinionis: neque enim verum est solum praecipi, ut septem horae canonicae recitentur, et ritum celebrandi hoc, vel illud officium esse quid accidentale, et extra praeceptum. Auctores utriusque sententiae videre est apud Salmant. *t.* 4. *tr.* 16. *cap.* 2. *p.* 4. *n.* 28. *et cap.* 3. *p.* 4. *n.* 18. *et* 20.

Fateri tamen primum debeo, quod si quis ter, aut quater in anno ritum officii mutaret, meo videri, non nisi ve-

nialiter peccaret; nam talis mutatio respectu totius anni quid parum videtur. Neque hic valet paritas de eo qui unico die non jejunaret, vel missam non audiret; cum etenim revera jejunium et missam omitteret, non potest a culpa gravi excusari. At in casu nostro vere officium recitaret, quod suppono non debere esse valde brevius currente, et solum ritus mutaretur. * Videantur dicenda *in reg. pract.* *

Secundo puto quod qui per inadvertentiam, seu errorem officium non recitandum recitaverit, neque sub veniali teneatur etiam officium diei currentis recitare; nam non potest praesumi Ecclesiam velle, ut iste bis officium divinum recitet. Si vero advertat, se errasse postquam notabilem officii partem recitavit, potest vel idem officium finire, vel complere cum officio, quod illa die erat recitandum. Caeterum quoad illam partem, quam ex errore recitavit, poterit, sed non tenetur supplere, quod est proprium officii illius diei.

Aliqui dicunt, quod qui ex errore non recitavit officium proprium alicujus diei, potest altera die illud recitare, ne privet sanctum jure, ut quotannis de illo recitetur. Verum ego potius consulerem, ut diebus sequentibus officia currentia recitaret, quamvis officium jam dictum deberet repetere; alias enim faciendo, non se conformat communi ritui Ecclesiae, et bis erraret. Lug. *in respons. moral. l.* 5. *dub.* 8. Trullench. *in decal. l.* 1. *cap.* 7. *d.* 14. *n.* 11.

Tertio mihi certum est, quod qui tenetur in aliqua ecclesia, veluti ipsius parochus, missam specialem celebrare, possit recitare officium missae correspondens; nam tam ex bulla s. Pii, quam ex rubrica missalis, missa et officium debent concordare. Hinc capellanus monialium, qui missam celebrat conventualem, adeoque debet eam celebrare de sancto ordinis, quem moniales profitentur, poterit et officium ejusdem sancti recitare. Ita pariter regularis, si ecclesiae saeculari praeficiatur, in recitando officio canonico sequi poterit consuetudinem ecclesiae, cui inservit. Gloss. *in Clem. Dignum de celebr. miss.* Reginal. *l.* 18. *n.* 169. Suar. *de hor. can. l.* 4. *c.* 23. *n.* 9. Bonac. *d.* 1. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 6. eo enim ipso, quod doceant posse beneficiarium recitare juxta morem ecclesiae, in qua residet, quamvis in alia habeat capellaniam, idem dicere debent de regulari addicto servitio ecclesiae saecularis.

Inquiri etiam hic solet, an qui tenetur recitare juxta breviarium Romanum, si illud non habeat, teneatur juxta alterius breviarii ritum recitare. Et quamvis non desint, qui

partem negativam tueantur, ego tamen omnino affirmativae adhaereo. Et ratio apud me validissima est, quia non potest praesumi s. matrem ecclesiam hunc ab onere divini officii absolvere ex eo, quod recitare non possit, nisi sub diverso ritu. Ita qui tenetur aliquid solvere in aliquibus specialibus monetis, non proinde liberaretur a restitutione, si eas adinvenire non posset; quia in tali casu praesumitur creditorem velle solutionem saltem in aequivalenti. Antnn. a Sp. S. *tr.* 3. *d.* 6. *num.* 1611. aliique apud ipsum. * Rationes contrariae sententiae quidem validae videri possunt apud Salmant. *loc. cit. n.* 28. tum quia in tali breviario istius respectu non datur officium canonicum, tum quia s. Pius V. in cit. constitutione asserit, neminem ex his qui juxta breviarii Romani formulam recitare tenentur, *nisi hac sola forma satisfacere posse*, tum denique, quia unicum et indivisibile praeceptum est recitatio, et sub tali forma, alias si duplex praeceptum esset, duplex peccatum in confessione aperiendum committeret, quod neque praefati Auctores asserunt. *

Q. VII. Quae intentio, et attentio requirantur in recitatione divini officii.

R. I. Quoad intentionem utique non est necessarium velle praecepto satisfacere, sed satis est velle rem praeceptam adimplere; haec etenim est, quae praecipitur. Hanc autem habet, qui intendit orare, vel Deum colere, vel etiam suo muneri satisfacere. Neque opus est hanc intentionem esse actualem et expressam, sed satis est, si sit virtualis et implicita, quam intelligitur habere, qui more solito breviarium assumit ad horas recitandas.

R. II. In persolvendis horis canonicis, aliqua requiritur attentio. Ratio est, quia Ecclesia praecipit recitationem divini officii per modum orationis, haec autem non datur sine aliqua attentione; nam potius videtur Deo illudere, qui recitat orationem, et ad eam nullatenus attendit. Hac ratione *cap. Dolentes* praecipitur ut officium divinum *studiose*, *ac devote recitetur*; nempe ut explicat Glossa, secundum affectum mentis. Fundamentum vero contrarie sentientium, quod nempe Ecclesia praecipere non possit actus internos, omnino corruit ex dictis *tr.* 3. *q.* 1. *cap.* 5. *quaes.* 2. nam ibi vidimus posse ab ea praecipi omnes actus internos, qui necessarii sunt ad essentiam actus externi, qui cadit sub ipsius jurisdictione. Porro ad essentiam orationis necessaria est aliqua attentio, alias non esset ullo pacto elevatio mentis in Deum; et parum a psittaci oratione differret. Sanch. *cons.*

tom. 2. *l.* 7. *c.* 2. *dub.* 28. *num.* 9. Filliuc. *tr.* 23. *cap.* 3. *q.* 2. *et cap.* 6. *q.* 3. *etc.* Bonac. *disp.* 1. *q.* 3. *p.* 2. §. 2. *n.* 4.

Sufficit autem attentio virtualis ex dictis *tr.* 1. *et q.* 2. *cap.* 1. *quaes.* 1. Item quamvis attentio ad Deum optima sit, vel etiam ad sensum verborum, quamvis superiori imperfectior, sufficiens nihilominus est attentio ad verba, ne quis in eis erret; id enim etiam in Dei cultum et honorem resultat. D. Th. 2. 2. *qu.* 83. *a.* 13. Hac ratione putant Salmanticenses *tr.* 16. *cap.* 3. *p.* 5. *n.* 28. in hac materia penes theologos solum esse in verbis discrepantiam; nam cum omnes dicant saltem necessariam esse intentionem ponendi rem praeceptam, et attentionem ad verba saltem exteriùs devote et studiose recitanda, velint, nolint, admittunt necessariam esse attentionem, quae de se est sufficiens.

Q. VIII. Quae attendenda sint, dum officium cum socio recitatur.

R. In recitatione cum socio alternatim proferendi sunt versus psalmorum, ita etenim fert Ecclesiae consuetudo. Nec possunt ita tres recitare psalmos, ut unusquisque illorum suum versiculum dicat; nam id nunquam in usu fuit in Ecclesia, quae potius vult se assimilare illi, quae sursum est Jerusalem, in qua chori angelici alternatim dicuntur modulare. Suar. *t.* 2. *de relig. cap.* 25. *n.* 5. Palaus *disp.* 2. *p.* 3. *num.* 8. Responsoria, capitula, antiphonae, orationes, et lectiones possunt ab uno ex sociis recitari; ita enim etiam in choro dicuntur. Alter autem socius debet ea sibi facere propria audiendo. Ant. a Sp. S. *disp.* 3. *sect.* 3. *num.* 91. Secundo, ita unusquisque debet suum versiculum recitare, ut illum incipiat, postquam alter suum versiculum absolvit. Ratio est, quia recitatio alterius succedit loco illius, quam ego facere debebam; unde si fiat, quando ego recitare illam non poteram, quia alter aliquid sui versiculi pronunciat, dum adhuc ego meum versiculum non absolvi, non potest loco illius succedere. Hinc damnatur peccati mortalis ille, qui recitando cum socio frequenter, et in magna quantitate versuum incipit, antequam socius finiat suum versum; ex parvitate autem materiae erit solum peccatum veniale, si raro fiat, et solummodo incipiat, antequam socius ultimam versus syllabam protulerit. Palaus *disp.* 2. *p.* 3. *n.* 9. Tamb. *l.* 2. *in decal. c.* 5. §. 3. *n.* 8. Tertio recitans cum socio debet illum audire; cum etenim verificari debeat integrum officium persolvere, siculi partem illius facit suam recitando, ita aliam partem suam fa-

ciet audiendo, et ita in recitatione cum socio auditus loco prolationis subrogatur. Palaus *disp.* 2. *p.* 3. *num.* 8. Bonac. *disp.* 1. *q.* 3. §. 1. *n.* 11. Id proinde debent valde attendere recitantes officium in choro, quamvis satis sit, si aliquem audiant alterius partis; quamvis non omnes. Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 6. *q.* 7. Reginal. *in prax. l.* 18. *n.* 158. Quamvis autem contradicat Bordon. *in cons. reg. t.* 2. *resol.* 77. *num.* 39. ego excusarem surdum, qui tenetur ex propria obligatione officium dicere in choro, sed aliàm partem non potest audire. Ratio mihi est, quia cum id ex ipsius defectu non oriatur, et aliunde teneatur in choro officium recitare, non debet praesumi velle s. Ecclesiam, ut bis recitet. Suar. *t.* 4. *de relig. l.* 4. *cap.* 28. *num.* 18. *et alii apud* Dianam *part.* 9. *tr.* 9. *miscell.* 4. *resol.* 28. Ultimo recitans cum socio notet, quod si socius habeat privilegium dicendi officium diversum, potest se illi accommodare; nam uni ex correlativis concessum ad alterum correlativum extenditur. Portel. *in dub. reg. v. horae canonicae n.* 8. Henr. *l.* 7. *c.* 30. *n.* 8.

Regulae in praxi observandae.

I. Si poenitens credat talem debere esse recitationem, ut possit àudire seipsum, sicuti et ego affirmavi, non facilis sit Confessarius in oneranda ipsius conscientia, si timeat ita recitasse, ut non audierit seipsum; nam ut plurimum id evenit, quia non reflectitur circa ipsam recitationem, et si advertisset, sese audire potuisset; et hoc satis est.

II. E contra non nimis laxet Confessarius habenas in ordine ad illos poenitentes, qui indevote recitant horas canonicas. Moneat graviter peccare posse, quia nimis celeriter recitando turpiter truncant verba. Item quia ex nimia festinatione, dum illas recitant cum socio, incipiunt fere semper suum versiculum, antequam a socio suus absolvatur. Item quia non curant attendere vel in choro, vel extra chorum ad eam partem, quam socius recitat. Item quia multoties recitant divinum officium in loco, ubi et quae videntur, et quae audiuntur, moraliter incompossibilia sunt etiam cum necessaria attentione ad ipsa verba. Hos graves defectus facile adinveniet pius Confessarius in iis, qui indevote recitant divinum officium, adeoque omnino curabit, ut ab iis emendentur.

III. Alios adinveniet Confessarius in persolvendis horis canonicis nimis scrupulosos. Si ex. gr. etiam ex causa ra-

tionabili interrumpant matutinum, vel aliquam horam, iterum ab initio incipiunt, quod non raro sequitur ob ignorantiam Confessarii et poenitentis, quia alias nollet onerari iterata recitatione. Alii item sunt infinite scrupulizantes, quia putant non satis ad recitationem attendere. Et quidem in hoc, qui non sunt laxae conscientiae, difficile peccant; quia quamvis distracti recitent, non advertunt ab attentione officii esse distractos, adeoque semper perseverat in ipsis attentio virtualis. Item quia licet quandoque per transennam in aliqua re occupentur, dum officium recitant, non assumunt talem occupationem, ut saltem ad verba attendere non possint. Non nego tamen non debere Confessarium illos admonere, ut a quacumque non necessaria occupatione abstineant; nam forte venialiter peccabunt, non orando ea reverentia, qua convenit. Alii etiam dantur, qui eo quod ex errore unum officium pro alio recitaverint, putant iterum teneri ad recitationem officii currentis, a qua tuto possent abstinere: et si Confessarius sciret quantum necesse est, illos ab hac exoneraret obligatione.

Videat ergo Confessarius, ne in officii recitatione nimis permittat indevotis: vel e contra ne nimis oneret timoratorum conscientias.

• Ne desinat graviter objurgare eos, praesertim sacerdotes, qui integros dies in ludis, venationibus, aliisque parvi momenti negotiis insumentes, totius officii recitationem in noctem differunt, et cum jamjam novus dies incipit, pro fere praeterito ad Deum confugiunt, ut in diurnis actibus a peccatis preservet. Licet enim peccati tantum venialis reos se constituant juxta communiorem sententiam ita agentes, quotidie tamen id praestare, et missam, non recitato matutino, sine rationabili causa celebrare, arguit contemptum, neque sine scandalo a cordatis auditur, quod facillime ad gravis peccati notam pertingere potest, ultra periculum, cui se exponunt, non satis attente ac devote, ut par est, recitandi, quod pariter laethalis culpae noxam sapere tradunt multi. •

• Dubitant nonnulli, an obligatus ad recitandas horas tum ratione beneficii, tum ratione ordinis duo peccata committat illud omittens, vel saltem unicum cum duabus his circumstantiis necessario in confessione explicandis; et quidem Sanch. *lib.* 9. *de matrim. disp.* 15. *n.* 6. Bonac. cum aliis, quos affert et sequitur *de hor. can. disp.* 1. *q.* 5. *p.* 1. *n.* 4. docent, duo committere peccata; quia facit contra obligationem sacris ordi-

nibus adnexam, et contra obligationem ex beneficio manantem, quae sunt duae obligationes ex diversis virtutibus profluentes, religionis videlicet et justitiae. Verum probabilius dicendum est, unicum tantum peccatum committere; quia ad horas recitandas tenetur ecclesiastici praecepti ratione tam clericus in sacris constitutus, quam beneficiatus, quod cum unicum praeceptum sit, unicum quoque peccatum constituitur; neque ex eo quod beneficiarius restitutionis lege teneatur omittens officium, contra justitiam peccare efficitur; restitutio enim ei non imperatur tamquam ex juris alieni laesione debita, sed tantum in poenam omissionis. Reiffenst. *theolog. mor. tract.* 6. *dist.* 1. *q.* 3. *n.* 30. Castropal. *tract.* 7. *disput.* 2. *p.* 1. §. 2. *n.* 29. La Croix *lib.* 6. *p.* 2. *num.* 1112. et alii quamplures apud Ferrar. *biblioth. moral. v. Divinum officium art.* 3. *n.* 12. videantur quoque dicta superius *q.* 2. *cap.* 4. *q.* 4. *

* Opinionem illam quae a mortali excusat recitantem data opera sine justa causa ter vel quater in anno officium aliud ab eo, quod deberet, rejiciunt Salmant. *loc. cit.* Castropalaus *p.* 2. *n.* 17. Bellarm. *tom.* 3. *lib.* 1. *controv.* 3. *cap.* 8. Laymann *lib.* 4. *tr.* 1. *cap.* 5. *n.* 4. Bonac. *de hor. canon. disp.* 1. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 17. Barbos. *in cap. Presbyter de celebrat. missar. n.* 9. et alii multi apud ipsos; immo Suar. *to.* 2. *de relig. lib.* 4. *c.* 23. *n.* 12. oppositam neque probabilem putat; quia forma tali die a s. Pio V determinata est praescripta veluti substantia rei praeceptae, et s. Pontifex non praecipit officium divinum in genere, sed tale juxta festorum et dierum occurrentiam. *

* Ad repellendas distractiones, attentionemque excitandam quamplurimum proderit maxima de officio divino aestimatio, per quod ad colloquendum familiariter cum Deo admittitur, frequens renovatio attentionis per certa intervalla, accurata sensuum custodia, quae devotionis nutrix esse solet, nostrae obligationis et muneris consideratio, ex quo tamquam publici Ecclesiae ministri, licet privatim recitantes, a Deo auxilium in ejus necessitatibus petimus. *

CAPUT VI.

De causis excusantibus ab officii recitatione.

Q. I. Quae sint causae excusantes ab officii recitatione.

R. Praedictae causae ad sequentes reducuntur: infirmitas gravis et repentina occupatio; impotentia; legitima di-

spensatio. Communis autem sententia est, quod qui ex justa causa a recitatione excusatur, non tenetur eam per alias preces supplere. Sanch. *consil. t.* 2. *l.* 7. *c.* 2. *dub.* 49. *et* 50. aliique apud Salmanticenses *tr.* 16. *c.* 3. *p.* 6. *n.* 33. Et quidem nullum extat jus tunc imponens hujusmodi obligationem.

Q. II. Quando infirmitas excuset a divini officii recitatione.

R. Quando clarum est talem esse infirmitatem, ut non permittat officium recitare, unusquisque potest absque alterius consilio et consensu recitationem omittere; nam s. mater Ecclesia non vult addere afflictionem afflicto, nec intendit ad eam cum gravi incommodo obligare. Advertendum tamen est, quod aliqua infirmitas, quae respectu alicujus non impediret officii recitationem, eadem respectu alterius erit causa sufficiens, ut abstineat ab officio: ita dolor stomachi, seu capitis non multum vexans; febris tertiana, aut quartana respectu hominis validi et robusti non erit causa sufficiens officium omittendi, bene vero respectu hominis gracilis etc. Attendendum proinde est, an respectu illius, qui aliqua laborat infirmitate, recitatio officii grave incommodum sit allatura, vel possit reddere morbum diuturniorem, et tunc utique erit causa sufficiens ad officium omittendum. * Sanch. *lib.* 5. *consil. cap.* 2. *dub.* 45. *n.* 4. La Croix *lib.* 4. *n.* 1224. *arg. can. Clericus dist.* 91. *

In dubio adhibendus est medicus: *cap. Fraternitatis de frig. et malef.* et si iste vel ob paupertatem vel ob aliam causam haberi non possit, bene potest quis acquiescere judicio prudentis; nam ipsius judicium dat sufficiens motivum bona fide operandi. Bonac. *de hor. canon. q.* 6. *p.* 1. *n.* 4. Item in dubio, an recitatio possit graviter officere, omitti tuto potest divinum officium; nam non intendit s. mater Ecclesia, ut infirmus sese periculo exponat gravis nocumenti. * Castropalaus *disput.* 2. *p.* 6. *n.* 10. La Croix *n.* 1225. * Si vero non timeatur illud grave nocumentum, sed solum dubium sit, an adsit causa sufficiens divinum officium omittendi, non nego tunc praevalere obligationem legis, cum de ea constet, et non constet de sufficienti causa excusante. Hoc tamen verum est solum, quando neque ex alterius auctoritate, neque ex aliquo motivo prudenti dubium deponi potest. Suar. *t.* 2. *de relig. l.* 4. *c.* 28. *a n.* 21. Caeterum in dubio, an causa sit sufficiens, convenit Superiorem dispensare ad consulendum paci conscientiarum ut dixi *tr.* 3. *quaest.* 5. *cap.* 1. *reg.* 3.

Illud autem animadvertendum respectu infirmi, non esse cum rigore considerandum, an possit partem saltem officii recitare. Utique qui non laborat aegritudine, nec potest totum recitare officium, tenetur ad partem illius, nam non incidit in gravem perplexitatem; quae enim gravis perplexitas est, si quis per totam diem aliis necessariis distractus occupationibus, solum recitet partem officii, dum non superest tempus aliam recitandi? Quae item perplexitas, si solum habens breviarium, quo possit horas recitare, et non matutinum, illas judicet esse recitandas? At si infirmus debeat considerare quousque officium possit recitare sine gravi incommodo, incidet in graves animi perplexitates, ac infinitos scrupulos, cui animi angustiae non est verosimile velle Ecclesiam infirmum subjicere. Viva *in prop.* 54. *ex damnat. ab Innoc. XI.* * Et de infirmis pariter loquentes tenent Suar. *l. c. n.* 22. Garc. *de benef. p.* 3. *cap.* 1. *n.* 226. et Castropalaus *l. c.* *

Q. III. Quae occupatio excuset a divini officii recitatione.

* R. Certum est occupationem necessariam, quae non potest omitti sine scandalo, aut notabili detrimento sui vel proximi, esse justam causam omittendi officium, si sit cum ea incompossibile. *Ratio est non solum, quia praecepta humana admittunt benignam interpretationem, et quia praecepta ecclesiae non obligant cum gravi incommodo, sed multo magis quia, dum cum onere officium recitandi concurrit praeceptum charitatis de praecavendo gravi nostro damno vel spirituali vel temporali, vel de removendo illud a proximo, utique praevalere debet positivae obligationi non omittendi officium. Et quamvis in ordine ad praecavendum proprium damnum temporale, raro quis teneri possit ad omittendum officium, quia potest tali damno renunciare; nihilominus constat ex se esse sufficiens motivum, ut possit omitti. * Ita sentiunt Laymann, Navar. apud Reiffenst. *theol. mor. tr.* 6. *dist.* 1. *n.* 81. *

Facilius id evenire potest ob obligationem proximo opitulandi: ut si necessaria esset opera parochi ad sedanda aliqua jurgia exorta in communitate, ad assistendum pluribus infirmis etc. ita ut commodum tempus non habeat officium recitandi. Idem dicas de quocumque alio, qui in iis, aliisque operibus charitatis occuparetur, ut si inservire deberet infirmo, illique assistere, quia sine ipso vel in graves animae angustias incideret, vel a morbo graviter affligeretur. Ubi advertendum, quod licet auctores dicant hujusmodi

occupationes cum officio divino incompossibiles, non esse voluntarie suscipiendas, sed eis ex officio esse satisfaciendum; nihilominus notant ea, quae fiunt ob charitatem publicam vel privatam, exigentem nostram operam, dici posse fieri ex officio, cum unicuique incumbat haec praestare. Addunt quodammodo dici posse ex officio fieri, quae ad grave nostrum commodum assumuntur, ut qui ita occuparetur in diuturnis thesibus sustinendis ad lauream doctoratus suscipiendam, ut exinde non posset divinum officium recitare. Suar. *t.* 2. *de relig. l.* 4. *c.* 28. *n.* 32. Laymann *lib.* 4. *tr.* 2. *c.* 1. *n.* 1. Anton. a Spir. S. *tr.* 3. *disp.* 6. *num.* 1650.

Caeterum advertere est, quod qui praevidet in decursu diei superventuram occupationem vel impedimentum, unde non posset officium recitare, tenetur recitationem anticipare. Scio multos asserere non teneri, nisi recitare eam partem officii, quae correspondet tempori, quo liber est ad recitandum. Sed omnino puto tenendam contrariam sententiam, quam auctores probant; quia officii recitatio praecipitur sub mortali intra latitudinem totius diei, et hanc esse substantiam praecepti: circumstantiam vero, ut hac vel illa hora recitetur esse quid accidentale, et eam non attendendam, quando est justa causa omittendi. Cum proinde de substantia praecepti sit intra diei latitudinem obligare, consequens est quod si intra diei latitudinem tempus adest illud adimplendi, non sit eo tempore omittendum. Sanch. *consil. p.* 2. *l.* 7. *dub.* 55. *n.* 6. Salmant. *tr.* 16. *c.* 3. *p.* 6. §. 1. *n.* 38. *et* §. 2. *n.* 50. Maxime autem apud me ista sententia probatur, si consideretur, qualis debeat praesumi mens Ecclesiae divinum officium praecipientis. Meo videri non potest rationabiliter praesumi excusare ab ipsius recitatione illum qui potest eam anteponere vel postponere; cum unica ratio praesumendi eam dispensare ab obligatione suorum praeceptorum videatur esse, si non possint sine gravi incommodo adimpleri. (1)

(1) Paucis juxta Franciscum Gasparum (*part.* 1. *instit. can. tit.* 9. *cap. unic.*) quinque sunt causae, ratione quarum etiam non interessentes distributiones quotidianas lucrantur. 1. infirmitas. 2. justa corporis necessitas. 3. evidens Ecclesiae utilitas vel propria vel universalis. 4. quando in aliqua Ecclesia fructus integri Praebendarum consistunt in distributionibus. 5. privilegium a Pontifice concessum; quae tamen causae quousque sint extendendae, vel non late enarrat Benedictus XIV. *Instit.* 107.

Q. IV. Quando impotentia excuset a divini officii recitatione.

R. Quando impotentia sive intrinseca, ut esset caecitas, sive extrinseca, ut esset carentia breviarii, reddit impossibilem, vel valde difficilem divini officii recitationem, tunc excusat ab eo recitando. Illud tamen advertendum, quod si habentes talem impotentiam, memoriter sciant aliquam officii partem, tenentur eam recitare ex dictis capite superiori. Item putarem, quod si caecus posset facili negocio memoriae psalmos commendare, ad id teneretur; quia posset sine gravi incommodo praecepto ecclesiae satisfacere. Illud etiam omnino tenendum contra aliquos credo, quod si caecus vel alter, qui non potest solus recitare, et potest recitare sine gravi incommodo cum socio, omnino ad id teneatur. Ratio est, quia qui potest adimplere praeceptum, aliqua adhibita diligentia, non potest dici impotens ad illud adimplendum, cum unumquodque praeceptum secum afferat obligationem moralem diligentiam adhibendi, ut illi satisfiat. Neque apud me habet aliquid roboris ratio contrariae opinionis, scilicet recitare cum socio esse privilegium quo nemo uti tenetur: *leg. Si judex ff. de minorib. et leg. Si quis C. de episc.* Contra etenim est, quia usus socii non est privilegium, cum ex jure communi, et communi consuetudine sit introductus Garc. *de benef. p.* 3. *cap.* 1. *n.* 214. Palaus *tr.* 7. *disp.* 2. *p.* 6. *n.* 13. aliique

Q. V. Quis possit legitime dispensare a recitandis horis canonicis.

R. Cum obligatio recitandi divinum officium sit de jure ecclesiastico, utique potest summus Pontifex amplissime circa eam dispensare. Poterit item episcopus dispensare in casibus particularibus et frequentibus ex dictis *tr.* 3. *q.* 5. *cap.* 1. *quaest.* 4. Id etiam competit praelatis regularibus respectu suorum religiosorum, quod bene contra aliquos intelligi potest etiam de superioribus localibus, ex traditis a Bordon. *t.* 1. *resol.* 30. *n.* 17. Anton. a Sp. S. *tr.* 3. *disp.* 6. *n.* 1651. nam omnes hi respectu suorum subditorum habent quasi episcopalem jurisdictionem.

* Limitant superiorem doctrinam Tambur. *lib.* 2. *decalog. cap.* 5. §. 8. *n.* 24. La Croix *lib.* 4. *n.* 1233. si impedimentum sit perpetuum aut valde diuturnum, tunc enim Pontificis dispensationem necessariam dicunt. Videantur quae dicentur paulo inferius in regulis practicis. In hoc vero differt dispensatio Pontificis a dispensatione per alios concessa, quod illa etiam absque causa data, sit valida, etsi

illicita, haec autem si fiat absque causa, neque valida neque licita habeatur, prout sentiunt communiter doctores, et dictum est *tract.* 3. *quaest.* 5. *cap.* 2. *

Regulae in praxi observandae.

I. Non raro Confessarii sunt perplexi quoad judicandum, quae recitare debeant de divino officio infirmi et convalescentes. Quoad convalescentes suadeo, ut si nimio timore in morbum reincidendi vexentur, moneat eos paulatim resumere horarum canonicarum recitationem, docendo quod uno psalmo recitato, possunt quiescere, antequam iterum divinum officium resumant. Moneant pariter, ut socium adhibeant, et ita suaviter illos inducant ad resumendam divini officii recitationem. Idem advertant quoad laborantes febri tertiana et quartana, a qua non nimis vexantur. Caeterum si timor in morbum reincidendi, vel nimis caput defatigandi, non sit sine fundamento, notet prudens Confessarius illam doctrinam, qua bene asseritur hujusmodi convalescentem vel infirmum, non esse in angustias reducendum quoad examinandum quam partem officii sine gravi damno possit recitare, adeoque totum potest tuto omittere.

Vidi quandoque etiam viros doctos obstupescere divinum officium omitti ab iis convalescentibus et infirmis, qui non parum cum adstantibus loquuntur, vel etiam aliquem librum legunt ad animi relaxationem. At non semper merito obstupescunt; nam praefata attentionem non requirunt, nec afferunt eam molestiam, quae afferri potest ab attentione in divino officio recitando; unde bene notant DD. ex praedictis non semper bene argui, posse divinum officium recitari. Anton. a Sp. S. *in direct. tr.* 3. *d.* 6. *n.* 1649.

* Haec doctrina de convalescentibus, qui cum amicis colloquuntur, et interdum etiam librum aliquem legunt, nec tamen officium recitant, et eos nihilominus a peccato excusant, traditur etiam a multis DD. non laxioris doctrinae sectatoribus apud Ferrar. *v. Infirmus n.* 15. De iis vero qui febri tertiana vel quartana laborant, sed mane sunt liberi eodem modo loquendum videtur, ac dictum est superius de iis, qui in diei decursu praevident se fore occupandos; non enim totaliter excusantur ab hoc praecepto, si possunt absque notabili valetudinis nocumento officium recitare, et tenentur vel praevenire, vel posticipare, ex eadem ratione nempe, quia hoc vel illo tempore recitare est circumstantia tantum accidentalis. Castropal. *disp.* 2. *p.* 6. *n.* 16. La Croix

lib. 4. *n.* 1226. et alii. Et revera quosque cordatos hoc agere, neque facile omittere videmus. *

II. Raro quidem evenire potest, ut tantae sint occupationes, ut non possit divinum officium recitari. Advertat nihilominus parochus, ut si ex multitudine infirmorum quam maxime occupatur, non debet ab assistendo illis cessare, ut divinum officium persolvat. Si id faceret, scrupulus non omittendi officium ex ignorantia oriretur. Item notet, quod si ex praedicta causa sit quam maxime defatigatus, unde non possit sine gravi incommodo divinum officium recitare potest tuto illud omittere. Accidere item potest, ut qui tenetur ad horas canonicas, si infirmum graviter aegrotantem dimittat, id sit ipsi valde molestum; unde et iste, ne deficiat charitati; poterit eas omittere. Idem dicas de quibuscumque aliis similibus casibus, in quibus non posset officium recitari.

* Quod dictum superius est de clerico caeco, qui si facile socium adhibere potest, tenetur eum quaerere, ut officii persolvendi obligationi satisfaciat, multo magis habet locum in clerico beneficiato; quia strictius ad officii recitationem obligatur, quam alii, unde media congrua, uti socium quaerere, adhibere tenetur; quinimo si satis pingue beneficium habeat, eo casu ex justitiae obligatione, qua tenetur, crederem ad socium etiam pretio conducendum teneri, prout recte sentire mihi videtur Palaus *disp.* 2. *p.* 6. *n.* 14. Bonac. *de hor. canon. disp.* 1. *q.* 6. *p.* 2. *n.* 8. cum Laym. Suar. et aliis neque satis roboris habere videtur limitatio illa, sub qua illum teneri docet Garc. *de benefic.* *p.* 3. *cap.* 1. *n.* 215. si nempe ante caecitatem socio uti consueverat; illam enim rejiciunt communiter DD. citati. Ad omnes autem tollendas perplexitates et conscientiae molestias, si impedimentum diuturnum fore credatur, consultum erit ad majorem Poenitentiarium confugere, qui per Benedicti XIV constitutionem *Pastor bonus* §. 30. horarum canonicarum obligationem cum impeditis dispensandi facultatem habet in alias preces commodiores commutando. *

CAPUT ULTIMUM.

De privilegiis regularium circa divini officii recitationem.

Q. Quae sint privilegia regularium quoad divini officii recitationem.

R. I. In compendio privilegiorum ordinum mendicantium *v. Officium divinum* 1. §. 9. recensetur privilegium Leonis X. quo concessit Minoribus, et per partecipationem aliis regularibus in privilegiis communicantibus; ut recitando mentaliter satisfaciant praecepto divini officii recitandi, sicuti et posse recitare mentaliter, quae in missa secrete dicuntur. Cum istud privilegium fuerit vivae vocis oraculum, putant non pauci illud non subsistere; quia omnia vivae vocis oracula revocata fuerunt a Gregorio XV, et ab Urbano VIII. Verum tuto regulares uti posse hoc privilegio alii non pauci tenent apud Salmant. *tr.* 16. *cap.* 3. *p.* 7. *n.* 52. Considerant itaque istud vivae vocis oraculum transisse in privilegium bullarum; cum s. Pius V. hoc et alia vivae vocis oracula sua constitutione confirmaverit, ut videre est apud Peyrin. *tom.* 3. *privil. cap.* 12. Praeterea hoc oraculum consideratur ut declaratio juris communis: *cap. Dolentes de celebr. miss.* Fere autem omnes admittunt non fuisse revocata vivae vocis oracula juris communis declaratoria.

Idem Pontifex concessit fratribus, ut officia prolixiora feriarum possint anticipare diebus, quibus sunt otiosi, et reservare breviora in illos dies, quibus credunt se esse occupatos in concionibus, aut confessionibus audiendis. Item vivae vocis oraculo concessit Minoribus, quod si recitent cum male pronunciantibus, aut surdis, ita ut plura non intelligantur, vel ob aliquam aliam rationem non recte audiantur, non teneantur repetere quae non intellexerunt vel audierunt. Item eisdem concessit, ut divino officio satisfaciant illud recitando sedendo, ambulando, verba integre non proferendo, etsi id eveniat ex negligentia, imperitia etc. dummodo non fiat malitiose, id est, cum plena advertentia. Demum concessit quibuscunque obligatis ad recitandas horas canonicas, ut supplere possint defectibus humana fragilitate in recitatione commissis, dicendo devote illam orationem: *Sacrosanctae et individuae Trinitati etc.* De his omnibus privilegiis agunt Salmanticenses ut supra.

R. II. Extat constitutio 38 Clementis VII. qua conceditur clericis regularibus Theatinis, ut insistentes praedicationi, audientiae confessionum, lectioni s. theologiae, aut sacrorum canonum, vel studio, sicut etiam occupati pro salute animarum, vel servitio infirmorum, possint a suis Superioribus dispensari super recitationem divini officii, assignando illis recitationem sex, aut septem psalmorum, ac septies orationis dominicae et symboli Apostolorum. Graviter autem

aegrotantibus satis est, si assignent semel orationem dominicam: et semel angelicam salutationem. Optimum esset, si aliqui Superiores, minus docti et scrupulosi scirent adesse hoc privilegium, de quo et alii regulares solent participare; nam tunc sine haesitatione suos subditos infirmos pluribus angustiis liberarent. Et notare debent attendendum hoc privilegium, quando occupationes de se non sunt sufficientes ab excusando a recitatione divini officii; nam dum sunt sufficientes, privilegium non est necessarium. Legant Salmaticenses *loc. citato*, et Ascanium Tamburinum *de jur. abb. tom. 1. disput.* 10. *quaest.* 1. *num.* 8.

Refertur etiam a Miranda *in manual. t.* 1. *q.* 37. *art.* 16. privilegium Eugenii IV. pro monachis s. Benedicti congregationis Hispaniae, quo conceditur praelatis dispensare cum suis monachis, qui non possunt sine taedio dicere horas canonicas; sicut etiam infirmis et convalescentibus praescribere aliquas orationes loco divini officii. Simile privilegium concessit Martinus V. fratribus s. Hieronymi: et refertur in compendio privilegiorum mendicantium *v. Infirmi fratres n.* 11. *et* 12. Istud autem etiam ad senes extenditur, et in eo non solum praelatis, sed etiam Confessariis conceditur aliquas orationes praescribere loco divini officii. Quamvis autem hujusmodi privilegia fuerint vivae vocis oracula, nihilominus adhuc valere sustinent plures DD. non solum propter ea, quae supra dicta sunt, sed etiam quia censent solum sublata fuisse vivae vocis oracula aliis praejudiciabilia. Bordon. *resol.* 30. *n.* 33. *et resol.* 31. *n.* 2.

R. III. Extant etiam aliqua privilegia concessa monialibus. Innocentius IV. per bullam XII. *c.* 3. concessit monialibus s. Clarae, ut quae ex causa rationabili legere non possunt horas canonicas, satisfaciant dicendo *Pater noster*, quos solent ex obligatione regulae recitare sorores. Dicitur vero habere causam rationabilem illa, quae nimis esset circa officium scrupulosa, vel non sine difficultate legeret, vel alia ratione esset defatigata. Simile privilegium concessit Clemens VIII. vivae vocis oraculo, ut videre est in compendio privilegiorum Minorum *v. Moniales* §. 3. Observandum est tamen in eo concedi quidem imperitis recitare divinum officium, ut recitare possint ea, ad quae tenentur sorores laicae ex vi regulae; at ad hujusmodi recitationem, cum substituta sit horis canonicis, tenentur sub mortali, quamvis sub hac gravi obligatione laicae non teneantur. Salmant. *tract.* 16. *de hor. can. cap.* 3. *p.* 7. *n.* 61. *et* 62. Ubi observant hujus-

modi privilegia communia etiam esse religiosis, sicut et moniales fruuntur privilegiis fratribus concessis.

Regulae in praxi observandae.

Unicam hic noto regulam, de qua admonere debet Confessarius suum poenitentem. Advertat ergo quod ut ei remittantur peccata venialia commissa in recitatione divini officii, illam dicendo orationem: *Sacrosanctae et individuae Trinitati*, cum versiculo: *Beata viscera etc.* non solum debet esse in gratia, sed ulterius debet praemittere vel actum amoris Dei, vel contritionis, vel saltem attritionis. Ratio est, quia praedicta oratio non potest habere majorem efficaciam, quoad remissionem venialium, iisdem sacramentalibus, quae nullatenus sine aliquo ex actibus praefatis valent venialia remittere. Utinam aliqui tam celeriter et indevote praefatam orationem non recitarent, ut novum veniale peccatum non committerent.

* Quidquid sit de concessione facta Minoribus a Leone X, ut mentaliter recitando obligationi divini officii satisfaciant, hoc privilegium una cum aliis vivae vocis oraculo concessis, revocatum nunc esse a Gregorio XV. in constit. *Romanus pontifex bullar. Rom. tom.* 3. *pag.* 424. et ab Urbano VIII. in alia constitutione *Alias felicis cod. bullar. to.* 4. *pag.* 181. probabilius ac acerrime sustinent. Carden. *in chris. theologic. dissert.* 2. *cap.* 6. *art.* 7. *q.* 5. §. 2. *a n.* 315. Lezan. *in summ. qq. regular. tom.* 1. *cap.* 12. *nu.* 31. La Croix *lib.* 1. *de legibus a n.* 851. Neque satis convincit, quod Pius V confirmavit per bullam irrevocabiliter in genere omnia privilegia quomodocumque mendicantibus concessa, etiam vivae vocis oraculo, neque posse amplius per sedem apostolicam revocari; potuerunt enim successores Pontifices eamdem ac aequalem potestatem habentes illa revocare, prout de facto revocarunt Gregorius et Urbanus de plenitudine potestatis, quae clausula, teste Barbosa *de clausul. usufrequent. clausul.* 41. *n.* 2. vim habet abrogandi omnem legem, contrariam habentem clausulam derogatoriam. Neque est cur dicatur per Pii V. constitutionem vivae vocis oracula transiisse in privilegia bullata; nam ad privilegiorum valorem expresse requirunt Gregorius et Urbanus, quod constet ex literis apostolicis, et in illis reperiantur expresse ac singillatim scripta; immo Urbanus manifeste intendit, quod expresse constet de formalibus verbis Pontificis, quibus concessionem fecit, ut vitetur inconveniens

quod deducantur ad praxim privilegia, de quorum concessione non est plena probatio. Videantur DD. citati. Quis autem non videat de hoc, aut aliis similibus privilegiis nullam mentionem specialem fieri in constitutione s. Pii V.? Caeterum parum utilem pro praxi hanc concessionem, et vix generaliter adhibendam putat pro toto divino officio Lug. *respons. moral. lib.* 3. *dub.* 17. Cum etiamsi privilegium bullatum sit, concessum tantummodo velit pro iis, quae in choro juxta breviarium secreto dicenda sunt; *ne fratres mutuo se impediant in officio divino, aut aliis sint fastidiosi*, verba sunt petitionis et concessionis; et hoc fortasse ut aliquorum scrupulis mederetur; ut testatur Peyrin. *de privileg. regular. tom.* 1. *q.* 42. *art.* 4. Et licet extendi possit privilegium ad privatam recitationem extra chorum, ibi enim additur *et eodem modo possit facere, qui dicit officium per se solus*, non est extendendum nisi ad ea pro quibus valebat in choro; nam extensio facta ad eos qui privatim officium recitant, non ampliare materiam, sed personas dicenda est: cum ergo petitio circa illa versaretur, *quae in ordinario dici secreto sub silentio* jubentur, et concessio data fuerit etiam illis, qui privatim recitant, debet omnino intelligi de eadem materia, de qua petita fuerat dispensatio. His ergo stantibus videant regulares, an tuta conscientia uti queant pro recitatione totius officii divini hoc privilegio concesso pro paucis orationibus, et quod multi regularium privilegiorum assertores, nisi in hoc sensu receptum asserunt*.

* Non minus caute interpretandum existimo Clementis VII. privilegium; non enim praesumi mihi posse videtur, voluisse Pontificem absolute concessam facultatem dispensandi a tam stricta obligatione per sacros canones cuique particulari imposita ex hoc solum quod quis concionatoris, confessarii, lectoris, aut studentis munere fungatur, prout aliqui volunt, ad quod, ordinarie loquendo, nemo regularium in particulari obligatur. Melius igitur putarem sentire eos, qui hoc operari Pontificis indultum ajunt, ut si regulares haec duo ita conjungere nequeant, munus nempe concionatoris etc. et officii recitationem, vel dubium emergat an revera dictas occupationes componere possint, locum habeat dispensationis facultas. Caeterum si tempus suppetat concionandi, docendi, confessiones audiendi, ac etiam intra diei latitudinem horas recitandi, nullam crederem in Superioribus dispensandi facultatem; cum ea uti non viderim quosque cor-

datos, neque desint doctores regulares, qui universaliter incompossibilia munera supradicta cum horarum recitatione omnino negent. Sporer *tom.* 3. *tract. append. de hor. canon. cap.* 2. *sect.* 4. §. 3. *num.* 162. Gobat. *tom.* 1. *tract.* 5. *n.* 727. Neque ex hoc inferre licet, privilegium illud fore inutile, quando enim non suppetit tempus, opus non est dispensatione, neque privilegio; illud enim operatur, ut si haec omnia componi nequeant, Superiores dispensent, ad hoc ut confessiones excipere, conciones habere possint eorum subditi*.

INDEX

TOMI SECUNDI

TRACTATUUM, QUÆSTIONUM, ET CAPITUM

QUAESTIO SECUNDA

De excommunicatione in generali.

QUAESTIO III.

De excommunicationibus in bulla Coenae.

QUAESTIO IV.

De excommunicatione canonis, quae contrahitur ob clerici percussionem.